This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

EEN EN TWINTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigſte Schryvers, en egte Gedenkſtukken, zamengeſteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

EEN EN TWINTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.
MDCCXCVIII.

NEW YORK PUBLIC LIBRARY

LIX. BOEK.

Strafoefening deswegen. Een Italiaan, wegens het niet willen draagen van Oranje de Stad ontzegd en geſtraft. Derwaards geweeken Patriotten de Inwooning verbooden. De Waterſchout NOBBE *gelast de Stad te ruimen. Indaagingen en geregtlyke vervolgingen. Lyst der ſtraffſchuldigst gerekenden.* L. HOVY *ingedaagd.* REYNIER LEENDERT BOUWENS *gebannen. Aanmerking van* BOUWENS *deswegen. Banvonnis over eenige andere Heeren. De Regeering wil den Kerkenraad gezuiverd hebben. Vermaan aan de Patriottiſche Predikanten. De Ondertekenaars der Acte van Qualificatie uit den Kerkenraad gezet. Een weg, om in hun post te blyven, aangeweezen. Verklaaring ten dien einde gevorderd. Der Jooden aflegging van den Eed op de Conſtitutie. Beteugelingen van de Drukpers. Optochten der Bylties. Begraafnis van* RANNINK. *Staatlyke ommegang der Bylties door de Stad. Voorzorg tegen beledigingen op de Landswerf. Hoe de Jaardag des Stadhouders gevierd. Het ongeluk veele Katzenburgers op een Zeildag der Jagthaven overgekomen. De Kroonprins van Pruiſſen met veel vreugds ontvangen. De Jaardag der Prinſeſſe vereerd. De Prins met zyn Gezin te Amſterdam. Hoe daar onthaald. Schaarsheid in in de Stadskaſſe. De Burger-ſocieteits Huizen geſlooten. Beklag deswegen. Ingekogt door Directeuren van* Doctrine & Amicitia. *Schepenen weigeren de Overboeking en vervoegen zich by Staaten van Holland. Antwoord der Staaten. Op welk eene wyze de zaak gevonden. Wat des Genootſchaps hier mede over-*

overeenkomstig. Herkomst en opgang van Felix Meritis. *Het nieuw Gebouw ingewyd. Aanmerking over dusdanige Inrigtingen. Iets wegens eene oude voorspelling ten deezen tyde gevonden. Hoe het zich te Schoonhoven toedroeg. Schiedam voorlyk in veranderingen te bewerken. Gedrag van den Heer* Doom *aldaar. Hoe 'er* Pielat van Bulderen *bejegend werd. De Schiedammers deelden weinig in de bedoelde bevoorregtingen. Geschapenheid te Gornichem. Regeeringsverandering. Slegte bedryven van* van Diepenbrugge *en* van Lom. *Wat den geweezen Pensionaris* van Byleveld *wedervoer. Uitbundige vreugdebetooningen der Brielenaaren. Plakaaten tegen Rustverstooring daar gestreng uitgevoerd. Hoe het in kleindere Steden en ten Plattenlande toeging. Beweegingen in den Lande van Voorne tegen* van Andel. *Rustloosheid te Vlaardingen. Welke Personen daar als slagtoffers van Burgerhaat vielen. Maassluis zeer oproerig en fel gebeeten op de Patriotten. Bysterheid te Tsselmonde gepleegd. Hoe de Regeeringsverstellers te Hoorn ingehaald. Regeeringsverschikking aldaar.* H. Carbasius *verlaat Hoorn en schryft aan de Magistraat. De Prins en Prinsesse verwonderd dat* Carbasius *niet afgezet wai. Schryven van dien Secretaris aan zynen Schoonvader den Voorzittenden Burgemeester* J. van Hoolwerf. *Afzetting van* Carbasius. *Memorie door hem ingeleeverd ter zyde gelegd. De Schuttery en Kerkenraad van Patriotten gezuiverd.* J. van de Poll *en* C. Breebaart *de Stad ontzegd. Oproermaakers*

LIX. BOEK.

kers ontſlaagen en herſteld. Alkmaar Hoorn tegenbeeld. Raadſlag daar genomen omtrent de Inlegering van Krygsvolk. Verzoek om 't zelve te hebben door de Regeering tegengewerkt. By de komst der Regeeringsveranderaaren ontſtaat 'er onrust. Regeeringsverandering. De Schuttery hervormd. Optocht der Scheepstimmerlieden te Enkhuizen. De Kerkleeraar MUILMAN *daar bedreigd. Geringheid der Regeeringsveranderinge. Regeeringsverſchikking te Edam. Wat des te Monnikendam gebeurde. Veranderingen te Medemblik. Veranderingen te Purmerende. Vreugdebedryven aan de Helder, op Texel, en Vlieland. Vervolging van* G. BUYSKENS *op Texel.*

1787. 1788. Het voorgevallene te *Amſterdam.*

Verlieten wy *Amſterdam* in de magt des *Pruiſiſchen* Krygsvolks (*); zagen wy die Stad door den Hertog VAN BRUNSWYK verlaaten, en het Bewind over de vreemde Krygsmagt aan den Generaal KALKREUTH opgedraagen; als mede hoe eerlang de *Pruiſen* wegtoogen (†). Die magtige Stad, in en om welke zo veel was voorgevallen, blyft ryk in Gebeurtenisſen, welke, ſchoon meest van gelyken aart als die wy elders zagen, niet zelden naar een grooter ſchaale zich tekenden.

Daar geſchiedt

De Burgemeesters GEELVINCK en BACKER, met de negen nieuw aangeſtelde Raaden,

(*) Zie onze *Vaderl. Hist* XVI. D. bl. 275.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 140. en 150.

den, hadden hunne posten nedergelegd, en de onlangs afgezette de voorheen bekleedde waardigheden van Burgemeesters en Raaden aanvaard (*). Eene Regeeringsverſtelling van dien aart als elders was hier onnoodig; en ſchoon 'er, by de komst der aangeſtelde Regeeringsveranderaaren, die de Hertog VAN BRUNSWYK en andere aanzienlyke Perſoonen in Krygs- en Staatsposten, op een pragtigen maaltyd toefden, eene Afkondiging geſchiede van wegen den Stadhouder, om de Bezwaaren der Burgeren te hooren (†), kwam hier van niets. Volksoproepingen, in eene Stad als *Amſterdam*, ten deezen dage, ſpelden zo veel verdeeldheids van begrippen en daar uit vloeijende ſtrydigheid van eiſchen, dat men best keurde dit werk geenen voortgang te laaten hebben. Zonder toeſtemming des Stadhouders kon zulks niet geſchieden: om deeze te vraagen, ſchikten zich na zyne Hoogheid de Burgemeester DEDEL en de Oud-Burgemeester ELIAS, die gereedlyk diens bewilliging verwierven (§).

LVIII. BOEK. 1787. 1788.

geene Oproeping der Burgeren om hunne bezwaaren in te brengen.

De Regeeringsbeſtelling moest egter door de handen der daar toe gemagtigde Heeren gaan, en eenige Regeeringsperſoonen ontſlaagen worden. Ten deezen einde werden, op den negen- en twintigſten van Slachtmaand, door een der *Hol-*

Hoe het zich by de Regeeringsverſtelling toedroeg.

land-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 235.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5721.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5728.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

landſche en een der Stadsbodens, de Heeren, die als Burgemeesters, Schepenen, en Vroedſchappen zouden aanblyven, of op nieuws aangeſteld worden, uit naam der Commisſarisſen van zyne Hoogheid, verzogt den volgenden morgen in de Raadkamer te verſchynen. De Graaf VAN BENTINCK en de Raadsheer MERENS, ſtaatlyk ten Stadhuize opgeleid, namen 's anderen daags zitting in 't vertrek van Burgemeesteren. Naa een weinig toevens deeden zy de Heeren Mr. WILLEM GERRIT DEDEL *Salomonsz.*, Mr. JAN VAN DE POL en Mr. MATTHYS STRAALMAN, in Burgemeesters kamer komen, verzogten, uit kragt der hun verleende volmagt, den Heer DEDEL, benevens Mr. P. CLIFFORD, (wegens voortduurende onpaſſelykheid afweezig) als regeerend Burgemeester aan te blyven: terwyl zy de beide andere Heeren hunne aanſtelling tot Burgemeesteren van wegen zyne Hoogheid bekend maakten. Op het onverwyld aanneemen, werden de aanblyvende en aankomende Raaden, vervolgens de Penſionaris ELIAS, benevens de aanweezende Secretarisſen, mede in Burgemeesters Kamer verzogt, waar door de op nieuws aangeſtelde Heeren de gewoone Eeden en ook die der handhaaving van de tegenwoordige Conſtitutie, door alle de aanweezenden, zo aangebleevene als nieuwe, werden afgelegd. By openbaare afkondiging kreeg het Volk onmiddelyk kennis van de Naamen der aangebleevene en nieuw verkoo-

ze-

zene Burgemeesteren, Schepenen en Raaden. Dit werk met zo weinig ommeslag verrigt zynde, verlieten Commisfarisfen, regeerende Burgemeesters, de Hoofdofficier, en Schepenen het Raadhuis, onder de begroeting met de gewoone Krygseere der daar geplaatste Krygslieden. LIX. BOEK. 1787. 1788.

Afgezette Regeeringsleden.

Door de gevorderde Satisfactie der Prinsesse waren reeds van de Regeering geweerd de Heeren ADRIANUS POMPEJUS VAN LEYDEN; Mr. BALTHAZAR ELIAS ABBEMA; LODEWYK HOVY en Mr. JAN BERND BICKER. Voorts vonden zich thans ontslaagen HENDRIK HOOFT *Danielsz.* Regeerend Burgemeester; Mr. WILLEM BACKER, Oud Schepen en Raad; Mr. JOAN GEELVINCK, Heer van *Castricum*, Oud Schepen; Mr. D. HOOFT *Willemsz.*; MATTHYS OOSTER, Oud Schepen; Mr. CORNELIS VAN DER HOOP *Gysbregtsz.* regeerend Presidt Schepen en Raad; Mr. CORNELIS VAN LENNIP, Oud Schepen en Raad; Mr. MATTHIAS TEMMINCK, Raad; Mr. DIDERIK JOAN VAN HOGENDORP, van *Hofwegen*, regeerend Vice-presidt Schepen; HENDRIK MAURITZ VAN WEEDE, Raad; Mr. JACOB ANTHONY DE ROTH, Oud Schepen en Raad; Mr. DANIEL HOOFT, Oud Schepen en Raad; Mr. PIETER CONSTANTYN NOBEL, Oud Schepen; Mr. REINIER LEENDERT BOUWENS, Raad (*). —— Op zyn verzoek was als Oud Schepen en Raad ontslaagen Mr.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5729—5739.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

Mr. APPOLONIUS LAMPSINS; dat zulks uit anderen hoofde geſchiedde, en geene afzetting mogt heeten, blykt uit diens aanſtelling tot Bailjuw van *Vliſſingen*, waar wy gelegenheid zullen vinden om dien Heer nader te doen kennen (*).

Bezending aan Prins en Prinſesſe van wegen den herſtelden Krygsraad.

Veel hebben wy reeds vermeld van de vrugtlooze poogingen door den Krygsraad in *Amſtelsveste* aangewend, welks herſtelling op den ouden voet door de Prinſesſe gevorderd was; als mede van de Krygsraadsverandering ingevolge hier van ſtandgrypende (†). Dit werk kreeg zyn volle beſlag in de eerſte maand des Jaars MDCCLXXXXVIII (§). In de Krygsraads Vergadering, toen gehouden, beſloot men met eenpaarige ſtemmen, eene Bezending aan zyne Hoogheid en haare Koninglyke Hoogheid af te vaardigen, om eene pligtpleeging, wegens de Herſtelling des Krygsraads, naa zo veel arbeids tot ſtand gebragt,

(*) De herſtelde Oud Burgemeesters Mr. J. RENDORP en M. A. BEELS verzogten eerlang vergoeding van de Schaden door het plunderen hunner Huizen geleden. *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl 830. Vergelyk onze *Vaderl. Hist* XVII. D. bl. 117. Laater in Slachtmaand daagden eenige Ingezetenen der Stad op tot vergoeding der ſchade, welke zy, in den verloopen Jaare, door het plunderen hunner Huizen geleden hadden. *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1628.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 255, en 268—274.

(§) Breedvoerig en naauwkeurig is hier van het verſlag in 't *Bevoerd Nederland* XII. D. bl. 284—292.

bragt, af te leggen. Aan derzelver hoofd bevondt zich de Collonel JAN DANSER NYMAN. Voorts beſtondt dezelve uit de Capiteins A. VAN DER WAAYEN WARIN, en HIERONYMUS VAN SLINGELANDT; uit de Luitenants HENDRIK SLEBES en DANIEL TOPANDER; uit de Vaandrigs CORNELIS TWISK *Junior* en DIRK VAN WAALWYK, nevens den Secretaris van den Krygsraad W. THIERENS. Naa ruim een week verloops hadden deeze Afgevaardigden gehoor by den Stadhouder en de Prinſeſſe. Te dier gelegenheid voerde gemelde Collonel het woord; en daar zyne Aanſpraak ons het beleid in deeze geheele zaak gehouden, ſchetst, zal de plaatzing van 't zelve, best toonen wat daar in, van de zyde der voorſtanderen der toenmaalige veranderinge, gedaan was. LIX. BOEK. —— 1787. 1788.

Aanſpraak des Collonels NYMAN te dier gelegenheid.

De Collonel NYMAN liet zich, op deezen trant hooren; „ Doorlugtig Hooggebooren Vorst en Heer! Koninglyk gebooren Prinſeſſe, Mevrouwe! —— De groote Krygsraad der Stad *Amſterdam*, door beginzelen van Hoogagtinge en Dankbaarheid, voor Uwe Doorlugtige en Koninglyke Hoogheid gedreeven, heeft, ten onbetwistbaaren blyke daarvan, op voorſtellinge van Heeren Collonellen, eenpaarig beſlooten, eene plegtige Deputatie aan uwe Doorlugtige en Koninglyke Hoogheden af te zenden, en ons deeze zo aangenaame als honorable Commisſie op te draagen.

„ Met den gepasten eerbied, derhalven,

LIX. BOEK. 1787. 1788.

„ tot uwe Doorlugtige en Koninglyke
„ Hoogheden naderende, kwyten wy ons,
„ met een ongeveinsd genoegen, van den
„ last, door onze Principaalen aan ons
„ gegeeven, om Hoogstdezelven niet al-
„ leen geluk te wenschen met de heuch-
„ lyke Omwenteling van zaaken, waar
„ door uwe Doorlugtige Hoogheid in de
„ daadlyke oeffening van dezelfs Eminen-
„ te Charges herſteld, en 's Lands wetti-
„ ge Conſtitutie op nieuws gevestigd is;
„ maar ook om uwe Doorlugtige en Ko-
„ ninglyke Hoogheden, zo ernſtig als wel-
„ meenend, dank te betuigen voor der-
„ zelver medewerking, tot herſtel van den
„ Krygsraad en Schuttery der Stad *Amſter-*
„ *dam*; voor de keuze van de Ed. Mog.
„ Heeren Commisſarisſen, de Heeren VAN
„ DER DOES en BODT, die uwe Doorl.
„ Hoogheid tot dat Herſtel heeft gelie-
„ ven te benoemen, en wier wyze Con-
„ duites en Prudentie in deezen gehou-
„ den en betoond, de Krygsraad altoos
„ op eenen zeer hoogen prys ſchatten
„ zal; voor het deel dat uwe Koningly-
„ ke Hoogheid in de Herſtelling van de
„ Schuttery der Stad *Amſterdam*, en de
„ daar aan onafſcheidelyk verbonden her-
„ ſtelling van den Krygsraad zelve, op
„ den ouden wettigen voet, niet alleen
„ heeft gelieven te neemen; maar dat
„ Herſtel zelf tot eene uitdruklyke voor-
„ waarde van de Satisfactie, door uwe
„ Koninglyke Hoogheid begeerd, te maa-
„ ken. Een blyk van Regtvaardigheid en

„ Pro-

„ Protectie, welke door uwe Koninglyke LIX.
„ Hoogheid, zonder voorafgaand aanzoek BOEK.
„ gegeeven, de verpligting, die de Le- ——
„ den van den Krygsraad in 't gemeen, 1787.
„ en de herſtelde Leden van dien aller- 1788.
„ byzonderst aan uwe Koninglyke Hoog-
„ heid daar voor hebben, zo veel te groo-
„ ter doet zyn, als de Protectie onver-
„ wagter en honorabeler was voor de Le-
„ den, die, op die wyze, door de onge-
„ vergde tusſchenkomst van uwe Koning-
„ lyke Hoogheid zelve, in hunne Posten
„ zyn herſteld geworden. Terwyl deeze,
„ zo wel als die Leden, die het uwe
„ Doorlugtige Hoogheid behaagd heeft
„ van nieuws aan te ſtellen en tot Leden
„ van den herſtelden Krygsraad te benoe-
„ men, uwe Doorlugtige Hoogheid, door
„ ons, zo ernſtig als welmeenend bedan-
„ ken voor het vertrouwen, dat Hoogst-
„ dezelve in hun allen heeft gelieven te
„ ſtellen. Zy verzoeken uwe Doorlug-
„ tige Hoogheid geperſuadeerd te zyn,
„ dat zy niets onbeproefd zullen laaten,
„ om zich, overeenkomſtig dat vertrou-
„ wen, te gedraagen. De eensgezindheid
„ en eenſtemmigheid, waar mede de eer-
„ ſte Vergadering van den Grooten Krygs-
„ raad gehouden, en deeze onze Com-
„ miſſie gedecerneerd is, kan uwe Door-
„ lugtige Hoogheid hier van reeds over-
„ tuigen.

„ Intusſchen kunnen wy uwe Doorlug-
„ tige en Koninglyke Hoogheden, boven-
„ dien, nog ten ſterkſten verzekeren,

„ dat

LIX. BOEK. 1787. 1788.

„ dat de aankleeving van de op nieuws
„ gevestigde Conſtutie, gepaard met een
„ plichtmaatig Attachement aan het Door-
„ lugtig Huis van *Oranje*, de onvermyde-
„ lyke voorwerpen der bedoelingen en
„ handelingen van den Grooten Krygs-
„ raad zyn zullen; terwyl alle de Leden
„ van dien niets vuuriger hoopen en wen-
„ ſchen, dan dat het de Godlyke Voor-
„ zienigheid goedgunſtig behaagen moge,
„ de Eer, Glorie, en Prosperiteit van
„ uwe Doorlugtige en Koninglyke Hoog-
„ heden, en van Hoogstderzelver Vorſt-
„ lyk Huis, met den voorſpoed en bloei
„ van de Republiek in 't gemeen, en van
„ *Amſterdam* in 't byzonder, te willen
„ vereenigen, en derzelver Vorstlyke Kin-
„ deren, die uwe Koninglyke Hoogheid
„ als Kinderen des Vaderlands heeft ge-
„ lieven op te voeden, ten loon dier
„ moederlyke tederheid en waare zugt
„ voor *Nederland*, de agting, de liefde,
„ en het vertrouwen van Regenten en
„ Ingezetenen, beſtendig en onafgebroo-
„ ken te doen genieten."

Hoe door zyne Hoogheid beantwoord.

Op deeze Aanſpraak, waar in de Prinſesſe een doorſteekend veel grooter aandeel van lof en dankbetuiging kreeg, dan de Stadhouder, gaf laatstgemelde hoofdzaaklyk ten antwoord, „ Dat hy den
„ Grooten Krygsraad bedankte voor de eer
„ der Commisſie aan hun gedecerneerd;
„ dat het hem mede ten uiterſten aange-
„ naam was, 's Lands wettige Conſtitutie
„ op nieuws gevestigd, en de Zaaken van

„ den

„ den Krygsraad en Schuttery der Stad LIX.
„ *Amſterdam*, op den ouden voet herſteld BOEK.
„ te zien; dat het hem een ſenſibel ge- ——
„ noegen was te verneemen, dat deszelfs 1787.
„ keuze van de Edele Mogende Heeren 1788.
„ Commisſariſen VAN NOORDWYCK en
„ BODT, van zulk eene gelukkige uit-
„ werking geweest was op de Herſtelling
„ van den Krygsraad; dat hy hoopte en
„ wenschte, dat de Rust en Eendragt,
„ van dag tot dag, meer en meer mogt
„ toeneemen, en 's Lands welvaard hier
„ door bevorderd worden; dat hy niets
„ meer verlangde, dan dat de gezamen-
„ lyke Leden van den Krygsraad, met
„ vereende poogingen hier toe het hun-
„ ne zouden toebrengen, in die overtui-
„ ging, dat dit eertyds zo bloeiend Ge-
„ meenebest, door de jammerlyke uit-
„ werkzelen der Tweedragt ontluisterd,
„ en op den oever van zynen ondergang
„ gebragt, alleen door rust en eendragt
„ weder te herſtellen is. Dat hy tot aan-
„ kweeking van die zo noodige eensge-
„ zindheid, gaarne, zo veel in zyn ver-
„ mogen was, wilde medewerken, en al-
„ tyd onder het grootſte genoegen van
„ deszelfs Leeven zou tellen, een middel
„ in GODS hand geweest te zyn, om den
„ voorſpoed en luister van *Amſterdam*,
„ van welks bloei hy te regt begreep,
„ dat de Welvaard van ons Vaderland
„ geheel en al afhing, en met dezelve
„ ten naauwſten verbonden en geaccro-
„ cheerd was, herſteld en op eenen duur-

„ zaa-

LIX. BOEK. —— 1787 1788.

„ zaamen en beſtendigen voet gevestigd „ te hebben (*)."

Hoe verre, intusſchen, het 'er af ware, dat rust en eendragt in *Amſtelsveste* woonden; en hoe veele maatregelen ſtrekten om reeds geſtrooide zaaden van misnoegen te doen uitbotten, en zelfs nieuwe in den grond te werpen, zal de nadere beſchouwing van het gebeurde te dier Stede, kort naa de Omwenteling, en in het volgend Jaar, ons in klaaren dag haalen.

Amſterdam niet in rust.

Onlusten door de Soldaaten aangerigt en geſtraft.

De Landsknegten binnen *Amſterdam* gelegerd (†), toonden, door het aanvangen van onlusten zo onderling als met den Burger, op de Krygstugt weinig te paſſen, ja ſcheenen die roede ontgroeid. Dit euvel, om van andere niet te ſpreeken, was overgeſlaagen zelfs onder de *Zwitzers*, anderzins wegens geregeldheid beroemd. De *Nieuwe* en *Gasthuis Kerk* waar dezelve ingelegerd waren, kunnen getuigen van hunne Oproerigheid. In eerstgemelde ſtrekte een Onderofficier, ſtrikt in 't handhaaven der orde, zo zeer ten doele van hunnen haat, dat zy in den avond, zelfs in tegenwoordigheid der Officieren, eene bystere beweeging aanvingen. Men hoorde verſcheide Snaphaanſchooten, viel op hem met Bajonetten aan, en maakte hem met zeven ſteeken moorddaadig af. — In de *Gasthuis Kerk* hadt men

(*) *Het Beroerd Nederland* XII. D. bl. 292—297.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 275.

men een dergelyk misnoegen tegen eenen Onderofficier opgevat, en wilde hem ten lyve. De Officieren omringden dit voorwerp des balddaadigen moedwils. De menigte drong egter op hem aan, en hy ontkwam, door een venstertje kruipende, hunne woede. Om de verder te vreezene onheilen van die bedorven Krygstugt te voorkomen, werden eenige *Zwitzers*, in de *Nieuwe Kerk* gevat, na den *Overtoom* gebragt en aan de *Pruisen* overgegeeven. Buiten de *Leydsche* Poort zag men eerlang onder de boomen het *Zwitzers* Standregt houden, één der Oproerigen in de *Nieuwe Kerk*, tot de koorde verweezen en daadlyk daar mede straffen. Twee zyner Medegenooten werden dood geschooten, en één naa gestreng onder de galg gegeesseld te zyn, voor schelm weggejaagd (*). LIX. BOEK. 1787. 1788.

Onder de Burgery zag men de overblyfzels van felle haat en verbittering. In een der veelvuldige Eerepoorten werden drie Beelden van aanzienlyke Personadien opgehangen; elders zag men in een by nagt weggenomen en voor eene andere verwisselde Eerepoort, het Wapen van *Frankryk* gesteld (†). Blyken van misnoegen onder de Burgery.

De Huizen van bekende Patriotten houden van tyd tot tyd, bloot aan schennissen (§). Persoonlyke veiligheid was alleen L. Hovr's niet draagen van

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5729. Voor 1788. bl. 297.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5724.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 5944.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

leen in het draagen van *Oranje* te vinden, en leeverde de Koopbeurs een onrustig vertoon op van een tegenovergeſtelden aart des gevals der Heeren HOPE, WILLIAMS en PYE, kort naa de Omwenteling overgekomen (*). De Oud Schepen en Raad LODEWYK HOVY, dien wy te meermaalen als een yverig Voorſtander der Patriottiſche Party aantroffen (†), en in de Satisfactie der Prinſeſſe was opgegeeven, kon niet beſluiten een Oranjeſtrik of Lint te draagen. Onvoorzien van dat meest algemeen teken, verſcheen hy ter Koopbeurze. Dit verwekte opzien, gemor en allengskens daadlyke opſchudding. Met den aanvang van Wintermaand klommen ze tot zulk eene hoogte, dat de Heer HOVY, door een vyftigtal zyner Vrienden beſchut, van de Beurs na een Koffyhuis gebragt werd. —— Over dit ſtoutmoedig beſtaan door zommigen zyner Vrienden hoog gepreezen (§), ſchoon ande-

Oranje verwekt op de Beurs groote Beweegenisſen.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 246.

(†) Zie onder andere diens geval met VAN DER GOES in onze *Vaderl. Hist.* XV. D. bl. 345.

(§) Een *Fransch* Puntdicht hier op, door P. NIEUWLAND vertaald, luidt:

De magtige arm, wiens yzren vuist,
Moed, Vryheid, Recht en Wet eens ganſchen Volks vergruist,
Tragt met vergeefsch geweld, naar haar gevloekte wetten,
Den ſteren geest van HOVY *om te zetten.*

Zie diens *Nagelaaten Gedichten.* Te Haarlem by A. LOOSJES Pz. bl. 115.

J. Buys, delin. Rein.r Vinkeles, sculps.

L. HOVY, wegens het niet draagen van oranje, op de Beurs aangevallen.

deren het wraakten, en hem aanraaden den algemeenen ſtroom te volgen, hadt die lof by hem meer ingangs dan de gegeeven raad. Hy verſcheen 's volgenden daags, even min opgetooid met het begeerde Teken. Te dwaas bykans om te vermelden is het gerugt, 't welk men ten dien dage liet loopen, dat veele Bediendens en Schuitevoerders van den Heer Hovy, met geladen piſtoolen waren gewapend om hem tegen de Oranjegezinden op de Beurs, die hem, wegens het niet draagen van Oranje, beledigen mogten, te verdeedigen. Op nieuw reezen 'er beweegenisſen, bovenal betoonden de *Jooden* deswegen hun hooggaand ongenoegen. Een hunner werd, in de toeneemende verwarring, deerlyk geſlaagen. Geheel de Beurs geraakte in verwilderden opſtand, de meeste Kooplieden vlooden van die onveilige plaats. De Vrienden van Hovy bragten hem, even als den voorigen dag, in veiligheid weg. LIB. BOEK. 1787. 1788.

Eenige voornaame Kooplieden hadden reeds op den eerſten dag dier ſchennisſe van de rust ter Koopbeurze, eene zamenkomst gehouden; daags naa deeze tweede ongeſtuimigheid gingen eenigen der voornaamſte Kooplieden, waar onder de Heeren VAN BRIENEN, NEEL, CRAMER, VOLLENHOVEN, HALMAAL, CAVELLIER MULLER, LOCHMAN, CAPELLEN, FREMEAUX, COUDERCQ, KERSJES, WAAYENBURG, CARLI, en andere pylaaren van den Koophandel, by Burgemeesters rond, met

Beklag van veele Kooplieden deswegen by Burgemeesteren.

LIB. DOEL. 1787. 1788.

met regtmaatig beklag over de onveiligheid van den Koophandel ter Beurze, beweerende, dat, daar het Oranjedraagen niet volstrekt geboden was, zulks aan een iders verkiezing en goeddunken moest worden overgelaaten.

Afkondiging tot het draagen van *Oranje* daar uit geboo-ren.

Dit beklag, die voordragt, baarde eene kort daar op volgende Afkondiging van deezen voor veelen hoogst haatlyken inhoud; „ dat myne Heeren van den Geregte, aan den eenen „ kant, met genoegen bespeurd hadden, dat zeer veele Burgers en Inwoonders zich hadden gedraagen, naar „ de Waarschuwing van den elfden Octo„ ber MDCCLXXXVII, waar by zy, tot „ voorkoming van alle onaangenaame ontmoetingen, en bevordering der algemeene rust, ieder *aangeraaden* hadden „ zich van een Oranjeteken te voorzien: „ waar aan in deezen tyd gehegt werd „ *de bekentenis van verlangen naa eensgezindheid, stilte en rust in het Vaderland;* „ maar dat zy, aan den anderen kant, „ met leedweezen vernomen hadden, *dat* „ *zommige Ingezetenen, in tegenstelling van* „ *zo veele anderen, welken, volgens het aloude kenmerk der braave Amsterdamsche* „ *Burgery, medewerken tot behoud der rust* „ *en eendragt, by aanhoudenheid, konden* „ *goedvinden Partyschap te voeden; en dien* „ *goeden Raad door hunne Daaden openlyk* „ *scheenen te verstnaaden: waar door nog* „ *onlangs, de Rust en Veiligheid, op eene* „ *verregaande wyze ter Beurs deezer Stad*

„ *en*

„ *en elders was geſtoord.* —— Waarom zy LIX.
„ nogmaals allen en eenen iegelyk ern- BOEK.
„ ſtig wilden aangeraaden hebben, om ——
„ zich uiterlyk van een *Oranjeteken*, het 1787.
„ zy *Cocarde*, *Lint* of *Strik*, als een blyk 1788.
„ van waare gezindheid, om thans de
„ rust in de Stad niet weder geſtoord te
„ hebben, te voorzien. —— Zullende de
„ zodanigen, welken, door het nalaaten
„ om aan deeze Aanmaaning te voldoen,
„ hunne *onrustige*, *woelzieke* en *tweedragt*
„ zoekende Gevoelens zouden hebben ten
„ toon geſteld, als *Begunſtigers* derzelver
„ door myne Heeren van den Geregte,
„ worden beſchouwd en behandeld. ——
„ Verbiedende niet te min, dat aan de
„ zodanigen, om die reden, door iemand
„ eenig geweld, het zy ter Beurze, het
„ zy op 's Heeren ſtraaten, geſchiedde;
„ en vooral dat aan de goede Ingezete-
„ nen, welke zich naar deeze raadgee-
„ ving zouden gedraagen, eenig geweld
„ of molest daar omtrent werd aange-
„ daan (*)."

De Heer Hovy, die zich in deeze Publicatie haatlyk afgetekend zag, en voor een Oproermaaker uitgemaakt, verſcheen niet weder ter Beurze, daar men hem zo lang onder de Kooplieden van den eerſten rang telde, en verliet korten tyd daar naa *Amſterdam*, zyn Koopkantoor na *Bourdeaux* verplaatzende. Dan moest hy, eer zyne goederen mogten volgen, ten be-

De Heer Hovy verlaat *Amſterdam*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 995.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

bedraage van vyftig duizend Guldens borg ſtellen, voor 't geen hy mogt blyken der Stad ſchuldig te zyn, wegens Penningen van de Theſaurie door hem, als Lid van het Defenſieweezen, ontvangen en uitgegeeven.

Eenige Heeren gedagvaard.

De Raaden in de Vroedſchap Mr. WILLEM BACKER, Mr. JAN BERND BICKER, Mr. BALTHASAR ELIAS ABBEMA, ADRIANUS POMPEJUS VAN LEYDEN, Mr. FARRET en RUTGERS, die nevens hem dit Stads Defenſieweezen hadden uitgemaakt, werden gedagvaard voor Schepenen, om van die Penningen rekening en verantwoording te doen (*).

Eene Dienſtmaagd over 't belachen van Oranje-opſchik geſtraft.

De minſte blyk van *Oranje* niet toegedaan te zyn beliep mishandeling, of ook wel regterlyke ſtraffen. De Voorbeelden van de eerstgemelde ſoort aanſchouwde men dag aan dag, onder allerlei gedaantens; de anderen waren ſchaarſcher; doch één ſtak zeer door. De Dienstmaagd eens Boekverkoopers op den *Dam*, werd beticht van over twee Kaarels, buitengewoon ſterk met Oranje vercierd, gelachgen, en in hoonende woorden haar afkeer van die Kleur te kennen gegeeven te hebben. Zaaks genoeg om haar in hegtenis te neemen. Zy ontkende volſtrekt de woorden haar ten laste gelegd, geſprooken, en hieldt beſtendig ſtaande, in het zien voorbygaan van die lieden lachende gezegd te hebben, *Dat kan wel toe!*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 296.

toe! Deeze anders voor braaf bekende Dienstmaagd werd, zonder ſchuldbekentenis, ſtrydig met de gronden des *Hollandſchen* Regts, voor twee Jaaren in het Werkhuis gezet, en, voor een aantal Jaaren, uit *Amſterdam* gebannen. LIX. BOEK. —— 1787. 1788.

Het toelaaten van openbaare mishandelingen kenmerkt of eene ſlegte gezindheid en meer dan oogluikende goedkeuring der Overheid, of eene onverantwoordelyke ſlapheid. Dan deeze mishandelingen kunnen tot eene hoogte loopen, die alle vergoelyking wraakt, zo ſtondt het eerlang binnen *Amſtelsſtad* geſchaapen. Op Pinxter Maandag en den dag daar aan volgende, veelal der uitſpanninge en vrolykheid te deezer Stede en elders in den Lande gewyd, was het meer dan gewoon onrustig, wegens het draagen van *Oranje*. Geen vat kunnende vinden op lieden des onvoorzien, viel men op de *wyze* van 't zelve te draagen. Eén Belhamel inzonderheid, vergezeld van eenige Jongens, taſtte een ieder op ſtraat aan, die naar zyne zinnelykheid niet met die Kleur was opgetooid: een zwarte lits aan den hoed was een misdryf, dat men met afrukken, ſlaagen en mishandelingen oordeelde onverwyld te moeten betaald zetten. —— Twee deezer moeitemaakeren en mishandelaaren werden op Dingsdag gegreepen; nog drie twee dagen laater, die verſcheide hunner Medepligtigen noemden, welke ook in handen des Geregts kwamen. Moeite en geweld over de wyze van Oranjedraagen zommigen aangedaan.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

Stad of Dorp rekenden, aldaar een ſchuilplaats gezogt. De Regeering vatte des eenige bekommering op, en wilde zich van verſcheidene en de meest bekende derwaards geweekenen ontſlaan. Burgemeesteren namen een beſluit om hun, binnen zekeren kort bepaalden tyd, de Stads inwooning te ontzeggen, en door eenen Klerk ter Secretarie hun deeze zo onaangenaame als onverwagte weete te doen. Een kundſchap, die veelen in de grootſte verlegenheid bragt, en in diepen kommer dompelde (*). Anderen, die elders een groote Patriottiſche rol geſpeeld hadden, en

(*) Men herinnerde zich te dier gelegenheid aan eene plaats by onzen grooten Vaderlandſchen Geſchiedſchryver HOOFT, in zyne *Nederl. Hiſt.* XVII. B bl. 794. voorkomende. „ Zo beampte luyden „ en van treffelyken aanzien, als andere daar ver„ moeden van zucht tot de *Spaanſche* Party op „ viel, werden, in Slachtmaand (des Jaars 1508) „ door de Magiſtraaten van *Bruſſel*, *Antwerpen* „ en anderen, ter Stad uytgeweezen, op zekere „ peene, zonder gelaat van rechtspleeginge, zon„ der rede te melden, by enkele Briefkens. — Een „ manier van doen zeer onbillyk, en inbreuk van „ onbepaald gezagh, dat zo ligtlyk tot misbruyk „ bekooren en tot dwinglandy veraarten kan. Wel „ hebben de Wethouders van ouds her maght om „ te keuren 't geen hun Stads oirbaar dunkt; doch „ mits verplichtende zich zelfs even verre als de „ Onderdaanen; maar, daar 't aan de geliefte eens „ kleenen getals van perſoonen, of ſomwyls aan „ drie of vier Burgemeesters, jaa aan eenen drin„ ger onder hen hanght, ymant te doen opſtaan, „ en uyt zyn welvaart te werpen, is 't, al leedt „ men niet meer gevaars, voorwaar zorghlyk woo„ nen. Deeze bysterheit nogthans verſchoond „ door

en in *Amſtelsveste* inwooning zogten te bekomen, werden afgeweezen. Dit viel den *Utrechtſchen* Hoogleeraar Y. VAN HAMELSVELD, den geweezen Leeraar van *Diemen* BERNARDUS BOSCH, en den *Rotterdam-*

LIX. BOEK. 1787. 1788.

„ door den nood des tyds, is zedert en vaaken na-
„ geſpeelt, ik zeg niet zonder meer haats dan baats
„ te baaten."

Ten opzigte dier Magtsuitoefening vinden wy in 't *Engelsch* eene hier wel ter ſnede komende aanmerking. „ 't Geen de Burgemeesters in *Holland*,
„ in veele opzigten, zeer ontzaglyk ſmaakt beſtaat
„ in de Magt, welke zy zich aanmaatigen, om,
„ in zommige gevallen, buiten form van Regten,
„ te handelen. Ingevolge hier van kunnen zy een-
„ nen Burger bevelen de Stad, binnen vier en
„ twintig uuren, te ruimen, zonder des eenige re-
„ den te geeven, of hem eenige misdaad ten laste
„ te leggen. — Een Magiſtraatsperſoon te *Amſter-*
„ *dam*, wel bedreeven in de Wetten zyns Lands,
„ gevraagd of de Burgemeesters met de daad een
„ Regt hadden om op zodanig eene wyze te han-
„ delen, bekende openhartig, dat dit zeer twyfelach-
„ tig was, en merkte daar by op, dat zy uit dien
„ hoofde, zeer omzigtig waren in de uitoefening
„ van die Magt. Dan hy voegde 'er by, dat het
„ voor iemand zeer moeilyk, indien niet onmoge-
„ lyk zou weezen, wanneer hy, op dien voet ge-
„ bannen ware, herſtel te bekomen; naardemaal
„ de Staaten, tot welken hy zich zou moeten ver-
„ voegen, zeer ongenegen zyn om zich te mengen
„ in eenig geval, 't welk de Steden betreft." *Appendix to the XI. Vol. of the Monthly Review, enlarged.* p. 509.

Deeze Magtsoefening vindt in DE GROOT, het Regt der Steden in een Magt *van Bevel*, en van *wyzen van Vonnis*, verdeeld hebbende, een voorſpraak. Zie *Holl. Conſ.* III. D. 326. *Conſ. p.* 56. &c. Men vindt dit ook verdeedigd in de *Nieuwe Nederlandſche Conſul.* van DE HAAS N. II. bl. 37 *enz.*

LIK. BOEK.

damſchen Heer MONTAUBAN VAN ZWYNDRECHT ten deele (*).

1787. 1788.

De Waterſchout NOBBE, die zich in de beweegingen te *Amſterdam* zeer gemengd, en, ter dempinge van het *Kattenburgſche* Oproer, eene hoofdrol geſpeeld hadt (†), werd naa Amptontzetting, van wegen Burgemeesteren, aangezegd, om binnen vier en twintig uuren de Stad te ruimen (§).

NOBBE gelast de Stad te ruimen.

Indaagingen en geregterlyke vervolgingen.

De Indaagingen, Geregtlyke Vervolgingen, en Vonnisſen betroffen hoofdzaaklyk de zodanigen, die in de Afzetting der Regeering, en de daargeſtelde Regeeringsverandering, de hand gehadt, of, in de Verdeediging der Stad tegen de *Pruiſſen*, zich byzonder gemengd hadden. De voornaamſten leeren wy, met de hun ten laste gelegde misdryven, kennen, uit een Naamlyst van Perſoonen, omtrent welke de Regeering vryheid van vatten verleende, en tegen welken, uit hoofde van niet verſchyning, lyfſtraflyk gehandeld werd. Wy ſchryven dezelve woordlyk af.

Tegen D. J. VAN HOGENDORP.

„ Mr. DIEDERIK JOHAN VAN HOGENDORP, ter zaake dat dezelve, op den een „ en twintigſten van April MDCCLXXXXII, „ is preſent geweest, en mede geadviſeerd heeft by het inleeveren van zeker Declaratoir, inhoudende de preten-

„ ſe

Hoe het met die ontzegging der Inwooninge toegang kan men best leeren kennen uit het geen wy des opteekenden in het geval van den Heere H. A. KREET. Zie onze *Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 467.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1005. 1006.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 122.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 72.

„ ſe Remotie van negen Heeren uit den agtbaaren Raad deezer Stad, naa dat de Perſoonen van zommigen derzelven feitlyk het afgaan van het Stadhuis belet was; en vervolgens mede uit zyn naam, op den zeven en twintigſten derzelver maand door den Notaris DOMINICUS GENIETS, in preſentie van Getuigen, aan Negen Heeren hadt doen exploicteeren zekere Inſinuatie, met inhereering van hetzelve Declaratoir, inhoudende verſcheide oproerige expresſien en bedreigingen; en dat hy Mr. DIDERIK JOHAN VAN HOGENDORP, alzo daadlyk mede is geweest Autheur en aanvoerder van de Afzetting van négen wettige Regenten alhier ter Stede op den een en twintigſten April MDCCLXXXVII plaats gehad hebbende; mitsgaders nog aan de Afzetting van twee wettige Burgemeesters deezer Stad, hier ter Stede den twee en twintigſten Juny MDCCLXXXVII geſchied. LIX. BOEK. 1787. 1788.

„ Mr. ERNESTUS EBELING, HENDRIK VAN BLOMBERG, JACOBUS D'AMOUR, PIETER WITMOND, en JACOB VAN STAPHORST, over en ter zaake, dat dezelve zyn preſent geweest, en mede geadſiſteerd hebben by het inleveren op eene oproerige wyze van zeker Declaratoir, inhoudende de pretenſe Remotie van negen Heeren uit den agtbaaren Raad deezer Stad." — Voorts wordt, ten hunnen opzigte, woordlyk herhaald, 't geen wegens den Heer VAN HOGENDORP gezegd was, E. EBELING en anderen.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

was, met byvoeging, „ dat zy mede Autheuren en Aanvoerders geweest waren „ van de Remotie van den wettigen „ Hoofdofficier, voorgevallen den zes en „ twintigſten Juny MDCCLXXXVII.

C. H. VAN BEKENSTEIN RAADT.

„ Mr. CORNELIS HENRICUS VAN BE„ KENSTEIN RAADT over en ter zaake „ dat dezelve heeft gefungeerd als Secre„ taris van een Burgerlegertje, 't geen „ onder andere in de maand September „ MDCCLXXXVII heeft gefubſiſteerd.

D. GENIETS.

„ DOMINICUS GENIETS, Notaris, ter „ zaake dezelve van zich heeft kunnen „ verkrygen, als Notaris, den zeven en „ twintigſten April MDCCLXXXVII, aan negen Leden van den agtbaaren Raad deezer Stad, uit naam van diverſe Leden „ van den Krygsraad, en eenige Perſoonen, zich noemende Gequalificeerdens „ van veele duizend Ingezetenen alhier, „ in preſentie van Mr. JOHANNES CHRISTIANUS HESPE en JACOBUS KOK, als „ Getuigen, te exploicteeren zekere Inſinuatie, betreffende de pretenſe Remotie der gedagte Heeren Raaden, en behelzende diverſe oproerige expresſien „ en bedreigingen, zonder zelfs ten opzigte van diverſe Inſinuatien daar toe „ verzogt te zyn, of eenige order gehad „ te hebben (*)."

Mr.

(*) Wegens den Notaris GENIETS vinden wy aangetekend, dat hy zich, met een Smeekſchrift, om in de Amneſtie begreepen te worden, by Staaten van *Holland* vervoegd hebbe. *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 632.

„ Mr. JOHANNES CHRISTIANUS HESPE, over en ter zaake, dat dezelve van zich hadt kunnen verkrygen, op den één en twintigſten April MDCCLXXXVII, den Heer NICOLAAS CALKOEN, Raad en Vroedſchap deezer Stad, komende, by het ſcheiden van den Raad uit de Raadkamer, wanneer dezelve tot digt aan of op de groote trap genaderd was, aan te grypen, en dus het afgaan van het Stadhuis hem feidyk te beletten; met dat gevolg dat dezelve Heer Mr. NICOLAAS CALKOEN, door de aldaar vergaderde menigte, weder met geweld de Juſtitiekamer is ingedrongen (*)."

LIX. BOEK. 1787. 1788. J. C. HESPE.

Op deeze naamlyst vinden wy ook vermeld, zekere ... BOODE, die een Soldaat zodanig mishandeld hadt, dat 'er de dood, dien zelfden dag, op volgde, en Mr. BALTHASAR ELIAS ABBEMA, geweezen Raad in de Vroedſchap en Schepen, beſchuldigd van verſcheide oproerige daaden, en wel byzonder van gegeeven bevel om de Zeedyk door te ſteeken (†).

BOODE.

Laater werd de Oud Schepen LODEWYK HOVY, die de Stad reeds verlaaten en zich in *Frankryk* nedergezet hadt (§), ingedaagd, om dat hy, op den eerſten van Wyn-

L. HOVY ingedaagd.

(*) Men ſlaa wegens deeze Gebeurtenisſen na onze *Vaderl. Hiſt.* XVII. D. bl. 87. 99. 106. 137. en 139.

(†) Zie deeze Naamlyst in de *Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1006.

(§) Zie hier boven, bl. 15. en 19.

LIB. BOEK. 1787. 1788.

Wynmaand MDCCLXXXVII. en dus naa het Besluit der Staaten van *Holland* om geen wederstand te bieden aan het *Pruisisch* Krygsvolk, hadt durven bestaan zekeren PIETER WITMOND of Ordere, te volmagtigen om de Polder tusschen *Amsterdam* en *Amstelveen* onder water te zetten en het noodige Volk tot dat bedryf te pressen (*).

R. L. BOUWENS gebannen.

Soortgelyk eene Dagvaarding geschiedde ten aanziene van REYNIER LEENDERT BOUWENS: dewyl hy als Vroedschap der Stad, en voorgeevende Lid te zyn van het Defensieweezen, op den zelfden eersten dag van Wynmaand, bevolen hadt en doen uitvoeren, dat de Schutdeuren in de Wester-beer aan de Stadsvest, even buiten de *Haarlemmer* Poort, werden opengezet; ten einde daar door de groote Inundatie te bewerken, naa dat het Besluit om geen tegenweer aan de *Pruisen* te bieden, te zyner kennisse gekomen was. En werd hy eerlang, voor altoos, uit *Holland en Westfriesland* gebannen (†).

Aanmerking van BOUWENS hier over

De Heer BOUWENS heeft, in laateren tyde, ten aanzien van zich zelven, en den Heer HOVY, zich verklaard en beklaagd over het wederregtelyke in het vonnis over beiden uitgesprooken. Hy beroept zich op het Besluit den twee en twintigsten van Herfstmaand, ten tyde der belegg by de Vroed-

(*) *M. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1325.
(†) *M. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1793. Voor 1789. bl. 407.

Vroedschap; „ waar by zy," om 's Mans eigene woorden te bezigen, „ de Raaden „ Hovy en Bouwens, misgaders den „ Luitenant Collonel de Wilde, gelasten „ en qualificeeren, om de Stad, wegens „ de ongelukkige omstandigheden, waar „ in dezelve zich bevondt, in eene be„ hoorelyke staat van Defensie te bren„ gen, en daar toe alles in 't werk te „ stellen, en om verder voor Ammunitie „ van Oorlog, Wapenen en wat daar toe „ behoort, zorge te draagen en werkstel„ lig te maaken. Door welke Resolutie „ zy dus niet alleen volkomen gedekt, „ maar zelfs geauthoriseerd waren, door „ den Agtbaaren Raad, om alles te ver„ rigten en te doen, 't geen zy ter De„ fensie der Stad meenden dienstig te zyn; „ en zy dus daar door buiten allen aan„ spraak waren. —— Dat de Vroedschap „ Bouwens zich daarenboven nog te „ beklaagen hadt, dat hy geactioneerd „ is op den zestienden van November „ MDCCLXXXVIII, en dus met schending „ van het Privilegie van Hertog Al„ brecht aan de Poorteren van *Amster„ dam* verguud; waar by de Schout zyne „ Actie, binnen het jaar en zes weeken „ na het begaane Delict, moest instituee„ ren; en deezen tyd verstreeken was; „ doch waar aan de Hoofdofficier en „ Schepenen zich niet hadden laaten ge„ legen liggen; maar dus hun oogmerk, „ met ventrapping en verraaking der Reg-

LIB. BOEK. —— 1787. 1788.

„ ten

LIX. BOEK.

„ ten van den Burger, hadden zoeken te „ bereiken (*)."

1787. 1788.

De beſchuldigden als handdaadig aan Afzetting der Regenten, HENDRIK VAN BLOMBERG, JACOBUS D'AMOUR, PIETER WITMOND, JACOB VAN STAPHORST, en DOMINICUS GENIETS, kreegen in Herfſtmaand ten vonnis, dat zy ten eeuwigen dage uit den Lande van *Holland en Weſtfriesland* gebannen werden, onverminderd zodanige andere Straffen als hun Ed. Agtb. indien zy ten eenigen tyde in handen der Juſtitie mogten geraaken, zouden oordeelen te behooren (†). Dit zelfde vonnis werd ook over B. E. ABBEMA laater geſtreeken. Zynde diens *Memorie van Suggestie* van de hand geweezen (§).

Banvonnis over eenige andere Heeren.

De Regeering wil den Kerkenraad gezuiverd hebben.

Wy laaten veele andere Vonniſen en Strafoefeningen, ter zaake van het Patriotismus, onvermeld; doch niet alleen liet men het by deeze in *Amſterdam* berusten; maar gaf ook anderzins betoon van ongenoegen. Allerzigtbaarst geſchiedde zulks, op den eerſten en tweeden dag des Jaars MDCCLXXXVIII. De Kerkenraad vaardigde, volgens jaarlyks gebruik, eene Bezending af, om Burgemeesteren, met het nieuw aangevangen Jaar, geluk te wenſchen. Aan 't hoofd dier Bezendinge en

(*) BOUWENS *aan zyne Committenten*. Te Amſt. by de Erven C. N. GUERIN en W. VERMANDEL bl. 219.

(†) *N. Nederl. Jaarb* 1788. bl. 1355.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1628. 1793.

en Woordvoerder van dezelve was de Hoogleeraar en Predikant J. VAN NUYS KLINKENBERG. By de dankzegging des Voorzitters, voegde deeze, uit naam van Burgemeesteren, het vermaan, dat men toezigt zou hebben op de Leden van den Kerkenraad; en allen, die de Acte van Qualificatie voor de Geconstitueerden hadden getekend, uit den dienst van den Kerkenraad te ontslaan. Niet weinig aandoenings en beweegenis veroorzaakte die boodschap in den Kerkenraad. LIX. BOEK. —— 1787. 1788.

Onder de Leeraars zo der *Nederduitsche* als *Walsche* Hervormde Gemeente, vondt men 'er verscheidene, die bekend stonden de zaak der Patriotten toegedaan te zyn. Deezen werden, 's volgenden daags, voor Burgemeesteren ontbooden, onderhouden en vermaand, om zich, op den Predikstoel, op geene onbehoorelyke wyze, tot minagting der Regeering, uit te laaten (*). Vermaan aan Patriottischdenkende Predikanten.

Het aantal der Kerkenraadsleden, in bovengemeld vermaan van Burgemeesteren betrokken, was groot: immers de Hoogleeraar VAN NUYS KLINKENBERG, die deeze boodschap gebragt hadt, een en andermaal met Burgemeesteren gesprooken hebbende over de Naamlyst door hun Ed. Gr. Agtb. gevorderd, hadt verstaan, dat deezen, daar op een aanmerkelyk getal Persoonen gevonden hadden, schuldig aan het tekenen dier Acte. Met verwondering De Ondertekenaars der Acte van Qualificatie, als onwaardigen, afgezet.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 71.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

ring en leedweezen was dit door hun ontdekt, als zulks te minder verwagt hebbende van Voorgangers der Gemeente, dat zy de Afzetting hunner wettige Regenten zouden goedgekeurd, en daar in medegewerkt hebben. Zy oordeelden deswegen alle de zodanigen onbekwaam en onwaardig om tot waarneeming van eenige openbaare Posten, en byzonder tot de Eerampten van het Opzigt over de Gemeente des Heeren, of het Beſtuur over de Diakoniegoederen, te worden verkooren. Op dien grond ſteunde hunne aanbeveeling om geene Perſoonen van gemelden ſtempel, tot de post van Ouderlingen of Diakonen in aanmerking te neemen. Zy bleeven nog in 't zelfde begrip, en herinnerden zulks op nieuw aan den Kerkenraad, met overgifte van eene lyst der Perſoonen, welker Naamen onder de Tekenaaren der berugte Acte van Qualificatie gevonden waren.

Een weg om in hun post te blyven aangewezen.

Gemelde Hoogleeraar dit ſchriftlyk ten Kerkenraade inleeverende, voegde 'er by, uit naam van Burgemeesteren, „ hoe deezen, „ in aanmerking genomen hebbende, dat „ veelen dier Ondertekenaaren, daar toe „ denkelyk zouden vervoerd geweest zyn, „ door misleiding van anderen, perſuaſie „ van Vrienden en Patroonen, of uit ge„ brek van doorzigt, denkende ter goeder „ trouwe de belangen van het Vaderland „ daar door te dienen; of wel uit vreeze „ voor Plundering, van in hun beſtaan „ of kostwinning, fortuin en expectance

be-

„ benadeeld te zullen worden, zonder LIX.
„ kwaad opzet, of bezef der gevolgen. BOEK.
„ Dat de zodanigen wel verlangen zou- ——
„ den, dat hunne Naamen van de Lyst 1787.
„ der Ondertekenaaren mogten geroijeerd 1788.
„ worden, en hun, langs deezen weg, ge-
„ legenheid gegeeven, hunne opregte ver-
„ kleefdheid aan de wettige Conſtitutie
„ en Regeeringsvorm, als mede aan hun-
„ ne Burgerlyke Pligten, te manifesteeren,
„ om het ongenoegen der Regeeringe van
„ zich af te wenden, en weder, als nut-
„ tige Leden, ten dienſte van Kerklyke
„ en Burgerlyke Maatſchappyen, gebruikt
„ te worden.

„ Dat Heeren Burgemeesteren daarom Verklaaring ten dien einde gevorderd.
„ zeer genegen zynde om aan deeze lof-
„ lyke begeerte van hunne Medeburgeren
„ en braave Ingezetenen te beantwoorden,
„ en daar door den Vrede, de Eensgezind-
„ heid en Ondergeſchiktheid in deeze Stad,
„ zo ſpoedig mogelyk, te herſtellen, gee-
„ ne zwaarigheid zouden maaken om alle
„ zodanige Perſoonen, die ſchriftlyk ver-
„ klaaren wilden, —— *dat zy van hunne*
„ *Tekening op de Acte van Qualificatie re-*
„ *ſilieerden, en dezelve begeerden gerekend*
„ *te hebben als niet geſchied; de onwettige*
„ *Remotie der Regenten af te keuren, zich*
„ *volgens den Eed op de Conſtitutie gedaan,*
„ *of nog te doen, als braave Burgers en*
„ *Christenen, te zullen gedraagen in gehoor-*
„ *zaamheid aan hunne wettige Regenten,* —
„ te conſidereeren en te houden als of
„ zy de gemelde Acte nimmer onderte-

LIX. BOEK. 1787. 1788.

„ kend hadden, en ten hunnen aanziene, „ alles wat daar uit was voortgevloeid, „ te ſtellen in een eeuwige vergetelheid. „ Dat Heeren Burgemeesters, uit ſpe- „ ciaal reguard voor den Eerw. Kerken- „ raad, het overgeeven van de lyst der „ Perſoonen, die op het Alphabeth ſtond- „ den, en welker Naamen op de Acte „ van Qualificatie gevonden waren, nog „ wel eenige dagen zouden willen uitſtel- „ len, om hun gelegenheid te geeven, „ dat zy, door gemelde ſchriftlyke Decla- „ ratie, hunne Ondertekening konden ver- „ nietigen, en voorkomen genoemd te „ worden onder de zodanigen, welke hun „ Ed. Groot Agtb. de Eerampten van „ Ouderling en Diakenen onwaardig hou- „ den (*)."

Gelegenheid tot het tekenen van zodanig een terugtred werd ten huize des Voorſtellers VAN NUYS KLINKENBERG, van wegen de Magiſtraat, gegeeven. Eenigen kwamen tot dien ſtap; dan veelen bleeven terugge, ingevolge waar van hunne Naamen door Burgemeesteren werden uitgeſchrapt (†).

Der *Jooden* aflegging van den Eed op de Conſtitutie.

De Eedaflegging op de Conſtitutie geſchiedde door den Kerkenraad der *Portugeeſche Jooden*, met veel omſlags. In ſtaatlyken trein reedt den hoogbejaarden Opperrabbyn DAVID D'A COHEN D'AZEVEDO, in zyn Statiekleed met den Raad der

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 179.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1789. bl. 110.

der Synagoge, met vyf koetzen na 't Stadhuis. Op de vraag des Voorzittenden Burgemeesters, by het voorleezen des Staatsbesluits, en de vraag of zy genegen waren de Constitutie met kragt en magt te helpen staande houden? gaf de Voorzitter ten antwoord. „ Dit met een gerust „ en vergenoegd hart, in naam van den „ ganschen Kerkenraad, te willen doen; „ dat zy van den Almagtigen God geen „ grooter gunst konden erlangen, dan tot „ dien tyd gekomen te zyn, van zulks te „ mogen beëedigen!" 't Welk daar op, den Eed voorgeleeezen zynde door allen met *Amen* te zeggen werd beantwoord. Staatlyk was de ontvangst geweest; zo ook de uitleiding. De *Zaal* was als met *Joden*, blyde over deeze gebeurtenis, vervuld. De Opper-rabbyn las 's avonds de Amnestie in de *Portugeesche* taal, vergezelde dezelve met eene Voor- en Naareden. — De *Hoogduitsche Joodsche* Natie volgde dit eigenste spoor by de Eedaflegging (*). LIX. BOEK. 1787. 1788.

Te midden van al dit Stadsberyf, welks bedoelingen den opmerkzaamen in 't oog liepen, hadt men het onaflaatend misnoegen, dat de zo bezwaarlyk beteugelbaare Drukpers zweette van kleine Blaadjes, door het Patriottisch Gemeen druk geleezen. Deeze werden met naame verbooden. Geschriften van grooter uit- Beteugelingen van de Drukpers.

(*) Men zie dit alles breedspraakiger in de *N. Vaderl. Jaarb.* 1788. bl. 301.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

uitgebreidheid, den zelfden geest ademende, ondergingen 't zelfde lot, en de Uitgeevers en Schryvers werden ten ſtrengſten behandeld. Een SCHUURMAN, een NUTBY, een TEGELAAR, een NOMZ leeveren hier van voorbeelden op. Ook werden Perſoonen, die men ſchuldig hieldt aan het rondbrengen en verſpreiden dier Schriften uit hunne huizen opgeligt (*).

Optochten der Byltjes.

Breedſpraakig genoeg hebben wy voorgedraagen wat de te ondergebragte Party in *Amſterdam* te lyden hadt, en welke de ge-

(*) Behalven de verboodene kleine Blaadjes en Dagſchriften voor den gemeenen Man, van welke eenige weder loop kreegen, als niets beduidende, vondt men op de lyst der verbodene Boeken en Geſchriften met naame geplaatst, dit dertiental, van welke veele Tytels genoegzaam uitwyzen, welken inhoud men daar in te wagten hadt. *De gevonden Brieventas met Patriottiſche Stukken — De uitgeweeke en mishandelde Patriot, tot moed en bedaardheid aangeſpoord, en het gewis bederf van het trotſche Oranje en van de Heerschzugtige Ariſtocraaten voorſpeld — Hoe grooter hoop hoe kwaader koop, door een gevlugte Patriot — Voor de Hollandſche Emigranten — De Patriot in Eenzaamheid — Staatkundige Fabelen en Vertellingen — Praalbeeld voor den Vader des Vaderlands — Smeekſchrift aan Nederlands Debora — De gelukkige Emigranten, of de kleine Volkplanting in het Zuiden, door Jufrouw W. C. L. en uitgegeeven door* G. PAAPE. — *Aan de Batavieren over het Stadhouderſchap, door den Graaf* DE MIRABEAU — *Gevonde Brief tuſſchen Amerfoort en Utrecht — Onpartydig onderzoek by wien het Regt der Opperſte Magt beſtaat — Ismaël.* — Binnen kort voegde men daar by het *Franſche* Werkje *Precis Hiſtorique de la Revolution, qui vient de s'operer en Hollande; par une Patriotte Hol-*

gevolgen waren van alles wat daadlyk ter begunſtiging daar van ſtrekte, of hier op zweemde. Het tegendeel vertoonde zich te dier Stede by de Voorſtanders van *Oranje*, en verdient zulks niet min geboekt te worden. Iets van de Vreugdebetooningen onmiddelyk op de Omwenteling volgende, gaf ons Geſchiedblad te leezen (*); dan mag het niet onvermeld laaten wat des vervolgens voornaamlyk gebeurde. Te meermaalen hebben wy de *Bykjes*, een naam den Scheepstimmerlieden te *Amſterdam* by uitſtek eigen, als yverige Voorſtanders van *Oranje* aangetroffen. Niet vreemd, dat zy, naa de Omwenteling, op eene byzondere wyze, hun vreugd aan den dag ſtelden. Naauw was deeze daar, of de Scheepstimmerlieden van 's Lands Timmerwerf, van de Stad, de *Oost-Indiſche* Maatſchappye, benevens die der andere Scheepstimmerwerven, zo van de Eilanden *Kattenburg*, *Wittenburg* en *Oortenburg* als van het *Bikkers-eiland*, vormden verſcheide Compagnien, onder byzondere Vaandels. In ſtede van Snaphaanen droegen zy verzilverde Bylen, of andere Timmermans Gereedſchappen en Werkſtukken, alle overvloedig met Oranje vercierd, en geſchikt naar de Ploegen tot wel-

LIX. BOEK. 1787. 1788.

Hollandois, temoin oculaire de la dite Revolution & un des principaux Proſcrits, pour avoir ſoutenu & defendu la Liberté des Belges Confédérés. Zie *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 829. 1005. 1132. 1518. 1519. 1523.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 244. 248.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

welken zy behoorden. Herhaalde keeren hadden zy, dus uitgedoscht, in dien oord der Stad, ſtaatlyke Optochten gedaan en Ommegangen gehouden.

Begraafnis van RANNINK.

By uitſtek hadden veelen hunner zich laaten zien, ter gelegenheid, dat de geweeze Timmerman op 's Lands Werf JOHANNES RANNINK, in het *Kattenburgſche* Oproer gedood en by Vonnis aan de beenen gehangen (*), op verzoek zyner Vrienden, begreepen werd onder de zodanigen, die zich, uit al te grooten yver voor het Huis van *Oranje*, te buiten gegaan hadden. Op inwilliging van welk verzoek het afneemen des geſtraften toegeſtaan, en het aandoen eener eerlyke begraafenisſe vergund werd. Eene drievoudige handoplegging van een Stadsboode vereerlykte, zo als men dit noemt, het afgenomen Lyk. Een Boeijer, ryk met Oranje en andere Vlaggen verciert, voerde den vereerlykten na *Kattenburg*. Uit het berugte Wynhuis het *Onvolmaakte Schip*, werd het Lyk na de *Ooster Kerk* gebragt, voorgegaan door Timmerlieden met Vaandels en Muzyk, gevolgd van een Lykſtatie, op omtrent negentien honderd Menſchen begroot. Op het Plein, waar hy zyn leeven gelaaten hadt, nedergezet, zwaaide men het Vaandel over de Kist; dit werd over het graf herhaald, onder het ſpeelen van *Wilhelmus van Naſſauwen*; by den uitgang uit de Kerk maakten de Tim-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 127.

Timmerlieden eenen kring, door welken de Lykſtatie heenen trok (*). LIX. BOEK.

Openlyker wenschten zy te voorſchyn te treeden. Zy verzogten de Regeering om gezamenlyk, en als één eenig Lichhaam, door de voornaamſte Wyken der Stad, en over den Dam voorby het Stadhuis, te mogen optrekken. —— Het toegeſtaan verzoek werd op den twintigſten van Wintermaand volvoerd. Het *Kattenburger-plein* ſtrekte ter verzamelplaats. Die van het *Bikkers-eiland* vervoegden zich derwaards. Behalven de laatstgemelden, beſtonden de Timmerlieden uit zes en twintig Vaandels Werklieden van 's Lands Werf, vier Vaandels van die der *Oost-Indiſche* Maatſchappye; en tien Vaandels van zogenaamde Klouwers. Met elkander ruim vyf duizend Man. Voorafgegaan en opgeſlooten door een Geleide Ruiters uit de Stads Bezetting trok deeze talryke ſtoet, op voorgemelde wyze nu op 't fraayſte uitgedoscht, onder herhaald Muzyk, na de Botermarkt, en ontving van de Wagthoudende Bezetting aldaar ter Hoofdwagt, Krygseere; hun ook beweezen door de Stads Soldaaten op de trappen van de Waag, toen zy, onder een onbeſchryflyk grooten toevloed van aanſchouweren, de *Kalverſtraat* doorgetrokken en op de *Dam* gekomen waren. De Regeeringsleden vertoon-

1787. 1788. Staatlyke Ommegang door de Stad.

(*) Men vindt dit in 't breede, als mede het zonderlinge dier Begraafenisſe, in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5945—5948.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

toonden zich voor de Venſters van 't Stadhuis. Dit voorbytrekkende, hief de Menigte, onder het zwaaijen der Vaandelen en het opheffen der vercierde Ambagtstekenen, by herhaaling een Gezang aan: op den toon van den tyd geſtemd, beſtaande in Zegenwenſchen over 's Lands hooge Regeering, het Huis van *Oranje*, de Magiſtraat en Burgery der Stad, zonder zyne *Pruiſſiſche* Majeſteit te vergeeten; Een gezang, hoe luidrugtig, nog overſcreeuwd door het Hoezee! der meenigte, die den Dam opproppend vervulde, en door het zwaaijen der hoeden, voor een oogenblik een zonderling vertoon opleeverde. Onder vrolyk gejuich trok die zeldzaame trein langs de voornaamſte Stads Gragten (*).

Voorzorg tegen beledigingen op 's Lands Werf.

Schoon wyd en verre de meeste Scheepstimmerlieden in deeze Oranje vreugde deel namen, vondt men 'er onder, eene andere denkwyze toegedaan. Voor hun was het naauwlyks te houden, wegens den hoon, ſchimp en balddaadigheden, aan welke zy zich ſtaag blootgeſteld vonden. Gecommitteerde Raaden ter Admiraliteit voorzagen daar tegen door eene ſtrenge Waarſchuwing omſtreeks de Werf en het Admiraliteitshuis aangeplakt (†).

Hoe den Jaardag des Stad-

Om den Jaardag des Stadhouders luisterryk te vieren, was allen toeſtel gemaakt, en alle voorzorge gedraagen tot voorkoming

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5953.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 506.

ming van ongelukken. *Amſterdam* ſtak uit in prachtvertoon. De verlichting van het Stadhuis hadt het grootsch eenvoudige. —— Boven de zeven Ingangen waren zo veele Pyramides met Glazen verlicht, en van boven pronkende met een Zon. Alle de openingen des doorlugtigen toorens waren met Lantaarnen behangen. —— By de *Portugeeſche* en *Hoogduitſche Jooden* hadt men, volgens het gebruik op Hooge Feesten, alle de Kerkkroonen ontſtooken; ook werden de *Boeken van Moſes*, pragtig vercierd, ten toon geſteld. De Scheepstimmerlieden hadden lang gewenscht, naa de Omwenteling, den nieuwen Krygsraad der Stad, op hun *Eiland* te mogen begroeten; en zogten zy aan dien wensch, op deezen Vierdag te voldoen. Een verzoek daar toe ingerigt, vondt gereeden ingang. De aanſtalte daar kreeg eene ſpoedige volvoering. Op het *Kattenburger Plein* was een Tent opgeſlaagen met Lampions, Oranjevlaggedoek en van boven met twee Oranjevlaggen vercierd. Ingevolge van het gedaan verzoek verſcheenen 'er de afgevaardigde Collonellen der Schutterye VAN MARSELIS en WARIN; ook kwamen 'er, volgens uitnoodiging, de *Hollandſche* Generaal VAN DOPFF en de *Pruiſſiſche* Generaal VAN KALKREUTH. Eenigen tyd bragten zy daar door, werden begroet door de Timmerlieden van de Admiraliteit, van de *Oost-Indiſche* Compagnie, van de Stads- en byzondere Werven; wier aantal men op vier en twintig honderd be-

1787. 1788. houders gevierd.

LVIII. BOEK. 1787. 1788.

begroot vindt. In de gewoone gezangen mengden zy *Lang leeve en blyve de Krygsraad voor Oranje!* —— Eene toejuiching door de Krygsraadsleden niet onbeantwoord gelaaten. Staatlyk was het ontvangen en zo ook het uitgeleide van dit de *Kattenburgers* vereerend bezoek, op dien vreugdeavond (*).

Het ongeluk veele *Kattenburgers* op den Zeildag overgekomen.

Een erg gerugt gaat den *Kattenburgeren* naa als of eenigen hunner op den Zeildag der *Kattenburger Jachthaven*, den achttienden van Zomermaand des Jaars MDCCLXXXVIII, by het neemen dier Jaarlykſche Vrolykheid, den toeleg zouden gehad hebben, om den geweezen *Utrechtſchen* Hoogleeraar VAN HAMELSVELD, op zyn eerſten Standplaats *Durgerdam*, als ook den geweezen Predikant van *Diemen* B. BOSCH, mede de vervolging op dat Dorp ontweeken, een onaangenaam bezoek te geeven. Gehaat genoeg zeker waren die beiden om hun, op een vreugdedag, leed te berokkenen. Wat 'er van zulk een toeleg by zommigen geweest hebbe, laaten wy in 't midden. Dat dezelve niet algemeen was, ſtaat by ons vast (†), en het niet volvoeren heeft volkomen zekerheid. Ten dien Zeildage ontſtondt

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 485.

(†) In het *Franſche* Weekblad *le Courier de Escaut*, wordt het opgegeeven als een *algemeenen toeleg*, ten dien Zeildage, om de beide gemelde Heeren op te ligten, en anderen te vermoorden; met de ligtvaardige bygevoegde oordeelveiling, „ God heeft, wanneer de Overheid dergelyke „ en

ſtondt 'er 's middags een wervelwind, tot een volſlaagen Orkaan uitbarſtende, waar door in en om de Stad daken van pannen ontbloot, boomen uit den grond gerukt, en eenige menſchen gekwetst werden; waar door eene groote menigte der Vaartuigen op het Y, Admiraalſchap zeilende, in de uiterſte verlegenheid kwamen, andere met de daad omvergeworpen en op den wal geſmeeten werden. — In dien zeer geweldigen Stormvlaag, die maar weinig tyds duurde, vonden omtrent zestig Perſoonen een deerlyk einde aan hun leeven. Acht werden 'er gered door den moed en menschlievende poogingen des Luitenants VAN HAMEL, die op 's Lands Schip van Oorlog *de Admiraal Piet Hein*, het bevel voerde, en voor de Boom op 't Y lag. Zyn betoonde hulpvaardigheid, ondersteund door den tweeden Luitenant SCHMIDT, den Kwartiermeester KAMP, en

1787. 1788.

„ euveldaaden begunſtigt, de raadſlagen der Boos„ doenderen verydeld." — Overlieden der *Kattenburger Jagthaven* lieten eene Bekendmaaking in de Nieuwspapieren plaatzen, by welken zy zes honderd Guldens beloofden, aan die hun, of iemand der Leden van de Jagthaven, kon overtuigen van zodanig een toeleg. *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1259. Doch dit neemt niet weg, dat 'er op dien Zeildag lieden, met een boos opzet bezwangerd, zich onder de zeilende hoop vervoegd hebben; bekend is het, dat een aantal Vaartuigen, tot de Jagthaven niet behoorende, als dan de vierders van den Zeildag vergezellen. Zie breeder over de redding toen toegebragt de *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1149—1154.

LIX. BOEK. 1787. en de Manſchap, die zich ter redding der ongelukkigen waagden, ontving van de Stadsregeering eene erkentenis van honderd zilveren Ducatons.

1788. De Kroonprins van *Pruiſſen* vol vreugd ontvangen.

Stoffe tot nieuwe vreugde verſchafte in Zomermaand de komst des Kroonprinſen van *Pruiſſen*, onder den naam van Heer VAN LINGEN. Hy vondt zich vergezeld van den Graaf VAN BRUHL, den *Pruiſſiſchen* Envoyé VAN ALBENSLEBEN, en Jonkheer VAN RHEEDE, der Staaten Gezant ten *Berlynſchen* Hove, benevens den Generaal DOPFF. Van *Utrecht* op den *Amſtel* de Stad naderende, krielde deeze Stroom reeds van Vaartuigen; de boorden waren opgepropt met derwaards gefnelde Aanſchouweren; op het water, en van 't land, kaatſte men elkander het geroep toe *Oranje boven! Vivat de Koning van Pruiſſen!* Men deedt hem alle eere aan, die een Vorstlyk Perſoon, vermomd reizende, kan verlangen, by het laaten bezigtigen wat in en om *Amſterdam* voor een Vreemdeling meest beziens waardig gerekend wordt. Op 's Lands Werf zag hy het te water loopen van twee Schepen; men hadt, te dier gelegenheid, goedgevonden om die Schepen, in ſtede van de gebruiklyke Landsvlagge, met een *Pruiſſiſche* Geus te vercieren. Kleinigheden; doch ſpreekende blyken van de geestneiging dier dagen!

De Jaardag der Prinſesſe gevierd.

Met de Jaardag der Prinſesſe van *Oranje* in Oogstmaand, brak een nieuwe Feestdag aan voor Amſtels Burgerye, en bleef dezelve niet in gebreke om den last tot het

het vieren van dien dag en het aandenken op denzelven aan de jongſte Staatsgevallen, te volvoeren: „hier toe kon," gelyk die van den Geregte, in de Uitſchryving, zich uitdrukten, „geen geſchikter Tyd „ſtip gevonden worden dan de Geboor„tedag van haare Koninglyke Hoogheid, „aan welke de Republiek, (naast GOD) „de gelukkige Omwenteling van zaaken „grootlyks te danken hadt (*)."

De Prins met zyn Gezin te *Amſterdam*.

Wat wy dus verre van Oranjevreugd in *Amſterdam* te boek ſtelden, is ſlegts een ſchaduw te agten by 't geen die Partye daar ter Stede genoot, toen, in Herfſtmaand des Jaars MDCCLXXXVIII, de Stadhouder en diens Gezin deeze Stad en Omneſtreeken een Bezoek van eenige dagen gaf.

Hoe daar onthaald.

Naa *Zaandam*, dat in de jongſte onlusten zo ruim deel genomen hadt (†); doch waar thans *Oranje* heerschte, en *Broek in Waterland*, 't welk gezegd wordt van alle Onlusten, in de jongſt verloopen Jaaren, vry gebleeven en altoos Prinsgezind geweest te zyn, bezogt, en op die beide Dorpen allen Eerbetoon ontvangen te hebben, ontving *Amſtelveste* dit hoog Gezelſchap. Aan 't boord der Jachten, waar 't zelve zyn verblyf hieldt, bragt men het de welkomst groeten. Elke dag gaf ſtoffe tot nieuw onthaal, by het bezigtigen der Stads merkwaardigheden. Gelegenheid by gelegenheid deedt zich op tot Geluk-

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT VII. *D.* bl. 235.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVI. D. bl. 377 *enz.*

LIX. BOEK. 1787. 1788.

lukwenſchingen van de Regeering, van den Krygsraad, en veele andere byzondere Lichaamen, in welke alle men den toon van den tyd floeg, terwyl de beantwoordingen niets anders ademden dan dankerkentenis en gunſtige toezeggingen: onder andere beloofde de Prins aan den Krygsraad, „ dat hy deeze Stad, van tyd tot „ tyd, met zyn bezoek vereeren zou." — De *Jooden* bejegende de Stadhouder, in hunne Synagogen, met onderſcheiding. Deeze viel ook aan de Byltjes op *Kattenburg* ten deele. Op hun verzoek bezogt zyne Hoogheid, met zyn Gezin, dien oord, toefde meer dan een uur onder een Eerepoort, terwyl zy den Oranje vereerenden Optocht herhaalden. Staande het verblyf te dier Stede, ging het hooge Gezelſchap in open Rydtuigen na *Ouderkerk* en *Amſtelveen*, ter bezigtiging van het overſchot der Batteryen, door de Patriotten, by het beleg van *Amſterdam*, aangelegd; en van de plaatzen, waar, naa de Omwenteling het *Pruiſſiſche* Krygsvolk gelegerd geweest was. Voorwerpen, beſchouwd met een oog, waar in genoegen en voldoening kennelyk doorſtraalden. Met gelyke eerbetooningen als dit Vorſtlyk Gezin ontvangen was, verliet het, naa een vyfdaags verblyf, *Amſtelveste* (*).

Zo

(*) Een Verhaal der ontmoetingen op de gemelde Dorpen, en byzonder te dier Stede vindt men in de *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1331. 1334. 1365. en 1367.

Zo veel en zo prachtig onthaals greep plaats in *Amſterdam*; ſchoon de Stadskaſſe, die in den Jaare MDCCLXXXI, aan de *Hollandſche* Schatkist in ééns de aanzienlyke ſom van 2,400,000 kon opſchieten (*), zich niet alleen genoodzaakt vondt om eene Geldleening van twee Millioenen te openen; maar ook de belasting van het Lantaaren- Emmer- en Straat-geld, voor vyf en twintig Jaaren, te verhoogen tot de helft der gewoone Verponding op de Huizen. Eene Geldbehoefte, door de Regeering voornaamlyk aan de onkosten in de laatſte onlusten toegeſchreeven (†). LIX. BOEK. —— 1787. 1788. Schaarsheid in de Stadskaſſe.

't Geen in *Amſterdam* de Burgerſocieteitshuizen wedervoer onmiddelyk naa de Omwenteling, hadt ten opzigte van één derzelven, een zo zonderlingen toedragt, dat wy deeze byzonderheid niet onvermeld kunnen laaten. Wanneer door Staaten van *Holland*, alle Burgerſocieteiten en Genootſchappen vernietigd waren, maakte men in *Amſterdam* onmiddelyk een begin met die Huizen te ſluiten, en de gewoone Vergaderingen in dezelve te beletten. Het volle Geregt, vergezeld van eenige Ruiters, begaf zich na de Huizen zo der *Vaderlandſche* als der *Burger-ſocieteit*, in de *Kalverſtraat* en in de *Nes*. Eenigen tyd waren ze geſlooten geweest. Door een Smit opengeſtooken zynde, nam men de Boeken en Papieren daar voor handen in De Burgerſocieteitshuizen geſlooten.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 109.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 852.

LIX. BOEK. in verzekering; en hing 's Stads slot aan de Buitendeuren.

1787. 1788. Beklag deswegen.

Veele Leden der Vaderlandsche Societeit namen dit zeer euvel, beklaagden zich daar over by den Hoofdofficier BACKER en den Burgemeester DEDEL, beweerende, dat zy slegts eene gewoone Societeit uitmaakten, en zich met zaaken 's Lands of Stads Bestuur betreffende, nooit bemoeid hadden. Hun beklag vondt by de Regeering der Stad geenen ingang, en ook naderhand by 's Lands Staaten geen gehoor. By eene openbaare Bekendmaaking betuigden Commisarisen, dat men, geheel ten onregte, de *Vaderlandsche* Societeit op de Naamlyst der Verscheenenen ter Algemeene Provinciaale Vergadering gesteld hadt (*).

Ingekogt door Directeuren van *Doctrina & Amicitia.*

Commisarisen deezer Genootschappen door Schepenen aangemaand, om, tegen zekeren bepaalden tyd, de Societeitshuizen te verkoopen: onder aanzegging, dat het anders door den Hoofdofficier zou geschieden, gehoorzaamden aan dit bevel. Ter openbaare verkoopinge werden de Huizen aangeslaagen; doch, op het oogenblik der verkoopinge, kwam 'er berigt, dat die Huizingen uit de hand verkogt waren. Als Koopers maakten zich bekend „ Directeuren van het Fonds van „ het Kunstlievend Genootschap, onder „ de Zinspreuk *Doctrina & Amicitia*, voor „ en

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 303.

„ en ten behoeve van de Geintreſſeerdens „ in 't zelve Fonds."

Schepenen weigerden de Overboeking op die Naamen; gaven van die weigering aan Staaten van *Holland* voor reden op, dat door de overboeking aan dergelyke Socieeteiten of Geniootſchappen, de betaaling van het Regt van Collateraale Succesſie, en van den Veertigſten Penning, in vervolg van tyd, werd te kort gedaan. — Als eene anderen grond van huivering in deezen weezen zy aan, dat door zulk een Overdragt van geene beduidenis zou gemaakt worden het oogmerk van hun Ed. Groot Mog. om het weder oprigten van dergelyke Societeiten, onder welk eene benaaming ook, te beletten. Zy meenden verſcheide gegronde redenen te hebben om te veronderſtellen, dat dit zo genaamd Kunstlievend Genootſchap beſtaan zou uit dezelfde Leden, waar uit de nu vernietigde *Vaderlandſche Societeit* beſtaan hadt; dat althans de Perſoonen, die zich voor Directeurs van dat Fonds uitgaven, alle Leden van gemelde Societeit geweest waren; dat zommigen hunner, zo niet allen, te wel als *ongeletterden* bekend ſtonden, dan dat men zou kunnen veronderſtellen, dat zy Leden, veel minder Beſtuurders, zouden willen zyn van dit Genootſchap, zo de bevordering van Kunſten en Weetenſchappen het waare oogmerk der Oprigteren was. — Vreemd moest het daarenboven, voorkomen, de oprigting van dit Genootſchap juist op

1787. 1788. Schepenen weigeren de overboeking, en vervoegen zich deswegen by de Staten.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

het oogenblik der vernietiging van de Vaderlandſche Societeit, dat men daar toe het zelfde Huis verkoos, en dat de Commiſſariſen van 't zelve Leden van die Societeit en Tekenaars der Acte van Qualificatie geweest waren.

Antwoord der Staaten.

Burgemeesters en Raaden ſtaafden, in eenen naderen Brieve, aan hun Ed. Gr. Mog. het gemelde van Schepenen, en lieten zich byzonder uit over het Geldlyk Nadeel, 't welk het gemeene Land, by zulk eene Overboeking, ſtondt te lyden. Waar omtrent zy een middel van voorkoming voorſloegen. — Der Staaten beſluit hier op hieldt in, dat zy de bedenking omtrent het heffen van den Veertigſten Penning en het Collateraal over de Huizen aan Publieke Societeiten toebehoorende, in nader overweeging zouden neemen. Wat het verder verrigtte der Schepenen, uit kragte des Staatsbeſluits, omtrent de Societeitshuizen aanbelangde, werd, daar dit zo klaar ſprak, aan de Regeering van *Amſterdam* gelaaten, om alles, wat ſtrydig daar tegen zou geſchieden, te beletten.

Op welk eene wyze de zaak gevonden.

Een by Schepenen door de Koopers ingediend Verzoekſchrift, op de overboeking aandringende, kreeg ten antwoord, dat de overboeking zou geſchieden aan de Koopers, mits men in de Opdragtsbrief het volgende te leezen gaf; „ Dat in dee„ ze Perceelen nimmer een beſlooten Col„ legie, Societeit of Gezelſchap zal mo„ gen gehouden worden, dan alleen het

„ Kunſt-

„ Kunstlievend Genootschap *Doctrina & Amicitia*, 't geen altoos, ingevolge van deszelfs Inrigting, alleen zal moeten strekken tot bevordering van Kunsten en Weetenschappen, zonder dat 'er immer of ooit eenige zaaken van Staat verhandeld zullen mogen worden; of dat dit Gezelschap zich met zaaken raakende het Publiek Bestuur, zal mogen bemoeijen. Dat, ten einde van de exacte naakoming van deeze Conditie verzekerd te zyn, myne Heeren van den Geregte niet alleen voor ieder hunner, ten allen tyde, een vryen toegang zullen hebben, tot gemelde Societeit en alle andere Gezelschappen, welke in deeze Huizen worden gehouden, geene uitgezonderd; maar ook het regt zullen hebben, om een of meer Persoonen van hunnen wege, daar te zenden, die ook den vryen toegang zullen hebben.

„ Dat voorts alle tegenwoordige Eigenaars van deeze Perceelen, binnen den tyd van zes weeken, ter Stads Secretarye zullen moeten worden opgegeeven; ten einde by Verkoop of Versterf, het Regt van den Veertigsten en Tachtigsten Penning in het middel van het Collateraal niet illusoir worde gemaakt. —— Tot naakoming van alle welke Conditien, de tegenwoordige Koopers, zich by deezen verbinden, zo voor hun zelfs als voor hunne Medegeintresseerdens en hunne Successeuren, onder overgifte, dat, in cas van

LIX. BOEK. 1787. 1788.

LIB. BOEK. 1787-1788.

„ Contraventien, deeze Perceelen, zyn-
„ der eenige form van Proces, direct door
„ den Heer Hoofdofficier, in den tyd, by
„ executie verkogt zullen kunnen wor-
„ den (*)."

Wet des Genootschaps hier mede overeenkomstig.

Overeenkomstig met dit Beding by de Overdragt, houdt de Wet des Genootschaps in, dat de Onderwerpen der Verhandelingen, Redenvoeringen, en Voorleezingen, geheel staan aan de keuze der Spreekeren, met deeze bepaaling, dat, volgens het Reglement, dezelve niet *Politiek* mogen zyn; „ en dat voorts alle
„ Leden des Genootschaps gehouden zul-
„ len weezen zich te conformeeren met
„ en te gedraagen naar het Staatsbesluit,
„ verbiedende alle Societeiten of Corpo-
„ ratien, te handelen of te correspondee-
„ ren over Lands of Regeeringszaaken,
„ om zich daar in te immiscéeren, en
„ zich derhalven buiten alle Politieke be-
„ moeijingen te houden."

Dit is de opkomst van een Genootschap, 't welk by den aanvange, met zulk een scheel oog door de Stadsregeering werd aangezien; doch naderhand, die laagzetting beschaamende, aan den Tytel beantwoord en gelegenheid verschaft heeft, om den Koophandel, door gezellig onderhoud, en beschaavende Letteroefeningen af te wis-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 302. 1009. 1132. 1357. Men vindt van het Gebouw en de Inrigting een breed verslag in het *Vervolg op* J. WAGENAARS *Amsterdam* XX. St. bl. 168.

wisselen. Van tyd tot tyd werkte dit Genootschap volgens een uitgebreider plan. Redenvoeringen daar gehouden, nu en dan in 't licht gegeeven, strekken deezen Genootschappe tot loflyken getuigenissen. LIX. BOEK. 1787. 1788.

Herkomst en opgang des Genootschaps *Felix Meritis.*

Van eenen vroegeren aanleg en langzaamer herkomst is een ander Genootschap te deezer Stede; doch het kreeg in den Jaare MDCCLXXXVIII, een meer openbaar en schitterender vertoon. Reeds in MDCCLXXVII, nam, volgens een Ontwerp van den beroemden Werktuigkundigen WILLEM WRITS, eene Maatschappy ter bevordering van zulke Kunsten en Weetenschappen, als der Burgerlyke Zamenleeving den meesten dienst kunnen doen, eenen aanvang. Grootendeels bestondt het uit lieden van den deftigen Burgerstand. Hoe weinig opgangs men 't zelve ook spelde, overtrof de uitslag die schraale verwagting. Slegts veertig Leden maakten een Genootschap uit, onder de Zinspreuk FELIX MERITIS, *Gelukkig door Verdienſten.* In aantal van Leden en in uitgebreidheid van Werkzaamheden, nam dit Genootschap, zints den aanleg, dermaate toe, dat men van tyd tot tyd, een ruimer oefenplaats noodig hadt, en betrok, tot men eindelyk te raade werd een gansch nieuw Gebouw te stichten, evenredig aan 't getal en de aanzienlykheid der Leden, zo wel als aan de bezigheden en verrigtingen, die reeds daadlyk plaats greepen, of nog in 't plan lagen om ter hand genomen te worden. Men wilde daarenboven een Gesticht ver-

LIX. BOEK. 1787. 1788.

vaardigen, 't welk, van wegen de fraayheid en luister, niet alleen der Maatschappye tot eere, maar ook aan *Amsterdam*, reeds uitmuntende door eene menigte van Praalgestichten, tot een bykomend cieraad zou dienen, en op de *Keizersgragt*, onder zo veel schoons, uitsteeken.

Het nieuw Gebouw ingewyd.

Dit Gebouw, naar 't plan en onder opzigt des *Amsterdamschen* Bouwkunstenaars JACOB OTTEN HUSLY gemaakt, kwam in den Jaare MDCCLXXXVIII tot stand, en werd in Wynmaand staatlyk ingewyd, door den Hoogleeraar J. H. VAN SWINDEN. Het Gebouw heeft van buiten een grootsch aanzien, en mag ten deezen opzigte onder alle soortgelyke Gestichten, zelfs in de grootste en vermogendste Steden van *Europa*, éénig in zyn soort genaamd worden (*). —— In vyf Departementen of onderscheiden Genootschappen, tot welke alle Leden egter toegang hebben, is de algemeene Maatschappy verdeeld, te weeten, dat van den *Koophandel*, de *Natuurkunde*, de *Teekenkunde*, de *Muzyk-* en *Letterkunde*. Hoofdverdeelingen, die mindere insluiten. In alle dezelve vindt men 't geen tot elk behoort, op het uitneemendst. Het getal der Leden wordt op omtrent vier honderd opgegeeven. Grooter zou het zeker zyn, indien niet veelen, door de kostbaarheid der

(*) De Afbeeldingen des Gebouws van buiten en deels van binnen, in plaat uitgaande, kunnen daar van ten bewyze strekken.

der Stichtinge, en door de Geldſomme, welke zy by hunne Intrede moeten toebrengen, werden te rug gehouden. —— Van de werkzaamheden der Leden in een en ander vak, kunnen getuigenis draagen eene menigte van Redenvoeringen, eerst in de Maatſchappy uitgeſprooken, en vervolgens, indien het den Spreeker behaage ſchoon niet in een bundel, in 't licht gegeeven (*). LIX. BOEK. —— 1787. 1788.

Behalven de vermeldenswaardigheid deezer beide Genootſchappen binnen *Amſterdam*, op zich zelve beſchouwd, hebben wy 'er te opzettelyker van gewaagd, om daar door niet alleen nieuwe blyken op te leeveren, dat de *Hollander*, de *Amſterdammer* inzonderheid, niet louter *Koopman* is; voor de Kunſten en Weetenſchappen niets over heeft; doch wel inzonderheid om den blaam tegen te gaan, die men op deeze Dagen heeft willen doen kleeven, als of de Staatsonlusten alle zugt tot Kunst en Weetenſchap uitgedoofd hadden. Zeker ſtrekten zy niet tot bevordering, en gaven ſoms ſtoffe tot regtmaatige klagten (†); doch wanneer, in weerwil derzel- Aanmerking over dusdanige Inrigtingen.

(*) Men vindt wat tot dit Genootſchap, het Gebouw, de Inrigting en Werkzaamheden betreft een uitvoerig berigt in 't *Vervolg op* J. WAGENAARS *Amſterdam* XX. Deel bl. 147—161. De Inwyding betreffende, verdient nagezien te worden *De Algemeene Konst- en Letterboode*, by A. LOOSJES Pz. I. Deel bl. 147 en 148.

(†) Deeze, om van geene laſterende grootſpraaken te gewaagen, vindt men ten aanzien van een

LIX. BOEK. 1787. 1788.

zelve, zulke verſchynzels, als wy vermeld hebben, ſtand grypen, werpt men een onverdiende lak op deeze dagen, wen men ze beſchryft als van alle Letter- en Kunstliefde ontbloot, en tot bastaardig hellende. 't Was in deeze en dergelyke Genootſchappen hier te Lande, 't was in onderſcheide Departementen van het door de meeste Gewesten verſpreidde en in *Amſterdam* de Hoofdvergadering houdende Maatſchappy TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN, dat men, te midden van de woelingen der Partyſchappen, Kunstliefde kweekte, Verlichting bevorderde, en op 't altaar der Vryheid, in ſtilte, rookte. Niet zonder heimlyke en ſoms vry ſterk in 't oog loopende belaagingen eener Partye, die Volksonkunde voor het geſchikſte middel aanzag om het Volk het juk der Dwangregeering gereedst en gewilligst te doen draagen.

Iets wegens een oude Voorſpelling ten deezen tyde gevonden.

In deezen tyd van Verlichting wilde men nog het Bygeloof ſtoffe verſchaffen, door het te voorſchyn brengen van zekere *Latynſche* Dichtregelen, als gevonden in een der beſchilderde Kerkglaazen van de *Nieuwe Kerk* te *Amſterdam*; doch, 'er nu uitgeander beroemd Genootſchap te deezer Stede, opzigtelyk deeze dagen, vermeld in de *Lofreden* op HERMANUS GERARDUS OOSTERDYK, door JERONIMO DE BOSCH, te Amſt. by P. DEN HENGST 1795. Dit Genootſchap, een Zinſpreuk voerende *Concordia & Libertate*, vindt men beſchreeven in het bovengemelde *Vervolg op* J. WAGENAARS *Amſterdam*: bl. 162. *enz.*

nomen, (gelyk men 'er voorzigtig byvoeg- LIX.
de.) Deeze ſpelden het Jaar MDCCLXXXVIII BOEK.
als een allerongelukkigst Jaar. De Dicht- ——
regels kwamen op deezen zin neder; 1787.
Wanneer duizend Jaaren, naa JESUS *Ge-* 1788.
boorte en nog zeven honderd, zullen verloopen zyn, zal het acht en tachtigſte als een wonderbaarlyk Jaar verſchynen, en met veele treurige Gebeurteniſſen vergezeld gaan. Zo dan niet de Aardbewooners door krankheden worden weggerukt; Zo dan niet het Land en Water in niets terug keeren. Dan zullen nogthans alle Ryken der Wereld open ondergaan, en het gejammer zal allerwegen groot zyn (*). Het zwakhoofdig Bygeloof las zulke Voorſpellingen met ſchrik, terwyl en de waarheid der ontdekkinge, te gemelder plaatze, met regt in twyfel getrokken werd, en de inhoud, kloeker verſtanden ſtoffe tot lachen gaf.

Als

(*) De oorſpronglyke Verzen luiden:

Post mille expletos a partu Virginis annos,
Et ſeptingetos, rurſus abinde datos
Octuageſimus octavus, mirabilis annus
Ingruet, & ſecum triſtia fata feret.
Si non hoc anno totus morbo occidit orbis,
Si non in nihilum terra & fretumque ruent
Cuncta tamen mundi ſurſum ibuntque deorſum
Imperia, ac luctus undique grandus erit.

Deeze Regels heeft men ontdekt, dat reeds vroeger bekend waren, en gevonden te *Lizka* in *Hungaryen*. In een handſchrift by de *Capucyner Monniken* te *Antwerpen*, kwamen zy voor, en worden toegeſchreeven aan zekeren CARAFFA; doch, volgens anderen, hadden zy tot Maaker JOHAN MULLER, bygenaamd REGIOMONTANUS, een beroemd Star-

LIX. BOEK. 1787. 1788.

Hoe het zich te *Schoonhoven* toedroeg

Als een blad was *Schoonhoven*, by der *Pruisſen* komst, omgeſlaagen; doch hadt welhaast reden om zich over die Inlegeringe bitter te beklaagen (*). Dit egter verzwakte de Oranjeliefde in geenen deele. Wy zagen haar de eerſte in de Regeeringsverandering voor te ſlaan. De Regeeringsleden als ſchuldig om' afgezet te worden, opgenoemd (†), werden met de daad afgezet, en vervangen door Perſoonen, in den ſmaak van eenen JAN BRAAK, WILLEM VAN SOLINGEN, ANTHONY CARNIER, de Gebroeders GERARDUS JACOBUS en CORNELIS VAN DEN BOSCH, en DIRK HOOLA VAN NOOTEN. Een

Starrekundige (van wien men een Verſlag vindt in de *Astronomie* van DE LA LANDE I. D. bl. 180—182.) 't Is bekend hoe Starrewichelaary en Voorzeggingen daar uit opgemaakt zich, in die dagen, met de Starrekunde vereenigde, en ook, anders voor dien tyd groote Mannen, in dat vak, tot de beuzelaary van Voorſpellingen vervielen. Wy bepaalen hier niets, den Maaker of de Egtheid betreffende, maar meenden dit te moeten aanſtippen. Zie ook de *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 80.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 334 *enz.* Men voege hier by, dat die Stad, door de groote menigte *Pruisſisch* Krygsvolk, waar by een aantal van acht honderd Krygsgevangenen kwam, geheel ontbloot was van Mondbehoeften voor Menſchen en Voeder voor Paarden; weshalven de Regeering een onderſtand verzogt van ten minſten 20,000 Guldens. Onder zekere voorwaarden, moest die Stad aan de *Pruisſen* twee honderd Oſſen, behalven een voorraad van Leevensmiddelen voor Menſchen en Paarden leeveren. BOUWENS *aan zyne Committenten* bl. 237.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 215.

Een nieuwe Krygsraad, van denzelfden ſtempel, werd daargeſteld (*). —— In deeze dagen ging den *Schoonhovenaaren* naa het voorſtel ter Staatsvergadering gedaan te hebben, om de Stadhouder tot *Graaf van Holland* te verheffen; en dat dit reeds door twaalf Steden zou omhelsd weezen; doch wy hebben niets dit gerugt bevestigende gevonden. — Zekerder gaat het, dat de Regeering te dier Stede, veel eer dan de ſmalle Gemeente, geduurende het verblyf der *Pruiſen*, en naa derzelver vertrek, onrust berokkende, en van hunne verregaande Dwinglandy een blyk gaven, door den Bailjuw te gelasten een waakend oog te houden op de zulken, die zich, by het nieuw Formulier Gebed, niet eerbiedig gedraagen, of vóór het Naagebed de Kerk verlaaten zouden; terwyl allerlei ongeregeld- en balddaadigheden, door Oranjegezinden gepleegd, een vryen loop hadden. —— Gedraagingen, in de daad, wonder voegende aan eene Regeering, welke, by de eerſte vreugd der Omwentelinge, niet wilde gedoogen, dat de Vrienden van Oranje hunne Huizen vercierden en groen maakten; dewyl men vernomen hadt, „ dat ook by zommigen, „ welke het hunne hadden toegebragt om, „ onder het ſchandelyk misbruik van den „ naam van *Patriotten* het Land te beroe„ ren, mede toebereidzelen werden gemaakt „ om hun gehouden gedrag, onder zodani„ ge

LIX. BOEK. 1787. 1788.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5983.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

„ ge vercieringen te verbergen. — Uitſtel „ werden de *Oranjegezinden* verzogt te nee- „ men; en aan de zogenaamde *nieuwer- „ wetſche Patriotten*, wel uitdruklyk verbo- „ den om in deeze trouble en turbulente „ tyden, met de voorgenomene vercierze- „ len voort te gaan, en de rust, die zich „ langzaam herſtelde, te ſtooren (*)."

Wegens de Schuttery aldaar.

Des Stadhouders Commisſarisſen verklaarden te *Schoonhoven* bevonden te hebben, „ dat de omſtandigheden niet toe- „ lieten, dat de voorige Schuttery weder „ in werking wierd gebragt, en daarom „ met overleg van de Regenten der Stad, „ en met Gecommitteerden van een aan- „ tal Burgers, overeengekomen waren om „ eene nieuwe Schuttery op te richten, „ en een Reglement voor dezelve te doen „ maaken (†)." — Bekend was het, dat genoegzaam de geheele Schuttery dier Stad zich voorbeeldlyk Vaderlandschgezind gedraagen hadt; het afdanken was derhalven een ſmaad die braaven aangedaan; en ſtrekte het der nieuwe Schutterye geenzins tot eere, dat, naar luid van het eerſte Artykel huns Reglements, de Schutters niet mogten waaken als 'er Krygsbezetting in de Stad was: derzelver ſobere geſteldheid gaf onder andere aanleiding tot zulk eene ſchikking.

De Vroedſchap oordeelde aan den Zeecapitein W. P. VAN NEUWIRTH, hun gevoe-

(*) *Verz. by* DE CHALMOT XXIII. D. bl. 261.
(†) *Verzam. by* DE CHALMOT XXIV. D. bl. 3.

yoeligen dank te moeten betoonen, door hem te verzekeren van de loflyke melding zyner dienſten, geduurende het verblyf der *Pruiſſiſche* Krygslieden, en zyne medewerking tot het bevorderen der Omwenteling in de gemoederen der Burgeren (*).

Schiedam voorlyk in verandering te bewerken.

Schiedam, voortyds in Patriottiſche bedryven uitſteekend (†), was in verandering het evenbeeld van *Schoonhoven*. De Poorten voor 't *Pruiſſiſch* Krygsvolk volgens aanſchryving der Staaten van *Holland* geopend zynde, werd het Genootſchap ontwapend, de Burgerſocieteiten vernietigd, de Geconſtitueerden buiten dienst geſteld, en alles op den ouden voet gebragt. Dit ging niet zonder eenige beweegingen toe, dan Ruiters, uit *Delft* derwaards gezonden, ſtilden dezelve (§). Het verzoek der Regeeringsverſtelling door zyne Hoogheid, met gelyke voortvaarenheid als te *Schoonhoven* gedaan, kreeg gehoor en vervulling. Te welker gelegenheid allen, die voorheen de Meerderheid der Regeeringe uitgemaakt en geene geringe rol geſpeeld hadden, het kuſſen moesten verlaaten en hunne posten, door andersgezinden zien bekleeden (**). De Regeeringsverſtellers begaven zich andermaal derwaards, om de bezwaaren der Bur-

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT VI. D. 268.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVI. D. bl. 318. *enz.*
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 4806. 5482. 5484.
(**) Men vindt de Naamlyst der nieuwe Regenten in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5486.

LIX. BOEK. —— 1787. 1788.

Burgeren te hooren en weg te neemen. Veelvuldig waren dezelve, en onderſcheiden de inwilligingen. Inzonderheid magtigden zy, gelyk ook te *Schoonhoven* geſchied was, de Burgemeesters dier Stad, ter afdanking van zodanige Stads Amptenaaren, Bediendens en Deekens en Hoofdlieden der Gilden en Leden van de Kerkenraaden der Proteſtantſche Gemeente, die zich in hun oog, door hun gedrag en handelingen, het vertrouwen der goede Burgery hadden onwaardig gemaakt (*). Met één woord, 't geen hier geſchiedde was het voorſpel van 't geen vervolgens aan de ſtemmende Steden van *Holland* algemeen gebeurde. Alleen met die uitzondering, dat, in de herroeping van het voorige gedrag, met naame genoemd wordt, een zeer ſterk Dank-Adres door eenige Burgers van *Schiedam*, en der Ingezetenen der Dorpe van *Kethel*, in Slachtmaand des Jaars MDCCLXXXVI, by Staaten van *Holland* ingediend (†). —— Rustig bleef het te deezer Stede niet, blykens eene Afkondiging in Slachtmaand tegen het inſmyten der Glazen, en andere balddaadigheden (§).

Zeer

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5490.

(†) 't Zelve geeft ons de Schryver der *N. Nederl. Jaarb.* te leezen 1787. bl. 5497. *Zy* noemden daar in WILLEM DEN V. *een onberaaden Vorst, een verdwaalden Stadhouder, die met zyn kruipende Afhangelingen eigen grootheid, ten koste van 's Lands welvaart, zogt.*

(§) *Verzam. by* DE CHALMOT II. D. bl. 224.

LIX. BOOM. 1787. 1788.

Zeer liep in 't ooge, op de nieuwe Regeeringslyst weder den Vroedſchap DOOM aan te treffen, dien wy meermaalen in *Patriottiſche* bedryven gemengd vonden, wiens naam wy lazen onder de eerſte Vaſtſtellers der Acte van Verbintenis tuſſchen Vaderlandlievende Regenten (*), en eertyds Collonel van het Wapenhandelend Genootſchap. Ten tyde der Omwenteling ſloeg hy geheel om, en gaf daar van een allerdoorſteekendst vertoon. By de vernietiging van het Genootſchap, verſcheen hy op de puye van het Stadhuis, en betuigde aan de vergaderde Menigte, „dat hy gedwaald, maar nu be„rouw hadt, en, om zulks te toonen, „dat zelfde Vaandel, 't geen hy weleer „met eigen handen aan het Genootſchap „hadt overgegeeven, thans overhandigde „in handen der Dienaaren van de Ju„ſtitie om openlyk verbrand te worden!"

Gedrag van den Heer DOOM aldaar.

Haatlyk was in aller braaven oogen dus eene omwending, en nog haatlyker werd dezelve, wanneer DOOM zynen voorigen Mederegent, Medeofficier van het Ontwapend Genootſchap, Medetekenaar van gemelde Acte, om diens hem beſchaamende ſtandvastigheid, zo niet aan de wraakzugt des gepeupels opofferde, althans buiten de beſcherming der wet hielp ſtellen. Naamlyk de Heer PIELAT VAN BULDEREN, eertyds Secretaris en naderhand Vroedſchap van *Schiedam*; dien wy eens te

Hoe 'er PIELAT VAN BULDEREN bejegend werd.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 301.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

te dier Stede, en ter Staatsvergadering eene zo doorſteekende Patriottiſche rol zagen ſpeelen (*). Naa eene korte afweezigheid buiten 's Lands, om de eerſte barning naa de Omwenteling te ontwyken, te *Schiedam* wedergekeerd, vondt hy zich dermaate blootgeſteld aan de mishandelingen des tegen hem opgeruiden gemeenen Volks, dat hy zich, ten naauwen noode, aan 't gevaar zyns leevens, in een nabuurig huis, onttrok. Daar kreeg hy van de Regeering terſtond de weete, dat hy de Stad onverwyld moest verlaaten; in welk geval zy hem een volkomen veilig vertrekken zou bezorgen, zyn Huis, Vrouw en Kinderen voor overlast beveiligen. Vrugtloos riep hy de beſcherming der Wetten in, met aanbod om de voornaamſte Belhamels op te geeven; vrugtloos toonde hy, dat men met die zelfde magt, hem toegezegd om zyn vertrek te beveiligen, de zynen nevens zyne goederen te beſchermen, ook in ſtaat was hem perſoonlyke veiligheid te verſchaffen, en zekerheid om zyne zaaken in zyn huis waar te neemen. Anderwerf liet men hem aanzeggen, dat hy vertrekken moest. Onder 't geleide eener Ruiterbende werdt hy veilig ter Stad uit en na het Hoofd gebragt; doch men weigerde volſtrekt na de Belhamels om deezen Heer moeite aan te doen, eenig onderzoek in 't werk te ſtellen. —

Even

(*) Zie onze *Vaderl. Hist* XVI. D. bl. 93. en 318—332.

Even vrugtloos riep deeze van huis en have dus verwyderde Burger, naa zyne afzetting, by eenen Brieve, de beſcherming in, welke de Stadhouder by de volmagt ter Regeeringsveranderinge door de Staaten gelast was aan de afgezette Regenten te verleenen. Zonder met eenig antwoord verwaardigd te worden, of des iets te verneemen, moest hy het lot ondergaan, om nog twee volle Jaaren, uit zyne Geboorteſtad en van zyne zaaken verwyderd te blyven.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

Op verre na egter verkreegen de *Schiedammers* in alles hunnen zin niet. De nieuw aangeſtelde Regeering werd vernederd, en de klaagende Oranjevrienden vonden zich genoegzaam afgeweezen, in eene beſchikking ten opzigte van het verzoek om de magt van de Regenten en van den Hoofdofficier te beperken; ten einde behoorelyk beſcheid te geeven op alle Adreſſen der Verzoekſchriften inleevereide Ingezetenen, en altyd open te laaten den weg, om, in geval van onderdrukking, den Stadhouder te naderen. Zyne Hoogheid „ beval de Regenten en „ den Hoofdofficier aan om behoorelyk „ agt te geeven op alle beſcheide Adres„ ſen en Requesten der Ingezetenen; bly„ vende aan een iegelyk onverlet, om, „ in geval van onderdrukking, zich by „ Hem, of den Stadhouder, of de Gou„ vernante in den tyd, te vervoegen." Immers werd hier door, aan den eenen kant, die Party, welke over het afwyzen

Hoewel nig de *Schiedammers* in de beoelde bevoorregtingen deelden.

LIX. BOEK —— 1787. 1788.

der Verzoekschriften klagtig viel, en te vooren geweigerd hadt haare beste Medeburgers daar in te ondersteunen, thans met eene nietsbeduidende aanbeveeling aan de Regeering afgezet, en, aan den anderen kant, de Regeering bedreigd met een Stadhouderlyk toevoorzigt. —— Een toevoorzigt, 't welk, volgens zynen Lastbrief, en zelfs tot dus verre uitgeoefende Magt, nooit hadt plaats gegreepen. Naardemaal de Staaten, tot hier toe, altyd en afzonderlyk het Regt der Opperste Magt, in die gevallen, hadden waargenomen.

Trouwens geen een der bezwaaren of verzoeken, werd aan de Oranjevrienden toegestaan, of zy moesten medewerken tot het bevestigen of vermeerderen van het Stadhouderlyk aanzien. Wat der Burgeren begeerte betreft, „ dat de Stad jaarlyks „ Rekening zou doen aan de Gilden, als „ mede om, buiten toestemming, der Bur„ gery, geene Lasten op te leggen," zulks werd afgeslaagen; alles kwam neder op eene aanbeveeling aan de Magistraat, „ om „ in het opleggen van Stadslasten, zoda„ nig eene gemaatigdheid te gebruiken „ als de Finantien der Stad zouden toelaa„ ten." — Gereedlyk, daarentegen, werd het verzoek ingewilligd om de Conventie in Slachtmaand des Jaars MDCCLXXXIV tusschen de meeste Stadsregenten geslooten, als te eenemaal, en voor altyd, vernietigd te houden (*). Deeze Conventie was,

(*) *Verz. by* DE CHALMOT XXIII. D. bl. 278—293.

was, gelyk die in andere Steden, inge- LIX.
rigt om den invloed des Stadhouders op BOEK.
de Regenten te verminderen, en hun, zo ——
veel doenlyk, van hem onafhangelyk te 1787.
maaken, —— Afhanglyk van hem, die, 1788.
ten betoon van ydelen roem, begeerde,
„ dat door de Regeering van *Schiedam*,
„ ten behoeve der Schutterye, zouden ge-
„ maakt en aan dezelve ter hand gesteld
„ worden een *Oranje*, een *Wit*, een
„ *Blaauw*, en een *Oranje*, *Wit* en *Blaauw*
„ Vaandel, alle vercierd met zyn Wapen
„ aan de eene, en met dat van *Schiedam*
„ aan de andere zyde (*)."

In het ongelukkig *Gornichem*, waren door den Hertog VAN BRUNSWYK de afgezette Regeeringsleden in hunne posten hersteld (†). Dit was slegts by voorraad. Ook te deezer Stede verscheenen de Gelastigden ter Regeeringsveranderinge, en dit werk verrigtende, ontsloegen zy van hunne Regeeringsposten de Heeren Mr. LODEWYK VAN TOULON, *Heer van Wulven*; Mr. ABRAHAM VAN THYE HANNES, ENGELBERT DE GYZELAAR en ANTHONY JAN VAN DOORN (§). Men las op de Regeeringslyst de van Party verwisselden VAN HOEY, M. SNOEK, VERBOOM, BORCHAREN; en onder de nieuw aangestelde liep meest in 't ooge Mr. GERARD VAN LOM,

Geschapenheid te *Gornichem*. De Regeeringsveranderingaldaar,

(*) *Verz. by* DE CHALMOT XXIII. D. bl. 288.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 301.
(§) Men zie de Naamlyst in de *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 665. en 751.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

Lom, van wien zes braave *Gornichemſche* Vroedſchappen, in Zomermaand des Jaars MDCCLXXXVII, ter Staatsvergadering, dit getuigenis gaven: „ dat hy en Cornelis „ van Diepenbrugge, Stedehouder van „ den Drost, openlyk uitkwamen voor „ Hoofden der Party, welke alles aan„ wendden om der Staaten Beſluiten, tot „ welzyn van het Vaderland genomen, „ te verydelen; dat zy de lieden, zo in „ de Stad, als in den omtrek ten Plat„ tenlande, aanzetten, ja drongen tot het „ tekenen van Adreſſen, ſtrydig tegen „ het uitgedrukte oogmerk van hun Ed. „ Gr. Mog., den haat tuſſchen de Bur„ gers elk oogenblik vermeerderden, en „ oorzaaken zouden zyn van de akeligſte „ en rampzaligſte gevolgen (*)."

Slegte bedryven van Diepenbrugge en van Lom.

Van Diepenbrugge als Stedehouder en van Lom als Advocaat van den Drost van *Gornichem*, en des Lands van *Arkel*, hadden, zo wel vóór als naa de Omwenteling, geen der menigvuldige Plunderaaren en Oproermaakeren, in de Stad of op de Dorpen daar omſtreeks, doen te regtſtellen; maar veel eer beſchermd en het doen tekenen der Oranje Verzoekſchriften bevorderd, en veele Braaven in ongelegenheid gedompeld. Hunne party zegepraalende, durfden zy zo verre gaan, dat zy de Vroedſchapsleden, die zich over hun, op evengemelde wyze, beklaagd hadden, een Proces van Injurie aandeeden. Hoe

(*) *Verz. by* de Chalmot XXII. D. bl. 82.

Hoe zeer de *Acte van Indemniteit* van den Jaare MDCLXIII hun daar tegen hadt behooren te beveiligen; hoe zeer de Staaten zich hunner hadden moeten aantrekken, werd dit Verzoekſchrift, zonder daar op beſchikking te maaken, weder uitgegeeven: zo dat zy zich gedrongen vonden om zich, op de best mogelyke wyze, van den hun aangedaanen overlast te ontdoen (*).

Wat den geweezen Penſionaris VAN BYLEVELD wedervoer.

De Penſionaris VAN BYLEVELD, dien wy ter Staatsvergaderinge in zo groote verlegenheid zagen, by den aanval der *Pruiſſen* op *Gornichem*, en by het vermeeste ren dier Stad, zich van de Staatsvergadering onthieldt, *'s Gravenhaage* verlaatende (†), vondt zich van zyne Bediening ontſlaagen. Hy verdeedigde in een breedſpraakig Verzoekſchrift by de Magiſtraat ingediend, zyn gehouden gedrag, en verzette zich tegen de beſchuldiging, dat hy, in meer dan in één opzigt, niet zou voldaan hebben aan den last hem als Penſionaris gegeeven. Met beklag van niet alleen onverhoord, zonder eenige gelegenheid gehad te hebben, om zich te verdeedigen; maar zelfs zonder behoorelyk onderzoek van zaaken, veroordeeld te zyn. Alles vrugtloos, zyn Lastbrief als Penſionaris werd ingetrokken (§). Tot overmaat van leed moest hy

(*) *Verz. by* DE CHALMOT XV. D. bl. 283—290.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XV. D. bl. 185—190.
(§) Deeze Stukken, veel lichts verſpreidende op het gebeurde te *Gornichem* ten zynen opzigte niet al-

LIX. BOEK. hy zyne plaats zien vervullen, door eenen flegt berugten LA FAILLE.

1787. 1788. Uitbundige vreugdebetooningen der *Brielenaaren*.

Van het geen in den *Brielle* omtrent en in de Omwenteling voorviel, hebben wy genoeg vermeld, om die Stad, als opgetoogen in vrolykheid, ons voor den geest te ſtellen (*). Vreugdemaaltyden onthaalden de bovendryvende Party, by afwiſſeling eener fraaye Verlichting in Wynmaand des Jaars MDCCLXXXVII (†), op 't verlangen der Burgery, die roem droeg van getrouw gebleeven te zyn aan de van ouds gevestigde Conſtitutie deezer Republiek. Andermaal mogt zy zich in zulk eene Verlichting op 's Prinſen Jaardag verheugen. Voor geen Stad behoefde de *Brielle* te wyken in het ſtaatlyk ontvangen der Gelastigden ter Regeeringsbeſtellinge; en by derzelver vertrek kwamen de vrolyke *Brielenaars* tot de uitbundigheid, om de Paarden van de koets der Commisſariſſen af te ſpannen, die van het Stadhuis na het Jacht te trekken, terwyl de voorgangers in die vreugd voor en achter op de koets klommen en geduurig een Oranjevlag zwaaiden (§).

Veel veranderings vonden deeze Heeren niet te maaken, blykens de Lyst der Re-

alleen; maar by de Omwenteling in 't algemeen gebeurde, vindt men by een in de *Verzam. by* DE CHALMOT VIII. D. bl. 287—326.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVI. D. bl. 248—259.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5521.

(§) Breedvoerig beſchryven de *N. Nederl. Jaarb.* deeze vreugdebetooningen 1788. bl. 537—666. 674.

Regeeringe toen den *Brielenaaren* opgegeeven (*). Eene Vroedſchapsplaats te dier Stede kreeg BRENDER à BRANDIS, die, wegens zyne Verbintenis met den berugten *Leydſchen* TRAGO, in den Jaare MDCCLXXXIV, als Hoofdman der *Leydſche* Schutterye afgezet, en in het volgend Jaar, door Staaten van *Holland*, als Stedehouder van *Rhynland*, geſchorst was.

Plakaaten tegen rustverſtoorenis daar ſtreng uitgevoerd.

Scherp waren veele Plakaaten tegen Rustverſtoorenis in den Lande en in byzondere Steden gegeeven; doch geen ſterker dan 't geen wy, van den *Brielle* geboekt vinden (†). Ook gaat der *Brielſche* Regeering den lof na, dat, hoedanig derzelver Meerderheid zich beſtendig vóór de Revolutie, ook met betrekking tot de openbaare rust moge gedraagen hebben, zy egter zorgde, dat aldaar, naa de eerſte ongeregeldheden by de Omwenteling gepleegd, aan de oproerige Ingezetenen en de Boeren van het omliggende land, kragtdaadig belet werd hunne verdere plunderzieke voorneemens te volvoeren.

Hoe het in de kleindere Steden en ten Plattenlande toeging.

In de kleindere Steden van *Zuidholland*, en ten Plattenlande, heerschte dezelfde geest van Vervolging als in de ſtemmende Steden zich aan ons oog opdeedt. Men was niet geſlaagd in het Voorſtel om ook de Regeeringsverandering in die Steden en ten Plattenlande te bewerken (§); dan

(*) *N. Nederl Jaarb.* bl. 670.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5759.
(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 227.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

dan liet men in dezelve, en aldaar geenzins na hier toe poogingen by de Staaten aan te wenden. Derzelver veelvuldigheid en eenzelvigheid zou een vervoelend verhaal baaren. Eenige ſtrekken tot voorbeelden.

Als te *Noord-Waddinxveen*, *Meerkerk* en *Sleewyk*,

Kort naa de Omwenteling vervoegden zich eenige In- en Opgezetenen van den Dorpe en Heerlykheid van *Noord-Waddinxveen* by hun Ed. Gr. Mogenden met een voorſtel om voorziening en rustherſtelling. — Heemraaden, Schepens en Leden van den Kerkenraad, mitsgaders de In- en Opgezetenen der Heerlykheid *Meerkerk*, en daar onder behoorende Polders, verzogten by de Staaten, om, zonder eenig gevolg of verkorting van het Regt van den Ambagtsheer, tot voorkoming van alle verdere verwarringen in die Heerlykheid, en van hun volſtrekt bederf, den Schout en Rentmeester, ter zaake zyner handelingen, daar op gevolgde vlugt, en aanhoudende afweezigheid, vervallen te verklaaren, van de waarneeming van alle Ampten, hem, voor zyn leeven opgedraagen; met aanſchryving aan den Ambagtsheer, om, hoe eer hoe beter, een ander aan te ſtellen. — Op gelyke wyzen vervoegden zich de Ingezetenen van den Dorpe *Sleewyk*, in den Lande van *Altena*, by de Staaten, met bede, dat zy den Schout, Secretaris, en Schepenen wilden veranderen, waar van zommige twintig, zommige veertien Jaaren, zo den Schout, als Schepenen, in alles hadden geholpen en ten dienſte geſtaan; en zich ook begeeven onder

de

de alles verwoestende Kabaal, welke zints eenige Jaaren, den val deezer Provincie bewerkte: waar aan de Schout zich mede, als een Hoofd en Voorſtander, geplaatst hadt, zodanig dat hy met de Heeren van het zogenaamde Defenſieweezen deezer Provincie, van tyd tot tyd, briefwisſeling gehouden, en getragt hadt een groot gedeelte van het Land van *Altena* onder water te zetten, en langs dien weg de Ingezetenen van 't gemelde Land, en byzonder die van dat Dorp, in de grootſte armoede te dompelen; dat hy de Ingezetenen hadt zoeken te noodzaaken om zich, tegen hun zin en wil, buiten den Lande van *Altena* te begeeven, en te *Gornichem* aan het leggen van een Dam in de *Linge* te gaan werken; ten einde hunne nabuurige Landen bedorven en onder het water zouden gezet worden. Dat Schout en Geregte tot het uiterſte hun gevoelen aankleevende, ook hadden geweigerd de Brieven, zo door de Hertog VAN BRUNSWYK als door den Prins Stadhouder geſchreeven, aan de Ingezetenen bekend te maaken (*).

1787. 1788.

Een aantal In- en Opgezetenen van den Dorpe en Ambagts Heerlykheid *Nieuwen Hoorn* en *Nieuw Groote* in den Lande van *Voorne* vervoegden zich met herhaalde Verzoekſchriften by de Staaten, ter afzettinge van den Schout, Secretrris en Penningmeester PIETER VAN ANDEL, die in

Bawegingen in den Lande van *Voorne* tegen VAN ANDEL.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5697.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

in veele opzigten deel genomen hadt in de jongſte onlusten. Zy beriepen zich ten dien einde onder anderen, op een by de Staaten ingediend Verzoekſchrift door de *Brielſche* Burgery, die de afzetting van deezen VAN ANDEL, als Commis ter Comptoire van den Ontvanger der Gemeenelands middelen, gevraagd en hem beſchreeven hadden, „ als zynde onder an„ dere geweest Directeur van het oproe„ rig Genootſchap van Wapenhandel, „ *Getrouw aan Stad en Vaderland*, en te„ vens van de Societeit onder de Zin„ ſpreuk, *Het Staatsgebouw eischt Burger„ trouw*; in welke qualiteit hy de alleron„ geoorloofdſte correspondentie ter onder„ myning van 's Lands Conſtitutie gehou„ den, en ten tyde zyns Preſidiums, door„ gaans de allervuilſte Propoſitien van „ heerschzugt gedaan hadt; ja, meer dan „ eens tot het neemen der gruwelykſte „ aanſlagen van verraad en boosheid, zelfs „ tegen de Regeering van den *Brielle* ge„ committeerd geworden en verſcheenen „ was ter algemeene Volksvergaderinge „ te *Leyden*, *Dordrecht* en elders." —— Om zich van deezen gehaaten te ontdoen, gaven zy zich herhaalde moeite: dewyl hy de beſcherming genoot van den Patriottisch denkenden Ambagtsheer HILENUIS WILLEM *Baron van Leyden*, by wien zy zich vrugtloos vervoegd hadden (*).

In

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1265. 1378.

In *Vlaardingen*, waar Oranjegezinden en Patriotten lang tegen elkander kampten, en de laatstgemelden eene kortſtondige Zegepraal genooten (*), liepen de rustverſtooringen en balddaadigheden aan Lieden van de nu te ondergebragte Partye gepleegd, tot eene ſchroomlyke hoogte, vorderden en verkreegen eene byzondere voorziening, by eene Afkondiging, die blyk draagt tot welks toomloosheden, Haat en Partyzugt de Inwoonders vervoerden (†). 1787. 1788. Rustloosheid te *Vlaardingen*.

Slachtoffers van Burgerhaat moesten 'er vallen in eene Stede, waar de Patriottiſche Party, met zo veel moeite, eenen korten tyd, gezegepraald en eene Regeeringsverandering daargeſteld hadt. Dit lot overkwam JOANNES BADEN *Junior*, die in de thans vernietigde Vaderlandſche Societeit de post van Secretaris bekleed hadt; dit wedervoer de Heeren ABRAHAM VAN DER LINDEN VAN DEN HEUVEL, Dr. CORNELIS WILHELMUS VAN DEN HEUVEL, ARENT VAN DEN BERG, DIRK SPEELEVELD, en LAMBERTUS VRIENDS, welke vyf hoofdbeleiders geweest waren in de afzetting van zes Raadsleden, onder beſcherming van het daar binnen getrokken *Zuidhollandsch* Burger-leger. Het ſtrafvonnis over alle deezen was eene voor hun leeven lange verbanning uit *Holland en Westfriesland* (§). Welke Perſoonen als ſlachtoffers van Burgerhaat vielen.

Maas-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVI. D. bl. 242—247.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5506.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1012. 1377. 1799.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

Maasſluis zeer oproerig en fel gebeeten op de Patriotten.

Maasſluis, 't welk den bynaam van *Oproerig* met regt mag draagen, en als zodanig voor lang in onze Vaderlandſche Geſchiedenis gebrandmerkt ſtaat, verdiende op nieuw dien ſchandlyken bynaam. Tot twee keeren moest in Wynmaand nad de Omwenteling, dien geest van onrust, door byzonder ſcherpe Afkondigingen, van hooger hand, beteugeld worden (*). By de Omwenteling van 's Lands zaaken was 'er wel eenige verandering in de Regeeringsleden gemaakt; dan noch deeze, noch de Kerkenraad, was, naar den zin der blaakendſte Prinsgezinden, genoeg gezuiverd van Perſoonen by hun in haat: Om ontſlaagen te worden van veelen der tegenwoordige Regenten en Kerkenraadsperſoonen, door hun beſchreeven als Lieden, „ die nog by voortduuringe deeden „ zien de verderflyke Party van het zo„ genaamde Patriotismus toegedaan te „ zyn, en die de goede Ingezetenen, „ bekend voor opregte Vaderlanders, by „ alle voorkomende gelegenheden, vexeer„ den en onderdrukten," hadden zy zich by den Stadhouder met een Verzoekſchrift vervoegd. Hier op geen antwoord altoos bekomen hebbende, beklaagden zy zich by een tweede daar over, en drongen 'er ſterk op aan, dewyl de gewoone tyd der Regeeringsveranderinge naderde (†). Of zy daar mede iets vorderden is ons niet gebleeken.

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 5509. 5510.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1165.

De wrokkende verbitterdheid richtte ten Plattenlande menig een ſchandtooneel aan; doch geen 't welk haalde by dat 't welk te *Yſſelmonde* vertoond werd, by eenen Scheepstimmerman VAN DER Es, die onder de ſtillen in den Lande behoord, maar een Zoon hadt, van zo eene heete Patriottiſche geſteltenisſe, dat hy, in de eerſte hitte der Omwentelinge, het geraaden vondt, *Yſſelmonde* te verlaaten. Met het Voorjaar wedergekeerd, beving hem de zo dwaaze als ontydige lust om de Dorpelingen, meest Oranjegezind, met behulp van nog een twaalftal Jongelingen, anders te leeren denken. — 't Gerugt hier van ging uit en kreeg geloofwaardigheid door eene en andere reeds gevoelige les. De verbittering werd hoogstgaande. Een Oranjegezinde hoop ſchoolt zamen, ſpoedt zich na de Werf en Wooning des Scheepstimmermans; te groot was de menigte om 'er tegenſtand aan te bieden. Het Huis werd geheel leeg geplunderd, alle de goederen vernield, en in de *Maas* geſmeeten; Goud en Zilver, een Leſenaar met Geld en Papieren werd niet verſchoond; men hakte de Schepen aan ſtukken. Van de Wooning bleef geen ſteen op den anderen, een en ander Huis, 't welk deezen Man toekwam, droeg kenmerken van die woede. De Man en Vrouw namen de wyk na *Rotterdam:* de Zoon ontkwam het naa heftig geſlaagen te zyn, met een Schuitje na *Dordrecht*, werwaards men ee-

Bysterheid te *Yſſelmonde* geploegd.

LIX. BOEK. eenige zyner Medeſtanderen geboeid heenen bragt (*).

1787. 1788. Hoe de Regeeringsverſtellers te *Hoorn* ingehaald.

Hollands Noorderdeel intreedende, doet zich eerst aan 't oog der Geſchiedkunde op de Stad *Hoorn*, waar zo veel gebeurd was om de Patriottiſche Party, voor eene wyl, te doen zegevieren (†); welke zich, naa de Omwenteling ter Staatsvergaderinge, by uitſtek, deedt kennen, in het doen van Voorſlagen, ſtrekkende om de Stadhouderlyke Regeering ten hoogſten top te voeren en de Tegenparty te verdrukken (§). —— Hoogst welkom was te deezer Stede de komst der Regeeringsverſtelleren, wier hand het zegel zou drukken op 't geen reeds by voorraad deswegen geſchied was, ook richting en vastheid geeven aan alles wat men wyders van dien aart verlangde. Men verwondere zich derhalven niet hier opgetekend te vinden, dat, wanneer deeze Heeren naauwlyks ter Stede waren ingekomen, de yver des Gemeens ſterk genoeg woelde, om de Paarden af te ſpannen, en zelfs het trekwerk te verrigten, onder het geroep van

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 333.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist* XVI. D. bl. 355—370.

(§) Wy mogen in 't algemeen den Leezer terugge wyzen tot het LVII. Boek onzer Historie, waar wy *Hoorn* aantreffen als een der monden tot het doen van de ſterkſte Voorſtellen, en het doordryven der geweldigſte Maatregelen: Wat Gecommitteerde Raaden betreft, de Vergadering te dier Stede houdende, is, in dat zelfde Boek, in 't breede ontvouwd.

van den dag; dat zy by de wederkomst dier Heeren zulks herhaalden, wanneer tot voltooijinge van dit ſpel, een rappe knaap, met vlag en wimpel, zich op den bok plaatſte (*).

LIX. BOEK. 1787. 1788.

By de volvoering van het hun opgedraagen werk zag men de plaats der Patriottiſche Regenten, met lieden van eene andere kleur aangevuld (†); doch telde daar onder de zodanigen, die van party vewisſeld, op eene wyze in 't oog liepen, welke hun met uitzondering deedt kennen voor onvasten. Van deezen ſtempel was Mr. JOAN VAN BREEDENHOF, Vryheer van *Oosthuizen*, die voor de Burgerwapening ſterk geyverd, te dier Stede allereerst eene Commisſie, buiten Stadhouderlyke aanbeveeling, bekomen, en te dier gelegenheid gezegd hadt, „ dat 'er „ nog veel meer dan dat gebeuren zou!" Als mede Mr. MEINARD MERENS, die door de bewerking der Patriotten, om zyne toenmaalige ſchynbaare Vaderlandsliefde, de post van Penſionaris bekomen hadt, en daar in nu, van 's Prinſen wege, bevestigd wierd. Mannen die thans zo zeer, indien niet ſterker, dan de van ouds bekende en nu herſtelde Prinsgezinden, aan het voorſtaan van *Oranje* de hand leenden; en ten deezen einde zich veel al, zo gemeld wordt, bedienden van de ſcherpe pen van den Raadsheer MERENS, niet

Regeeringsverſchikking aldaar.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 675. en 867.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 869.

LIX. BOEK.

niet min dan zyn Broeder van party verwisfeld (*).

1787. 1788.

Hoe zeer ſtak by deezen af, hoe ſterk een tegenbeeld dier Wyfelaaren leeverde in *Hoorn* op de Secretaris Mr. HENDRIK CARBASIUS; meermaalen als een yverig Voorſtander van de zaak der Vryheid ontmoet, en in ons Geſchiedblad vermeld. Op ontvangen raad van eene by hem geagten hand, kort naa de Omwenteling, om, voor eenigen tyd, *Hoorn* te ruimen, hadt hy daar aan gehoor gegeeven; ten einde zyne Vrouw en twee Kinderen niet ongelukkig te maaken. Hier van gaf hy, uit het nabuurig *Purmerende* in 't begin van Wynmaand, der Stadsregeeringe kennis. Met geen wederſchryven vondt hy zich verwaardigd; waar op hy in 't laatst van gemelde maand, der Regeeringe andermaal ſchreef om antwoord te mogen ontvangen, en tevens beſcheid of hy zich thans niet weder gerust na *Hoorn* kon begeeven, om zyne Amptsbedieninge aldaar waar te neemen.

H. CARBASIUS verlaat *Hoorn* en ſchryft aan de Magiſtraat.

De Prins en Prinſesſe verwonderd dat CARBASIUS nog niet afgezet was.

't Leedt tot den elfden van Wintermaand eer die Brieven ter Vergadering in overweeging gebragt werden, gelyk de Burgemeester JAGER zich uitdrukte „ om „ deeze en geene redenen." Dan gemelde Burgemeester intuſſchen in *'s Gravenhaage* geweest zynde, hadt van den Stadhouder, als mede uit den mond der Prinſesſe, vernomen, hoe die beiden verwagt had-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XX. D. bl.

hadden, dat CARBASIUS reeds zyn ontslag, als Secretaris, zou hebben bekomen, en een ander, in diens plaats aangesteld weezen. Hier op bragt hy den laatsten Brief in overweeging. De Voorzittende Burgemeester J. VAN HOOLWERF, Schoonvader van CARBASIUS, onttrok zich aan de beraadslaagingen op dit onderwerp. LIX. BOEK. 1787. 1788.

Ongetwyfeld onderrigt van 't geen 'er in *Hoorn* omtrent hem gaande was, en op welken grond die beweegenisſen steunden, richtte CARBASIUS eenen Brief aan zynen Schoonvader, welks inhoud hem zo zeer tot eere strekt, als dezelve de party tegen hem meer en meer moest verbitteren. Immers las men daar in deeze taal eens volstandigen Vaderlanders. „ In de naare „ situatie, waar in ik, met Vrouw en Kin„ deren, zal moeten leeven, kunnen U „ Wel Ed., verdere Familie en goede „ Vrienden, dewelke ik nog onder de „ Vroedschap te *Hoorn* heb (*), voor „ my, dewelke alleen om myne opregte „ Liefde, en daar uit voortvloeiend ge„ trouw gedrag, ter bevordering van de „ dierbaare belangens van het Vaderland, „ zal ongelukkig moeten worden, nog „ één en mogelyk den laatsten dienst en „ het plaisier doen om het daar heen „ te dirigeeren, *dat my in bewoordingen*, „ mutatis mutandis, *en daar naa aan my* „ *toe* Schryven van dien Secretaris aan zynen Schoonvader.

(*) Onder deezen telde hy, by uitstek, den regeerenden Burgemeester P. SCHAGEN, blykens een treffenden Brief in de *Verzam. by* DE CHALMOT X. D. bl. 15. voor handen.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

„ *toe te zenden Extract Reſolutie derzelfde*
„ *Remotie mag geſchieden als de Heeren van*
„ *het geweezene Defenſieweezen deezer Pro-*
„ *vincie en de Stad Utrecht, en anderen*
„ *onder de Satisfactie van de Prinſesſe be-*
„ *greepen, erlangd hebben.*"

Met bygevoegd verzoek, dat aan hem, als die zyn Ampt zyn leeven lang geduurende, of tot vrywilligen afſtand, hadt verkreegen, de Afleg aan de Stad en Kerk, by den aanvang zyner Bediening betaald, mogt worden terug gegeeven; als mede dat het door medewerking der Stadsregeeringe zo verre mogt gebragt worden, dat hy de toen opgeſchootene Ambagtsgelden aan den Lande, mogt weder bekomen.

„ Dit," laat hy 'er op volgen, „ is „ het eenige goed, het welk men nog „ voor my zal kunnen doen: want vol„ hardt men by het idée om zich van „ Familiewegen in de deliberatien over „ myne Remotie niet te willen immiſceeren, is dit eenig nog overſchietend mid„ del, om met Vrouw en Kinderen voor „ verder vervolg bevryd te blyven, en „ de op bovengemelden voet uitgeſchoo„ tene Gelden te kunnen recupereeren, „ vrugtloos."

In 't ſlot verzoekt hy zynen Vader daar over ten ſpoedigſten te ſpreeken met zyn Oom, VAN DE BLOCQUERY, VAN FOREEST, en zyne verdere Vrienden in de Vroedſchap; hun deezen Brief mede te deelen: want voegt hy 'er by, „ aan de „ Regeering kan ik my niet adreſſeeren;

„ om

LIX. BOEK. 1787. 1788.

„ om dat ik geene legaale tyding van
„ myne aannaderende Remotie heb; en
„ my daar in, als dezelve voor my even
„ onwettig houdende, gelyk men nog on-
„ langs heeft willen ſustineeren, met hun
„ Ed. Groot Agtb. dit verzoek doende,
„ niet kan compromitteeren."

Afzetting van dien Heer.

Deeze Brief werd door Burgemeester JAGER in den Raad gebragt, vergaderd om over de zaak van CARBASIUS te zitten. Hier vondt men goed het volgend Vonnis te vellen. „ Vermids Mr. HENDRIK CARBASIUS, *zo door zyne gehoudene Conduites, betrekkelyk de zo ongelukkige geſubſiſteerd hebbende Disorders in deeze Republiek, als door aan te gaan tegen de gemanifesteerde intentie van deeze Regeering, het vertrouwen van de Regeering en Burgery deezer Stad heeft verlooren*, is goedgevonden en verſtaan denzelve CARBASIUS te verleenen zyne Demiſſie van het Ampt van Secretaris deezer Stad en Weeskamer, en te ontſlaan van den Eed in voorſchreeve Qualiteit — en is wyders verſtaan dat meergemelde Heer, in handen van Heeren Burgemeesteren deezer Stad, zal moeten of doen bezorgen alle de Papieren, het zy het Gemeene Land, deeze Stad of Secretarye betreffende, welke nog onder hem mogten berusten. — Verder is gereſolveerd aan CARBASIUS over te laaten om zodanige verzoeken tot reſtitutie zyner Amptgelden te doen, als hy zal vermeenen te behooren; als mede het

LIX. BOEK. 1787. 1788.

„ verzoek tot rembourſement der Afleg „ aan de Stad en groote Kerk, by den „ aanvang zyner Bediening gedaan, te „ houden in Advys."

Memorie door CARBASIUS ingeleverd.

De veroordeelde CARBASIUS diende hier op eene Memorie in, ter regtvaardiging van zyn gehouden gedrag; gispt daar in het misbruik van den Brief aan zynen Vader gemaakt, als waar in hy niet om zyn Ontſlag verzogt hadt. —— Dan het meeste griefde hem, de uitdrukkingen in het Vonnis, hier boven met eene onderſcheidende Letter gedrukt; „ doch waarom „ trent hy Ongelukkige, wilde hy zich „ niet aan verdere ongelukken, in deeze „ hachlyke tyden, wilde hy zich aan geen „ verdere onheilen blootſtellen, moest zwy„ gen, en alleen met HORATIUS zeggen

„ *Juſtum & Tenacem &c.*"

Hy beroept zich op den Alweetenden en zyne eigene bewustheid van niet te weeten „ immer gelegenheid gegeeven te hebben „ om het vertrouwen der Regeeringe, veel „ min dat der braave Burgery, te verlie„ zen." —— Op deeze gronden verzoekt hy het over hem geſtreeken Vonnis, in zo verre te veranderen, dat daar uit ten klaarſten bleek, „ hoe nimmer, op eenig „ verzoek, of 't geen daar eenigen ſchyn „ van hadt, zyne Demisſie als Secretaris „ der Stad *Hoorn* was verleend gewor„ den; maar *per verba directa* om rede„ nen hun Wel Ed. Gr. Agtb. daar toe

„ mo-

„ moveeerende, van 't gezegde Ampt was gedemitteerd geworden."

LIX. BOEK. 1787. 1788.

Aan het verzoek van CARBASIUS, dat deeze Memorie, in het Stads Reſolutieboek mogt geplaatst worden, werd geenzins voldaan; maar, te midden van Sprokkelmaand des Jaars MDCCLXXXVIII, toen men dezelve eerst in overweeging nam, beſlooten dezelve niet alleen ter zyde te leggen; maar uit de Notulen te ſluiten en dit laatſte den Secretaris ten ſterkſten te gelasten. — De zo zeer verongelykte CARBASIUS deedt vervolgens nogmaals aanzoek om de negen honderd Guldens by 't aanvaarden van zyn Ampt, ten behoeve van de Stad en Groote Kerk gegeeven (*). Met welk een uitſlag is ons niet gebleeken.

Deeze ter zyde gelegd.

Reeds in Slachtmaand van het Jaar MDCCLXXXVII was de Krygsraad en Schutterye gezuiverd van zodanige Officieren en Schutters als tot het Genootſchap van Wapenhandel, of tot eenig Burgerlegertje, behoord hadden. In Bloeimaand des volgenden Jaars erlangde een nieuw ontworpe Reglement voor de Schutterye, de volle goedkeuring van zyne Hoogheid (†). — Uit den Kerkenraad der *Hoornſche* Gemeente werden allen ontſlaagen, die zich, in de voorige onlusten, gemengd hadden. Kerk- en Stadsregeering waren dus zo zui-

De Schutterye en Kerkenraad van Patrioten gezuiverd.

(*) Men vindt de Stukken hier toe behoorende by een in de *Verz.* by DE CHALMOT X. D. bl. 13—27.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 873—890.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

zuiver van den zuurdeesem der Patriotsgezindheid als de Schuttery. Door het vertrek der meeste Geconstituueerden, en het verjaagen van anderen door regterlyke vervolgingen, en de vernederende stappen van eenige anderen, rekenden de Regeering de Stad nog niet ontlast van deeze diep gehaatten.

VAN DE POL en BREEBAART de Stad ontzegd.

De *Hoornsche* Regeering kon niet dulden, dat twee der Geconstituueerden zich in *Hoorn* bleeven ophouden. Het streng besluit was, „ dat, uit overweeging van het halsstarrig en onbuigzaam gedrag, door J. VAN DE POLL en C. BREEBAART met opzigt tot de door hun beledigde Regenten der Stad by continuatie gehouden, aan hun de Inwooning in de Stad ontzegd] en bevolen wierd, om, binnen veertien dagen naa het open water, de Stad en Stads Regtsgebied te ontruimen, en derzelver Huishoudingen na elders te verplaatzen (*)." —— Met de uitzetting dier Burgeren hadt de wraaklust nog haar zat niet; deeze woedde ook tegen den blooten Naam des eerstgemelden de Stad ontzegden Burgers. Diens Medegenoot in den Handel kreeg, wanneer VAN DE POLL vertrokken was, een verbod om diens naam boven de deur te laaten staan: dewyl men niet dulden kon, dat zodanig een naam openlyk in de Stad zou geleezen worden; om thans niet te reppen van

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT L. D. bl. 132.

van het gebeurde ten zynen opzigte met een Kerklyk Getuigſchrift (*). LIX. BOEK.

De Kerkleeraars ENGELBERTS en SCHAD, werden, op het voorleezen eener ſchriftlyke Verklaaring, van den Predikſtoel, in hunnen dienst herſteld (†). — Zy werden voor Overtreeders gehouden, voor welke men de deur der genade, door dit redmiddel, opende. Dan bleef dezelve, op dat wy dit in 't voorbygaan aanſtippen, geſlooten voor den Leeraar VAN LOENEN op het nabuurig Dorp *Twisk*, die als Burger, de wapens hadt opgevat, en het banvonnis moest ondergaan; doch, onaangezien dit vonnis, het allerloflykst getuigenis van zyne Dorpsregeering, van zyne Kerkenraad, en van genoegzaam zyne geheele Gemeente bekwam (§). 1787. 1788.

Zo zeer men zich te *Hoorn* beyverde om wat Patriottisch was de Stad te doen ruimen, zo zeer was men in de weere, om, die ter oorzaake van het geweldig Oproer daar aangerigt, onder beſchuldiging lagen, en één ter Stad uitgebannenen, des te ontheffen en den gebannenen te herroepen. Hier toe diende een Voorſlag door de Afgevaardigden dier Stad zeer kort naa de Omwenteling ter Staatsvergaderinge gedaan. Zy ſtelden voor, „ van gedagten te weezen, dat, by dee- Oproermaakers ontſlaagen en herſteld.

„ ze

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT L. D. bl. 130.
(†) *Verzam. by* DE CHALMOT L. D. bl. 121—130.
(§) Men vergelyke hier mede wat wy hier boven bl. 416. des voorigen Deels omtrent dusdanig een Vonnis opmerkten.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

„ ze gunſtige Omwending van zaaken, „ alle de ſlettriſures aan ter goeder naam „ en faam ſtaande Burgeren hunner Stad „ gedaan, promptlyk behoorden te wor„ den gerepareerd; te meer, daar dezelve „ van geen eigenlyk gezegde Misdaaden „ konden worden beſchuldigd, en alles „ wat ten hunnen laste was bygebragt, „ zeer bezwaarlyk alleen hadt kunnen „ worden geëlicieerd uit Plakaaten, waar „ by zaaken, uit haare natuur onver„ ſchillig, willekeurig ſtrafbaar gemaakt „ waren, en welke ook bereids, door „ hun Ed. Groot Mog. waren vernietigd „ en buiten werking geſteld." —— Hier om wilden zy Schout en Schepenen der Stad *Hoorn* ten ſpoedigſten aangeſchreeven en gelast hebben om acht onwettig gevatte Perſoonen van alle Regtsvervolgingen, ter zaake van de hun aangetygde Oproerigheden, op den veertienden en vyftienden van Lentemaand aangerigt, kost- en ſchadeloos te ontheffen, dezelve ten vollen in hunne Eer als braave Burgers te herſtellen; en tot dat einde ook den gebannen ANDRIES GALET te rug te roepen en als voorheen de vrye inwooning, neering en handteering binnen *Hoorn* toe te ſtaan. Een Voorſtel 't welk byval aantrof (*). —— Met één woord, te *Hoorn* werd

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT I. D. bl. 200. Men vergelyke met deeze verſchoonende voordragt het door ons beſchreeven Oproer te dier Stede in het XVI. Deel onzer *Vaderl. Hist.* bl. 256. 358.

werd aan het Gemeen den ruimſten teugel gevierd, om de ſchade te verhaalen over het ſtuiten van deszelfs wraakzugt en Plundering ten dage van het zo zeer verzagte Oproer. Ja openlyk begunſtigde men te dier Stede boven andere Burgers de Oproermaakers, nu ontſlaagen en herſteld. LIX. BOEK. 1787. 1788.

Was *Alkmaar* het tegenbeeld van *Hoorn* geweest, geduurende de jongſte onlusten, die Stad bleef het by de Omwenteling: zo zeer de laatstgemelde voortſloeg om veranderingen op veranderingen, naar 't wisſelend Staatsgety geſchikt, te hoopen, zo agterlyk was de eerstgenoemde om in dat voetſpoor te treeden. *Alkmaar* hadt de koenheid, om de twee Stadsregeeringsleden, in de Satisfactie van haare Koninglyke Hoogheid begreepen DE KEMPENAAR en VAN FOREEST, by die Vorstinne tot voorſpraaken te ſtrekken, en wanneer deeze voorſpraak niet baaten mogt, hun, op eene hun zeer vereerende wyze te betuigen, 't geen de Regeering gevoelde, wegens het gemis van twee waardige Leden (*). *Alkmaar* verzette zich het langst en heftigst tegen het volmagtigen van zyne Hoogheid ter Regeeringsveranderinge (†). *Alkmaar Hoorns* tegenbeeld.

Wanneer, kort naa de Omwenteling, de Regeering met veel moeite, de Inlege- Raadſlag daar gering

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 260.

(†) Wy hebben van die pooging een breed verſlag gegeeven in onze *Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 220.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

ring van *Pruisſiſche* Krygsbenden hadt afgeweerd (*), deedt een der Raaden het, ten deezen dage, veel in hebbend Voorſtel, „ dat, zo als de Inlegering van *Pruisſiſch* Krygsvolk zeker van kommerlyk „ vooruitzigt geweest zou zyn, de Militie van deezen Staat, ook dikwyls, „ gelyk de ondervinding hier en daar, in „ deezen tyd, hadt getoond, tot grooten „ overlast en ontrusting voor de Plaatzen, waar dezelve Garniſoen hieldt, „ verſtrekte; en dat, ook in deeze tyden „ van Combustie, de rust en veiligheid „ binnen *Alkmaar*, onder den Godlyken „ Zegen, door het Beſtuur der Regeeringe en de waakzaamheid der Burger „ Schuttery, was bewaard gebleeven." Op dit Voorſtel volgde een Beſluit; „ dat „ voortaan, buiten uitdruklyke toeſtemming der Vroedſchap, geen Militair „ Garniſoen voor *Alkmaar* zou verzogt „ worden (†)."

Nomen omtrent de Inlegering van Krygsvolk.

Verzoek om 't zelve te mogen hebben, tegengewerkt.

Weinig dagen naa dit Stadsbeſluit, onderſtondt een klein getal Oranjegezinden een Verzoekſchrift ter tekening aan te bieden; gerigt aan zyne Hoogheid, om te dier Stede Krygsvolk te zenden; ten einde gelegenheid te hebben tot het betoon van nadere meer openbaare vreugdebedryven, wegens 's Stadhouders Herſtellinge, en om de Schuttery tot haaren voorigen ſtaat weder te brengen. —— In te-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* als boven bl. 221.
(†) *Verz. by* DE CHALMOT XLVII. D. bl. 52.

tegenwerking hier van hadt de Regeering moeds genoeg om de Afgezondenen ter Dagvaard te gelasten, „ om, door alle „ bekwaame middelen, zo veel mogelyk, „ te wege te brengen, dat na *Alkmaar* „ geen Krygsvolk gezonden wierd, en „ Burgemeesters te verzoeken om over „ den inhoud van dat Verzoekschrift, een „ brief in voeglyke bewoordingen aan den „ Stadhouder af te vaardigen (*)."

De Gevolmagtigden ter Regeeringsverschikkinge kwamen te *Alkmaar*. Geene uitbundigheid, als te *Hoorn*, vertoonde zich by derzelver verschyning; alles bepaalde zich tot het oprigten van twee Eerepoorten; één voor het Logement waar die Heeren hun intrek namen, welke men alle avonden verlichtte, en éene voor het *Amsterdamsche Veerhuis*, waar de *Oprechte Vaderlandsche Societeit* vergaderde, van wier bestellinge ook de eerstgemelde Eerepoort was (†). Dan naauwlyks waren die Heeren daar ter Stede, of, in weerwil, van alle de vroegere voorzorgen der Stadsregeeringe, en derzelver betuiging aan die Gelastigden, by de verwelkoming, „ van hunne hoope, dat de „ voorbeeldige rust, die, tot dien tyd, „ aldaar plaats gevonden hadt, door hunne komst niet verstoord mogt worden," vertoonde zich de geest van onrust. Een kleine hoop Volks, schoolde zamen voor de

By de komst der Regeeringsveranderaren ontstaat 'er onrust.

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT XLVII. D. bl. 53.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 675.

LIX BOEK. 1787. 1788.

de Herberg des verblyfs dier Heeren. In het voorhuis zette zich een Karel met een Lier, en ſpeelde Oranjebehaagende Deuntjes; op 't geleide van welk ſpeeltuig het Gemeen begon te dansſen; tot dit bedryf opgewekt door een Staatenbode dier Commiſie, laag genoeg om met een omgekeerde paruik hun voor te gaan. De geesten in dier voege tot onzinnige uitgelaatenheid opgewekt, ſloegen tot andere balddaadigheden over. Het Huis van een Patriot, van elders daar ter Stede gekomen, om een rustige wyk te vinden, liep groot gevaar van de eerſteling des moedwils te worden. Gelukkig werd dit beginzel des onheils geſtuit, en was *Alkmaar*, nevens *Haarlem*, misſchien de éénige Stad van geheel de Republiek, waar de rust voorbeeldlyk bewaard bleef, zo lang de oude Regeering op 't kusſen zat. Doch kon die Stad op dit geluk niet lang boogen, naa deezer verandering, en het daar op volgend toelaaten dat de Stad met de inlegering van Krygsvolk bezwaard wierd.

Regeeringsverandering.

Veel viel 'er te *Alkmaar* te veranderen. Behalven de Heeren DE KEMPENAAR en VAN FOREEST, in de Satisfactie der Prinſesſe begreepen, hadden de Raaden G. M. DU TOUR, C. DE DIEU en Mr. P. PALUDANUS, vóór de komst der Regeeringsverſtelleren, ontſlag verzogt en bekomen. Der uitvallende menigte was zo groot, dat men Perſoonen van buiten moest inroepen om de Vroedſchapsplaatzen aan te vullen, en, met dit behulp, bleeven 'er nog

nog plaatzen ledig; die egter, van tyd tot tyd, door den *Alkmaarderen* van zyne Hoogheid toegeſchikte Heeren bekleed werden (*). Onder de Vreemden telde men IZAAK VAN HOMRIGH, die eerlang tot Hoofdſchout aangeſteld, zich den Patriotten vyandig betoonde; WILLEM ARNOLD VELINGIUS, die der aanſtellinge geene eere altoos deedt, door het maaken eener ſchandelyke bankbreuke.

De Schutterij hervormd.

Alkmaars moedige Schuttery werd afgedankt, en eene andere, naar 't voorſchrift van den Stadhouder, gevormd. In welk voorſchrift het eerſte Artykel het oprigten van eenig Burgercorps buiten dezelve, ten ſtrengſten verboden werd: de Verzoekers daar toe, en veel meer de Inſtellers of Deelgenooten van eenig ander gewapend Corps, zouden als verſtoorders der algemeene rust aangemerkt en als de zodanigen geſtraft worden (†).

Optocht der Scheepstimmerlieden te *Enkhuizen*.

Enkhuizen volgde, op den luisterryk gevierden Jaardag van zyne Hoogheid, het voorbeeld der *Amſterdammeren* in zo verre, dat de Scheepstimmerlieden zich vertoonden met Bylen, Zaagen en andere Gereedſchappen, van hout gemaakt, en met Oranjelinten voorzien, in vier ſmaldeelen verdeeld optrekkende, onder zeven beſchilderde Oranjevaandels, op welker eerſte aan de eene zyde de *Hollandſche* Tuin en op de andere zyde zy-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 860.
(†) *Verz. by* DE CHALMOT IX. D. bl. 255. vlg.

LIK. BOEK. 1787. 1788.

zyne Hoogheid te paard; en op welker tweede een Schip op ſtapel en een Schip in 't water, met de masten daar in, verbeeld werden, na het Gildenhuis brengende, om daar, ter eeuwiger gedagtenisſe, bewaard te worden (*). —— In den eerſten optocht ging men de Huizen der Bewindhebberen van de *Oost-Indiſche* Compagnie, die der Burgemeesteren en van genoegzaam alle Raaden niet voorby zonder ſtil te houden, door de Muzykanten Oranjeliedereu te laaten aanheffen, afgewisſeld met het geroep *Vivat de Staaten! Vivat zyne Hoogheid!* beſlooten met een driewerf herhaald *Hoezee!* Dit geſchiedde desgelyks voor de Huizen van de Leden van den Grooten Krygsraad, de Opperbedienden van de *Oost-Indiſche* Compagnie, en van twee der Stads Predikanten. —— Van de laatstgemelden ſtonden deezen alleen in goeden reuke (†).

De Predikant MUILMAN bedreigd.

Byzonder was men gebeeten op den Leeraar MUILMAN, die wel verre van dus vereerd te worden te dier Stede, dermaate het voorwerp was van de onzinnigheid des Graauws, dat hy de bedreiging van opgehangen te zullen worden ten naauwen noode ontkwam. Men wil dat de eigenſte onverlaat, die deeze bedreiging hadt uitgeſlaagen, niet lang daar naa, om een gedreigden manſlag, in de gevangenis gezet, daar zich zelven verhing, en door den

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 541—543.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 541. *enz.*

den Regter veroordeeld werd om met een been aan de galg gehangen te worden; zo dat de vloek op 's vloekers kop wederkeerde. MUILMAN hadt zo veel daadlyken moedwil van het onbeteugeld Graauw te lyden, dat hy den dienst te dier Stede moest nederleggen, en die Standplaats voor *Wieringen* verwisselen. LIX. BOEK. 1787. 1788.

De Oranje Party hadt onder de Regeering in *Enkhuizen* de andere steeds ryklyk opgewoogen (*). Dewyl de Vroedschappen VERSCHUER en EBBENHOUT, de moedigste Voorstanders der Patriottischgezinden, by de Omwenteling de Stad verlaaten, en afstand van hunne Regeeringsposten gedaan hadden, vonden de Regeeringsverstellers daar weinig werks, de meesten bleeven in hunne bedieningen aan, en werden daar in bevestigd (†). Geringheid der Regeeringsveranderinge.

In *Edam* mogt de Regeering, by het uitschryven van de Verlichting op 's Prinsen Verjaardag, met regt spreeken „ van „ het klein getal der zulken, die zich „ min of meer in de laatste Beroertens „ hadden ingelaaten (§)." Weinig veranderings viel 'er, by de Regeeringsverschikking, door de Gelastigden van zyne Hoogheid voor. Van hunne posten werden Regeeringsverandering te *Edam*.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XII. D. bl. 120. en XVI. D. bl. 371.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1170.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 335. Men zie wegens deeze Stad, ten dien opzigte, terugge in onze *Vaderl. Hist.* XII. D. bl. 121. en XVI. D. bl. 372. *enz.*

LIX. BOEK. 1787. 1788.

den ontſlaagen de Raaden JAN VAN WALLENDAL, JAN REYNTJES en CORNELIS HOTTENTOT; voor deeze, en nog eene door eene andere oorzaak opengevallene Vroedſchapsplaatzen, kon men, op den tyd der verſchikkinge, geene anderen vinden, en hadt men ter zendinge 'er geene in gereedheid (*).

Wat des te *Monnikendam* gebeurde.

Meer werks vonden deeze Heeren in het nabyliggend *Monnikendam*. Onwaardig om de Raadsplaatzen aldaar te blyven bekleeden, keurde men DIRK CLAUS, PIETER HOUTING, KLAAS KOUS BOS, JAN OOSSAAN, JAN KLOEK, JACOB TEENGS, JAN MINNE BOON, NICOLAAS COSTERUS en CORNELIS BOTERKOPER; KLAAS MOLENAAR was overleden. Om deeze plaatzen, in eene zo kleine Stad, aangevuld te krygen hadt veel werks in: ook bleeven 'er vyf open (†), niet tegenſtaande een DIRK DE LEEUW, zedert lang, door een losbandig leeven een ſchandvlek der Maatſchappy geworden, en eenigen tyd vóór de Omwenteling, voor zes Jaaren in een Verbeterhuis geplaatst, (naa dat, op die uitdruklyke voorwaarde, een crimineel Proces tegen hem over een mislukten manſlag, met geluk, uit de wereld geholpen was,) thans van die opſluiting ontheeven, tot Raad van *Monnikendam*, zyne Geboorteſtad, benoemd, tot Gecommitteerden Raad in *Weſtfriesland* en

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1171.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1172.

en het *Noorder Kwartier*, en Bewindhebber der *West-Indische* Compagnie aangesteld werd. —— Onder de nieuwelingen telde men eenen ANTHONY VAN MOURIK, Vryheer van *Hensbroek* en Heer van *Rhynzaterwoude*, die eertyds Schoolmeester en vervolgens Boeren-procureur, door een Huwelyk aan geld geraakt, deeze Heerlykheden kogt, in welke hy met willekeurig gezag omsprong (*). LIX. BOEK. —— 1787. 1788.

Van weinig beduidenis was de verandering ter Stede *Medemblik*, by de komst der Heeren, die dit zo menigmaal vermeldde werk in de stemmende Steden van *Holland* volvoerden. In de voorige onlusten maakte deeze Stad geen vertoon van eenige beduidenis, dan alleen in de laatste dagen vóór de Omwenteling, toen men 'er Geconstitueerden aanstelde, die, op den raad van 't *Noordhollandsch* Burgerleger, eenige Regeeringsleden van hunne posten ontsloegen, en anderen aanstelden (†), het getal der Vroedschappen verminderden, schikkingen op het Pensionarisschap, en verandering in den Krygsraad maakten. — Stappen van welke zy te rug kwamen onmiddelyk naa de Omwenteling, alles wat door hun gedaan was herroepende. Hier van leeverden zy der Regeeringe een schriftlyk getuigenis over; en Veranderingen te *Medemblik*.

(*) Men zie over deezen Mans Character de XX. *Bylage van den Post van den Neder-Rhyn* bl. 63. *enz.*

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVI. D. bl. 376.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

en verzogten, by Staaten van *Holland*, in de Amnestie begreepen te worden; 't welk zy verwierven: mits het betaalen der kosten hier op gevallen, en het afleggen van den Eed op de Conſtitutie, om daar door zekerheid te geeven van hunne Staatsbegrippen voor het vervolg (*). Uit deezen hoofde vonden de Regeeringsbeſchikkers hier weinig werks (†). Ook kreeg 'er de Schuttery eene nieuwe inrigting (§).

Veranderingen te *Purmerende*.

Werkzaamer in het Patriottiſche dan *Medemblik* hadt zich *Purmerende* betoond (**). Als Vroedſchapsleden, werden door de Gevolmagtigden van zyne Hoogheid ontſlaagen SIMON APPEL, JAN VAN DER VOOREN, Dr. A. J. MENGER, ADAM LUGTING, ALBERT LOUWE, B. SUDEMA, SYBR. VAN DER BURG en KLAAS SCHOORN; van de Vroedſchap was overleden de Heer KOEL (††). By de aanſtelling eeniger nieuwe Regenten bleeven nog drie plaatzen onvervuld. In ſtede van den Penſionaris ter Dagvaart VAN LAAR, die zich zeer als Patriot hadt doen kennen, werd Mr. MARTINUS COPIUS PEEREBOOM daar toe benoemd (§§). Gelyk in *Medemblik* ontving ook de *Purmerendſche* Schuttery, uit han-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 112.
(†) Men vindt de Naamlyst in de *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1176.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1267.
(**) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVI. D. bl. 375.
(††) Zie wegens deeze Heer onze *Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 208.
(§§) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 890. en 1015.

landen van zyne Hoogheid eene nieuwe Inrigting (*).

LIX. BOEK. 1787. 1788.

In vreugdebetoon, wegens de Herſtelling des Stadhouders, ſtaaken de *Helder*, *Vlieland* en *Texel* uit, door overal Vlaggen en Wimpels te laaten waaijen, en te eerſtgemelder plaatze, op diens Jaardag, het geſchut van de Batterye, drie keeren te losſen.

Vreugdebedryven aan de *Helder*.

Op het Eiland *Texel*, voor Prinsgezind bekend, ſpeelde men het ſpel des Oproers naa de Omwenteling. Dit moeten wy, ten flotte van dit Boek, nog optekenen. 't Zal, aan den eenen kant, toonen, hoe zeer men der Oproerigheid botvierde, en aan den anderen kant, hoe men een rechtſchaapen Vaderlander verdrukte. Mr. GERRIT BUYSKES, door Gecommitteerde Raaden van het *Noorder Kwartier*, in Herfstmaand des Jaars MDCCLXXXVI, tot Schout en Dykgraaf van *Texel* en Baljuw van het *Eierland* aangeſteld, hadt die post met lof bekleed, was, ondanks zyne Patriottiſche denkwyze, in die bedieningen gebleeven, en in 't laatst van Wintermaand MDCCLXXXVII, op last van Gecommitteerde Raaden, derwaards weder vertrokken. Burgemeesters der Dorpen *Oosterend* en *de Waal* weigerden hem als zodanig te erkennen. Het Gemeen van *Oosterend*, ten getale van omtrent vier honderd gewapenden, begeleid door eenen LAMMERT DYKS, en van het *Oude Schil*, onder aanvoering des Schippers

Vervolging van G. BUYSKES op *Texel*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1020.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

pers van 's Lands Schuit, met eenige Roeijers, kwamen in het Hoofddorp den *Burg*; de Regenten van welk Dorp BUYSKES op het Raadhuis deedt zamenroepen, om, naar tydsomſtandigheden, een beſluit te beraamen.

Gedwongen *Texel* te verlaaten.

De zamengeſchoolde en niets dan oproerig geweld in den zin hebbende Volksmenigte vernam zulks niet of zy bezetten het Dorp den *Burg* en het Huis des Schouts in dier voege, dat 'er niet, dan met gevaar, uit te komen was. Het raazen, ſchelden, vloeken en dreigen, werd gevolgd van houwen met den ſabel, geldafperſen en beſlooten met het oploopen der huisdeure: waar op BUYSKES beſloot de byeengeroepene vergadering van Regenten weder te laaten afzeggen. Dit geweld duurde tot 's avonds ten zes uuren; wanneer vier Perſoonen ten zynen huize kwamen, zich Gecommitteerden noemende van gemelde Volkshoop. Zy drongen 'er op, dat hy zich met hun na hunne Principaalen zou begeeven; betuigende, in geval van weigering, niet voor 't behoud van hem, zyne Vrouw en Huis te willen inſtaan. Niets was 'er op dan gehoorzaamen. In de Herberg *de Vergulde Kikkert* gekomen, werd hy gebragt voor eene menigte van omtrent vyf en twintig man. Gemelde DYKE voerde het woord; en vroeg, „ Op wiens „ orde hy heden op *Texel* kwam?" Het antwoord; „ Dat hy begreep desaangaande „ aan geen Mensch, dan aan hun Ed. Mog. „ verantwoording verſchuldigd te zyn," deedt

deedt niets af. Weldra zag hy zich genoodzaakt het Beſluit van Gecommitteerde Raaden te voorſchyn te brengen. Wederhoorigheid ſtaat voor geen overtuiging bloot: wederſpannigheid heeft uitvlugten gereed. Men durfde hem, op het zien des Lastbriefs, te gemoete voeren; „ Ja, „ ja, dit Collegie is ook nog niet gezuiverd. Wy hebben u maar te vraagen „ of gy wel, binnen driemaal vier en twintig uuren, vertrekken wilt; dewyl wy „ wel zien, dat het Volk niet eerder zal „ bedaaren; dat hy zyne Demisſie als „ Schout moest verzoeken. In geval van „ weigering willen wy niet inſtaan voor „ eene geheele Plundering, zo van u als „ van de overige Patriotten; ja dat 'er „ zelfs geen ſteen van uw huis op den „ anderen zal blyven!" LIX. BOEK. 1787. 1788.

Op 't verzoek van uitſtel volgde eene volſtrekte weigering. Hy zag zich genoodzaakt zyn vertrek te belooven, wilde hy zich zelven en het braafſte gedeelte der Burgery aan *den Berg*, niet ongelukkig zien. Hier op trok de menigte af, naa dat dezelve, ten betoon dat zy de gedaane bedreiging, in gevalle de Schout niet vertrok, zouden geſtand doen, meer dan zestig huizen de glazen inſloegen, en meer balddaadgheden van dien aart pleegden. — 's Volgenden morgens ontving de Heer Buyskes een mondeling aanzeggen, uit naam der menigte van *Oosterend*, „ dat hy moest verklaaren hoe „ hy gezind was; dat zy, in gevalle hy

LIX. BOEK. 1787. 1788.

„ niet voldeedt en vertrok, gereed waren „ om weder aan *den Burg* te komen, als „ den voorigen dag."

Al dit gebeurde en gedreigde deedt hem het besluit neemen om *Texel* te verlaaten en na *Amsterdam* te vertrekken. Van waar hy, eenen Brieve, het bovengemelde bevattende, aan Gecommitteerde Raaden van het *Noorder Kwartier* toeschikte.

Eene Bezending van Gecommitteerde Raaden na *Texel*.

Kort hier op vaardigden Gecommitteerde Raaden een Berigtgeeving af aan de Ingezetenen van *Texel*, waar in zy hun verstendigden, dat 'er eerstdaags eene Bezending uit hun midden op dat Eiland zou komen, met wydstrekkende volmagt, om onderzoek te doen na de oorzaaken van alle de voorgevallene Partyschappen, en daaruit ontstaane kwaade beweegingen, en voor al na te speuren de Persoonen, die, op eenigerhande wyze, tot het een of ander medegewerkt, of hunne invloed misbruikt hadden, ook de klagten en beschuldigingen der Inwoonderen wederzyds aan te hooren.

Buyskes bedankt en wordt aan zyn lot overgelaaten.

Deeze Bezending hadt ten opzigte van den Heer BUYSKENS geen ander gevolg, dan dat hy, door eenen Brieve van den Secretaris H. VAN STRAALEN, uit naam van Gecommitteerde Raaden, van eene aanstaande Amptontzetting gewaarschuwd, zich by een treffend wederschryven, wegens zyn gehouden gedrag, verantwoord hebbende, te kennen gaf, „ dat hy door „ die Remotie, ontzet zullende worden „ van zyn byna eenigst middel van be„ staan, zich gedrongen zag, om zyn „ Ampt

„ Ampt in handen van hun Ed. Mog. te LIX.
„ reſigneeren, in de hoop, dat de zwaa- BOEK.
„ righeid omtrent zyn beſtaan, op deeze ——
„ of geene wyze, door hun Ed. Mog. 1787.
„ eenigermaate verzagt zou worden." — 1788.
Maar Gecommitteerde Raaden naa het verſlag der na den Eilande Afgevaardigden gehoord te hebben, verleenden hem zyn ontſlag: „ uit overweeging van de vol-
„ ſtrekte onmogelykheid om hem in zyn
„ post te doen voortgaan; zonder het
„ Eiland, zo wel als zyn Perſoon, aan
„ verregaande gevolgen bloot te ſtellen,
„ en om dat hy, uit overtuiging daar van,
„ zyn Ampt gereſigneerd hadt." ——
's Mans hoogst billyk verzoek om een ander middel van beſtaan werd van de hand geweezen met de koele taal; „ dewyl daar
„ toe by hun geene gelegenheid was (*)."
De Onſchuldige ſtrekte hier ten Slachtoffer, ten éénigen Slachtoffer; want wy hebben geen blyk gevonden van welverdiende ſtraffe der zodanigen, die gelyk Gecommitteerde Raaden in hunne Berigtgeeving aan die Eilanderen zich uitdrukten, „ beſtuurd door eenen kwalyk ge-
„ plaatſten yver, zich ſchuldig gemaakt
„ hadden aan ongeregeldheden, welke al-
„ zins waren af te keuren." Deeze afkeuring, uit den mond der derwaards gezondene Heeren, CORNELIS VAN DER STRAATEN en FRANCOIS BINKHORST, te hopren, was naastdenklyk 't éénige, 't welk

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT IX. D. bl. 21—31.

LIX. BOEK. welk hun, wegens dien euvelmoed, weerſpannigheid en ſchennis overkwam.

1787. 1788. Zo hebben wy, uit het hart deezes Gewests, *'s Gravenhaage*, beginnende, en aan een der uiterſte leden van 't zelve, *Texel*, eindigende, en ons op veele tusſenſtanden ophoudende, het beloop der zaaken, onmiddelyk naa de Omwenteling, en in het eerst daar op volgend Jaar, beſchouwd. Een te rugzigt daar op vervult onzen geest met een reeks onaangenaame denkbeelden; en kunnen wy ons niet belooven die, door behaagelyker, te zullen afgewisſeld zien, wanneer wy de andere Gewesten, in dat zelfde Tydvak, intreeden.

VA-

VADERLANDSCHE HISTORIE.

ZESTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Overgang tot dit Boek; wat daar in te behandelen. Eerst het Sticht en Utrecht te beſchouwen. De Volkſtem dringt aan op de bevestiging der Oude Conſtitutie. Hoe de Edelen op dit ſtuk dagten. Eene Afkondiging ten dien einde ſtrekkende. Geene verandering in den Provinciaalen Eed. Eed voor de Schutters. Door de Stadsregeering van Utrecht niet aangenomen. Plakaat tegen de Bezooving ten Plattenlande. Vergunning aan de Burgeren ten Plattenlande, om hunne goederen in veiligheid te brengen. Voorkoming van het tweemaal betaalen der Lasten. Het gebeurde met de Landspenningen door den Graave VAN BOETZELAAR. *Handelwyze omtrent de Obligatien, ten naame van* B. W. VISSCHER *gehouden. Hoe die Heer zich verantwoordt.* VISSCHER *zeer in haat. Aankondiging van Schaverhaaling op de Patriotten. De Ingezetenen opgeroepen tot bekend-*

LX. BOEK.

LX. BOEK.

kendmaaking der geledene Schade. Wat grond gaf tot deeze ſtrenge maatregelen. Schoon deeze onuitgevoerd bleeven deedt men de Verbeurtverklaaring werken. De Staaten verleenen eene Amnestie. Veelvuldige Bepaalingen in dezelve. Tydsverlenging om in de Amnestie te kunnen begreepen worden. Verzoekſchriften ten dien einde, en Geldboetens een aantal afgevorderd. Zwaare Geldboete H. J. VAN HENGST *opgelegd.* Y. VAN HAMELSVELD *en* A. J. BLANK *den Predikdienst verboden.* BLANK *de Stad Utrecht ontzegd. Vernietiging der Genootſchappen van Wapenhandel. Geſchil met Holland over geleend Geſchut en Krygsbehoeften. Brief der Staaten aan die van Holland deswegen. Hoe door die van Holland beantwoord. Vreugdedagen in het Sticht. Eerepenningen aan de Soestdykſche Verdedigers geſchonken. Gedenkteken voor een daar by geſneuvelden Huzaar. Het te Utrecht nieuw ingevoerd Stads Regeerings Reglement vernietigd. Het gedrag van veele Utrechtſche Regeeringsleden geſchetst. Dat van den Heer* W. E. PERPONCER DE SELDNITSKEY *in 't byzonder. Wie van de Regeering waren uitgeſlooten. De Aanbevelingen des Stadhouders weder ingevoerd. Intrekking der Stadsbeſluiten door de afgezette Regeering genomen. Afkondiging tegen het vervreemden en vervoeren van Goederen. Het Wapenhandelend Genootſchap vernietigd. Die der Gelderſche Brigade de Stad ontzegd. Afkondiging tegen heimlyke Zamenkomſten. Verbod van eenige Geſchriften. Moeite om er het Oranjedraagen door te*

te krygen. Twee Vrouwen, die andere Ver- LX.
cierzelen maakten, gevat. De Kerkenraad van BOEK.
Patriotten gezuiverd. Veele Amptenaaren uit
hunne posten gezet. Oproerig geweld des
Krygsvolks. Waarom die bedoelde Plunde-
ring geen voortgang hadt. De Jaardag der
Omwentelinge gevierd. Het Vorstlyk Gezin
daar by tegenwoordig. Bekendmaaking de
Hoogeschool betreffende. Hoe het zich met ee-
nige daar beroepene Hoogleeraaren toedroeg.
De Amersfoortsche Minderheid leevert een Ver-
zoekschrift in. Gunstig aangenomen. Mon-
delinge verzekering en wederaanneeming dier
Regenten. Hoe onderscheiden dit gedrag be-
oordeeld. Hoe het zich by verdere aanstellin-
gen met die wedergekeerden toedroeg. De
Schuttery herstéld. Zonderlinge Eed den Bur-
geren te Wyk by Duurstede afgevorderd. Hoe
de Staaten zich omtrent Montfoort gedroe-
gen. Rheenen en Veenendaal betoonen groote
vreugde. Overgang tot Gelderland. Wat des
te melden staat. Wydgaapend verschil tus-
schen Gelderland en Overyssel. Voorstel van
Overyssel om de Geschillen met Gelderland te
vereffenen. Voorslag eener wederzydsche Com-
missie. Wie daar toe benoemd. Inschiklyke
last der Overysselschen. Antwoord van Gel-
derland. Hoe de zaak gevonden. Voorstel
van Gelderland ter Algemeene Staatsvergade-
ringe tot Herkryging van eene plaats in den
Raad van Staaten. Dit door zyne Hoogheid
ondersteund. Wat men in Gelderland over de
Eedvórdering bepaalt. Gelderlands Verklaaring
aan die van Holland, wegens de gronden der
Constitutie. Op welk eene wyze zy die, als een

Grond-

LX. BOEK.

Grondwet van Staat aanneemen. Vervolgingen in Gelderland, wegens een Brief van daar aan Holland geſchreeven. Byzonder Bezwaar van CAPELLEN TOT DE MARSCH *uit eenige Brieven ontleend. Wat die Ridder daar op aanmerkt. Beſchuldigd van ongeoorloofde Briefwisſeling, door hem wederſprooken. Vonnis over dien Ridder. Zyne Betuigingen. Vonnis over* G. W. ZUYLEN VAN NIEVELDT. *Een en ander der Gelderſche Edelen leeveren een Geſchrift in. Vier lieten zich op eenen vernederenden toon hooren. Uitſlag dier zaake. Eenige Elburgers verzoeken vergeefsch genabetoon. Vonnisſen over hun uitgeſprooken. Vonnisſen over eenige Hattemers.* H. VAN WESTERVELDS *aanmerking op dit Vonnis. Oproer te Tiel, waar in het Krygsvolk medepligtig is. Dankzegging aan den Generaal Major* VAN WILCKE. *Vreugdebedryven op 's Prinſen Jaardag. Hoe dezelve te Nymegen gevierd. Hoe het Vorſtlyk Gezin te Zutphen ontvangen werd. Hoe te Arnhem onthaald. Komst des Konings van Pruiſſen hier te Lande. Te Weezel door eene Bezending uit hun Hoog Mogenden verwelkomd. Aanſpraak des Barons* VAN TORCK. *'s Konings Antwoord. Te Kleef door het Stadhouderlyk Gezin opgewagt. Komst en ontmoeting aldaar. Aankomst op 't Loo. Begroeting door de Staaten van Gelderland. Hoe ten dien Lusthuize gevoefd. Staatsverrigtingen aldaar. 's Konings vertrek. Brief des Konings aan hun Hoog Mogenden.*

De

De gegrondheid der aanmerkinge, waar mede wy ons laatst voorgaande Boek beſlooten, „dat wy ons niet konden be„ looven de reeks van onaangenaame denk„ beelden, welke hetzelve ons voor den „ geest bragt, door aangenaamer te zul„ len afgewisſeld zien, wanneer wy an„ dere Gewesten, in dat zelfde Tydvak, „ intraden," vinden wy ten vollen bewaarheid, als wy *Hollands* naaste Nabuur, en naauwſte Lotgenoot in de Gebeurtenisſen, die de Omwenteling voorgingen en onmiddelyk volgden, met een Geſchiedkundig oog beſpiegelen, en daar toe het *Stichť* ten onderwerp van dit Boek neemen. Waar by een overzigt van het geen, ten dien tyde, in *Gelderland* gebeurde, zich eigenaartig zal paaren. LX. BOEK. 1787. 1788. Overgang tot dit Boek, en wat daar in te behandelen.

Met algemeene trekken hebben wy geſchetst de verandering, welke, in het eerstgemelde Gewest, en boven al in de Stad *Utrecht*, ſtand greep by de Omwenteling (*); ook leerden wy de gedraaginGen van het *Stichť* kennen in de zaaken des Algemeenen Bondgenootſchaps (†). Van het eerſte ſtaat ons thans eenig nader verſlag te geeven; wegens het laatſte hebben wy niets meer te doen dan onze Leezers, tot dat gedeelte onzer *Vaderlandſche Historie*, te rug te wyzen. Eerst het *Stichť* en *Utrecht* te beſchouwen.

De

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 404.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 50. *enz.*

LX. BOEK. 1787. 1788.

De Omwenteling was naauwlyks daar, of de Volksſtem liet zich uit eenen anderen hoek hooren, dan voor eenige maanden, en verzogt de Staaten om geene verandering te maaken, of te gedoogen, dat dezelve gemaakt wierd, in het oude Regeerings Reglement der Provincie; maar hetzelve te laaten in zyn geheel, zo als „ het in den Jaare MDCLXXIV was vast-„ geſteld en in MDCCXLVII weder inge-„ voerd, by hun Ed. Mog. bezwooren in „ den Jaare MDCCLXVI, door hun, aan „ den tegenwoordigen Erfſtadhouder, met „ eene algemeene toeſtemming des Volks, „ opgedraagen."

De Volksſtem dringt aan op de beveſtiging der oude Conſtitutie.

Zodanig een Verzoek vondt ingang by de Regeering der Stad *Utrecht*, die ter Staatsvergadering een Ontwerp van eene Afkondiging, ter beveſtiging van de oude Conſtitutie en het Regeerings Reglement tot tafel bragt. De Heeren Edelen en Ridderſchap gaven daar op te verſtaan, wy bezigen hunne eigene woorden, „ dat zy „ eene vrye Staatsregeering, met een Stad-„ houder, hielden, voor de éénige waare „ Republikainſche Conſtitutie deezer Lan-„ den, zo als dezelve, naa afwerping „ van het *Spaanſche* Juk, met het goed „ en bloed der Voorouderen, verkreegen „ en bevestigd was. Dat zy deeze Staats-„ Stadhouderlyke Conſtitutie als de éénige wettige Conſtitutie deezer Landen, „ waar by deeze Republiek tot eenen „ hoogen top van geluk en voorſpoed „ gekoomen was, ten allen tyde, met „ al

Hoe de Edelen op dit ſtuk dagten.

„ al hun vermogen zouden blyven voor- LX.
„ ſtaan en handhaaven, en zo veel in BOEK.
„ hun was nimmer gedoogen, dat daar ——
„ op, door iemand, hy zy, wie hy zy, 1787.
„ eenigen inbreuk wierd gemaakt." 1788.

In overeenkomst met die Staatsbegrippen hadden zy hunne gezindheid om die oude Conſtitutie na te leeven ten allen tyde betoond, en daar door aan den dag gelegd, dat zy nimmer in dezelve eenige verandering zouden gedoogen, dan op eene wettige en conſtitutioneele wyze „'t Was," vervolgen zy, „ alleen aan deeze Begin„ zelen van de Ridderſchap, ondersteund „ door de Gecommitteerdens der Steden „ *Amersfoort* en *Rheenen*; toe te ſchryven, „ dat deeze alleen wettige Conſtitutie, „ in alle de troubles, die de Republiek „ en deeze Provincie tot op den oever „ van een onherſtelbaar bederf en onder„ gang gebragt hadden, inzonderheid ook „ in een tyd, wanneer door het niet ver„ ſchynen der Gecommitteerdens van de „ Steden *Utrecht*, *Wyk* en *Montfoort*, en „ door andere omſtandigheden, op het „ punt ſtondt van omgekeerd te worden, „ was bewaard gebleeven. —— Dit brag„ ten zy alleen by ten bewyze, dat alle „ aandrang tot eene openlyke Verklaaring „ dien aangaande, immers ten opzigte van „ het Lid der Ridderſchappe, voor ge„ heel onnoodig en overtollig hadt be„ hooren gehouden te worden. Dan dat, „ hoe zeer zy Edelen begreepen, dat eene „ Publikatie ter bevestiging van het Re-

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ glement van den Jaare MDCLXXIV in
„ een tyd, waar in de gemoederen der
„ Ingezetenen met ſchrik en vreeze ver-
„ vuld zyn, veel eer tot verzwakking
„ dan tot verſterking van 't zelve ſtrek-
„ ken moest, en zy daarom liever ver-
„ koozen zouden hebben, de raadplee-
„ ging daar over tot bedaarder en rusti-
„ ger tyden uit te ſtellen; zy nogthans
„ niet ongenegen waren, aan den aan-
„ drang hunner Medeleden, ten deezen
„ opzigte, te voldoen, en dienſvolgens in
„ het doen eener Publikatie toe te ſtem-
„ men onder de volgende Aanmerkingen.

„ Voor eerst, dat zodanig eene Publi-
„ katie niet gegrond wierde op het Adres,
„ door een groot aantal Burgers en In-
„ woonders, op den negentienden van Sep-
„ tember laatstleden, ter Staatsvergaderin-
„ ge ingediend; 't geen zy gemeend had-
„ den te moeten ter zyde leggen, geen-
„ zins uit eene kleinagting voor *Utrechts*
„ goede Burgery: waar van zy nimmer ee-
„ nig bewys gegeeven hadden of wensch-
„ ten te geeven; maar alleen om de ge-
„ volgen, die daar uit, inzonderheid wan-
„ neer men de Lysten der Ondertekenaa-
„ ren, en de omſtandigheden van tyd in
„ aanſchouw nam, zeer ligtlyk zouden
„ kunnen ontſtaan; en ten aanzien van
„ welke de ondervinding der voorige da-
„ gen te veel geleerd hadt hoe noodzaak-
„ lyk het was, alles te vermyden, wat
„ daar toe eenige aanleiding zou kunnen
„ geeven.

„ Ten

„ Ten tweeden, dat daar by de weg tot Verbetering en Redresſen in de Regeerings Conſtitutie deezer Provincie, (mits dezelve waare Verbeteringen en Redresſen zyn, en op eene wettige en conſtitutioneele wyze, met overleg en concurrentie van den Heer Erfſtadhouder konden ingevoerd worden,) niet toegemuurd wierd. Naardemaal, hoe zeer Heeren Edelen met ter zydeſtelling van de byzondere belangens van hun Lid, op het ſterk aanhouden van de Vroedſchap der Stad *Utrecht*, onderſchraagd door een groot aantal Burgers en Ingezetenen, zich meermaalen genegen verklaard hebben, mede te ſtemmen tot zodanige ſchikkingen, als ten voordeele van hunne Medeleden van Staat, op eene wettige wyze, konden worden daargeſteld, en waar van zy Heeren Edelen als nu, op het verzoek, ten tegendeele van dezelve Vroedſchap, ook gaarne afzien, 'er nogthans andere verbeteringen en bepalingen zouden te maaken zyn, waar door voor 't vervolg, zo wel de Burgerlyke Vryheid, door de ſeparatien van de Judicieele en Politieke Magt in de Steden bevorderd als de Provinciaale Finantien verbeterd zouden kunnen worden."

LX. BOEK. 1787. 1788.

Op deeze gronden konden de Edelen in de ontworpen Publicatie niet treeden, maar verzogten naaziening en verandering. Deeze geſchiedde en werd daar uit eene Af-

Eene Afkondiging ten dien einde ſtrekkende.

LX. BOEK. 1787. 1788.

Afkondiging dit ſtuk betreffende geboo-ren (*). — Eene Afkondiging, die, on-danks dit aangemerkte van het Lichaam der Edelen, in vry ſterke bewoordingen begreepen was, en daadlyk ingerigt om voortaan den weg tot Verandering, op dat wy hunne uitdrukking herhaalen, *toe te muuren:* en tevens opgevuld met de haatlykſte uitdrukkingen wegens de ge-draagingen der Burgeren, die na veran-dering geſtaan hadden.

Geene verande-ring in den Pro-vinciaa-len Eed.

Buiten deeze openlyke toezegging en verklaaring van der Staaten gezindheid, ten, opzigte van de oude Regeeringsge-ſteltenisſe, hielden zy zich aan den ge-woonen Eed, vóór derzelver toelaating ter Vergaderinge, ten aanziene van dit ſtuk, begreepen in deeze bewoordingen, „ dat ik mede punctueelyk zal in agt nee-„ men en nakomen het Reglement, no-„ pens het beleid en beſtel der Provin-„ ciaale Regeering, in MDCLXXIV ter Ver-„ gaderinge vastgeſteld; dat ik ook zal „ helpen maintineeren hun Ed. Mog. Be-„ ſluit van tien January MDCCXLVIII, „ waar by het Stadhouder- Capitein- en „ Admiraalſchap Generaal verklaard is „ erflyk, zo in de manlyke als vrouwly-„ ke Deſcendenten van WILLEM CAREL „ HENDRIK FRISO (†)."

Eed voor de

Vervolgens ſtelden Staaten van *Utrecht* een ſoortgelyken Eed op de Conſtitutie vast

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5550. 5561. 5567.
(†) *Verz. by* DE CHALMOT VI. D. bl. 280—282.

vast voor alle Gewapende Burgers en Schutters in het *Sticht* als men in *Holland* had ingevoerd (*). Doch de Stadsregeering van *Utrecht*, nog verkleefd aan de gevoelens van het Stadsregt, en die ingevolge hier van zich tegen dat besluit verklaard hadt, voor zo verre haare Stad betrof, als zynde een louter huishoudelyke zaak, besloot afzonderlyk tot eenen Eed van na genoeg gelyken inhoud voor alle Stadsministers, Amptenaars en Stadsbedienden (†).

LX. BOEK. 1787. 1788. Schutters. Door de Regeering van *Utrecht* niet aangenomen.

Hoe veel en hoe sterk de eerste Staatsstukken naa de Omwenteling, in 't algemeen, van het wederkeeren der Rust en Burgerlyke Eensgezindheid spraaken, vonden Gedeputeerde Staaten, weinig dagen naa die Gebeurtenis (§), reden om bekend te maaken; „ tot hun innig leed„ weezen vernomen te hebben, dat 'er „ lieden gevonden wierden, die, in plaats „ van alles toe te brengen wat tot her„ stel der goede Orde, Vrede en Eens„ gezindheid dienen kon, zich niet ont„ zagen, om de Huizen en Goederen van „ hunne Medeingezetenen, als van kwa„ lyk Geintentioneerden, aan anderen aan „ te wyzen, en daar door aanleiding te „ geeven, dat deeze hunne Medeingeze„ te-

Plakkaat tegen Beroovinge ten Platteland.

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT XII. D. bl. 44—46.
(†) *Verzam. by* DE CHALMOT XII. D. bl. 33. *enz.*
(§) Deeze Afkondiging geschiedde den 29. Sept. 1787. en is geheel te vinden in de *Verzam. by* DE CHALMOT I. D. bl. 264—266.

LIB. BOEK. 1787. 1788.

„ tenen, in hunne Perſoonen en Goede-
„ ren beſchadigd, beroofd en geplunderd
„ en zulks om aan hunne ongeoorloofde
„ wraaklust te voldoen; of zich met den
„ inkoop van de aldaar geroofde en ge-
„ plunderde Goederen te verryken." Te-
gen dit misdryf ſtelden zy de noodige maatregelen en voorzorgen te werk. Teffens verbiedende alle beledigende geſprekken, verwytingen of benaamingen van Partyſchappen.

Vergunning aan de Bewoonders van het Platteland, om hunne Goederen in veiligheid te brengen.

Zy ſtonden, ten zelfden tyde, aan iegelyk Opgezeten der Provincie, welken hunne Goederen ten Plattenlande, in de tegenwoordige omſtandigheden van tyden, niet veilig oordeelden, toe, hunne kostbaarſte Bezittingen, zo van Goud als Zilverwerk, Juweelen, Kleinodien, Effecten, gereed Geld, behoorelyk afgepakt en verzegeld, binnen *Utrecht* over te brengen, by den Griffier van den Hove Provinciaal Mr. CORNELIS DE WYS, die hun een verzekerde plaats zou aanwyzen waar die Goederen, buiten eenige kosten, bewaard zouden worden, tot zo lange de omſtandigheden van tyden veranderden, en door hun andere ſchikkingen, ter beveiliging van de Opgezetenen, konden gemaakt worden. —— Het blykt alzins, uit deeze Beſchikkingen, hoe de Oranjegezinden in het *Sticht*, zo zeer als elders, naa den voor hun gelukkig gewiſſelden kans, wat zy voorheen van de Patriotten hadden moeten lyden, want wie ontkent dat deezen aan verongelykingen ſoms maar al te zeer

zeer zich ſchuldig maakten? op hun zog- LIX.
ten te herhaalen; en daar toe niet ſchroom- BOEK.
den zich van de ſlegtſte wegen en onge- ——
oorloofdſte middelen te bedienen. Ramp- 1787.
zalige gevolgen van hooggaande Burger- 1788.
verſchillen, tot een Burgerkryg aangegroeid!

Ten tyde der twee Staatsvergaderingen in dit Gewest greepen 'er natuurlyk ſtrydige en tegen elkander aanhoutende Inrigtingen plaats (*). By de Omwenteling moesten eigenaarrig die der ondergeraakte Partye vernietigd, en de andere gehandhaafd worden. Betaalingen waren 'er gedaan van Ongelden en Lasten aan zodanige Uitmaanders en Collecteurs als nu werden afgezet, om het tweemaal betaalen dier Penningen te voorkomen, ſchoon de Staaten te *Amersfoort* vergaderd, die betaalingen verboden en verklaard hadden, dat dezelve niet zouden gelden ter voldoeninge, ſtelden Gedeputeerde Staaten, een tyd vast, binnen welken de Burgers van *Utrecht*, de Kwytbrieven daar voor ontvangen, met anderen, die geldig gerekend zouden worden, konden verwiſſelen (†). Voorkoming van het twee maal betaalen der Lasten.

Meer gerugtmaakend en van grooter nafleep was het geval met 's Landspenningen, door den Graave VAN BOETSELAAR, Lid der Ridderſchap van den Lande van *Utrecht*, by de ontruiming van *Utrecht* na *Am-* Het gebeurde met de Landspenningen door BOETSE-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVI. D. bl. 340—343.
(†) *Veraam.* by DE CHALMOT I. D. bl. 208.

LX. BOEK. 1787. 1788. LAAR na *Amsterdam* medegenomen.

Amsterdam gevoerd. Gemelde Graaf, dien wy byzonder hebben leeren kennen uit zynen Brieve, de opgave der redenen behelzende waarom hy zich niet by de Staatsleden te *Amersfoort* vergaderende, maar by die in de Stad *Utrecht*, gevoegd hadt (*), bekleedde te dier Stede de post van Ontvanger der Provincie, toen de akelige nagt der verlaatinge aanbrak. Eene somme van omtrent drie Tonnen Gouds nam hy mede na *Amsterdam*, zyne wykplaatze, en gaf die Geldsomme af tegen Ontvangbrieven ter Thesaurie dier Stad, waar die penningen in de schraale Stadskas wel te stade kwamen. BOETSELAAR, naa het voltrekken der Omwentelinge, uit *Amsterdam* na *Fransch Vlaanderen* gevlugt, nam deeze Ontvangbrieven van de Thesaurie dier Stede mede, schreef aan de Staaten van *Utrecht*, dat hy die Penningen niet geroofd of ontvreemd; maar alleen, uit hoofde van het dringend gevaar, behouden hadt. Dan eenige deezer Ontvangbrieven aan de Commissaris van deezen Staat DE VINCK, te *Duinkerken* woonagtig, verkogt hebbende, kwamen dezelve aan het welbekend Kantoor der Heeren R. en T. DE SMETH te *Amsterdam*. Dit gaf gelegenheid aan de Hooge Regeering van *Utrecht* om zich, over deeze zaak ter Algemeene Staatsvergaderinge te vervoegen, en voorzieninge te vraa-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 322.

vraagen, welke zy onmiddelyk verwierven (*). LX. BOEK.

Deeze zaak hadt ten gevolge, dat eerlang de Gedeputeerden van de Staaten 's Lands van *Utrecht*, met voorkennisse van Burgemeesteren en Thesaurieren der Stad *Amsterdam*, in de Nieuwspapieren deeden plaatzen, „ door authentique be„ wyzen, ja zelfs door de eigenhandige „ Advertentie van BENJAMIN Graave VAN „ BOETSELAAR geinformeerd te zyn, dat „ de Reciven, gedagtekend op den twee „ en twintigsten, vier en vyf en twintig„ sten September des Jaars MDCCLXXXVII, „ en gedeeltlyk onder den gemelden Gra„ ve, als geweezen Ontvanger van den „ twintigsten en veertigsten Penning als „ nog berustende, te *Amsterdam* waren „ uitgegeeven voor Gelden de Provincie „ van *Utrecht* toebehoorende; dat, uit „ dien hoofde een ieder gewaarschuwd „ werd, gemelde Reciven niet te koopen, „ of op eenigerlei wyze in betaalinge aan „ te neemen; alzo de Recepissen, die „ voor dezelve moesten uitgegeeven wor„ den, ter Thesaurie Ordinaris der Stad „ *Amsterdam* gearresteerd waren, en dat „ zelve Arrest ook aldaar door de The„ saurieren was aangenomen (†)."

1787. 1788.

Gedeputeerden van de Staaten 's Lands van *Utrecht* lieten eene Waarschuwing uitgaan om geene Obligatien of Lyfrenten ten

Handelwyze omtrent de Obligatien

(*) *Resol. Gen.* 18. Dec. 1787.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1789. bl. 404. en 418.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

ten lasten dier Provincie, ſtaande ten naame van Mr. BARTHOLOMEUS WILLEM VISSCHER, het zy alleen, het zy in naam van denzelven en van zyne Huisvrouwe ANNA ELIZABETH VAN HENGST, te koopen of te beleenen: dewyl zy daaromtrent zodanige beſchikkingen gemaakt hadden als dienen konden, om, des noods, daar aan de ſchade, aan de Provincie door dien Heer toegebragt, door deszelfs pretenſe adminiſtratie van het ander deel der generaale middelen, te kunnen verhaalen. —— Hier by lieten zy het niet berusten, maar gelastten hunne Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge, aan te dringen, dat deeze Waarſchuwing in de Generaliteits Landen, en zelfs daar buiten, mogt openbaar gemaakt worden. Terwyl dit Stuk in nadere overweeging gebragt werd, zonden die Afgevaardigden na eenige Generaliteits Landen aanſchryving om geene verdere Renten op die Schuldbrieven te doen betaalen (*).

gatien ten naame van B. W. VISSCHER gehouden.

Hoe die Heer zich verantwoordt.

De Heer VISSCHER, dien wy zo diep hebben zien deelen in de onheilen *Utrechts* wedervaaren, bleef niet in gebreke, om, by het gemis van zyn Goed, ook het ongeluk niet te hebben van, door zodanig eene Bekendmaaking, in zyn Eer of goeden Naam benadeeld of verdagt gehouden te worden, als hadt hy zich aan ontrouw en verkorting van 's Lands Penningen ſchuldig gemaakt, in de Dagpapieren berigt te

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1189.

te geeven, dat hy, zedert eenige Jaaren Ontvanger geweest zynde van het eene deel der Generaale Middelen 's Lands van *Utrecht*, daar van behoorelyke Rekening en voldoende Verantwoording gegeeven hadt. Wyders verklaarende, dat hy van het ander deel der voorschreevene Middelen nimmer Ontvanger geweest was, nimmer den eenig bestuur gehad, nooit deswegen eenigen Eed afgelegd, of eenig voordeel genooten hadt; maar dat, in Hooimaand des Jaars MDCCLXXXVII, zekere somme Gelds, uit dat Kantoor, op Hooge Orde, en door Gewapende Manschap by hem gebragt was, welke hy genoodzaakt werd in bewaaringe te neemen, en waar van hy naderhand, van tyd tot tyd, weder een gedeelte hadt laaten volgen, op schriftlyke Ordonnantien van die zelfde Heeren, die hem het Geld hadden doen ter hand stellen; en wier Gezag of Magt, ten dien tyde, binnen *Utrecht*, door niemand, met eenigen uitslag, kon worden betwist, en dat de Origineele Ordonnantien, met alle de niet in dier voege afgegeevene Gelden, tot den laatsten Penning, in Grasmaand des Jaars MDCCLXXXVIII aan de Ed. Mog. Heeren Staaten of derzelver Gedeputeerden waren afgegeeven (*).

LX. BOEK. —— 1787. 1788.

Men wilde die Ordonnantien, ten beDraage van 400000 Gulden, niet laaten gelden. Visscher werd gedagvaard en verloor zyn Geding tot twee keeren, eens voor

Visscher verliest zyn geding.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788, bl. 1391.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

voor de Ordinaris Gedeputeerden van hun Ed. Mogenden, en eens voor de Vergadering van hun Ed. Mogenden, waar op hy zich beroepen hadt: onaangezien zyne Regters van de billykheid zyner verdeediging niet konden nalaaten overtuigd te weezen, daar de *Amſterdamſche* Advocaat SCHIMMELPENNINCK voor hem het nadruklyk woord voerde. —— Men verkogt alles wat men van zyn Goed, in de Provincie, kon magtig worden.

VISSCHER zeer in haat.

Op den Heer VISSCHER en diens Geſlacht, was de herſtelde Regeering fel gebeeten; men hieldt in leevendig aandenken, dat drie Zoonen, uit dit zelfde Huisgezin, den moedigen aanval op het Krygsvolk aan de *Vaard* hadden bygewoond, en één derzelven in dien Burgerkamp tegen Krygsgeweld geſneuveld was. Men wil dat het ſlegts aan weinige ſtemmen haaperde, of men hadt het Lyk deezes geſneuvelden Burgers, voorheen met Krygseere begraaven, weder opgedolven, om 't zelve, op 't ſchandlykſt, met een been aan de galg te hangen.

Aankondiging van Schaverhaaling op de Patriotten.

Kort naa de Omwenteling gaven de Staaten van den Lande van *Utrecht* eene Afkondiging, welker aanvang ſchor en hard klonk, en die groote belemmering veroorzaakte aan de Patriotten. „ Naardien," dus ſpraaken zy, „ het onwettig Gezag, „ het welk door eenige Perſoonen, zich „ aanmaatigende den Naam van Staaten, „ of wel Gedeputeerden van de Staaten „ 's Lands van *Utrecht*, tot nu onlangs is

„ uit-

„ uitgeoefend, en geduurende al dien tyd de daaden van onregt en geweld zeer vermenigvuldigd zyn, waar door de In- en Opgezetenen, in veelerlei opzigten benadeeld, en aan dezelve ſchade en hinder, als in hunne Perſoonen en Goederen is toegebragt, gelyk ook de Provincie in 't gemeen hier door is bedorven en geruineerd: en alzo het niet dan ten hoogſten billyk is, dat de Uſurpateurs van zodanig eene onwettige Magt, mitsgaders de Uitvoerders daar van, en die geenen, welken oorzaak daar toe gegeeven hebben, tot Reſtitutie der ſchaden en naadeelen, zo wel aan de Provincie in 't algemeen, als aan de individueele Leden derzelve, verbonden zyn en blyven, zo als wy dan ook reeds voorlange aan de goede Ingezetenen belofte van ſchadeloosſtelling hebben gedaan, met Declaratoir, dat het nadeel, 't welk de Provincie door deeze ſchadeloosſtelling, zou komen te lyden, wederom uit de Goederen van al zulke Perſoonen, welke gehouden moeten worden voor de Oorzaaken en Uitvoerders van zodanige onregtmaatige en illegale bevelen of geweld, waar uit deeze ſchade haaren oorſprong nam, zou worden goedgedaan." —— Alzo hun was voorgekomen, dat zodanige Perſoonen, deeze maatregelen zouden tragten te ontduiken, door zich van hunne Vaste Goederen te ontdoen, en die aan andere Perſoonen te

LE BORK. —— 1787. 1788.

LX. BOEK. te verkoopen en te vervreemden, verboden zy zulks op alle mogelyke wyze en ten ſtrengſten (*).

1787. 1788. Overeenkomſtig met de toegezegde Schadeloosſtelling werden, den negentienden van Wynmaand, door de Staaten, de In- en Opgezetenen, zo binnen de Stad als ten Plattenlande, berigt en gewaarſchuwd, om, binnen den tyd van twee Maanden, eene naauwkeurige opgave te doen van de ſchade en nadeelen, ſtaande „ de Uſurpatie van het wettig Gezag," zo binnen de Provincie als in de Stad geleden, ter Secretarye van hun Ed. Mog.; met behoorelyke Bewyzen op te geeven; met byvoeging, dat zy, die binnen den geſtelden tyd zulks niet deeden, geoordeeld zouden worden geen ſchade geleden of des geene vergoeding begeerd te hebben: blyvende de zodanigen verſtooken van alle verdere aanſpraak ten laste des Gewests (†).

De Ingezetenen opgeroepen ter bekendmaking der geleedene Schade.

Wat grond gaf tot deeze ſtrenge maatregelen.

De grond tot deeze ſtrenge maatregelen hebbe men, behalven in de hette der wraake, te zoeken in de ſtappen door de *Utrechtſche* Staatsleden en Regeering, tegen de *Amersfoortſche* Staatsleden in de dagen van Tweeſpalt genomen. Immers zy verboden, in Oogſtmaand van den Jaare MDCCLXXXVII, „ alle Donatien, Ceſſien, „ Bezwaaringen en Tranſporten van Goe„ deren en Effecten, toebehoorende aan „ de individueele Staatsleden van *Amers-*

„ *foort*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5554.
(†) *Vera.* by DE CHALMOT II. D. bl. 117.

„ *foort*, en aan eenige door de *Utrechtſche* IX.
„ Burgery geremoveerde Raaden, die zich BOEK.
„ egter als Raaden beſchouwden, en de ——
„ Stad en Vryheid ontweeken waren." Een 1787.
voorbeeld, kort daar naa gevolgd door de 1788.
Amersfoortſche Staatsleden en de Regeering van *Wyk by Duurſtede* door hun in derzelver Posten herſteld. Terwyl, naa de Omwenteling, de Stadsregeering, met het zelfde oogmerk, het vervoeren en bergen van Goederen der zodanigen, die eenig Beſtuur in *Utrecht* gehad hadden, verboodt (*).

Dan deeze ſtrenge maatregelen werden geenzins, in volle kragt, uitgevoerd, ja men zag 'er naderhand, om ſtaatkundige redenen, van af. Nogthans liet men de Verbeurtverklaaring der Goederen, reeds in de voorledene Eeuwe afgeſchaft, een terugwerkende kragt krygen, en tegen de veroordeelden, om Hoog Verraad weder gelden; en wel op den vergezogten grond, dat het Plakaat dier Afſchaffinge by het Hof niet *geregiſtreerd* was (†). De Ridderſchap, die de eer naagaat van het minst tot de Vervolging in het *Sticht* medegewerkt te hebben, mogt zich tegen die Verbeurtverklaaring verzetten, de overige Staats-

Schoon deeze onuitgevoerd bleeven, deedt men de Verbeurtverklaaringwerken.

(*) *Verz. by* DE CHALMOT XXXIV. D. bl. 139—141. 149—154. en 188.

(†) De ongegrondheid van dit voorgeeven betoogde de Heer HOEVENAAR, in *zyne Verdeediging* eene menigte van Voorbeelden bybrengende van Plakaaten, die, ſchoon niet geregiſtreerd, tot heden, de kragt van Wetten hadden.

LIX. BOEK. 1787. 1788.

Staatsleden verbleeven dit geſchil aan den Stadhouder, en hy koos de ſtrengſte zyde, zo dat de Goederen der verweezenen verbeurd verklaard werden.

De Staaten verleenen eene Amneſtie.

Vroegtydig waren Staaten van *Utrecht* met eene Amneſtie in de weere. Omtrent het midden van Slachtmaand des Jaars MDCCLXXXVII werd dezelve aangekondigd. De Inleiding haalde in 't breede op alle de Voorvallen, geduurende de jongſt verloopen tyd der Staatsbeweegeniſſen, gezet in den zwartſt mogelyken nagt. In dier voege, dat zy, uit hoofde van al het gepleegde, „ zo de verleidde „ en aangevoerde Op- en Ingezetenen des „ Gewests, als alle die geenen, welke „ voor Verleiders en Aanvoerders van het „ Volk zouden moeten aangemerkt worden, met het grootſte Regt aan de welverdiende ſtraffe van Misdaad van Gekwetſte Hoogheid, Rebellie, Seditie en „ andere Misdaaden, tegen de Hooge „ Overheid, en Regeeringen der reſpective Steden, zouden kunnen overlaaten."

Veelvuldige Bepalingen in dezelve.

Verſcheide redenen nogthans hadden hun, op voordragt van den Hove Provinciaal, bewoogen om eene Amneſtie uit te vaardigen. Doch hoe zeer beheind en omperkt blykt uit een aantal uitzonderingen, welke hoofdzaaklyk hier op neder kwamen. — I. Alle Perſoonen, welke hadden kunnen goedvinden de binnen *Utrecht* plaats gehad hebbende Staatsvergadering, mitsgaders de pretenſe Vergadering der

zo-

zogenaamde Gedeputeerden, zedert den elfden July tot den vyftienden September deezes Jaars by te woonen, en te helpen uitmaaken. —— II. De Perſoonen, die in en by gemelde Vergaderingen de plaats van Secretarisſen vervuld en in die hoedanigheid gearbeid hadden; als mede alle die de onwettige en gewelddaadige bevelen van de pretenſe Staaten, of derzelver Gedeputeerden, hadden ten uitvoer gebragt. —— Alle Perſoonen, welke, zo uit de aangebleevene, en zogenaamde niet geremoveerde Raaden, als uit de Burgerye op het met geweld onwettig ingevoerd Nieuw Regeerings Reglement, zich tot Raaden in de Vroedſchap binnen de Stad *Utrecht* hadden laaten aanſtellen, en voorts te raade geworden waren, onder aflegging van den Eed, ter handhaavinge van dat Nieuwe Regeerings Reglement, de Regeeringsposten daadlyk te aanvaarden. —— IV. Alle Perſoonen, die als de voornaamſte Autheurs, Begunſtigers of Ontwerpers van de plaats gehad hebbende Rebellie en Ongehoorzaamheid te houden waren, en als Voorgangers by uitſteekendheid, in de voornaamſte daaden, zich gedraagen hadden. Onder deeze afdeeling worden begreepen die zich by uitſtek hadden doen kennen van Lentemaand MDCCLXXXV tot in Oogstmaand MDCCLXXXVII, in alle die Staats- en Stadsgebeurtenisſen, welke ons Geſchiedblad, in dit Tydperk ontvouwde. —— V. Alle de Leden van het binnen *Utrecht* plaats gehad hebbend Defen-

LX. BOEK 1787. 1788.

LX. BOEK. 1787. 1788.

sieweenen, en die als Ministers daar by de hand geleend hadden. — En VI. nog alle zodanige Op- en Ingezetenen van het *Sticht*, welke, als Commandanten, eenig deel gehad hadden in het daadlyk aanvallen des Krygsvolks van den Staat, tot verdediging en handhaaving van de Hooge Souvereiniteit binnen dit Gewest gebruikt; of tegen dezelve gewelddaadige wederstand geboden hadden; inzonderheid by gelegenheid van het Gevegt aan de *Vaart* en der Krygstocht na *Soestdyk*, de kanonnade op de gelegde Batterye aan de *Bild*; als mede zodanigen, welke als Commandanten van zogenaamde Exercitie Genootschappen of Vrycorpsen, met hunne onderhoorige Manschappen, zich na *Utrecht* begeeven hadden, om aldaar, als Auxiliairen, militaire diensten te doen tegen derzelver Souverain, als ware het ook, dat de zodanigen, in hunne qualiteiten, geen deel mogten gehad hebben in de gemelde daadlyke aanvallen op het Krygsvolk van den Staat.

Tydsverleening om in de Amnestie begreepen te worden.

Aan alle deeze Personnen, en hoe groot was derzelver menigte, in zulk een woelig tydsverloop, in zo veele gevallen van onderscheiden aart, werd de weg opengelaten om te verzoeken, dat zy in deeze Amnestie mogten begreepen worden; doch ook, aan de andere zyde, onverminderd al zulke bevelen tot ontslag van Amptan en Beneficien, of ontneming van Burgerregt, als reeds genomen waren, of nog mogten genomen worden;

met

met byvoeging, dat elk, die langer dan twee Maanden, naa deeze Afkondiging, van zyne wooning zich onthieldt, het gevolg van deeze Amnestie niet zou kunnen genieten (*). LIX. BOEK. 1787. 1788.

Het leedt niet lang of een aantal leeverde Verzoekſchriften in, om in de Amnestie begreepen te worden (†). De zodanigen, die in de voorige Staats- en Stadsonlusten geyverd, en byzonder aan het afzetten van Leden der Regeering de hand geleend hadden, werden tot goedmaaking der Schadens daar uit voor Land en Stad geſprooten, in zekere Geldſommen, verſchillende naar de maate van derzelver omſtandigheden, verweezen, met voorbehouding van de Crimineele Actie, welke bevonden zou worden te moeten plaats hebben. Eene ganſche lyst der zodanigen is voorhanden. De kleinſte Geldboete was drie honderd en vyftien Guldens; doch van deezen zou ſlegts de helft moeten betaald worden: veele liepen tot drie, zeven en acht duizend, twee tot veertien duizend Guldens; deezen waren Mr. J. DE RIDDER VAN ALMKERK en G. VAN BENTINCK, welke laatstgemelde voorheen Amanuenſis der nieuw aangeſtelde Stadsregeering geweest was, en op het betaalen dier ſomme met de kosten uit zyne Gevangenis uit den huize *Hazenberg* ontſlaagen werd. Deeze Geldſommen moesten Verzoekſchriften ten dien einde, en Geldboetens een aantal afgevorderd.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5767.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5996. 6003.

LX. BOEK. 1787. 1788.

ten betaald worden ter Finantie Kamer der Provincie, waar tegen ieder der Verzoekeren eene Acte van Remisſie verkreeg; mits zy eene Verklaaring onderteekenden, waar by zy het Reglement van de Regeeringsvorm der Provincie van MDCLXXIV, zo als het in MDCCLXVI bevestigd was, aannamen (*).

Zwaare Geldboete H. J. VAN HENGST opgelegd.

Onder de Verzoekers om kwytſchelding te erlangen van 't geen door hem in de laatſte onlusten, mogt zyn misdaan bevondt zich Mr. H. J. VAN HENGST, een der geweezen Raaden in de Vroedſchap der Stad *Utrecht*, met aanbod van vyf en twintig duizend Guldens in *Utrechtſche* Obligatien. Dit Verzoek, in handen des Hofs geſteld, bekwam een toeſtemmend antwoord; mits hy die ſom tot dertigduizend vermeerderde (†).

Tegen andere Hoofden der Patriotten, die geene Verzoekſchriften ter Onderwerping en Kwytſchelding inleeverden, begon de Hoofdofficier der Stad *Utrecht*, van ſtonde aan, het regt der Hooge Overheid waar te neemen, met Indaagingen en daar op volgende Vonniſſen; doch die buiten het beſtek deezes Jaars vallen.

HAMELSVELD en BLANK den Predikdienst verboden.

Een onmiddelyker gevolg der Omwentelinge trof den Hoogleeraar YSBRAND VAN HAMELSVELD, tevens den Predikdienst te *Utrecht* waarneemende, en den Kerk-

(*) De geheele Naamlyst is voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1389.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1646. en 1810.

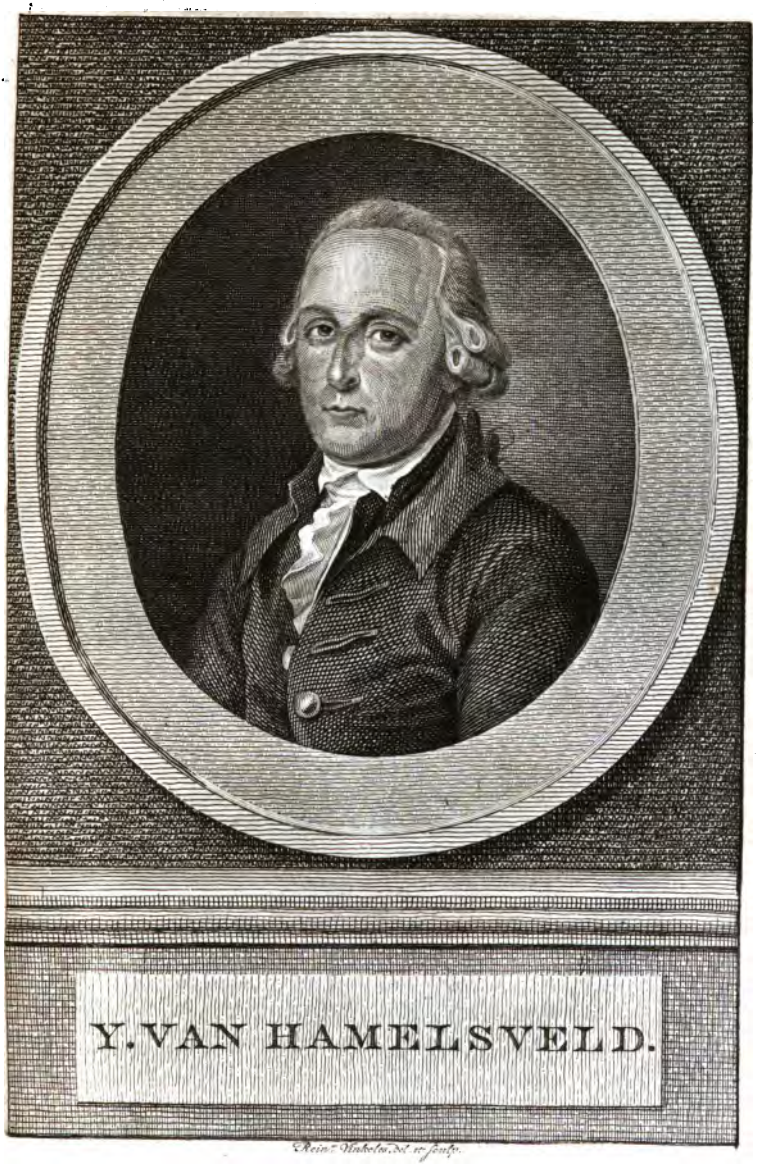

Y. VAN HAMELSVELD.

Reint. Vinkeles del. et sculp.

Kerkleeraar JOANNES ABRAHAM BLANK. Gedeputeerde Staaten naamlyk vonden goed, op het ingediende by Burgemeesteren der Stad *Utrecht*, den Afgevaardigden van het Synode kennis te geeven, van hun besluit om deeze Heeren, „ wegens „ hun oproerig en slegt gedrag, niet meer „ toe te laaten den Predikstoel, binnen de „ Provincie van *Utrecht* te beklimmen, „ of eenigermaate eenig gedeelte van het „ Predikampt waar te neemen (*)." HAMELSVELD hadt zich reeds by de Omwenteling uit *Utrecht* verwyderd, en van daar gehouden. LX. BOEK. 1787. 1788.

BLANK kwam 'er weder vóór het einde des Jaars MDCCLXXXVII; doch „ dewyl „ van tyd tot tyd," zo als de Vroedschap van *Utrecht* spreekt, „ verdagte bezoeken „ by hem werden afgelegd," ontzeide deezen hem, binnen den tyd van veertien dagen, de Inwooning in de Stad: dewyl zy, uit aanmerking van zyne Handelwys in deeze tydsomstandigheden, zyne Inwooning voor gevaarlyk hielden (†). BLANK de Stad ontzegd.

Hadt het den Lande van *Utrecht*, werwaards zo veele Leden van Vrycorpsen uit andere Gewesten, vóór de Omwenteling, toevloeiden, zo in de eigen Steden als ten Plattenlande, aan deezen niet ontbrooken, derzelver vernietiging was met de Omwenteling daar. Gedeputeerde Staaten beschreeven ze met de Genootschappen van Vernietiging der Genootschappen van Wapenhandel.

(*) *Verz. by* DE CHALMOT I. D. bl. 303.
(†) *Verz. by* DE CHALMOT III. D. bl. 154.

LX BOEK. 1787. 1788.

van Wapenhandel, als tot niets anders ſtrekkende, „ dan om den geest van Partyſchap en ongehoorzaamheid aan de „ bevelen der Wettige Overheid te ver„ wekken, en aan te kweeken." Waarom zy dezelve ten Plattenlande vernietigden, de Ingezetenen verbiedende zich langer als Leden van dezelve te gedraagen, of eenige Wapenen, Leuzen of Veldtekenen te voeren, hun gelastende zich van dezelve, voor zo verre zy hun byzonder eigendom waren, binnen den tyd van veertien dagen, te ontdoen; en voor zo verre dezelve Wapenen aan de Ingezetenen van hunnen wege, of uit 's Lands Ammunitiehuis, mogten zyn ter hand geſteld, dezelve, te brengen in het Geregthuis van de Plaatze hunner wooning; ten einde zy vervolgens in het Ammunitiehuis te *Utrecht* door Schout en Geregte zouden worden overgebragt. De nalaatigen hier in werden aangemerkt als Verſtoorders van de Algemeene Rust, en met ſtraffe, naar bevinding van zaaken gedreigd (*).

Geſchil met *Holland* over het Geſchut en Krygsbehoeften.

Ten dage dat de Provincie en de Stad *Utrecht* zich in de weere ſtelden tegen overheerſching en daar in kragtdaadig door *Holland* geſtyfd en geſterkt werden, hadden de eerstgemelden van de laatstgenoemden Geſchut, Buspoeder en ander Oorlogstuig, in geene geringe maate, ontvangen.

Brief der Staaten aan die van *Holland*.

Staaten van *Holland* deeden wedervraage van dit geleende, onmiddelyk naa de

(*) *Verz. by* DE CHALMOT II. D. bl. 132.

de Omwenteling; doch ontvingen daar op, LX.
naa een geruim tydsverloop, wederſchry- BOEK.
ven van eenen zeer zonderlingen inhoud. ——
Die van *Utrecht* verklaarden, „ dat dit 1787.
„ verzoek hun hadt geſupreneerd, en teſ- 1788.
„ fens eene innige aandoening veroor-
„ zaakt; dewyl noch zy, noch ook de
„ Regeerders der Stad *Utrecht*, iets wis-
„ ten van een verzoek tot leening van
„ Geſchut, Buspoeder of verdere Ammu-
„ nitie aan de Staaten van *Holland* ge-
„ daan, of dat ook iets dergelyks van
„ Hoogstdezelven was ontvangen. ——
„ Het was wel zo, dat naa de Evacuatie
„ der Stad *Utrecht* eenig Kanon was ge-
„ vonden, doch geen ander Kanon, dan
„ de Uſurpateurs van 's Lands Souverain
„ Gezag hadden geëmploieerd, om zich
„ tegen den wettigen Souverain, mitsga-
„ ders de wettige Regenten te verzetten;
„ en waar van, naa het doen ophouden
„ van 's Lands Souveraine Vergadering
„ binnen *Utrecht*, benevens de Afzetting
„ van 's Stads wettige Regenten, zy zich
„ ook daadlyk hadden bediend, om de
„ toegangen na de Stad *Utrecht* te belet-
„ ten, ook zich van een gedeelte der
„ Provincie meester te maaken, de In-
„ gezetenen te mishandelen, 's Lands Troe-
„ pen aan te tasten, vyandlyk te beje-
„ genen, en met renverſement der wettig
„ bezwoorene Conſtitutie en verjaaging
„ en oppresſie van alle de Leden der Re-
„ geering en Ingezetenen, welke zich
„ daar aan verbonden erkenden, de Pro-

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ vincie van *Utrecht* op den oever van
„ deszelfs ondergang bragten.
„ Het is," vervolgen zy, „ alleenlyk
„ dit Kanon en die Ammunitie, welke
„ alhier is agtergelaaten, en geenzins Ge-
„ ſchut, het welk by de Provincie van
„ *Holland* Bondgenootſchaplyk aan Ons,
„ of de wettige Magiſtraat der Stad *Utrecht*,
„ zouden zyn ter leen gegeeven. In te-
„ gendeel zyn wy, naa dat wy genood-
„ zaakt waren door de verregaande drei-
„ gementen en daaden van geweld, onze
„ Vergadering en Perſoonen na de Stad
„ *Amersfoort* te verleggen, zeer in verle-
„ genheid geweest, hoe ter beveiliginge
„ van deeze onze Vergadering, Perſoo-
„ nen en goede Ingezetenen tegen de
„ Uſurpateurs, welke zich van de Stad
„ *Utrecht* en een gedeelte onzer Provincie
„ geëmpareerd hadden, en ryklyk van
„ Kanon voorzien waren, het noodige
„ Geſchut te bekomen; hebbende dit zelf,
„ naa behoorelyk adres aan den Raad van
„ Staaten, niet anders kunnen verkrygen
„ dan door de trouwe adſiſtentie van de
„ Heeren Staaten van *Gelderland*. Zulks
„ U Ed. Groot Mog. in een verkeerd
„ denkbeeld moeten verſeeren, wegens
„ Geſchut en Ammunitie aan Ons of de
„ Wettige Magiſtraat der Stad *Utrecht* ter
„ leen verſtrekt, het welk nog niet tot
„ de Provinciaale Magazynen zou zyn ge-
„ reverteerd: alzo ons deswegen niet ten
„ minſten bewust is, en ook, volgens de
„ uitdruklyke verklaaring ter onzer Ver-

„ ga-

„ gaderinge gedaan, aan de Magiſtraat van *Utrecht* niets daar van bekend is."

LX. BOEK.

1787. 1788.

„ U Ed. Groot Mogenden zullen, uit „ hoofde van het voorſchreevene, dan „ ook ligt begrypen, hoe byzonder aan„ genaam het ons is, door het agterlaaten „ van eenig Geſchut en Ammunitie, door „ de Geweldenaars binnen onze Provin„ cie, ons in ſtaat te zien geſteld om het„ zelve voortaan tot betere en voor het „ Bondgenootſchap nuttige eindens te kun„ nen employeeren. Gelyk wy dan ook „ U Ed. Gr. Mog. kunnen verzekeren, „ geen ander gebruik daar van vervolgens „ te zullen maaken, dan welke het be„ houd van het lieve Vaderland, de con„ ſervatie van deszelfs Eer en Indepen„ dentie in 't algemeen, en de noodzaak„ lyke verdeediging onzer Provincie en „ het wettig gezag en Conſtitutie binnen „ dezelve, in het byzonder van ons zullen „ vorderen, En vertrouwen wy, dat dee„ ze Declaratie aan U Ed. Groot Mog. „ mede zeer aangenaam zyn zal, naardien „ Hoogstdezelve, ter gelegenheid van een „ gevreesden aanval by zekere op dien „ tyd geprojecteerde ſchikkingen, bereids „ hebben begreepen, dat wy, om met „ eenig effect deeze Provincie, en byge„ volg ook die van U Ed. Gr. Mogen„ den te beveiligen, Geſchut en Ammu„ nitie noodig hadden, en waar toe U „ Ed. Groot Mog. zich mede tot onzer

LX. BOEK.

1787. 1788.

„ hulpe en adſiſtentie ten deezen opzigte „ bereid hebben getoond (*)."

Hoe door die van *Holland* beantwoord.

Dit ſchryven, 't welk meer dan de benaaming van *zonderling* mogt draagen, en de toon waar op 't zelve was ingerigt, kon niet misſen ook de tegenwoordige Staaten van *Holland* hoogst te mishaagen. Hun antwoord draagt des blyk: immers 't zelve luidt niet min nadruklyk dan de Brief waar op hetzelve dient, vreemd tusſchen Bondgenooten klinkt. Zy ſchreeven, „ Wy hadden waarlyk wel gewenscht, „ dat U Ed. Mog. ons wat vroeger (†) „ van derzelver Surpriſe en innige Aan„ doening hadden gelieven te informee„ ren; wanneer wy in ſtaat zouden ge„ weest zyn U Ed. Mog. daar van te ont„ heffen, door eene eenvoudige herinne„ ring van den toedragt deezer zaake. „ Wy oordeelden zulks nogthans, na zo „ veel tydverloops, van minder noodzaak„ lykheid; dewyl wy redenen hebben om „ te vertrouwen, dat het aan U Ed. Mog. „ en aan de Regeering der Stad *Utrecht* „ thans zo onbekend niet meer is, dat, „ geduurende de laatſte ongelukkige Trou„ bles, eene aanzienlyke Kwantiteit Ge„ ſchut, Buskruit en andere Ammunitie „ van Oorlog, uit de Magazynen deezer „ Pro-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 692.

(†) De Brief der Staaten van *Utrecht* was gedagtekend 2. April 1788. Het hier medegedeelde is van den 16. Mey dien Jaars.

„ Provincie aan de Stad *Utrecht* ter leen LX.
„ is verſtrekt. BOEK.
„ Wy mogen ons niet voorſtellen, dat ——
„ U Ed. Mog. onder voorwendzel van 1787.
„ het ſchandelyk gebruik, dat van deeze 1788.
„ Ammunitien gemaakt is, zich zouden
„ willen apropieeren het geen niet aan
„ de Uſurpateurs; maar aan de Provincie
„ van *Holland en Weſtfriesland*, in wettigen
„ eigendom toekomt: want hoe zeer dee-
„ ze geleende Ammunitien door de gee-
„ nen, die de Regeering in de Stad
„ *Utrecht* hadden geuſurpeerd, tot een
„ verkeerd einde mogen gebruikt zyn,
„ het is en blyft toch eene waarheid,
„ dat deeze Goederen waren geleend uit
„ Magazynen van *Holland*, en dat wy,
„ die, naa de herſtelling der desorders,
„ de wettige Regeering deezer Provincie
„ uitmaaken, derzelver restitutie van U
„ Ed. Mog. als uitmaakende de wettige
„ Regeering der Provincie van *Utrecht*,
„ mogen vorderen en verwagten.

„ Het is maar al te veel bekend, dat,
„ in de laatſte turbulente tyden, daar de
„ zugt tot nieuwigheden genoegzaam in
„ alle Staatsvergaderingen was ingedron-
„ gen, en waar van U Ed. Mog. Verga-
„ dering zo weinig als de onze onbeſmet
„ gebleeven is, veele zaaken zyn voorge-
„ vallen, die veel beter aan de vergetel-
„ heid waren opgeofferd, dan dat iemand,
„ naa de gelukkige Herſtelling, nog van
„ die omſtandigheden zou willen præva-
„ leeren; en wy vertrouwen, dat U Ed.

„ Mog.

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ Mog. de uitwerkzels van Factie en Over-
„ heerſching, welke in deeze Provincie
„ zigtbaar geweest zyn, zo weinig aan de
„ tegenwoordige wettige Regeering zou-
„ den willen imputeeren, als dat dezelve
„ gaarn zouden zien, dat alle Reſolutien
„ en Verrigtingen, van den beginne der
„ Onlusten of op naam der Heeren Staa-
„ ten van *Utrecht*, of door zommigen van
„ derzelver Leden genomen en gepleegd,
„ (waar uit de Troubles veel al aanlei-
„ ding hebben genomen,) op rekening
„ van U Ed. Mog. wierden geſteld."

„ Wy herhaalen derhalven, ons verzoek
„ van reſtitutie der gemelde Goederen op
„ het ernſtigſte. En hoe zeer U Ed.
„ Mog. ons gelieven te verzekeren, dat
„ Hoogstdezelve een nuttig gebruik daar
„ van verhoopen te maaken, zullen U
„ Ed. Mog. 't niet vreemd gelieven te
„ vinden, dat dit nuttig gebruik worde
„ gereguleerd door den wettigen Eige-
„ naar, aan welken wy vertrouwen, dat
„ deeze Goederen niet langer zullen wor-
„ den onthouden, daar het ons leed zou
„ doen dat verdere Discusſien over deeze
„ zaak zomwylen aanleiding kwamen te
„ geeven tot verwydering tusſchen Na-
„ buuren, en Bondgenooten, welke altoos
„ maar vooral naa de pas herſtelde Een-
„ dragt, zorgvuldig behooren te worden
„ vermyd (*)."

Had.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 693. en 810.

Hadden Gedeputeerde Staaten des Lands van *Utrecht* de bedoeling der Ingezetenen om met openbaar Vreugdebedryf de Omwenteling te vereeren, by eene afkondiging van den zeven en twintigſten van Slachtmaand des Jaars MDCCLXXXVII, wederhouden wegens de toenmaalige omſtandigheden, en geboden dezelve zo lange op te ſchorten, tot dat daar toe by hun of by de Staaten een vasten tyd of dag zou zyn bepaald. Deeze dag oordeelden zy aan te lichten met de Verjaaring van den Geboortedag des Stadhouders, op den achtſten van Lentemaand des volgenden Jaars; weshalven zy tegen dien dag, eene Verlichting der Huizen aanſchreeven en vryheid tot Vreugdebedryven gaven (*), die in de Stad *Utrecht* by uitſtek plaats greepen. *Amersfoort* vierde dien Feesdag met luister. Te deezer Stede, als ook te *Maarſen*, gaven de *Jooden* inzonderheid blyk van hunne zugt tot het Oranjehuis (†). By hernieuwing mogten de Ingezetenen van het *Sticht* die zugt aan den dag leggen, wanneer den zeventienden van Oogstmaand de Verjaardag van haare Koninglyke Hoogheid, door alle de Gewesten met vreugd gedagt werd (§). Vreugdebedryven in 't *Sticht*.

Op de uitgetoogene Krygsvolks- en Burſchaare hadt de Soldaat by het Prinslyk Lusthuis te *Soestdyk* gezegevierd (**). Aan de Eerepenningen aan de *Soestdyk*-

(*) *Verz. by* DE CHALMOT VII. D. bl. 264.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 544.
(§) *Verzam. by* DE CHALMOT VII. D. bl. 224.
(**) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 372.

LX. BOEK. 1787. 1788.

de twee Stafofficieren des eerſten Bataillons van het Regiment *Heſſen-Darmſtad*, den Collonel Commandant ERPEL en de Majoor SEYFARDT, oordeelden Staaten van *Utrecht*, wegens dien betoonden heldenmoed, eene hun vereerende Gouden Gedenkpenning (*) te moeten toeleggen.

ſche verdeedigers.

Hier

(*) Deeze Gedenkpenning vertoonde aan de eene zyde het Beeld der Overwinninge, houdende in de Regterhand een Palmtak, in de ſlinke een Vaandel, met het Wapen van *Heſſen-Darmſtad*. Dit Beeld ſtaat op een verſlaagen Krygsman, liggende op een voetſtuk, met het opſchrift *'t Geweld betaagd*, omringd van gebrooken Krygstuig, als Pieken, Trommen, geſcheurde Vaandels, kennelyk aan de Wapens van de Stad *Utrecht* en de Provincie *Holland*. In 't verſchiet doet zich het Lusthof *Soestdyk* op en het Randſchrift houdt in

Soestdyk manhaftig verdeedigd, door een Detachement van 't Regiment Heſſen-Darmſtad.

De Keerzyde vertoont het *Utrechtſche* Provinciaale Wapen, omringd met een Krans van Oranje en Laurieren, en de gewoone Zinſpreuk *Concordia res parvæ crescunt*, ruſtende op een kapiteel, waar van een kleed afhangt, 't welk het volgende te leezen geeft

Erkentenis
der Ed. Mog. Heeren Staaten 's Lands van Utrecht
aan
den Ed. Geſtr. Manh. Heeren
T. W. ERPEL
Coll Comm.
en
J. L. SEYFARDT
Major,
wegens hunne goede directie
en betoonden moed.
26—27 July
1787.

Hier toe was het beſluit den laatſten van Oogſtmaand des Jaars MDCCLXXXVII genomen, en werd dit Gedenkteken, op den tweeden van Louwmaand des volgenden Jaars, terwyl de Krygsbezetting op de *Neude* in de wapenen kwam, die Krygsofficieren overhandigd door eene Commissie uit de Staaten, beſtaande wegens het eerſte Lid uit den Heer PESTERS, wegens het tweede Lid uit den Graave VAN ATHLONE, wegens het derde Lid uit de Burgemeester VAN BRONKHORST, en de Secretaris van Staat LAAN. In ſtaatlyken trein na de *Neude* gereeden en ter koetze uitgeſtapt, werden zy door den Generaal VAN DER HOOP, Gouverneur van de Stad en de Provincie, onder het bewys van Krygseere, langs het Front van het Bataillon van *Heſſen-Darmſtad* geleid, wanneer de Heer PESTERS aan gemelde Hooge Krygsoverſten ieder de hun toegeſchikte Gouden Medaille, met eene aanſpraak overhandigde, of liever ombing, met een Oranjelint, waar aan dezelve vastgeſnoerd was. LX. BOEK. —— 1787. 1788.

In het gevegt, 't welk deezen twee Aanvoerderen des Krygsvolks tegen de vermengde Burger- en Krygsſchaare deeze Eerepenning deedt wegdraagen, was een Grenadier, op een voorpost aangegreepen, en by het weigeren van de overgave zyns geweers geſneuveld. Dien ter eere, werd in Herfstmaand des volgenden Jaars, te *Soestdyk* een Grafmaald opgerigt, by welke oprigting de Stadhouder zich tegen- Gedenkteken voor een daar by geſneuvelden Huzaar.

LX BOEK. 1787. 1788.

genwoordig bevondt. De Grafnaald beſtondt uit een vierzydigen zwart marmeren ſpitstoeloopenden kantzuil, waar op zich een doodshoofd op twee kruislings liggende beenderen van wit marmer vertoonde (*).

Het te *Utrecht* nieuw ingevoerd Stads Regiement vernietigd.

Met een enkel woord hebben wy aangeſtipt, hoe in de Stad *Utrecht*, de oude Regeering, onverwyld naa de ontruiming, bezit der verlaatene plaatzen nam, terwyl de Staatsvergadering, aldaar, volgens gewoonte, en in tegenwoordigheid des Stadhouders, gehouden werd (†), Eene der eerſte werkzaamheden van de Stadsregeering was de vernietiging van het nieuwe daar ingevoerde Stads Regeerings Reglement (§). Burgemeesters en Vroedſchap beſchreeven dit bedryf als de daad „ van „ verſcheidene, door kwalyk geïntentio„ neerde Perſoonen, misleide vervoerde „ Burgers en Ingezetenen, die zich ver„ ſtout hadden, met voorbyziening en „ verwaarloozinge van hunnen plegtigen „ Eed van verbintenisſe en gehoorzaamheid „ als Burgers aan hunne wettige Over„ heid, op eene willekeurige en gansch „ on-

(*) Het Opſchrift luidde, CHRISTOFFEL PULLMAN, *Grenadier van de Lyfcompagnie, in het Regiment Infanterie van den Prins van Heſſen-Darmſtad, oud* 28 *Jaaren, verkiezende liever 't leven te verliezen, dan zyne Wapens over te geeven, in den nagt van den* 27. *July* 1787. *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1406.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVII. D. bl. 404.

(§) Meh ſlaa naa, wat by de invoering voorviel onze *Vaderl. Hist* XII. D. bl. 319. *enz.*

„ onwettige wyze een nieuw Stads Re- LX.
„ geerings Reglement te ontwerpen, met BOEK.
„ dwang en geweld te doen vaſtſtellen, ——
„ invoeren en beëedigen." —— Voorts die 1787.
zelfde Perſoonen afmaalende als Lieden, 1788.
„ die op eene te eenemaale inconſtitutio-
„ neele en ongeoorloofde wyze, naa eene
„ geweldige Remotie van dertig wettig aan-
„ geſtelde Raaden in de Vroedſchap, al-
„ leen voor den wettigen Raad der Stad
„ erkend hadden, de overgebleevene ou-
„ de Raaden, benevens die, welke ver-
„ volgens door hun, op deeze wederregt-
„ lyke wyze verkooren, en, op het on-
„ wettig Stads Regeerings Reglement, in
„ den Eed genomen waren."

Ten betoon van hunne hoogſte afkeu-ringe van al zulke ongehoorde en mis-daadige bedryven verklaarden hun Ed. Gr. Agtb. „ dit Regeerings Reglement, als te
„ eenemaale onwettig, en, tegen de wel-
„ geſtelde Orde der Stadsregeeringe, ge-
„ welddaadig ingevoerd, te verwerpen en
„ te vernietigen; mitsgaders alle Burgers,
„ welke op 't zelve den Eed hadden af-
„ gelegd, van dien onwettigen Eed te
„ ontſlaan, en vry te verklaaren van alle
„ gehoorzaamheid en onderwerping aan
„ allen, welke zich den naam en autho-
„ riteit van Burgemeesteren en Raaden
„ in de Vroedſchap, door overmagt en
„ geweld, hadden aangemaatigd."

Wyders gelaste de Vroedſchap alle Bur-gers van *Utrecht* en der Stads Vryheid,

LE. BOEK. 1787. 1788.

„ geene andere Perſoonen voor de wet-
„ tige Regeerders der Stad te erkennen,
„ dan welke thans, op eene legaale en
„ conſtitutioneele wyze, volgens de Orde
„ op de Stadsregeeringe, door zyne Doorl.
„ Hoogh. den Heere Prinſe van *Oranje*
„ *en Naſſau*, als Erfſtadhouder deezer
„ Provincie, in de Regeering der Stad
„ herſteld, op nieuws verkooren waren,
„ of vervolgens verkooren zouden wor-
„ den"

Deeze Bekendmaaking werd geſtaafd met de bedreiging, dat wie zich aan deeze weder ingevoerde beſchikking op de Stadsregeering onttrok, onmiddelyk van het Burgerſchap der Stad *Utrecht* zou vervallen zyn, en naar bevind van zaaken, geſtraft worden (*).

Dit ſtuk mag eene herhaaling of bekragtiging heeten van een vroeger. Immers, op het oogenblik der Ontruiminge van *Utrecht*, verklaarden de *Amersfoortſche* Staatsleden, met de *Utrechtſche* Raaden, die zich onder deezer Standaard geſchaard hadden, alle Raaden, door de Burgery aangeſteld, en dus ook de oude Regenten, welke het nieuwe Stads Regeerings Reglement nevens de Burgery beëedigd hadden, van hunne Posten vervallen, met bevel aan de Burgery om geene anderen voor hunne wettige Raaden te erkennen, dan de zes en twintig oude Raaden, die het

(*) *Verzamel. by* DE CHALMOT II. D. bl. 49. *en*

het met de Staaten te *Amersfoort* vergaderd, gehouden hadden (*). LX. BOEK.

Thans werd ten vollen openbaar, hoe zommige Voorſtanders der eerſte beweegenisſen in *Utrecht*, de bron waar uit alle andere voortvloeiden, meer uit zugt voor eigen Grootheid, dan waare Vryheidsliefde of Burgermin werkzaam waren geweest, en geene vermindering huns onwettigen gezags, van de zyde der Burgerye, dulden konden, ſchoon zy, in vroegeren tyde, de hulp dier eigenſte Burgerye tegen den Stadhouder ingeroepen, en zich daar van, meer dan ééns, greetig bediend hadden, om eene meerdere onafhangelykheid van deezen te bekomen. Want die eigenſte Staatsleden, waar van zommigen het Verſlag der negen Heeren over de onwettigheid van het Regeerings Reglement hadden helpen uitbrengen; waar van anderen, wel verre van hetzelve te verwerpen, dat veelbeduidend Verſlag in overweeging genomen hadden; die, om het misbruik van dat Reglement aan den Stadhouder te beletten, nog in den Jaare MDCCLXXXIV, hetzelve met betrekking tot de jaarlykſche verandering der Stedelyke Regeeringe opgeſchort hadden (†), die nog, in dat zelfde Jaar, beſlooten, dat geene Generaliteits Ampten, zonder der Staaten voorweeten en toeſtemming, zouden be-

1787. 1788. 't Gedrag veeler *Utrechtſche* Regeeringsleden geſchetst.

(*) *Verzamel. by* DE CHALMOT XXXIV. D. bl. 177—181.

(†) *Verz. by* DE CHALMOT XXVII. D. bl. 196.

LE. BOEK. 1787. 1788.

„ geene a[illegible] (*), trokken, zedert
„ tige R[illegible] de Party des Stadhou-
„ dan [illegible] Burgery van *Utrecht*, en
„ conf[illegible] Burgeroorlog, door ons voor-
„ op [illegible] schreeven, in het hart van het
„ H[illegible] ontstaan.
„ er [illegible] liep onder deeze van Partyver-
„ J[illegible] Heeren in 't ooge de Heer WIL-
„ [illegible] EMMERY DE PERPONCHER SELDNITS-
„ [illegible], dien wy ontmoet hebben als uitge-
[illegible]oozen Staatslid om het Onderzoek van
[illegible] mislukten Tocht na *Brest* by te woo-
nen (†), die de Burgerwapening voorge-
staan hadt, en op de wagten de Burgers
hunne regten leerde kennen. De onvast-
heid deezes bekwaamen Mans in Staatsbe-
grippen, en daar uit vloeiende strydige
handelingen kon niet missen opmerking te
baaren. Wel is waar, hy gaf, in den
Jaare MDCCLXXXVI op het uitgebragt Ver-
slag der negen Heeren, wel voor, „ dat
„ hy, by het inbrengen der Bezwaaren
„ terstond beducht hadt geweest, dat het
„ ontstaan geroep om Verandering tot
„ verwarring aanleiding zou geeven, in-
„ dien 'er van den kant der Hooge Re-
„ geering, geene behoedmiddelen tegen
„ de gevolgen, die altyd uit een algemeen
„ heerschend misnoegen te wagten waren,
„ aangewend wierden;" maar hy vergat,
dat hy slegts een groot jaar geleden een
der yverigsten geweest was om de Bur-
ge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1784. bl. 1775.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* VI. D. bl. 174.

ry van *Utrecht* aan te raaden, om ten aanziene der keuze van den Heer SICHTERMAN tot Vroedſchap, aan de Regeering niets toe te geeven (*). Ingevolge van de gevoelens, die hem toen aankleefden, vondt de Heer DE PERPONCHER zich gedrongen, om nog by dien Raadſlag „ gaarne te willen bekennen, dat de Bezwaaren, door zo veele Ingezetenen tegen „ het Reglement van den Jaare MDCLXXIV „ ingebragt, hem veelzins gegrond waren „ voorgekomen, ja dat hy het altyd, tot „ welzyn der Provincie wenschlyk hadt gedagt te zyn, dat in hetzelve eenige verandering, mogt te wege gebragt worden, „ ſchoon hy meende dat de Eed op het „ Reglement die verandering, buiten medewerking van den Stadhouder, onmogelyk „ maakte." Hy deedt meer, en noemde eenige gebreken; met naame, en wel *voor eerst*, „ dat, in dit Reglement, de Magt daar by „ aan den Stadhouder, in zo algemeene „ termen, en zo onbepaald gegeeven, dat „ zy, uitgeoefend wordende in alle de uitgeſtrektheid, welke men naar den minſten uitleg aan de woorden geeven konde, in het einde *alle Vryheid van ſtemmen „ by de Regenten zou wegneemen, even daar „ door allen vertrouwen der Ingezetenen op de „ Regeering uitdooven, en dus alle gronden „ eener vrye Regeering omverre werpen.* —— „ En hier van zou weder het gevolg zyn, „ dat alle agting en ontzag der Ingeze-

„ te-

LX. BOEK. —— 1787. 1788.

(*) Men zie wegens het voorgevallene omtrent SICHTERMAN onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 331 *enz.*

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ teren voor de Regenten verdwynen;
„ en de haat wegens alles wat kwaalyk
„ uitvallen, of den Ingezetenen mishaa-
„ gen mogt, op den Stadhouder zou te
„ rugge keeren, *van wiens willekeur het*
„ *geheel politiek aanweezen der Regenten af-*
„ *hing.*" — Een tweede door dien Heere toen aangeduid gebrek vondt hy daar in;
„ dat het Volk, zedert de oprichting der
„ Republiek geenen anderen Invloed op
„ de zaaken der Regeering of de beſtel-
„ ling der Regenten gehad hadt, dan dien
„ het zich, in trouble tyden, *via facti*,
„ hadt bezorgd; en hy vreesde, dat de
„ geduurige omwentelingen, daar uit voort-
„ gevloeid, met alle derzelver gevolgen,
„ zo lange zouden voortduuren, tot dat
„ het Volk, zo niet over het onmiddelyk
„ Beſtuur van zaaken, ten minſten over
„ de aanſtelling der geenen, die dat be-
„ ſtuur in handen hadden, eenen Con-
„ ſtitutioneelen invloed zouden verkree-
„ gen hebben, die, aan den eenen kant,
„ deszelfs zugt voor het Gemeen Belang,
„ en gevoel van Vryheid leevendig hieldt,
„ en hetzelve, aan den anderen kant, ge-
„ rustſtelde, dat het zich Regenten zou
„ kunnen bezorgen, op welken het, als
„ op zyn eigen werk vertrouwde, en die
„ 'er ook waarlyk belang by hadden om
„ deszelfs genegenheid te winnen en te
„ behouden (*)."

Twee

(*) Wy konden niet nalaaten deeze weinige Stukken aan te haalen uit een Advys, waardig om geheel geleezen te worden. Het is voor handen in de *Verzam. by* DE CHALMOT XXII. D. bl. 242—269.

Twee maanden naa het uitbrengen van dus eenen Raadſlag vervoegde zich de Heer DE PERPONCHER na *Amersfoort*, en leende daar de hand tot het neemen van raadſlagen, om, met de ſtem des Krygsgewelds, alle die Burgerbezwaaren te overſchreeuwen, en het Volk van allen invloed op de Regeering te ontzetten; daar hy een yverig voortſlaand lid werd der Commisſie tot verdeediging van *Gelderland* en *Utrecht*. Geen wonder dat hy, naa het doen deezer rugwaardſche ſtappen, kon beſluiten, om een Reglement, door hem als zo gebrekkig en ſchadelyk ingezien, op nieuw te beëedigen, en 't zelve door de andere Bondgenootſchaplyke Gewesten, als mede door buitenlandſche Mogenheden, te zien guarandeeren. LX. BOEK. 1787. 1788.

Schoon op den voorgrond ſtaande in de ſchildery der veranderden in *Utrechts* wallen, was PERPONCHER de éénige niet, die zich zo wisſelziek aanſtelde. In de *Utrechtſche* Regeering werden veele weder op 't kusſen gebragt, die met hem voorheen hunnen afkeer van het Regeerings Reglement betoond; doch zich naderhand met de Staatsleden te *Amersfoort* vereenigd hadden, en naa de daargeſtelde Omwenteling, zich wederom vaſtſnoerden aan het door hun eertyds gewraakte Regeerings Reglement.

Geen twyfel valt 'er aan of men hadt met den Stadhouder beraamd om van de Regeering uit te ſluiten de Heeren VAN DEN BOOGAARD, DE LEEUW, ADRIEMA en

Wie van de Regeering waren uitgeſloten.

IX. BOEK. 1787. 1788.

en DAUNIS. De eerſten deezer kennen wy uit hunne volſlaagene weigering om met de Staatsleden te *Amersfoort* vergaderd, mede te werken. De twee laatſten hadden, by Brieven, naa hunne afzetting door de Burgery, aan den Heer P. 'T HOEN verklaard, dat zy de volduuring in hunne Posten naa den twaalfden van Wynmaand des Jaars MDCCLXXXVI, hun door de *Amersfoortſche* Staatsleden toen reeds aangeboden, niet wilden aanvaarden (*). De Heer DE LEEUW geene ziel omdraagende om den Stadhouder hulde te doen, wees naderhand met verſmaading de Vroedſchapsplaats, hem op nieuw aangeboden, van de hand: terwyl de Heer ABBEMA in des Stadhouders ooge te onverzettelyk en daarom te haatlyk was om herſteld te worden. De Heer DAUNIS aanvaardde de Regeering weder, zich min edelmoedig aanſtellende dan de Heer DE JONCKHEERE, die, hoe zeer aan de Oranjeparty toegedaan, niet lang naa zyne herſtelling, weigerde in de Vroedſchap van *Utrecht* te zitten met lieden, die zich zo tegenſtrydig gedraagen hadden. Eene daad van rondborſtigheid, ter beſchaaminge ſtrekkende van den Stadhouder en diens Raadslieden.

Het zal niemand bevreemden hier aan te treffen, dat de nieuw gezagvoerende Stadsregeering eerlang goedvondt, met byzonde-

(*) *Verz. by* DE CHALMOT XXXII. D. bl. 23.

deren nadruk af te ſchaffen een Beſluit in Oogstmaand MDCCLXXXIII genomen, 't welk het vraagen van Aanbevelingen aan zyne Hoogheid te eenemaal affchafte; en teffens te beſluiten om, van wegen de Vroedſchap, de raad en het goedvinden des Stadhouders te vraagen omtrent de openvallende Commisſie met Bloeimaand des Jaars MDCCLXXXVIII (*). LX. BOEK. 1787. 1788.

In de Stad *Utrecht* ſpeelde men voorts dezelfde of foortgelyke rolle, in verſcheide opzigten. als wy reeds, ten aanziene van het *Sticht* in 't algemeen, hebben zien uitvoeren. Eene der eerſte verrigtingen van de nieuwe Stadsregeering was, het vernietigen van alle Reſolutien, Ordonnantien en Publikatien op naam der Stads Magiſtraat, zints den tweeden van Oogstmaand des voorleeden tot op den zestienden van Herfstmaand des Jaars MDCCLXXXVII bepaald en afgekondigd. —— Ten zelfden tyde verklaarde zy alle Ampten, Beneficien en Eereposten, door die zelfde Magiſtraat, ſteeds met den bynaam van *pretenſe* beſtempeld, begeeven, voor vervallen, met verbod van derzelver uitoefeninge. Doch zonderde de Vroedſchap daar van uit alle zodanige Vergunningen, die tot de perſoneele Beneficien, Ampten of Bedieningen niet konden gerekend worden te behooren: deeze ſtonden zy, „ uit ſinguliere redenen en conſideratien, „ by deezen, op nieuw toe, voorbehou- „ dens

Intrekking der Stadsbeſluiten door de afgezette Regeering genomen.

(*) *N Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 545.

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ dens nogthans alle zodanige uitzon-
„ deringen, als de Vroedſchap in 't ver-
„ volg noodig zou oordeelen ook in dee-
„ zen te moeten maaken (*)."

Afkondiging tegen het vervreemden van goederen.

Streng was eene Stads Publikatie, tegen het verbergen, vervoeren en vervreemden van Meubilaire Goederen, toebehoorende aan of agtergelaaten door Burgers, die op eenigerlei wyze deel genomen hadden aan de jongſte gebeurtenisſen in de Stad voorgevallen, „ waar door zy," naar luid deezer Aankundiginge, „ veele
„ Perſoonen aanmerkelyk hadden bena-
„ deeld, die met het hoogſte regt aan-
„ ſpraak op ſchadeloosſtelling hadden (†)."

Het Wapenhandelend Genootſchap vernietigd.

Het Wapenhandelend Genootſchap *Pro Patria & Libertate*, 't welk zich in de zaak der Burgervryheid voor te ſtaan en te verdeedigen, zo onderſcheiden hadt doen kennen, werd vernietigd, en alle vergunningen daar aan, wanneer, hoe en van wien ook verleend, ingetrokken, met bevel aan de Leden tot opbrenging der Geweeren binnen eenen kort bepaalden tyd (§).

Leden der *Gelderſche* Brigade de Stad ontzegd.

Was *Utrecht* eene verzamelplaats geweest van Voorſtanders en Verdeedigers der Vryheid, die wy, uit alle oorden van geheel het Gemeenebest, derwaards zagen heenen trekken; hadden deezen veel toegebragt tot de jongſte gebeurtenisſen, geen

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT I. D. bl. 178.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5567.
(§) *Verzam. by* DE CHALMOT I. D. bl. 276.

geen wonder, dat de Regeering, op den ouden voet herſteld, onverwyld haar werk maakte, om een iegelyk, niet binnen de Stad of derzelver Vryheid t'huis behoorende, die onder eenige zogenaamde Waardgelders of Auxiliairen, en wel inzonderheid mede die geenen, welke onder de zogenaamde *Gelderſche Brigade*, of *Overyſſelſche* Jaagers of Scherpſchutters, zich in *Utrecht*, of elders in ons Vaderland, in hooger of laager rang hadden laaten gebruiken, ten ſcherpſten te verbieden zich binnen de Stad of Stads vryheid te komen ophouden, en zich aldaar neder te zetten. Teffens bovengemelde Perſoonen, welke zich daar mogten bevinden, ten ernſtigſten te gelasten, om, binnen den tyd van driemaal vier en twintig uuren, de Stad en Vryheid te verlaaten, mitsgaders daar uit te blyven, tot dat 'er nader ſchikking op zou zyn gemaakt; alles onder bedreiging, om, in gevalle van ſtrydige handel, by den kop gevat, en naar bevind van zaaken, aan den lyve geſtraft te worden (*). LX. BOEK. 1787. 1788.

Afkondiging tegen heimlyke Zamenkomſten.

Vrees voor, of liever het daadlyk beſtaan van heimlyke avond- en nagtzamenkomſten, geſchikt om elkander tegen de nu herſtelde Regeering, door hunne geſprekken, op te ſtooken, en tot het tekenen van oproerige Requesten en Adreſſen aan te hitzen, bewoog de Regeering om daar tegen eene allerſcherpſte Afkondi-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5579.

LX. BOEK. 1787. 1788.

diging te doen; als mede tegen het verhuuren van Huizen of Kamers ten dien einde. De Overtreeders zouden, als Verſtoorders der openbaare rust aangemerkt, en als Schenders van het gezag der wettige Overheid zonder aanzien van Perſoonen, ſtraffe, ook doodſtraffe, te lyden hebben (*).

Verbod van eenige Geſchriften

Gelyk in *Holland* verboodt de Regeering van *Utrecht*, een aantal Nieuwspapieren en Weekbladen, door hun beſchreeven, als ingerigt om de Hooge Regeering deezer Landen, den Stadhouder en haare Koninglyke Hoogheid te beſchimpen en ten toon te ſtellen als openbaare Vyanden van den Lande, en partyſchap, twist en oproer te ſtooken (†).

Moeite om 'er het Oranjedraagen door te krygen, en twee Vrouwen, die andere Vercierzels maakten gevat.

Eeniger ongezindheid binnen *Utrechts* wallen om zich met Oranje op te cieren, maakte herhaalde en ſteeds dringender Afkondigingen daar toe noodzaaklyk (§). In tegenſtreeving van die dragt hielden twee Vrouwen te dier Stede zich onledig met het vervaardigen van Witte Cocarden, eenige met, andere zonder Lelien. Onvoorzigtig dit handwerk ontdekkende aan iemand dien zy meenden tot hunne Party te behooren, doch der andere was toegedaan, verklaarden zy die opſchik, in voorraad gereed te maaken, om ze

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT I. D bl. 311.
(†) *Verzam. by* DE CHALMOT II. D. bl. 274.
(§) *Verzam. by* DE CHALMOT III. D. bl. 153. VI. D. bl. 274.

ze by zekere gelegenheid te gebruiken. Het Geregt des verwittigd deedt die Vervaardigſters van dit onmodisch cieraad, varten, en na het Stadhuis geleiden; terwyl een haarer in drie doozen dit handwerk onder den arm droeg. Welhaast werden zy ieder met een plankje, waar op *Rustverſtoorſter* te leezen ſtondt, voor de borst, na het Tugthuis overgebragt, om aldaar, zes jaaren lang, met hunner handen arbeid de kost te winnen, en verder voor altoos uit de Stad en derzelver Regtsgebied gebannen (*).

De Kerkenraad van Patriotten gezuiverd.

Hadt men, ten opzigte van den Hoogleeraar en Predikant VAN HAMELSVELD en diens Amptgenoot BLANK, de reeds gemelde Lands- en Stadsbeſluiten genomen (†). De Vroedſchap deedt, in den grooten Kerkenraad van Predikanten, Ouderlingen en Diakenen, een Beſluit voorleezen het verzoek behelzende, om, by de aanſtaande Kerkenraadsverandering tot geene Ouderlingen of Diakenen te verkiezen zodanige Perſoonen, „ die," gelyk zy zich uitdrukten, „ in de dagen der „ verleedene onlusten, tot ondermyning „ van de Wettige Conſtitutie hadden me„ degewerkt (§)." Hier voor yverden, zo men wil, Kerkleeraars, die, in vroegeren tyde, op andere Standplaatzen, met de Patriotten eene lyn trokken.

Vol-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1027.
(†) Zie hier boven, bl. 132.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 897.

LX. BOEK. 1787. 1788.

Volstrekt van onwaarde verklaarde de Stadsregeering alle aanstellingen van Burgerofficieren, Adjudanten, Onderofficieren en alle anderen, die, in eenige dergelyke Posten, door de nu weder afgezette Regeering, waren aangesteld; en ook voor ontslaagen allen, die, schoon zy hunne aanstelling van de vroegere Regeering ontvingen, dienst gedaan hadden onder de jongst van hunne posten verwyderden; met ontzegging van alle daar toe behoorende Voorregten. Teffens werd eene Naamlyst opgegeeven der Raaden, die de Burgers alleen voor Hoofdmannen te erkennen hadden; schoon zy van hunne Schutterlyke Diensten ontslaagen gesteld werden: tot zo lang de Vroedschap des nadere schikking zou hebben gemaakt (*).

Veele Amptenaaren uit hunne Posten gezet.

Ontmeesterde Burgers, deels onder Krygsbewind gesteld, herinnerden zich, by die schikkingen de schriklyke drie op een volgende avonden, in 't laatst van Wynmaand des Jaars MDCCLXXXVII, toen de Krygsknegten daar, gelyk wy reeds elders gezien hebben, meer dan tachtig huizen de glazen insmeeten, en verder aan eenige de plunderzieke hand sloegen, de Ingezetenen met een schrik vervulden, die zommigen op hunne gezondheid, andere in de gevolgen, op hun leeven te staan kwam. —— Een bedryf zo weinig voor vergoelyking vatbaar, dat een Schryver, anderzins hier van niet afkeerig, des de vol-

Oproerig geweld des Krygsvolks.

(*) *Veraam. by* DE CHALMOT IN. D. bl. 1.

volgende woorden gebruikt; „ Deeze en „ geene eenzydige Verhaalen, in de Dag- „ bladen, laaten wy in hunne waarde. „ Veel minder zouden wy de redenen „ van verſchooning of verbloeming dier „ booze gewelddaadigheden, uit zommige „ Dagpapieren, voor onze rekening wil- „ len overneemen. Wanorde, moedwil, „ geweld en oproer moeten alle waare „ Vaderlanders verfoeijen, van welk eenen „ kant die euveldaaden ook mogen ge- „ pleegd worden (*).“ —— Geen wonder dat de Patriotten, by het ontſtaan dier Geweldenaaryen eene groote vrees beving: naardemaal geen onaanneemelyk, ſchoon vreeslyk gerugt, zich verſpreid en ingang gevonden hadt, dat men het Volk in het Kamp by *Zeist*, vóór de Omwenteling, paaide met het vooruitzigt op eene geheele Plundering van de Huizen der Patriotten in *Utrecht*.

LX. BOEK. —— 1787. 1788.

Schoon deeze geweerd bleef, liet men egter de Huizen van verſcheide Leden, die de Staatsvergadering te *Utrecht* hadden bygewoond, en van de Regenten, die door de Burgery waren aangeſteld geweest, door Officieren des Krygsvolks bewoonen, op eene voor de Eigenaaren hoogſtſchadelyke wyze. Indien de Regeering dit uit wederwraak toeliet, om dat de Huizen der *Amersfoortſche* Staatsleden, en afgezette Regenten door het *Hollandsch* Krygsvolk waren betrokken geweest, ging men

Waarom die Plundering geen voortgang hadt.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 5766.

IX. BOEK. 1787. 1788.

Gezin verbeidde, ten huize des Hoofdofficiers Grave VAN ATHLONE, Heer van *Amerongen*, de wederkomst des Stadhouders tot het neemen des ontbyts. Gehoorverleeningen aan Staats- en Stads-collegien, aan den Academiſchen Senaat, aan Kerkenraaden, zo van de Stad als het Platteland, die oordeelden hier hunne opwagting te moeten maaken, als mede aan Dames van rang, ſleeten den voormiddag.

Vervolgens begaf zich het Vorſtlyk Gezelſchap na het huis onlangs aan de Ridderſchap van het *Sticht*, door den Baron VAN HARDENBROEK *tot Lockhorst*, by uiterſten wille, gemaakt, waar het de begroeting ontving, behalven van de daar toe verzogte Dames, van de Heeren uit de Gedeputeerde Staaten VAN STERKENBURG, VAN NATEWISCH en MUSSCHENBROEK, welke laatſtgemelde de plaats bekleedde van den door ongeſteldheid beletten Voorzittenden Burgemeester VAN BRONCKHORST.

Uit dit Huis ging het Vorſtlyk Gezin binnen door na de Vergaderkamer der Staaten, waar 't zelve ſpyſde aan een tafel voor zes en dertig Perſoonen gedekt; verciert met een prachtigen Tempel vol Beelden en de vleijendſte vertooningen op de thans gedagte gebeurtenis ſlaande. Na dit alles vertrok het hooge gezelſchap, 's avonds omtrent zeven uuren over *Woerden* na *'s Gravenhaage*, wanneer voor de vyfdemaal het geſchut van de Wallen losbrandde.

Een

Een dag vol gewoels, en zeldzaam in de ſpoedige afwisſeling van doodſche ſtilte en bystere drukte. Op den Kerktyd werden alle Huizen geſlooten; naa deezen borſten ze, als 't ware, open en ſtaaken eene menigte van vlaggen uit. De vreugde woelde op de ſtraaten, en dagt niet om de Medeburgers, die daar in geen deel namen, welker aantal egter niet gering was (*). Het Geregt der Stad hadt alle Decoratien en Illuminatien op dien dag verboden (†). LX. BOEK. 1787. 1788.

Groote en vergroote klagten hadt men, ten tyde der Burgerbeweegenisſen, laaten verluiden, wegens het verloop der *Utrechtſche* Hoogeſchoole (§). Dat dezelve in bloei en tal zou zyn toegenomen, is bykans ſtrydig met den aart der zaake. Zeker werden 'er Ouders en Voogden in nabuurige Steden en Gewesten gevonden, die door de omſtandigheden waar in *Utrecht* vroegtydig, en meer dan eenige andere Academieſtad, verkeerde, te raade wierden om hunne Kinderen of die hunner zorge toevertrouwd waren, van daar op te ontbieden; of niet derwaards te ſchikken. Op deezen grond Bekendmaking de Hoogeſchool betreffende.

(*) Men vindt van deezen Vreugdedag eene breedvoerige Beſchryving in de *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1394—1404.

(†) *Verzam. by* DE CHALMOT VII. D. bl. 310.

(§) Men vergelyke om het woord *vergroote* hier gebezigd te billyken, wat wy des hebben opgemerkt in onze Beſchryving van den honderd en vyftigſten Verjaardag der *Utrechtſche Hoogeſchoole* in het XII. D. bl. 404.

LX. BOEK. 1787. 1788.

grond lieten Burgemeesters en Vroedschap der Stad *Utrecht*, kort naa de Omwenteling, bekend maaken, „ dat zy thans wederom „ in de uitoefening van hun wettige Ma„ gistrature, als Regeerders der Stad en „ Curatoren der Academie herstelt zynde, „ Ouders en Voogden uitnoodigden om „ zich door de voorheen plaats grypende „ redenen, niet te laaten wederhouden „ om van het Onderwys op deeze Hooge„ schoole voor de Kweekelingen, welke „ zy mogten hebben, gebruik te maaken; „ aan de Letteroefenende Jeugd hunne by„ zondere bescherming beloovende (*)."

Hoe het zich met eenige daar beroepene Hoogleeraaren toedroeg

By alle veranderingen jongstleden binnen *Utrecht* voorgevallen, was de staat der Hoogeschoole niet onaangeraakt gebleeven, nieuwe *Hoogleeraars* waren er in dien tyd beroepen. De Hoogleeraar ROSKAM, van de *Gelderſche* Universiteit derwaards beroepen, hadt reeds zyn Ampt met eene Redenvoering aanvaard. Hy zou deeze nieuw bekomene standplaats hebben kunnen behouden, indien hy tot zekere vernederende stappen hadt kunnen besluiten; maar des afkeerig, werd hy door de oude herstelde Regeering gehouden geen Hoogleeraar aan de *Utrechtſche* Hoogeschool te zyn. Doch de zaak nam voor deezen braaven Vaderlander eene gelukkige keer. De Vroedschap herriep den Hoogleeraar TYDEMAN, ROSKAMS Opvolger te *Harderwyk*; en de Bezorgers deezer Uni-

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT I. D. bl. 278.

Univerſiteit, altoos ten hoogſten voldaan geweest over de leerwyze en yver deezes Hoogleeraars riepen hem om tot zyne oude ſtandplaats weder te keeren. De Heer VALKENAAR, die zyne post als Hoogleeraar te *Franeker* nedergelegd, zyne Goederen reeds na *Utrecht* gezonden en alle aanſtalte om zich daar te vestigen gemaakt hadt, ſchreef aan de Vroedſchap, dat hy voor het Hoogleeraarsampt in de Regten nu bedankte, wel voorziende, dat zyne gevoelens, betreffende het Landsbeſtuur aan de Vroedſchap niet zouden behaagen; doch verzogt terugbetaaling van de door hem gemaakte kosten; of hem deeze verleend is, twyfelen wy zeer. — Desgelyks wraakte men de beroeping van SAXE en die van PIETER NIEUWLAND. Deezen laatſten naam ſchryvende, kunnen wy niet nalaaten dien vroeg hoogstverdienstlyken Jongeling, dat wonder van vroegtydige Kunde en Geleerdheid, in 't voorbygaan, te gedenken. Dit omverwerpen van zyn uitzigt om zulk een loon van zynen vlyt te wagten, „ bedroefde, ſchryft een zyner Lykredenaaren, „ NIEUWLAND, „ en wel te meer, daar hy zich nooit „ in Staatsgeſchillen hadt ingelaaten, geene betrekkingen in de Provincie *Utrecht*, „ en geene beweegingen gemaakt hadt „ om dat Ampt te bekomen (*)." De Hoog-

LX. BOEK. 1787. 1788.

(*) Zie de *Lykreden op* P. NIEUWLAND *den* 24. *van Wintermaand* 1794 *uitgeſprooken te Amſterdam in de Maatſchappy* Felix Meritis, *door* J. H. VAN SWIN-

LX. BOEK. 1787. 1788.

Hoogleeraar HENNERT hadt, by het klimmen der Staats- en Stadsonluaten, de Hoogeſchool verlaaten, en was na *Hanau* in *Duitſchland* vertrokken: de Herroeping door de Regeering met hem in Staatkundige begrippen eenſtemmig, nam hy met veel genoegen aan, en keerde tot zyn voorigen ſtandplaats weder. Aan den Leeraar der *Engelſche* Kerke L. W. BROWN D. D.

SWINDEN *te Amſt. by* P. DEN HENGST. Deeze NIEUWLAND ontviel der Geleerde Wereld, in den vaag zyner Jaaren, te *Leyden* 14. Nov. 1794. op welke Hoogeſchoole hy den dubbelverdiende post bekleedde van Hoogleeraar in de Wysgeerte, Wis- en Starrekunde. Om hem naar waarde te kennen, leeze men de gemelde Redenvoering, waar in VAN SWINDEN den Lykpligt aflegt aan zynen Leerling, aan zyn Vriend, aan zyn Amptgenoot — Schoon, zo als VAN SWINDEN aanmerkt, „ NIEUWLAND zich „ nooit in Staatsgeſchillen hadt ingelaaten," was egter zyne denkwyze, ten deezen aanziene, genoeg bekend om hem voor geen Man te houden der thans heerſchende Staatsgeſteltenisſe toegedaan. Men wist hoe hy, vol vuurs, den Zeeſlag op Doggersbank bezongen, en de Studeerende Jongelingſchap te *Leyden*, by gelegenheid haarer betoonde dapperheid en Vaderlandsliefde in het te keer gaan van het Oproer aldaar, met een bemoedigend Vers, vol Patriottiſche trekken, vereerd hadt. Deeze Verzen waren wel niet gedrukt; maar 't geen van NIEUWLANDS hand kwam, werd vlytig afgeſchreeven en algemeen geleezen. Gedrukt vindt men thans de Verzen, waar op ik oogde in de *Nagelaaten Gedichten van* P. NIEUWLAND te *Haarlem* by A. LOOSJES Pz. 1797 — En een reeds door ons opgegeeven Puntdicht op den Heer HOVY in 't Jaar 1787. gemaakt, duidt genoegzaam aan hoe een Patriottiſche denkwyze NIEUWLAND bybleef. Zie hier boven bl. 10.

D. D, wiens ſtaatkundige begrippen zamenſtemden met die der tegenwoordige Beſtuurderen van *Utrechts* Hoogeſchool, werd thans het Hoogleeraarſchap in de Zedelyke Wysbegeerte en Kerklyke Geſchiedenis opgedraagen. LX. BOEK. 1787. 1788.

Meermaalen gewaagde ons Geſchiedblad van de Minderheid der Regeeringe in *Amersfoort*; meermaalen noemden wy, in onderſcheidene gevallen, de naamen op van eene Mr. ERASMUS METHORST, W. PANNEKOEK *Allarde.*, M. C. PANNEKOEK, Dr. G. TROUILLART, Mr. J. BOTH *Hendrikſen*, P. J. VISSCHERS, en H. TER HORST. Dit zevental boodt eene Verklaaring aan, met verzoek om 't zelve in de Stadspapieren te plaatzen. De aanhef luidde. „ Edele Agtb. Heeren! Ter ge„ legenheid van het algemeen misnoegen, „ dat onder de Inwoonders van dit Land „ en Provincie in het gemeen, en van dee„ ze Stad in 't byzonder, over het pu„ bliek beſtuur ontſtondt, hebben wy „ met andere en mogelyk ook met de „ meeste Leden deezer Vergaderinge, en „ genoegzaam alle Regeerings-collegien „ in ons Vaderland gemeend, daar in zo„ danige gebreken te ontdekken, welke „ wy oordeelden dat gerepareerd moesten „ worden. De *Amersfoortſche* Minderheid leevert een Verzoekſchrift in.

„ Wy erkennen, dat wy niet doorza„ gen het gevaar dat het in heeft, en 't „ beleid dat 'er van nooden is om aan „ de verbetering van den Staat en Re„ geering te arbeiden, om niet in plaatze

IX. BOEK. „ van mindere gebreken, die toch in alle „ Regeeringen plaats hebben, weg te nee- „ men, grovere in te voeren.

1787. 1788. Hier haalen zy op het verrigtte in Oogstmaand des Jaars MDCCLXXXV (*), en verklaaren, de Vergadering toen gehouden, voor onwettig, en hunne overtuiging van het onbeftaanbaare hunner verrigtingen. Waar op zy voortvaaren, om weder hunne eigene woorden te bezigen. —— „ De middelen by de Heeren „ Staaten, op requisitie van U Ed. Agtb. „ in 't werk geteld, om de Orde en „ rust te bewaaren, door deeze Stad van „ Garnisoen te voorzien, beschouwden „ wy uit een gansch ander oogpunt, dan „ zulks by U Ed. Agtb. is geschied. Wy „ zagen die aan als schadelyk voor de „ Stad en Burgery; en dwaalden, dit ont- „ veinzen wy thans niet, in de middelen „ tot afkeering daar van. Wy addresseer- „ den ons by de Hooge Bondgenooten, „ om door dezelven van het Garnisoen „ te worden bevryd, en konden dus, ge- „ lyk wy nu begrypen, geagt worden, „ door vreemde hulpe en invloed, ons te „ hebben willen verzetten tegen de schik- „ kingen van onzen eigen Souverain en „ Stadsregeering.

„ Dan Ed. Agtb. Heeren! vergunt ons „ U Ed. Agtb. te verzekeren, dat wy „ toen niet begreepen, iets, met de Con- „ sti-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 31. en bovenal het XI. D. bl. 60—98.

„ ſtitutie der Regeeringe ſtrydende, te LX.
„ hebben verrigt, maar als zo iets, als BOEK.
„ waar toe wy ons uit hoofde van het ——
„ Verbond der Unie bevoegd agten; hier 1787.
„ in ons te zeer op de voorlichting van 1788.
„ anderen vertrouwende.

„ Niets minder was ons oogmerk dan
„ de Souverainiteit deezer Provincie in
„ twyfel trekken, en dezelve, of de Ver-
„ gadering des Raads, tot eenige afhan-
„ gelykheid aan andere Provincien te wil-
„ len onderwerpen. Wy zyn van de be-
„ taamelykheid en gegrondheid van het
„ tegengeſtelde volkomen overtuigd, en
„ begrypen thans, dat wy, billyke klag-
„ ten meenende te hebben, ons by U.
„ Ed. Agtb. zelve, of by den Souverain
„ deezer Provincie, of by vastgeſtelde
„ Regtbanken binnen dit Gewest, hadden
„ moeten adresſeeren: daar wy nu een
„ treurig oog vestigen op alle de ram-
„ pen, die ons Vaderland, als gevolgen
„ van zo veele woelingen en oneenighe-
„ den, zedert eenigen tyd, hebben ge-
„ troffen; daar wy overtuigd zyn, dat
„ die rampen, door niets anders dan eens-
„ gezindheid onder alle de Ingezetenen,
„ en vooral onder de Regenten geleenigd
„ en verminderd kunnen worden, hebben
„ wy vermeend, in deeze Vergadering daar
„ toe den eerſten ſtap te moeten doen,
„ uit hartgrondige overtuiginge dat wy
„ in de bovengemelde ſtukken gedwaald
„ hebben.

„ Wy erkennen hier in onze dwaalin-

IX BOEK
1787. 1788.

„ gen, en erkennen die met leedweezen,
„ Waren die pasten te herdoen, geen oo-
„ genblik zouden wy aarselen om dezelve
„ te redresseeren; en wy draagen hier by
„ geen minder leedweezen over zodanige
„ driftige en onbezonne uitdrukkingen,
„ als dikwerf, by monde of geschrifte, zo
„ ten opzigte der van ons disentieerende
„ Leden deezer Vergaderinge en Secreta-
„ ris, als den Souverain deezer Provincie
„ zelve, door ons zyn gebruikt.

„ Wy verzoeken U Ed. Agtb. het læ-
„ sive daar in opgeslooten, niet aan een
„ kwalyk geplaatst hart, of beledigende in-
„ tentie; maar aan eene vervoering van
„ drift te willen toeschryven, even als die
„ geenen van ons, welke mogten schy-
„ nen de wettigheid der Vergadering van
„ de Staaten in deeze Stad gehouden, te
„ hebben willen tegenspreeken, of dezel-
„ ve daadlyk tegengesprooken hebben, als
„ nu van die tegenspraak niet alleen af
„ te zien; maar de wettigheid van alle
„ de hier gehoudene Vergaderingen der
„ Heeren Staaten ten vollen te erkennen;
„ verzoekende dat dit mede als eene
„ Dwaaling in ons mag worden gepas-
„ seerd.

„ In één woord, Ed. Agtb. Heeren!
„ wy draagen hartlyk leed over al dat
„ geene, waar in wy ons, ten opzigte van
„ het beleid der Regeeringe, in deeze
„ laatste dagen, misgreepen, en aanleiding
„ tot schadelyke disensien mogten gegee-
„ ven hebben.

„ Wy

„ Wy zien van agteren een verkeerd LX.
„ plan gevolgd te hebben, wy verzoeken, BOEK.
„ op nieuws, in U Ed. Agtb. Vriendſchap ——
„ aangenomen te worden; wy bieden U 1787.
„ Ed. Agtbaaren daar toe ernſtig de 1788.
„ hand.

„ En, op dat U Ed. Mog. te min bezwaard zouden zyn om met ons, in de „ voorige Harmonie, te leeven, en het gepasſeerde te vergeeten, doen wy U Ed. „ Agtb. de plegtigſte verzekeringen, dat „ wy ons hier naa nooit met eenige zogenaamde *Novateurs* of Partyſchappen „ in de Regeering, of met die Party, „ welke onlangs, by den naam van Patriotten, pleeg te worden onderſcheiden, „ zullen inlaaten, om dezelve met raad en „ daad te ondersteunen, of op te zetten, „ om het wettig gezag van U Ed. Agtb. „ of dat van den Souverain der Provincie „ te ondermynen, en tegen te werken, „ direct of indirect; op dien voet U Ed. „ Agtb. verzekerende, dat wy, van dit „ oogenblik ons van alle overeenkomſten, „ waar mede wy, of zommigen onzer, „ aan dezelve mogten werden verbonden, „ houden voor ontſlaagen, ons daar aan „ niet te zullen houden, of ons immer „ met dezelve verbinden zullen.

„ Wy hebben niet gefchroomd hier van „ dit Declaratoir, in deeze Vergadering, „ ſchriftlyk getekend over te geeven: zo „ om U Ed. Agtb. van onze finceriteit „ in deezen te overtuigen, als om dat wy „ het van onzen pligt hielden van onze

„ dwaa-

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ dwaaling of verkeerdheid overtuigd zyn-
„ de, daar van te rugge te komen, ver-
„ hoopende, in het vervolg, met volkome-
„ ne eensgezindheid onze poogingen met
„ die van U Ed. Agtb. ten nutte van
„ Stad en Burgery, te mogen vereeni-
„ gen."

Gunstig aangenomen.

De zeven Ondertekenaars van dit berouwvol Smeekschrift, hadden zich, by het indienen uit de Vergadering begeeven, nevens den Hoofdofficier. Alles was reeds tot eene gunstige aanneeming beraamd. Men verheugde zich, dat die Mede Regeeringsleden van hunne dwaalingen waren te rug gekomen, en toonde zich genegen, met voorbyzien van alle persooneele beledigingen en ondervondene onaangenaamheden, door deeze Verklaaring gerust gesteld te zyn ten opzigte van de Stad en Burgery, van allen aandrang op geregtlyk onderzoek wegens het gebeurde af te zien, „ in die hoop en verwagtinge," gelyk zy zich uitdrukten, „ dat dé andere „ Leden van den Raad voortaan wel zou- „ den gelieven mede te werken tot be- „ vordering van het weezenlyk belang der „ Burgery, en met dezelve begrypen, „ dat niets gevaarlyker zyn kan dan het „ morrend ongenoegen van eenige weinige „ *Broeders der Gemeente*, de stemme des „ Volks pretendeerende, gelegenheid tot „ aanmoediging te geeven: alzo daar uit „ niet anders dan de pernicieuste gevol- „ gen te wagten waren: welke, schoon „ in *Amersfoort* door 's Hemels Zegen,

„ zo

„ zo merkelyk geſtuit, echter door de LIX.
„ ganſche Republiek te jammerlyk wer- BOEK.
„ den ondervonden, ſchoon de tegen- ——
„ woordig zynde Leden des Raads meen- 1787.
„ den, benevens den Heer Hoofdofficier, 1788.
„ by de algemeene rampen zich met dien
„ troost te mogen opbeuren, dat zy daar
„ toe geene gelegenheid gegeeven of tot
„ ondermyning van de Stad of Regeering
„ medegewerkt te hebben."

Acht dagen naa het indienen en gunſtig ontvangen diens Verzoekſchrift liet de eerſte Ondertekenaar E. METHORST, nevens zyne Medeverzoekers, zich weder ten Stadshuize bevinden, uit aller naam eene mondelinge verzekering geevende van de opregtheid der verklaaringe; met verzoek, dat het gebeurde, door de overige Leden der Vergaderinge, en met naame ook door den Heer Hoofdofficier, in vergetelnis geſteld en zy weder by dezelve in Vriendſchap aangenomen mogten worden, beloovende alles te zullen toebrengen, wat eene goede Harmonie zou kunnen aankweeken. Mondelinge verzekering en wederaanneeming dier Regenten.

Waar op de Hoofdofficier en de andere Leden der Vergaderinge betuigden, „ het „ aan te zien als een pligt om geledene „ ongelyken te vergeeven, en te vergee„ ten, en allen genegen te zyn om dien, „ onder byſtand van 's Hemels Zegen, met „ allen yver te betragten, hoopende en ver„ trouwende, dat de andere Heeren door „ het uitvoeren van het gedeclareerde, de„ zelve mogten in ſtaat ſtellen om met

„ hun

LX. BOEK.

„ hun Wel Ed. Geſtr. in goede Harmonie „ te leeven (*)."

1787. 1788.

Dit eenpaarig gedrag der voorheen eenpaarig anders denkende en handelende *Amersfoortſche* Minderheid, werd zeer onderſcheiden beoordeeld. Eenigen verhieven het ten hoogſten, als een uitſteekend voorbeeld van grootmoedigheid en edelmoedigheid; anderen beſtempelden het met den naam van kruipende laagheid en ſchandlyke zwakheid; en kon zo eenpaarig eene verandering in denk- en handelwyze niet nalaaten by den onpartydigſten beſchouwer een vreemd voorkomen te hebben, 't welk de beſte en gunſtigſte oplosſing vindt in den ſchroom, die hun allen beving voor de geregtlyke vervolging, die wy in het *Stichtſe* zagen woeden, om de beſte Volksvrienden uit de drie Staatsleden weg te ruimen. Ter ontkoming van dit lot hadt die Minderheid, welke voorheen zo eenſtemmig voor de Volkszaak pal ſtondt, de gelykwerkende zwakheid om door die allervernederendſte Verklaaring haaren zoen te treffen met eene Meerderheid, wier onderdrukkend geweld zy voorheen beproefd hadt, en die, by mangel eener volſlaagene onderwerping, niet zou nagelaaten hebben deeze Medeburgers, de voorgaande bedryven, ten duurſten betaald te zetten, door Geldboetens, Verbanningen, en wat het

Hoe onderſcheiden dit gedrag beoordeeld.

(*) *Verz. by* DE CHALMOT II. D. bl. 254—259.

het geweld meer in haare magt hadt, om der wraaklust ten dienſte te ſtaan.

Wy moeten, in 't voorbygaan, hier nog optekenen, dat veele Leden dier dus berouwtoonende Minderheid, ten tyde dat de Staatsleden te *Amersfoort* hunne Vergaderingen hielden, na *Amſterdam* geweeken waren; doch, met de omwenteling, na hun Huis en Have wedergekeerd. Naa de verzoening op het ingediende Verzoekſchrift, verſcheenen, althans veele hunner, weder werklyk in den Raad. Doch dewyl, op den laatſten dag des Jaars de gewoone Regeeringsverandering voor handen was, verkoos één hunner, Dr. TROUILLART zyne aanblyving of ontſlag niet af te wagten; maar lag zyn post als Raad neder (*). Allen werden zy in de eerſte volgende verkiezing door zyne Hoogheid niet voorbygegaan; doch men vindt geen hunner in de benoeming der Magiſtraatsleden op het einde des Jaars MDCCLXXXVIII (†).

Hoe 't zich by de verdere aanſtellingen met die wedergekeerden toedroeg.

Het leedt tot in Slachtmaand des laatſtgemelden Jaars, eer naa de Omwenteling een Wapenſchouw over de *Amersfoortſche* Schuttery geſchiedde; te welker gelegenheid door de Stadsregeering aan eene Burgercompagnie een Oranjevaandel geſchonken werd, 't welk dezelve, geduurende de voorledene onlusten, hadt moeten miſſen (§).

De Schuttery herſteld.

In

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 6005.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 156. en 1949.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1648.

LIK. BOEK. —— 1787. 1788.

In *Wyk by Duurſtede*, 't geen eene zo korte, maar ſterke rol, op het tooneel der Staatsbeweegenisſen geſpeeld hadt, was naa de vermeestering, door ons vermeld, de Regeering veranderd (*), en hadt het daar zo min ontbroken als in *Amersfoort* aan lieden, die toen reeds vernederende Verzoekſchriften den *Amersfoortſche* Staatsleden, hunne overmeesteraars, aanboden (†). Zonderlings leevert deeze Stad, naa die verandering, niet op, of men zou als zodanig moeten aanmerken, den nieuwen Eed door de Regeering van elk Burger, hoofd voor hoofd, gevorderd, en door allen, ſlegts drie Perſoonen uitgezonderd, afgelegd. Waar omtrent, by openbaare afkondiging, door de Magiſtraat geboden werd, dat voortaan niemand tot het Burgerſchap van *Wyk by Duurſtede* zou worden toegelaaten, dan naa dat hy dien Burgereed zou hebben afgelegd; mitsgaders dat geboorene Burgerkinderen, den ouderdom van zestien of meer Jaaren bereikt hebbende, dien Eed zouden moeten doen, vóór dat zy eenige Stads Burgerregten of Privilegien zouden kunnen genieten.

Zonderlinge Eed in *Wyk by Duurſtede* den Burgeren afgevorderd.

Wy hebben meer Eeden in dit Tydvak, waar in men met dezelve, tot kleinagting dier plegtige ſtaavinge zo onbedagtzaam han-

(*) Het geheel beloop dier zaake, met de byzondere voorvallen, hebben wy geboekt in onze *Vaderl. Hiſt.* XVII. D. bl. 365. 408—415.

(†) *Verzamel. by* DE CHALMOT XXXIV. D. bl. 14—18.

handelende, vermeld. De *Wyk by Duur-* LX.
ſtedenſche Eed liep op deezen zin —— BOEK.
„ Ik beloove en zweere, dat ik myne Hee- ——
„ ren de Staaten van den Lande van 1787.
„ *Utrecht*, Erfſtadhouder, en de Heeren 1788.
„ Burgemeesteren en Raaden in de Vroed-
„ ſchap, uitmaakende de alleen wettige
„ Magiſtraat deezer Stad, zo als dezelve
„ door zyne Doorl. Hoogheid den Heere
„ Prinſe van *Oranje* en *Naſſau*, in hoogſt-
„ deszelfs Qualiteit als Erfſtadhouder, thans
„ zyn verkoozen (*), of by vervolg zul-
„ len gekooren worden, als myne wet-
„ tige Overheid, gehouw en getrouw
„ weezen zal; dat ik my niet zal begee-
„ ven, in raad of daad, daar iets tegen
„ de Heeren Staaten, Erfſtadhouder, of
„ tegen de Magiſtraat voorſchreeven, in
„ 't gemeen, of tegen één of meer Le-
„ den van dezelve in 't byzonder, of tot
„ nadeel, verkleininge of verſmaadinge
„ van derzelver wettige Regeering of te-
„ gen de Eminente Charges van den Stad-
„ houder, Capitein, Admiraal Generaal
„ door de Heeren Staaten deezer Provin-
„ cie by hoogſtderzelver Reſolutie, den
„ tienden January MDCCXLVIII Erflyk ver-
„ klaard, zo in de Manlyke als Vrouw-
„ lyke Deſcendenten van wylen zyne
„ Doorlugtige Hoogheid WILLEM CAREL
„ HENDRIK FRISO, Prins van *Oranje* en
„ *Naſſau* enz. hoogſtloflyker Memorie,
„ of

(*) Deeze Verkiezing was den 20. Oct. 1787 geſchied. *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5585.

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ of tot vermindering of verkleininge der-
„ zelven, zal worden beraadſlaagd, ver-
„ handeld of voorgenomen; maar dat ik,
„ in tegendeel, zodanige beraadſlaagin-
„ gen, handelingen en voorneemens, wan-
„ neer die tot myne kennis mogten ko-
„ men, terſtond aan een der Heeren re-
„ geerende Burgemeesteren deezer Stad
„ zal te kennen geeven en openbaaren,
„ en dezelve beraadſlagingen, handelingen
„ en voorneemens, naar myn vermogen,
„ zal keeren en weeren. —— Dat ik,
„ insgelyks niets zal doen of onderneе-
„ men, direct of indirect, 't welk zou
„ kunnen ſtrekken of aanleidinge geeven
„ tot eenige de minſte veranderinge in
„ het Reglement in den Jaare MDCLXXIV
„ op de Hooge Regeering deezer Provin-
„ cie Staatswyze gearresteerd, en nader
„ door de Heeren Staaten, by derzelver
„ Publicatie van twaalf Oct. MDCCXLVII
„ voor de alleen wettige Regeerings Con-
„ ſtitutie deezer Provincie verklaard. ——
„ Voorts dat ik ben een Vry Man, nie-
„ mands eigen, of onder eenigen anderen
„ Eed of verpligtinge (deezen Eed ter con-
„ trarie) ſtaande. —— Dat ik de Stad
„ *Wyk by Duurſtede* en de Heeren Re-
„ geerders van die, het kwaadſte zal wee-
„ ren en het beste doen, en Medebur-
„ gers in het onregt helpen ſtraffen naar
„ myne magt. — Dat ik ook geen Goed,
„ op deezer Stads Vryheid van Tollen,
„ zal voeren of doen voeren, dan van myn
„ zelfs of myne Medeburgers, indien zy

„ me-

„ medegeeven hun Schippers Telbrief. LX.
„ Alles op pœne wanneer ik in deezen, BOEK.
„ voor het geheel of ten deele contrarie ——
„ mogt doen, niet alleen met de daad 1787.
„ vervallen te zullen zyn van het verkree- 1788.
„ gen Regt van Burgerſchap, en van alle
„ Privilegien daar toe behoorende; maar
„ ook inhabiel, om, ooit of ooit, daar
„ in weder te kunnen worden geadmit-
„ teerd, en daar en boven als Meineedig
„ te zullen worden geſtraft (*)."

In het voorig gebeurde te *Wyk by Duurſtede* hadt zich by uitſtek doen kennen en gelden HENDRIK SCHILGE (†). Op diens naam las men, in de Dagbladen, eene Bekendmaaking tegen het verkoopen van alle zyne Goederen, in de Stad en onder derzelver Vryheid liggende. Dan de Stadsregeering liet daar tegen, by openlyk ſchryven in de Nieuwsmaaren, weeten, dat deeze een valsch en onecht ſtuk was; naardemaal die SCHILGE, zedert de Bezetting der Stad door 's Lands Krygsvolk, in July MDCCLXXXVII, zich van daar begeeven hadt, en nog in *Brabant* ophieldt, zonder immer, in dien tuſschentyd, binnen de Stad geweest te hebben: en dat het Geregt, wat de verkoop zyner Goederen betrof, wel zorge zou draagen, dat het niet door eenige Lieden, dan op eene wettige wyze, of by Decreet van Executie, geſchieden kon (§). Byzonderheid wegens SCHILGE.

Het

(*) *Verz. by* DE CHALMOT IV. D. bl. 87.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 92. *enz.*
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1538.

LI. BOEK. —— 1787. 1788.

Het kleine *Montfoort* hadt zich, op eene aanmerkelyke wyze, in den Staatstwist gemengd. De Party der Patriotten zegepraalde 'er in 't einde; doch was zulks van korten duur (*). By het verleenen der Amnestie aan de *Stichtenaaren* (†), hadden Staaten van den Lande van *Utrecht* verklaard, omtrent het geene binnen de Stad *Montfoort* was voorgevallen, aan zich de nadere beschikking te houden, tot zo lang het onderzoek van den Hove Provinciaal, op der Staaten byzonderen last, zou zyn afgeloopen, en daar op by hun geraadpleegd. —— Het besluit was, dat zy, onverminderd het geen in de Algemeene Publicatie van Amnestie was vastgesteld, „ in zo verre Regenten of andere Ingezetenen van *Montfoort* moesten begreepen worden daar onder te „ behooren, met betrekking tot het geen „ in de Stad *Montfoort* zelve was gebeurd, „ verklaarden van hunne Amnestie uit te „ zonderen, alle Tekenaars en Inleeveraars van zeker Request, den zeven en „ twintigsten van Augustus MDCCLXXXVII „ aan de Magistraat te *Montfoort*, ingediend, met en benevens die Regenten „ van *Montfoort* welke medegewerkt hadden tot de verandering in de toenmaalige Magistraat." —— By dit *Montfoort* byzonder toegediend berigt kwam de ge-

Hoe de Staaten zich omtrent *Montfoort* gedroegen.

WOO-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XII. D. bl. 362. en XVII. D. bl. 421—423.

(†) Zie hier boven bl. 128.

woone openſtelling des wegs van vervoeging by de Staaten. Waar van onmiddelyk een geheel aantal zich bediende (*). LIB. BOEK.

Van het Prinsgezind *Rhenen*, en het onder het Regtsgebied deezer Stad liggend groot en bloeijend Dorp *Veenendaal*, zo na aan *Gelderland* grenzende, valt niets anders te vermelden, dan dat in de Stad, en naa goedkeuring van Burgemeesteren, op dat Dorp, de Vreugdebetooningen, wegens de Herſtelling van zyne Hoogheid, by de Omwenteling, zeer groot waren. 1787. 1788. *Rhenen en Veenendaal* bedryven groote vreugde.

Zo lang de Patrioten in 't *Sticht*, en bovenal in de Hoofdſtad, blykbaar de boventoon zongen; zo lang deezen met de Patrioten in *Holland* één zaak maakten; zo lang deeze beide Gewesten elkander onderſteunden in het uitdenken, beraamen, en volvoeren, van maatregelen de Volksvryheden begunſtigende, zo lang hebben wy, in onze *Vaderlandſche Hiſtorie*, die beide Gewesten onmiddelyk op elkander laaten volgen. Eene gelykaartigheid van denk- en handelwyze billykte die zamenhegting. Men zal het, uit dien zelfden hoofde, niet vreemd, noch onvoeglyk, oordeelen, wanneer wy, naa de Omwenteling, op de beſchouwing van dat Gewest *Gelderland* laaten volgen. — *Gelderland*, waar mede de Staatsleden te *Amersfoort* vergaderd, reeds voor lange, één zaak maakten, en vereenigd arbeiden om den Stadhouder te herſtellen, en diens Gezag in top Overgang tot *Gelderland*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 600—603.

LX. BOEK. top te voeren. Het overige van dit Boek zy derhalven aan dit Gewest gewyd.

1787. 1788. Een zeer vlugtig oog hebben wy voorheen op *Gelderland* geslaagen, en gezien, hoe men 'er meest alles op den ouden voet liet (*). Schoon 'er des minder van dit Gewest, wat de gevolgen der Omwentelinge betreft, te zeggen valle, als welke in zeker voege daar geen stand greep, zullen wy egter, in dit Gewest, zo wat hetzelve in 't byzonder betreft, als 't geen tot eenige Steden en Plaatzen behoort, nog het een en ander te vermelden vinden, 't geen ons Geschiedblad niet onaangestipt mag laaten, zo in het Jaar der Omwentelinge zelve, naa die Gebeurtenisse, als in het eerst daar op volgend Jaar, welker bedryven derwyze met elkander vereenigd zyn, dat ze geene tydsafscheiding voegelyk gedoogen.

Wat des te melden staat.

Wyd verschil tusschen *Gelderland* en *Overysfel.*

Wydverschillend ja rechtstreeks tegen elkander overgesteld waren de Staatsbegrippen, die, zints den aanvange der uitbarstinge van de binnenlandsche Oneenigheden, in *Gelderland* en het nabuurig *Overysfel*, stand gegreepen; en tot de Omwenteling toe, geheerscht hadden. Zy dagtekenden zich van den aanval op *Hattem* en *Elburg*; woelen door alle volgende tydperken heen, en waren, niet lange vóór de Omwenteling, tot eene bystere hoogte opklommen. Wy herinneren alleen, als iets uitsteekends, aan het voorgevallene te

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 146 vv.

te *Deventer* met het daaromſtreeks gelegerd *Geldersch* Krygsvolk; hoe 't zelve de klagten der Staaten van *Overyſſel* gewekt, en gelegenheid gegeeven hadt tot het ſchryven eens zeer nadruklyken Briefs dier Stad aan de Staaten van *Gelderland* (*). LX. BOEK. 1787. 1788.

Naauwlyks was de Omwenteling daar, of HEIDEN HOMPESCH, Drost van *Zalland*, deedt ter Vergaderinge van Ridderſchap en Steden, by de Staaten van *Overyſſel* deezen voorſlag; „ De omſtandigheden, „ waar in deeze Provincie, door de Trou„ bles, welke het Land hebben beroerd, „ is gebragt geworden, met betrekking „ tot de Provincie *Gelderland*, vordert on„ getwyfeld, dat men, tot welzyn van „ beide de Provincien, en inzonderheid „ van de onze, zodanige efficacieuſe en „ best geſchikte middelen ten eerſten in „ 't werk ſtelle, waar door de verre„ gaande oneenigheden, en klagten tegen „ onze Ingezetenen op de best convena„ belſte wyze zouden kunnen worden ver„ effend en uit den weg geruimd: ten „ einde de zo zeer gewenschte vriendna„ buurlyke Harmonie en Verſtandhouding „ mogt worden herſteld en bevestigd (†)." Voorſtel van *Overyſſel* om de verſchillen met *Gelderland* te vereffenen.

By de overweeging van deezen Voordragt, welke niets dan eensgezindheid ſcheen te ademen, vondt men die zaak van dien omſlag en dat gevolg, dat derzelzel- Voorſlag eener wederzydſche Commiſſie.

(*) Zie onze *Vadert. Hist.* XVIII. D. bl. 31. en 80—88.

(†) *Verz. by* DE CHALMOT I. D. bl. 261.

LE. BOEK. 1787. 1788.

zelver voortzetting en afdoening niet wel voeglyk, door Briefwisseling, zou kunnen geschieden, en het gewenscht oogmerk eerder en beter zou kunnen bereikt worden door eene Commissie uit beide de Gewesten te benoemen. Een daar toe ontworpen Brief vondt onverwylde goedkeuring (*). Deeze aan Staaten van *Overyssel* gezonden, kreeg een toestemmend antwoord (†).

Wiedaar toe benoemd.

De by den Voorslagsbrief van *Overyssel* benoemde Heeren, DERK BENTINCK *tot Diepenheim*, Landdrost van *Twente*; AREND VAN RAESVELD *tot Elsen*, Landdrost van *Vollenhoven*; DERK FREDERIK VAN VOERST *tot Alerdink*; WEYER ANTHONY VAN EEKHOUT, Burgemeester van *Deventer*; JOAN LEMKER VAN BREDA, Burgemeester der Stad *Kampen*; LUCAS GYSBERT ROUSE, Burgemeester der Stad *Zwolle*, nevens den Secretaris VAN SUCHTELEN vervoegden zich na *Arnhem*. — Hier ontmoeten zy, op den negenden van Grasmaand MDCCLXXXVIII, van wegen *Gelderland*, JAN ELIAS VAN LYNDEN, Extraordinaris Raad in den Hove van *Gelderland*; OTTO DE VERRIEU, Burgemeester der Stad *Saltbommel*; JOHAN ADOLPH HENDRIK SIGISMUND VAN DORTH, *tot 't Velde en Holthuizen*, Scholtus binnen en buiten *Lochem*; EVERT LUDOLF VAN HEECKEREN *tot Walien en Kemnade*, Burgemeester

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT II. D. bl. 135.
(†) *Verzam. by* DE CHALMOT III. D. bl. 49.

ter der Stad *Zutphen*; WILLEM VAN HAARSOLTE *tot Ysst*, Landdrost van *Velluwen*; JOAN GORDON, Burgemeester der Stad *Wageningen*; nevens den Secretaris HOFF. LX. BOEK. —— 1787. 1788.

Eerstgemelde *Gelderſche* Gelastigde VAN LYNDEN opende de Vergadering met een voordragt van 't geen aanleiding gegeeven hadt tot deeze zamenkomst, gepaard met eene verwelkoming en wensch, dat het heilzaam oogmerk van dezelve zou worden bereikt. De *Overyſſelſche* ontdekten, naa wedergroete, hunnen algemeenen last, in deeze woorden begreepen, „ om de „ Heeren Staaten van *Gelderland* in het „ generaal, betuiginge te doen van de „ waare hoogagtinge, welke zy op derzel- „ ver Vriendſchap ſtelden, en de opregte „ begeerte, om de verzwakte banden van „ vriendnabuurlyke verſtandhouding te „ herſtellen, en op de ſoliedſte gronden „ duurzaam en onverbreekbaar te maa- „ ken; ja, was het mogelyk, nog naauw- „ wer en vertronwender, dan ooit te voo- „ ren, toe te haalen. —— Terwyl zy teſ- „ fens, omtrent het Punt in Questie, ge- „ last waren te declareeren, dat Ridder- „ ſchap en Steden, alle de ongeregeld- „ heden, welke zo ongelukkig in dit ons „ Gemeenebest hadden plaats gegreepen, „ nagegaan hebbende, tot hun leedweê- „ zen, daar onder hadden moeten tellen „ die Demarches en Meſures, waar over „ zich de Heeren Staaten van *Gelderland*, „ met opzigt tot het gebeurde, omtrent

Inſchikkelyke last der *Overyſſelſchen*.

LX BOEK. 1787. 1788.

„ *Hattem* en *Elburg*, hadden komen te be-
„ klaagen; en dus van harten wenschten,
„ zulks nooit te zyn gebeurd; en waar
„ van de oorſprong en uitwerking alleen
„ moest gezogt worden, en ook te vinden
„ was, in de destyds in *Overyſel* zo onge-
„ lukkig geheerscht hebbende *Regeering-*
„ *loosheid:* en dat derhalven, terwyl ge-
„ daane zaaken geen keer hadden, 'er
„ voor de Heeren Staaten van *Overyſel*
„ niets anders overbleef, dan om met een
„ generaal Diſaveu van al het gepasſeerde
„ hunne bereidwilligheid te betuigen, om
„ gezamenlyk met de Heeren Staaten van
„ *Gelderland* zodanige efficacieuſe maatre-
„ gelen te helpen neemen, als waar door
„ alle gevaarlyke onderneemingen, hoe
„ genaamd, voor het vervolg zouden
„ kunnen worden voorgekomen, ja daad-
„ lyk belet worden."

Antwoord van *Gelderland.*

Het antwoord van die van *Gelderland*, zo als wel te verwachten was, kwam hoofdzaaklyk hier op neder. Staaten van *Gelderland* gaven hun beſluit te kennen, om het Hof te magtigen, ten einde onderzoek te doen na Perſoonen, die, buiten de Provincie woonende, zich aan het ſtooken der Onlusten, of aan Buitenſpoorigheden, te *Hattem* en *Elburg*, hadden ſchuldig gemaakt. Wyders leeverden zy de drie Punten van hunne Bezwaaren over, beſtaande —— in het ſchenden van het *Geldersch* Grondgebied, door het trekken van Gewapende Manſchappen uit de Provincie van *Overy-*

ſel

fel na de evengemelde *Gelderſche* Steden, het derwaards voeren van Geſchut en Krygsvoorraad, ſtrekkende; gelyk zy zich in de opgave uitdrukten, „ om de refractaire Ingezetenen van dezelve in hunne „ opvattingen te verſterken, en verder „ behulpzaam te zyn, om zich tegen de „ bevelen, maatregelen, en diſpoſitien „ van derzelver Souverain te opponeeren; „ als door het ſchieten met kanon van eene „ Batterye, op *Overyſſels* Grondgebied aan„ gelegd, eerſt op het Krygsvolk tot Be„ zetting van *Hattem* en *Elburg* geſchikt, „ en de Ingezetenen van *Gelderland* tot „ vervoering der goederen gebruikt, en „ vervolgens op de Stad *Hattem* zelve." — In de Brieven door de *Overyſſelſche* Hoofdſteden, inzonderheid de Stad *Kampen*, aan de Staaten van *Gelderland*, over derzelver Maatregelen, in Oogst- en Slachtmaand des Jaars MDCCLXXXVI, geſchreeven (*). — Als mede in de Beſcherming, welke de ongehoorzaame en uitgeweekene Ingezetenen van *Gelderland*, in de Steden *Kampen* en *Zwolle*, gevonden hadden. — Hier by voegden zy een Verzoek van behoorelyk herſtel wegens het voorledene, en geruſtſtelling voor het toekomende. — Tot eene overmaate van onbeſchaamdheid durfden de *Gelderſche* Heeren, die van het gebeurde omſtreeks *Deventer*, hier boven gedagt, een

LX. BOEK. 1787. 1788.

(*) Het zal genoeg weezen, ten aanzien van de hier opgemelde Byzonderheden, onze Leezers te wyzen tot onze *Vaderl. Hist.* in't gemelde Tykvak.

LX BOEK. 1787. 1788.

een diep ſtilzwygen bewaarden, 'er by-voegen, dat niemand der *Overyſſelſche* Ingezetenen, door die van *Gelderland* eenige belediging ontvangen hadt.

Hoe de zaak gevonden.

Op alle deeze bezwaaren gaven de *Overyſſelſche* Heeren een antwoord, zamenſtemmende met de algemeene reeds vermelde ſchuldbekentenis. Zy billykten het gehouden gedrag en den eisch der *Gelderſche* Afgevaardigden; verſchoonden het gebeurde met de tydsgeſteltenis aan te voeren, en de ſchuld te geeven aan de overmagt der Partye in hun Gewest, en in de Steden van 't zelve, toen ten tyde. Zy zuiverden zich, naa eenige over- en wederſpraake, in zo verre, omtrent het gebeurde, dat die van *Gelderland* genoegen namen in het wraaken van al het voorgevallene door de *Overyſſelaaren*, en in een zeer ingewikkeld beſluit om de Schuldigen in regten te vervolgen: welk laatſte van zelve op niets van eenige betekenis uitliep (*).

Voorſtel van *Gelderland* ter Algemeene Staatsvergadering, tot herkryging van

Staaten van *Gelderland*, die zulk een overheerenden invloed lieten blyken op de Beſtuurders van het nabuurig *Overyſſel*, zich in de zaak der Omwentelinge eene groote verdienſte toeſchryvende, lieten ook niet naa deeze te doen gelden ter Algemeene Staatsvergaderinge, met een Voorſtel, ingerigt ter herkryging van een hun

(†) Men zie het *Verbaal van het verhandelde in deeze vyfdaagſche Conferentie* in de *Verzamel. by* DE CHALMOT VI. D. bl. 180 enz.

hun lang onthouden voorregt. Immers de Afgevaardigden van dit Gewest ſtelden, ter Vergadering der Algemeene Staaten, in Slachtmaand naa de Omwenteling, voor, hoe het hun Hoog Mog. bekend was, dat de Provincie van *Gelderland* van ouds het regt genooten hadt, om in den Raad van Staaten twee Leden te hebben: tot dat zy in het heilloos Jaar MDCLXXII, nevens *Utrecht*, *Overyſſel* en een gedeelte van de andere Provincien, voor het geweld der Vyandlyke Wapenen hadt moeten bukken, wanneer men vermeende geene Gecommitteerdens deezes Gewests in de Generaliteits Collegien meer te moeten toelaaten. — Dat zy, in den Jaare MDCLXXV, naa van onder 's Vyands magt ontſlaagen te zyn, zo door de veelvermogende voorſpraak van WILLEM DEN III, als uit kragte van het eerſte Artykel der Unie, wel wederom Gelastigden na de Generaliteits Collegien gezonden hadt, die ook daar ontvangen waren; doch dat aan dit Gewest, tot deszelfs overgroot nadeel, onthouden was de tweede plaats in den Raad van Staaten; tot nog toe, ondanks *Gelderlands* herhaalde verzoeken, door *Staat en Lande* bezeten.

LX. BOEK. —— 1787. 1788. eene plaats in den Raad van Staaten.

Naa vermeld te hebben hoe zy dit Regt zouden kunnen gronden op den aart der wederkeering tot het Bondgenootſchap, en aandringen op de ligging van het Gewest, dat, als voormuur der anderen, het eerst aan vyandlyken aanval bloot ſtondt, als mede op de betoonde bereidvaardigheid dee-

LE. BOEK. 1787. 1788.

deezer Provincie tot het voorſtaan der algemeene belangen des Bondgenootſchaps; komen zy met eene nieuwe drangreden ter baane, omkleed met deeze bewoordingen; „ Het zy ons vergund, Hoog Mog. „ Heeren! met een woord aan te roeren, „ hoe, in deeze laatſte dagen, wanneer het „ verderflyk plan geſmeed en de executie „ daar van al vry verre gevorderd was, „ om onze gezegende Conſtitutie om te „ keeren, het geen niets minder dan den „ ondergang van de geheele Republiek „ ten gevolge zou gehad hebben, hoe „ deeze Provincie, door haare onwrikbaare ſtandvastigheid en aankleeven aan „ dezelve, met al haar vermogen en krag„ ten, getragt heeft, die Conſtitutie te „ handhaaven; en hier door, ('t zy zonder grootſpreeken gezegd) (*), niet „ weinig gecontribueerd heeft tot die ge„ lukkige Omwenteling van zaaken, waar „ door de Unie is bewaard gebleeven, „ de waare Conſtitutie bevestigd, en de „ hoop herleeft, dat deeze zo laag ge„ zonken Staat, het hoofd nog eens we„ der zal kunnen opheuren. —— Zouden „ wy dan, by deeze zo gelukkige tyds„ omſtandigheden, als nu niet van onze „ Medebondgenooten mogen wagten, dat „ zy, van de billykheid onzer voormaals „ ge-

(*) Niemand in de Vergadering hieldt *dit* voor *grootſpraak*, en niemand der Geſchiedenisſe kundig zal de Heeren van *Gelderland* in dit geval onder de grootſpreekers rangſchikken.

„ gedaane Inſtantien overtuigd, niet lan- LX.
„ ger draalen zullen aan dezelve een ge- BOEK.
„ past gehoor te geeven, en de Provincie ——
„ van *Gelderland* te herſtellen in het be- 1787.
„ zit van haar aloud Regt, waar van zy 1788.
„ nimmer verſtooken hadt behooren ge-
„ weest te zyn."

Staaten van *Gelderland* begeerden egter niet, gelyk zy wyders te verſtaan gaven, dat dit geſchiedde met *Stad en Lande* daar van te ontzetten, waar door aan dit Gewest eenig nadeel zou kunnen ſchynen toegebragt te worden, daar dit Gewest zo langen tyd in dit genot geweest was. Hier van waren zy afkeerig, liever zouden zy zien, dat de Hooge Bondgenooten mogten goedvinden het Collegie van den Raad van Staaten, 't geen, naar gelange van derzelver menigvuldige bezigheden, geen te groot aantal van Leden hadt, nog met één Lid te vermeerderen.

Op deeze gronden waren zy gelast hun Hoog Mog. te verzoeken, om hun nieuwen aandrang by de Hooge Bondgenooten, op de meestgeſchiktſte en kragtigſte wyze, te onderſchraagen; ten einde de Provincie van *Gelderland* in haar aloud Regt van twee Leden in den Raad van Staaten, te hebben, herſteld wierde; het zy door dat Collegie met één Lid te vermeerderen, of op zodanig eene wyze, als de Bondgenooten zulks meest geſchikt oordeelden.

De Stadhouder, toen ten tyde, in de Vergadering van hun Hoog Mogenden te- Dit door zyne Hoog-
gen-

LX. BOEK. 1787. 1788.

heid ondersteund.

genwoordig, ondersteunde dit Voorstel ten sterkste, met te zeggen, „ dat, daar zedert de oprigting van den Raad van „ Staaten, de Provincie van *Gelderland* in „ het ongestoorde bezit geweest was van „ twee Gecommitteerden in dien Raad te „ hebben, tot op het noodlottig Jaar „ MDCLXXII, het hem voorkwam, dat „ het gedaan verzoek in redelykheid en „ billykheid bestondt en werkstelling zou „ kunnen gemaakt worden, zonder in het „ minst iets te onttrekken aan het voorregt door de Provincie van *Stad en* „ *Lande*, in gemelden Jaare verkreegen.

't Besluit was, dit Voorstel, met de verklaaring des Stadhouders, by eenen Brieve, aan de Staaten der zes overige Gewesten te zenden, met verzoek om ten spoedigsten daar op te raadpleegen, en zodanig een besluit te neemen, als zy oordeelden meest tot 's Lands heil, en de bevordering der goede Harmonie, te behooren (*).

Wat men in *Gelderland* over de Eedvordering bepaalt.

Wegens de nieuwe Eedvordering in *Holland* vastgesteld en ingevoerd (†), schreeven hun Hoog Mogenden in 't breede aan Staaten van *Gelderland*, en de overige Gewesten, hun uitnoodigende, om mede te werken ter vaststellinge eens punts van zo veel aanbelangs gerekend, dat het staan of vallen der Republiek 'er van afhing. By die van *Gelderland*, op dat wy des iets bree-

(*) *Resol. Gen.* 21. Nov. 1787.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 263.

breeder vermelden, dan wy in 't voorby- LX.
gaan gedaan hebben (*), werd opgemerkt, BOEK.
dat de omſtandigheden, waar in Staaten
van *Holland* verkeerd hadden, geheel ver- 1787.
ſchilden van die, waar in *Gelderland* zich 1788.
bevondt: en dat mitsdien, uit het geen in
dit Gewest tegenwoordig allernoodzaak-
lykst werd geoordeeld, geen gevolg kon
getrokken worden tot eene gelyke nood-
zaaklykheid in *Gelderland*: hoewel het waar
was, dat de Eed, in den Jaare MDCCL, in
dit Gewest ingevoerd, zich alleen bepaal-
de tot de Leden der Regeeringe, zo van
Ridderſchap als Steden, en tot Gemeens-
lieden, en dat dus hier in een onderſcheid
gevonden werd met het thans in *Holland*
bepaalde omtrent de algemeenheid van dien
Eed. Naalaatigheden waren 'er in *Gelder-*
land ten opzigte van den bepaalden Eed
ingeſloopen, deeze wilden de Staaten her-
ſteld, en door allen, die in gemelde Re-
geeringsposten geplaatst waren, of daar
toe geroepen zouden worden, herhaald
hebben, met byvoeging; „ Voorts beloof
„ en zweer ik, altoos te zullen mainti-
„ neeren en handhaaven de tegenwoordi-
„ ge Vorm en Conſtitutie van Regeering
„ zo als deszelve, ten aanziene van de Stad-
„ houderlyke waardigheid en deszelfs ſuc-
„ ceſſie, zo wel in de Vrouwlyke als Man-
„ lyke Linie, by 's Landſchaps Reſolutie
„ van den twaalfden January MDCCXLVIII
„ is vastgeſteld, gelyk ik ook beloove en
„ zwee-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 146.

IX. BOEK. 1787. 1788.

„ zweere, zo veel my aangaat, allerdings
„ te zullen obſerveeren en naaleeven, het
„ Reglement op de Regeering binnen
„ deezen Furſtendom en Graafſchap, by
„ 's Landſchaps Reſolutie van zeventien
„ October MDCCL gearresteerd."

Gelderlands Verklaring aan *Holland* wegens de gronden van de Conſtitutie.

Staaten van *Holland* hadden die van *Gelderland* in 't breede opening gegeeven van hun gevoelen omtrent het geen zy thans begreepen de waare gronden van de Conſtitutie en Regeeringsvorm deezer Gewesten te weezen. Hier in waren die van *Gelderland* met hun niet alleen eenſtemmig; maar lieten zich daaromtrent in deezer voege hooren; „ dat zy nimmer
„ van die Grondbeginzelen waren afge-
„ weeken, en hunne zuivere gevoelens
„ dien aangaande niet alleen by verſchei-
„ de gelegenheden geopenbaard, en open-
„ lyk verklaard hadden; maar in 't by-
„ zonder, by de ongelukkige verwarring
„ en beroering, waar door dit Gemeene-
„ best, onlangs zo geweldig was geſchokt
„ en op den oever van zynen onder-
„ gang gebragt, door ſpreekende daaden,
„ het voorbeeld aan hunne Bondgenoo-
„ ten, voor de oogen van de geheele
„ Natie, en van geheel *Europa*, gegeeven
„ hadden van hunne verkleefdheid aan de
„ waare gronden van de gevestigde Con-
„ ſtitutie, en van hunne onwrikbaare ſtand-
„ vastigheid, en conſequent gedrag om
„ dezelve met alle magt, hun van GOD
„ gegeeven, tegen alle onderneemingen
„ en inbreuken op dezelve te handhaa-
„ ven,

„ ven, zonder dat ooit eenige poogingen LK.
„ van geweld of overheerſching in ſtaat 80 E K.
„ geweest waren om hun daar in eenig- 1787.
„ zins te doen wankelen." 1788.

Deeze eigen lof, met zydelings verwyt aan die van *Holland* gepaard, uitgetrompet, en opgemerkt hebbende, dat zy het te eenemaale overtollig voor zich zouden kunnen aanzien, hetzelve door andere Raadpleegingen te bevestigen, vonden zy egter geene zwaarigheid, dit, ten overvloede, by herhaalinge, te verklaaren, en de Waardigheden aan den Stedhouder erflyk opgedraagen, aan te merken, „ als in „ de Conſtitutie der Regeeringe deezer „ Republiek geradiceerd, en een weezen„ lyk gedeelte van dezelve uit te maaken."

Op welk eene wyze zy die als een Grondwet van Staat aannee-men.

Voorts betuigden Staaten van *Gelderland*, te deezer gelegenheid, vastlyk geſind te zyn om die Conſtitutie en Regeeringsvorm, als een Grondwet, waar op de Staat en Regeering deezes Lands gevestigd was, te bewaaren en te handhaaven, en volkomen genegen en bereid te zyn, dezelve als zodanig niet alleen Bondgenootſchaplyk te guarandeeren, en die Guarantie wederkeerig aan te neemen; „ maar ook dezelve tusſchen de Provin„ cien onderling te offereeren en te ac„ cepteeren, en niet te zullen gedoogen, „ dat, in eene der Provincien van het „ Bondgenootſchap, van deeze heilzaame „ en voor de rust en veiligheid van den „ Staat onontbeerelyke Grondwet, ooit „ of ooit werde afgeweeken.

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ Alles egter," zo als zy 'er woordlyk byvoegden, „ met dien verſtande, dat, „ gelyk hun Ed. Mogenden altyd betoond „ hadden zeer alléen te zyn van zich te „ willen inmengen in de inwendige be„ ſchikking of beſtuuring van zaaken in „ de byzondere Provincien, zo als ook „ de Heeren Staaten van *Holland en West„ friesland* thans verklaarden te weezen, „ hun Ed. Mogenden deeze zo Bondge„ nootſchaplyke als onderlinge Guarantie „ in geenen anderen zin opnamen en „ verſtonden, dan dat dezelve tot niets „ anders betrekkelyk zou kunnen gemaakt „ worden, in voege voorſchreeven, zon„ der dat daar door eenig het minſte Regt „ zou gegeeven worden aan de Bondge„ nooten, of eenige der Provincien, om „ zich met de overige gedeeltens van de „ Conſtitutie en Regeeringsvorm, binnen „ hun Ed. Mog. Provincie te bemoeijen, „ of zich daar in, uit welken hoofde het „ ook zou mogen zyn, te immiſceeren, „ gelyk hun Ed. Mog. zulk ook weder„ keerig beloofden (*)."

Van de Vervolgingen in *Gelderland*,

Reeds hebben wy wenk by wenk gegeeven van de Vervolgingen der Patrioten in *Gelderland* (†). Vervolgingen vóór de Omwenteling geſmeed en deels uitgevoerd;

(*) Men vindt dit geheele opmerkenswaardige Staatsſtuk in de *Verzamel.* bl. DE CHALMOT VII. D. bl. 37—38.

(†) Zie onze *Vadert. Hiſt.* XII. D. bl. 270. XVIII. D. bl. 80. 173. 190.

voerd; doch die nu tegen den Heer VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, en noch acht andere Ridders met meer nadruks begonnen te woelen, over den Klaagbrief, in Herfstmaand des Jaars MDCCLXXXVI aan de Bondgenooten, en wel byzonder aan Staaten van *Holland*, geschreeven, den akeligen toestand van *Gelderland* in 't breede ontvouwende, met verzoek om de Tusschenkomst der Bondgenooten (*). Deeze Brief, en die gevraagde Tusschenkomst, werd door de *Gelderſche* Meerderheid, *eene Inroeping der hulp van eene Vreemde Mogenheid* geheeten. Een haatlyke naam, noodig om dit bedryf als niets minder dan *Hoog Verraad* te doen voorkomen, en ten grondslage te leggen van de ſtrengſte Vonnisſen (†). Hoe zeer voortgelyke klagten, op de Unie gegrond, meer dan éens, en zelfs nog zeer onlangs in den loop der jongſte Staatsverſchillen, wegens het regt van Overſtemming gedaan waren, zonder eenigen ſchyn van vervolging te baaren (§).

LX. BOEK. 1787. 1788. wegens den Brief aan *Holland*.

By-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist* XIII. D. bl. 231. en *Verzam. by* DE CHALMOT XVIII. D. bl. 21.

(†) Behalven 't geen de Heer CAPELLEN TOT DE MARSCH deswegen aanmerkt in zyne *Memorie*, welker leezing wy hier aanpryzen, wordt dit ſtuk breedſpraakig en ſchoon behandeld in de Voorrede, geplaatst voor *de Verzameling van Stukken, raakende de Procedures voor den Hove van Gelderland, geventileerd op en tegen Jonkheer* G. W. VAN ZUYLEN VAN NIEVELD. Te Amſt. by J. ALLART 1790.

(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 45. *enz.* Een betoog der wettigheid van het inroepen der Bond-

EX. BOEK. 1787 1788.

Byzonder lag men den Ridder VAN DE CAPELLEN TOT DE MARSCH, boven andere *Gelderſche* Edelen, *Majeſteitſchennis* te last, gegrond op den inhoud van drie Brieven, aan den Heer SMISSAERT te *Utrecht* geſchreeven, onder de Papieren van dien *Utrechtſchen* Regent gevonden, en door de Regeering den Hove van *Gelderland* toegeſchikt (*).

Byzonder bezwaar van CAPELLEN TOT DE MARSCH uit eenige Brieven ontleend.

Over het misbruik door dat Hof van die Brieven, laat zich die Ridder keurlyk uit. Naa aangemerkt te hebben, of het Hof wel alle zekerheid hadt van derzelver egtheid, om ze als voldoende bewyzen, tot het vellen van zulk een ſtreng Vonnis, te doen dienen, erkent hy, dat ze eigenhandig van hem geſchreeven waren: en laat hy 'er op volgen: „ Ik verheug my niet weinig over het bezit „ deezer Affchriften: alzo uit den zamenhang van den inhoud deezer Brieven, „ myne waare wyze van denken, over „ 's Lands toeſtand in dat Tydſtip, en over „ de toenmaalige overſchietende middelen „ van redding, in een helder daglicht geſteld

Wat die Ridder des aanmerkt.

Bondgenooten tuſſchenſpraak vindt men in de *Bywoegzels op* H. VAN WESTERVELD, *een uit den Raad van Hatten gevonnisd* bl. 114—120. De *Harderwykſche* Regeering hadt zich, zonder dat zulks dezelve tot een misdaad toegekend werd, den 4. Sept. 1786. tot Stemen van *Holland* vervoegd. *Verzam. by* DE CHALMOT XVIII. D. bl. 43.

(*) Deeze Brieven zyn voorhanden in de *Bylagen* agter de *Memor.* des Heeren CAPELLEN TOT DE MARSCH No. 42. 43. en 44.

„ ſteld wordt; en wel zodanig dat ik het LX.
„ my ſteeds tot eere rekene, deeze ge- BOEK.
„ voelens gekoesterd en medegedeeld te ——
„ hebben, dezelve zullen, gelyk ik ver- 1787.
„ trouwe, door myne kundige en wel- 1788.
„ meenende Landgenooten, altyd aange-
„ zien worden als den toets te kunnen
„ doorſtaan aan de eenige en weezenlyke
„ mogelykheid tot het verkrygen van ee-
„ ne redding voor een na deszelfs onder-
„ gang hellend Gemeenebest.

„ Het gewigt der zaake vordert niet
„ te min, alhier aan te merken, dat het
„ aan een onzydig en verlicht Publiek
„ vreemd, ja bykans ongelooflyk, moet
„ voorkomen, dat een aanzienlyk Ge-
„ regtshof, in de Achttiende Eeuw, in
„ een Land, dat ſteeds den naam draagt
„ van eene Vrye Republiek, iemand, *by*
„ *contumacie*, op fundament van *vertrouw-*
„ *lyke Brieven*, over den toeſtand des
„ Lands, aan eenen Mede-regent ge-
„ ſchreeven, ſchuldig aan *Rebellie* ver-
„ klaart? Zal een ieder, zal de Naa-
„ zaat, zonder vooringenomen te zyn,
„ dit leezende, niet uitroepen, zulk eene
„ Veroordeeling, gelykt naar die, door
„ een TIBERIUS geveld, die by zyne
„ wreede Wetten, toeliet alle Getuige-
„ nisſen, hoe onvoldoende ook naar Reg-
„ ten, ten bewyze van Majeſteitsſchennis
„ aan te voeren? Zullen myne Regters
„ zich gerust kunnen ſtellen wel geoor-
„ deeld te hebben, wanneer zy zich te
„ binnen brengen, op deeze gronden,

LE BOEK. 1787. 1788.

„ een Bloedvonnis te hebben uitgeſproo-
„ ken?"

Inzonderheid dringt de veroordeelde Ridder op Regtsgronden aan, welk een voorzigtigheid in den Regter gevorderd wordt in de beoordeeling van een geſchrift, 't welk door den Openbaaren Beſchuldiger als crimineel wordt voorgedraagen, met byvoeging, „ en hoe veel te „ meer kwam deeze Voorzigtigheid niet „ te paſſe, ten aanzien van vertrouwlyke „ Brieven, die nimmer geſchikt waren om „ publiek te worden, en niets anders be- „ helsden, dan myne gedagten over den „ toeſtand van een, door Verdeeldheden, „ zo fel geſchokt Vaderland: zo dat, „ wanneer het Systhema van myne Reg- „ ters doorgaat, al ras de gedagten zel- „ ve, als Misdaaden van Majeſteitſchen- „ nis geſtraft zullen worden, even als in „ de dagen van TIBERIUS."

Met de woorden van MONTESQUIEU het haatlyk gedrag diens vervolgenden Keizers afgemaald, en het getuigenis van den beroemden Uitlegger der *Engelſche* Wetten BLACKSTONE, over dit Misdryf en de moeilykheid om 't zelve te bepaalen, bygebragt en getoond te hebben, hoe dit, naar het zeggen diens Regtsgeleerden, „ *aan heerschzugtige Overheden, en* „ *derzelver Dienaaren, gelegenheid verſchaft,* „ *om, met den naam van Majeſteitſchennis,* „ *zaaken te beſtempelen, die er geen ſchyn* „ *van hebben;* als mede dat, *onder het Be-* „ *wind van eene geweldige Overheerſching, by-*

„ *zon-*

„ *zondere Geſchriften (die niet publiek ge-* LX.
„ *maakt waren) gediend hebben, om de Schry-* BOEK.
„ *vers van wege de misdaad van Majeſteit-* ——
„ *ſchennis te beſchuldigen*," wyst de ver- 1787.
oordeelde Ridder zyne Regters „ na het 1788.
„ verzoek van OLDENBARNEVELD, en der
„ andere in dien tyd gevangene Staatsle-
„ den, den Regteren gedaan, van te wil-
„ len letten op het zeggen van PLINIUS,
„ in zyne Lofreden aan TRAJANUS, *Ma-*
„ *jeſtatis crimen eſſe plurimque ſingulare,*
„ *& pene unicum crimen eorum qui crimine*
„ *vacant* (*). —— Inmiddels wil ik tevens
„ myne tegenparty in het voorbygaan ge-
„ legenheid geeven, van eens door te
„ denken, over 't geen ik zou kunnen
„ bybrengen, ten aanzien van vertrouw-
„ lyke Brieven, en omtrent de gevolgen,
„ die zy zouden te wagten hebben, by
„ aldien het gebeurde, dat zy, op haare
„ beurt, deswegen van Majeſteitſchennis
„ beſchuldigd wierden (†)."

Als een byzonder misdryf diens Ridders werd, in zyn Vonnis aangevoerd, „ dat „ hy zich hadt ſchuldig gemaakt aan het „ houden van verboodene en vyandlyke „ Correspondentie, over zaaken den in- „ wendigen ſtaat van dit Gemeenebest be- „ treffende, en getoond hadt een toeleg „ te

Beſchuldigd van ongeoorloofde Briefwisſeling, door hem wederſprooken.

(*) „ Dat het misdryf van Majeſteitſchennis, „ meestal een zonderlinge misdaad, en bykans de „ éénige misdaad is der zodanigen, die geen mis- „ dryf begaan hebben."

(†) *Memorie van* CAPELLEN TOT DE MARSCH bl. 61—67.

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ te voeden, om, tot bevordering van „ zyne pernicieuſe desſeinen, de hulp en „ adſiſtentie van eene vreemde Mogen„ heid in te roepen." —— Eene beſchuldiging, welke hy van zich weert, met tegen zyn gehouden gedrag in vergelyking te brengen, dat zyner Veroordeelaaren in het inroepen en ondersteunen der *Pruisſiſche* Krygsknegten, en toont hy de verregaande onbeſchaamdheid, „ dat zy, die „ dit alles hadden helpen bewerken, en „ zo kennelyk bevorderd, hem als een „ doodſtraflyke Misdaad toerekenden, dat „ hy, als Lid van Staat, over 's Lands „ bekommerlyken toeſtand, eene verſtand„ houding gehouden hadt met den Ko„ ning van *Frankryk*, den erkenden na„ tuurlyken Bondgenoot van zyn Vader„ land, die, by het jongſte Tractaat van „ Alliantie met de Republiek, de Bezit„ tingen, Regten en Voorregten der re„ ſpective Provincien, Steden en Leden „ van dezelve plegtig hadt geguaran„ deerd." —— „ Waar uit," vraagt hy, naa deeze voordragt, „ is aan myne Reg„ ters, of aan myne wederparty, de min„ ſte ſchyn van myne vyandige oogmer„ ken, in het onderhouden deezer ver„ ſtandhouding gebleeken?" — Ter meerder beſchaaminge zyner Veroordeelaaren, legt hy zyne verrigtingen open, door het mededeelen eens Briefs van hem, aan wylen den Graave DE VERGENNES gezonden, met het antwoord; voorts een Brief van zyne hand, kort vóór de Omwente-

ling,

ling, aan den Graave DE MONTMORIN geſchreeven (*).

LX. BOEK. 1787. 1788.

Zo verdeedigde zich CAPELLEN TOT DE MARSCH, tegen een Vonnis 't geen hem niet alleen van alle Waardigheden ontzette, maar ook veroordeelde, om, „ wanneer hy in handen van de Juſtitie „ mogt komen te geraaken, gebragt te „ worden ter plaatze waar men gewoon „ is crimineele Executie te doen, en al„ daar, anderen ten afſchrik en exempel, „ door de Scherpregter met het Zwaard „ geſtraft te worden, dat 'er de dood naa „ volge (†)." —— Voorlange was die Ridder de hand zyner Vervolgeren ontweeken, en hadt in *Frankryk*, niet verre van *Parys*, te *Seve*, zich nedergezet. Wel waren 's Mans aanzienlyke vaste Goederen in beſlag genomen, als of men ze naderhand wilde verbeurtverklaaren, ſchoon deeze Straf, geheel *Gelderland* door, en omtrent alle Misdaaden, afgeſchaft was; doch by het Doodvonnis in de kosten des Gedings verweezen, werden, naa dier betaaling, zyne Goederen weder ontſlaagen.

Vonnis.

Met rede mogt die gevonniste Ridder, onder andere zeggen. „ Ik wil, dat gansch „ *Nederland*, ja geheel *Europa*, beſliſſe, „ of myne verwerping van zulk een Von„ nis, geweezen door eenen Regter, die „ my-

CAPELLENS betuigingen.

(*) *Memorie van* CAPELLEN TOT DE MARSCH bl. 166—169. *Bylagen* No. 46. 47. en 48.
(†) *Memorie* als boven b.. 134.

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ myne Party zelfs te vooren verklaard „ hadt, *myne notoire Party* te zyn, niet „ van dien aart is dat hetzelve *per se* als „ nietig kragteloos en van onwaarde moet „ gehouden worden (*)!" —— En kunnen wy ons niet wederhouden een gedeelte des Slots van het te meermaalen aangehaalde Geschrift des Ridders hier te plaatzen. „ Schoon het der Voorzienigheid niet behaagd heeft, dat myne Tegenparty, tot heden (†), haare wreede „ Wraakzugt door het *Zwaard*, in het „ storten van myn bloed, heeft kunnen „ loschen, wil ik niet ontkennen, dat „ het voor *my en de mynen bitter* en in „ veele opzigten *zeer drukkende* valt, een „ door my geliefd Vaderland, waar aan „ ik zo naauw gehegt was, en tot welks „ opbouw myne Voorvaders roemrugtig „ hebben medegewerkt, te moeten derven; een Vaderland, dat my altyd na „ aan het hart zal leggen, en voor welks „ redding ik steeds alles, ja het leeven, „ veil hebbe.

„ Te vergeefsch vleijen zich myne Vervolgers, dat zy in staat zyn, door hunne „ woe-

(*) *Mem.* als boven bl. 6. *enz.* Dit staat op het voorstel, om het Geschil in den Jaare 1786, vermids het Hof van *Gelderland* 'er mede in betrokken was, te brengen tot Decisie van het een of ander Extra Provinciaal en volkomen onzydig Geregtshof, het zy van *Holland*, *Friesland* of eenig ander. Zie onze *Vaderl. Hist.* XII. D. bl 295.

(†) Het Voorberigt der *Memorie*, waar uit wy dit ontleenen, is geteekend *Sens by Paris* 25. Feb. 1791.

„ woede, aan my te kunnen beneemen LX.
„ die alles overtreffende gerustheid van BOEK.
„ myn geweeten, waar door ik tevens ——
„ meer en meer overtuigd worde, wan- 1787.
„ neer ik de rampzalige gevolgen der 1788.
„ heerschzugt overdenke, van, naar Eed
„ en Pligt, het myne, schoon tot heden
„ vergeefsch, te hebben aangewend tot
„ bevordering van het welzyn myner
„ Landgenooten, en ter afweering van
„ eene hun thans zo geweldig knellende
„ Slaavernij. —— Heeft het my niet mo-
„ mogen gebeuren myne poogingen te
„ zien gelukken, ik zal daarom mynen
„ pligt nimmer vergeeten, en steeds bly-
„ ven gedenken aan myne gezegden, by
„ gelegenheid, dat ik de laatste reize,
„ (den 13. May 1787) ter Staatsvergade-
„ ringe, aan de Meerderheid myner on-
„ gevoelige Medeleden den jammerlyken
„ toestand des Vaderlands afschilderde;
„ *de Republiek kan te gronde gaan; maar*
„ *de vertroosting van een goed Burger, al*
„ *moet hy zich onder haare puinhoopen be-*
„ *graaven, bestaat in allen, wat tot redding*
„ *van 't Gemeenebest kon strekken, bepaald*
„ *te hebben!*

„ Dat myne Vyanden zich verheugen
„ van over my te hebben gezegepraald,
„ door my, als een Verraader te hebben
„ veroordeeld tot eene, in hunne oogen
„ schandelyke straffe des doods! dan, zy
„ houden zich verzekerd, dat deeze Ver-
„ oordeeling op my eenen geheel tegen-
„ strydigen indruk maakt; ja, ik behouwe

„ het

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ het door hun tegen my gevelde Vonnis
„ des doods, als een gedenkteken, door
„ denzelven, huns ondanks, my ter eere
„ opgericht, waar door het altyd aan my-
„ ne Landgenooten, en aan de Naakome-
„ lingſchap, zal kunnen blyken, dat ik
„ den duuren Eed, waar mede ik my aan
„ derzelver belangen had verbonden, nim-
„ mer hebbe verbrooken!

„ Myne ernſtige bede is intuſſchen,
„ dat myne Medeburgers, by het over-
„ denken hunner en myner poogingen
„ den moed behouden! Hy, die de lot-
„ gevallen der Ryken en Staaten beſtuurt,
„ daar de onderdrukking by hem een gru-
„ wel is, zal wel eens den blyden dage-
„ raad der Vryheid voor de Inwoonde-
„ ren van *Nederland* doen opdaagen! Zy
„ vestigen dan ſteeds hunne aandagt op
„ denzelven! Zy ſmeeken, met my, den
„ Almagtigen, dat Hy eens die Vryheid,
„ in het midden van een Gemeenebest,
„ dat zonder haar aanzyn gewis ten gron-
„ de gaat, doe herleeven; dat die Vry-
„ heid in haar midden, de zo wreed ge-
„ ſmeedde kluisters verbreeke; de Dwing-
„ landy, die de geſchenken, door de
„ wonderen des Allerhoogſten hun ge-
„ gund, nutteloos doet worden, verplet-
„ te; dat die geest eener waare Vryheid,
„ doe ontbranden het vuur, waar mede
„ hy voorheen onze Voorvaders beziel-
„ de; dat die, in hun midden, Mannen
„ vorme, die hun gelyk worden, ja over-
„ treffen; dat de kruipende ſlaaf zich ein-

„ de-

„ delyk zyner ketenen ſchaame; dat by
„ den Ingezetenen een nieuwe moed ge-
„ booren worde, om hunne geſchondene
„ Regten te rug te eiſchen; dat zy, die
„ gehouden zyn dezelve te beveiligen,
„ grootmoedig en belangloos tot inkeer
„ komen; dat eindelyk de Rede de ſchan-
„ delyke vooroordeelen der Overheden,
„ die hun vervolgen, geneezende, de
„ willekeurige geweldenaaren moge over-
„ tuigen, dat zonder Vryheid geen ge-
„ luk, geen welvaard, en geen luister,
„ voor eenen Staat beſtendig zyn kun-
„ nen (*)."

LX. BOEK. 1787. 1788.

Schoon het Vonnis over den *Gelderſchen* Ridder GERRIT WILLEM ZUYLEN VAN NIEVELD laater werd uitgeſprooken (†), dan eigenlyk in den Jaarkring onzer tegenwoordige Beſchryving valt, vordert de gelykheid der ſtoffe, dat wy 'er hier van ſpreeken. Hy werd by vonnis verklaard, zich ſchuldig gemaakt te hebben — Aan een ongeoorloofd en ſtrafbaar Beklag aan eenen anderen Souverain, wegens het Beſtuur van de Regeering in de Provincie *Gelderland*, dit ſlaat op den bovengemelden Brieve (§) — Aan eene handelwyze

Vonnis over G. W. ZUYLEN VAN NIEVELDT.

(*) *Memor. van* CAPELLEN TOT DE MARSCH bl. 123—126.

(†) Te weeten op den 10. van Wintermaand 1789; en dat des Heeren VAN DE CAPELLEN TOT DE MARSCH de Jaar- en Dagtekening draagt van 1788. 8. Aug.

(§) Zie hier boven, bl. 197.

LX. BOEK. 1787. 1788.

ge ſtrydig met zynen gedaanen Eed — Aan eene haatlyke misduidinge van 's Landſchaps Reſolutien en Maatregelen (*) — en eene atroce Injurie van den Souverain. Te deezer oorzaake werd die Ridder, naa zich tegen de beſchuldigingen vrugtloos verdeedigd te hebben, voorgeſteld, als „ Inhabil om als Lid van de Ridderſchap, „ in 's Lands- Quartiers- of eenige andere „ Vergadering te compareeren, en van „ zyn regt daar toe, als mede van alle „ verdere Publieke Functien, die hy in „ *Gelderland* zou mogen bekleeden, ver„ vallen: denzelven daar en boven con„ demneerende in eene boete *twee duizend* „ *Zilveren Ducatons*, ten behoeve van de „ Domeinen deezer Provincie, binnen „ drie maanden, naa de Pronunciatie van „ deeze Sententie, te betaalen, met ver„ dere Condemnatie van den Gedaagden „ en Beklaagden in de kosten deezer Pro„ cedure, tot Taxatie en Moderatie van „ den Hove." Deeze rekening bedroeg, *zeventien honderd en tien Guldens, dertien Stuivers*: weshalven het geheele beloop deezer drukkende betaaling niet minder was dan *acht duizend zeven honderd tien Guldens en dertien Stuivers*. Eene zwaare Geldboete door dien Ridder opgebragt; die daar

(*) In den geheelen loop der *Gelderſche* Geheurtenisſen komt hy vóór als een eerst Voorſtander der Volksvryheid; wy beroepen ons op onze Historie door het geheele Tydvak der onlusten heen.

daar by berustende, onder de Stillen in den Lande verbleef (*).

Welhaast naa de Omwenteling verklaarden twee der Ondertekenaaren van dien gehaaten Brief, met naame J. H. ZUYLEN VAN NIEVELDT, en J. C. VAN ECK „ in „ alle opregtheid en waarheid, geene andere inzigten bedoeld te hebben, door „ zich by Misfive *aan de Bondgenooten* te „ vervoegen; dan het daarſtellen van een „ voordragt der zaaken, zo als zy den „ toedragt van dezelve, ten dien tyde, „ meenden te moeten beſchouwen, en „ verder om de gegrondheid hunner ſuste„ nue, en de oorzaaken der verſchillen en „ oneenigheden aan den dag te leggen; „ zonder daar door de minſte atteinte aan „ de Souveraineiteit der Provincie te heb„ ben willen toebrengen, veel minder de „ Staaten van dit Landſchap, in 't alge„ meen, of de Leden van dezelve in 't „ byzonder, in hunne contrarie begrippen, „ of ſustenues te hebben willen taxeeren, „ verklaarende te proteſteeren en zonder „ waarde te beſchouwen alle daar tegen „ aanloopende en ſtrydige explicatie (†)."

LX. BOEK. 1787. 1788. Een en ander der *Gelderſche* Edelen leevert een Geſchrift in.

Dee-

(*) Men zie de *Verzameling van Stukken, raakende de Procedures voor den Hove van Gelderland, geventileerd op en tegen Jonkheer* G. W. VAN ZUYLEN VAN NIEVELDT: en bovenal in de Voorreden daar voor geplaatst, zeer leezenswaardig, en een ſtuk waar op CAPELLEN TOT DE MARSCH bl. 110. van zyne *Memorie* wyst. Deeze *Verzameling* zag het licht te *Amſt.* by J. ALLART 1790.

(†) *Verzam. van Stukken* als boven bl. 35.

BL. BORK. —— 1787. 1788.

Deeze beide Heeren, nevens E. J. VAN NIEUWKERK, genaamd NYVENHEIM VAN WIEL; M. VAN BRONKHORST; B. VAN NIEUWKERKEN, genaamd NYVENHEIM VAN DORTH en C. J. VAN NIEUWKERKEN, genaamd NYVENHEIM en G. W. VAN ZUYLEN VAN NIEVELDT, dienden laater een breedſpraakig Verzoekſchrift in, ſtrekkende tot verdeediging, althans ter verſchooning van hun gehouden gedrag, om daar door ontheeven te worden van alle tegen hun ondernomene Regtsvervolgingen. Zy erkenden daar by, „ dat zy „ in hunne begrippen zouden kunnen ge„ dwaald, maar zonder opzet gedwaald „ en altyd met eene goede Intentie ge„ handeld te hebben (*).“

Viet lieten zich op eene vernederenden toon hooren.

Geen ſpoed nam deeze zaak, geene opheffing der Regtsvorderingen volgde: waar op viet der *Gelderſche* Edelen, in dezelve begreepen, met naame E. J. VAN NIEUWKERKEN, H. W. J. VAN LYNDEN, J. H. VAN ZUYLEN VAN NIEVELD en J. C. VAN ECK, zich nader by de Staaten vervoegden, en op een zich zeer vernederenden toon lieten hooren. Immers zy gaven hier by te kennen, hunne vrees, dat de tot nog aangewende poogingen vrugtloos geweest waren; uit hoofde dat zy zich in een verſlag van zaaken hadden ingelaaten, en daar door mogelyk aanleiding gegeeven, om te denken als of zy ten

(*) 't Zelve is geheel voorhanden in de bovengemelde *Verzameling* bl. 37—43.

ten oogmerke gehad hadden, hun gehouden gedrag, in alle opzigten, te verdeedigen, en dus het onderzoek der Justitie te ontwyken. —— Thans wilden zy eene nadere proeve neemen, om de Staaten van *Gelderland* van hunne waare bedoelingen te overtuigen, en alle nadeelige denkbeelden, ten deezen opzigte, uit den weg te ruimen.

LX. BOEK. —— 1787. 1788.

Hier toe bragten zy in 't midden, zich in de ongelukkige omstandigheden bevonden te hebben, van met de Meerderheid der Staatsleden te verschillen in hunne gevoelens over 't algemeen Bestuur van zaaken, en over de middelen ter bevordering van 't belang des Vaderlands. Dat zy als een gepast middel om die verwyderingen tegen te gaan, aangezien hadden, het schryven van den Brief aan *Holland*, en de overige Bondgenooten, die grond gaf tot de beschuldigingen tegen hun.

Zy verschoonden zich van allen *doleusen toeleg*, en van alle *seditieuse voorneemens*; zy beweerden het gedaan te hebben op grond van twee Artykelen der *Unie van Utrecht* het Eerste en Zestiende, „ zonder „ des tyds, dit zyn hunne eigene woorden, „ gelyk zy openhartig betuigden, „ te hebben gepenetreerd, al het beden„ kelyke, 't welk zy van achteren ont„ dekt hadden dat daar in kwam te resi„ deeren. —— Dat zy met die edelmoe„ digheid, welke aan cordaate Regenten „ betaamt, wel wilden erkennen, dat zy „ zich, by eene nadere overweeging van

LIB. BOEK. 1787. 1788.

„ de zaak, overtuigd hebben moeten houden, dat zy *omtrent deeze hunne bevoegdheid gedwaald hadden*, en dat, schoon deeze dwaaling alleen uit een verkeerd begrip of misvatting dier Artykelen ontstondt, zy wel wenschten tot deezen stap niet te zyn overgegaan. —— Te meer nog, dewyl zy daar door, tot hun leedweezen, gelegenheid gegeeven hadden om in verdenking te geraaken, omtrent hunne gevoelens van eerbied en hoogagting voor de Vergadering van hun Ed. Mog." —— Deswegen beroepen zy zich op de tydsomstandigheden, die hun onvoorzigtig, en by overhaasting, verscheide uitdrukkingen hadden doen ontglippen, die zeker, by bedaarder gemoedsgesteldheid, en wanneer zy zich meer tyds hadden kunnen geeven tot overweegen, door hun niet zouden gebruikt geweest hebben. Wat ook deswegen, en omtrent den bewusten Brieve, mogt weezen, zy verzogten „ het daar voor te houden, als of het niet gebeurt ware."

Om niet weder eenigen schyn te geeven tot het vermoeden als of zy de aandagt der Staaten met een Verdeediging van hun gedrag bezig hielden, lieten zy de verdere Beschuldigingen, tegen hun in 't midden gebragt, onaangeroerd; hoe hard het hun moest vallen, beschuldigd te worden van *Seditie en Overtreeding van kunnen Eed*, „ Al het geen waar door „ zy zich in eenige verdenking omtrent

„ dit

„ dit een en ander hadden gebragt, was LX.
„ door hun ter goeder trouwe en met de BOEK.
„ beste oogmerken geſchied, ſchoon zy ——
„ in hunne begrippen en maximes ge- 1787.
„ dwaald, en op abuſive gronden kwalyk 1788.
„ gehandeld konden hebben."

Hoe veel dit reeds ware, deeden zy Uitſlag
nog eene verdere ſchreede; een ſtap, dien der zaa-
zy oordeelden, dat alles te hunner gena- ke.
bekoming moest afdoen; doch teffens,
hun gedrag by veelen deedt wraaken.
„ Niets meer wenſchende," 't zyn de
eigen woorden deezer Ridderen, „ dan
„ zich van alle verdenkingen omtrent
„ hunne waare gevoelens te kunnen zui-
„ veren, ſchroomden zy niet te verklaa-
„ ren, dat hun niets aangenaamer zou
„ weezen, dan dat hun Ed. Mogenden
„ aan hun gelegenheid geliefden te gee-
„ ven, om hun te overtuigen, dat zy,
„ getrouw aan hunnen gedaanen Eed,
„ niet zouden naalaaten altyd te helpen
„ maintineeren en handhaaven, de tegen-
„ woordige vorm van Regeeringe, zo
„ als dezelve, ten aanziene van de Stad-
„ houderlyke Waardigheden en deszelfs
„ Succesſien, zo wel in de vrouwlyke als
„ manlyke Linie, by 's Landſchaps Reſo-
„ lutie van twaalf January MDCCXLVIII
„ was vastgeſteld; en ook altyd, zo veel
„ hun aanging, allerdings te obſerveeren
„ en na te leeven het Reglement op de
„ Regeering, binnen deezen Furſtendom
„ en Graaffchap by 's Lands Reſolutie
„ den zeventienden October MDCCL gear-

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ resteerd, en om vervolgens meteen„ nende, en met onderlinge vereeniging „ en vertrouwen, met hun Ed. Mog. te „ helpen medewerken tot bevordering van „ het waare belang en welweezen van „ den Lande." —— Hoofdzaaklyk het zelfde Vonnis als wy hier boven, wegens G. W. ZUYLEN VAN NIJEVELD gelegen hebben, werd over hun gewreeken; nogthans met dat onderscheid, dat, indien VAN BRONKHORST, NYVENHEIM VAN DORTH en NYVENHEIM VAN BOMMEL, de boete van twee duizend Zilveren Dukatons, binnen den tyd van drie maanden, niet voldeeden, en zo lang zy hier in nalaatig bleeven, *Gelderland* hun ontzegd bleef.

Eenige *Elburgers* verzoeken te vergeefsch genadetoon.

Weinig tyds naa de Omwentelinge kwamen veelen in *Gelderland* met Smeekschriften aan de Staaten te voorschyn, meer en min schulds bekennende en vergifnis smeekende, als J. H. RAUWENHOFF Voorzittend Burgemeester (*), Mr. HERMAN HENDRIK VITRINGA, Secretaris van *Elburg* (†); de beide Kerkleeraars dier Stad Jo-

(*) Deeze Burgemeester RAUWENHOFF vindt men op een overgeevene Naamlyst der *Elburgsche* Ingezetenen, die zich te *Utrecht* gewapend onthouden hebben. Een lyst, ten zynen opzigte gebrekkig; dewyl hy nimmer te *Utrecht* eenigen dienst heeft gedaan. Zie de *Verzam. by* DE CHALMOT XVI. D. bl. 201.

(†) *Verzamel.* als boven bl. 144. en X. D. bl. 1—9. *N. Nederl. Jaarb.* 1789. bl. 1963.

JOHANNES HENDRIK VAN DIERMEN en GEORG HENDRIK HEYN (*) — Dan zonder vrugt: immers werden J. H. RAUWENHOFF en H. H. VITRINGA, door het Provinciaal Hof van Justitie, verre vallen verklaard van hun Burgerregt en van hunne Bedieningen; de eerstgemelde daarenboven om met het zwaard gestraft te worden dat 'er de dood naa volgde, en de laatstgenoemde zyn leeven lang gebannen, op straffe van den dood; de Kerkleeraars VAN DIERMEN en HEYN van hun Predikampt vervallen, en ten doode met den zwaarde verweezen. Geen hunner bevondt zich binnen het bereik der Regteren, Staaten van *Gelderland* hadden aan zich het regt behouden, om 's Hofs geslaagene Vonnissen te verzagten; dit bragt te wege, dat de Burgemeester en de twee Kerkleeraaren, tot het zwaard veroordeeld tot eene al hun leeven lange Ballingschap, op bedreiging des Doods, verweezen wierden; terwyl de ballingschap van den Secretaris VITRINGA zich tot zes Jaaren bepaalde, onder bedreiging van Lyf-

LX. BOEK. 1787. 1788. Vonnissen over hun uitgesprooken.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 172. *Verzameling by* DE CHALMOT III. D. bl. 87—93. Laatstgemelde zoekt in 't byzonder verschooning, wegens het wegvoeren der Papieren en Gelden van *Doesburg* een Liefdaadig Gesticht te *Elburg*, welke weder ter behoorelyker plaats bezorgd waren. In deeze zaak vondt zich mede betrokken EGBERT WILLEM BRINK Predikant te *Oosterwolde*, die mede een Smeekschrift inleeverde. *Verzamel. by* DE CHALMOT XVI. D. bl. 190. Men sla terug tot in onze *Kerkel. Hist.* het XIX. D. bl. 272.

LX. BOEK. Lyfstraffe, zo hy binnen dien tyd in *Gelderland* kwam. Mindere Straffen en Geldboeten werden anderen opgelegd (*).

1787. 1788. Niet minder dan acht en tachtig uitgeweeken *Elburger* Ingezetenen vervoegden zich met berouwbetoon en belofte van een tegenovergefteld gedrag in 't vervolg, by Staaten van *Gelderland* (†).

Vonnissen over eenige *Hattemers*.

De Hoofdbeleiders der verdeedíging van de Stad *Hattem*, *Elburgs* lotgenoot (§), de Burgemeester HERBERT VAN WESTERVELD en J. H. VAN DYK, Lid der Gezwoorne Gemeente, en H. W. DAANDELS, die zich de voorften betoond hadden zo in het handhaaven van het Regt hunner Medeburgeren, als in het verdeedigen der Stad tegen Krygsgeweld, werden door het Hof van *Gelderland* gevonnisd, om, als fchuldig aan de misdaad van Gekwetfte Majefteit en Oproer, ter gewoone Strafplaatze, door de Scherpregter met het zwaard over 't hoofd te worden geftraft, en voorts, op ftraffe des doods, uit *Gelderland* gebannen. Een Vonnis, door de Staaten in zo verre verzagt, dat het in eene uitbanning voor eenige Jaaren, of voor altoos, veranderd werd (**).

Met

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 775. *Verzam. by* DE CHALMOT IV. D. bl. 262—268.

(†) *Verzam. by* DE CHALMOT III. D. bl. 94.

(§) Men zie terugge in onze *Vaderl. Hist.* XII. D. bl. 178. *enz.*

(**) *Verzam. by* DE CHALMOT VI. D. bl. 244. en *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 775. en 776.

Met regt mogt de Heer VAN WESTERVELD, wegens dit Vonnis, en de Verzagting van 't zelve, ſchryven; „ Het kan, „ het mag my niet onverſchillig zyn, dat, „ ſchoon my de Momber met zyn Sub„ ſtituut aanklaage als ſchuldig aan Op„ roer, Wederſpannigheid, en het kwet„ zen der Hooge Regeering van dit Land„ ſchap — en een regterlyk Vonnis my, „ ſchier op dezelfde gronden, den Stoel „ van Eer en Vaderlandſchen Bodem ont„ zeggen, en op een ſpanne breed ten „ prooi aan 't Wraakzwaard ſtellen —— „ men my nu en eerlang kenne, hoe „ zeer een Slachtoffer der wisſelvallige „ Staatkunde, en myner onbezweeken „ Vaderlandsliefde, nogthans geheel on„ bevlekt in Eer, Deugd en Goeden „ Naam. Hoe hard en wrang ook den „ vrygebooren Man, die ſteeds op Eed „ en Pligt, geen gunst of voordeel, im„ mers niet ten koste van eerlykheid en „ regt, in het behartigen van zyn post, „ altoos, maar voor al in die hachlyke ty„ den bedagt was, zulk een Straſoefe„ ning valle; dezelve nogthans kan geen „ inbreuk doen op myne huislyke Geluk„ zaligheid, Perſoon en Agting. — Niets „ ontëerends, niets ſchandelyks bewust „ te zyn is een bron van genoegen, die „ een Balling, in de ballingſchap, het „ leed doet vergeeten. —— 't Kan zyn, „ dat ik in myne Patriottiſche Grondbe„ ginzelen gedwaald heb, ik durf egter „ ronduit verklaaren, dat ik dan ter goe-

LX. BOEK. 1787. 1788.

H. VAN WESTERVELDS Aanmerking op dit Vonnis.

IX. BOEK. 1787. 1788.

„ der trouw, zonder arg, list of boos op-
„ zet gedwaald hebbe. —— Ik voldoe aan
„ het Vonnis, betaalende de kosten tot
„ den laatsten Quadrantpennig, leef ik in
„ Ballingschap, voor als nog op *Stichtschen Boodem*, en onthoude myn voet
„ van het *Geldersche Grondgebied*, waar myne wandeling roerlings langs strekt. —
„ Van deezen grond hoop en wensch ik
„ my te onthouden tot Mey MDCCXCVIII,
„ zo stipt en getroost, als ik dus verre
„ deedt. —— Is 'er iets 't welk my in
„ myne Ballingschap smertlyk valt, 't is
„ dit, en dit zal my ieder, wiens hart
„ welgeplaatst is, ten goede houden, dat
„ ik een tederminnende en geliefde Moeder, in haaren gryzen hoog — hoog
„ bejaarden Ouderdom, moet onbezogt
„ laaten, en my, naar den gewoonen loop
„ der Natuur, hoogst waarschynlyk zal
„ genoodzaakt vinden, my van eene Liefdepligt niet te mogen kwyten, welks
„ bezef myn hart diep treft, en smertlyk
„ grieft (*)."

Oproer te *Thiel*, waar in het Krygs-

In *Gelderland*, waar men de Patriotten, zints lange, onder bedwang, en door zo veele plunderingen als ons Geschiedblad, in vroegeren tyde, vermeldde (†), beroofd

(*) Aan deeze tachtigjaarige Moeder draagt hy het zeer leezenswaardig Werkje op, waar uit wy dit ontleenden, getyteld, HERBERT VAN WESTERVELT, *een uit den Raad van Hattem gevonnisd*. Te *Harderwyk* by JOH. VAN KASTEEL 1791.

(†) Zie in 't byzonder het XVIII. Deel onzer *Vaderl. Hist.* zo verre het *Gelderland* betreft doorgaans.

noofd-hadt, viel naa de Omwenteling niets van deezen aart, 't geen veel beteekende, voor, wanneer men de Stad *Thiel* uitzondert, waar het Gepeupel, door eenigen des ingelegerden Krygsvolks geholpen, plundering aanrichtte. Eenigen deezer komen, in eenen Brieve des Stadhouders, in Wintermaand des Jaars MDCCLXXXVII aan den Generaal Major VAN WILCKE geschreeven, voor, „ als „ aanleiders der Ongeregeldheden, welke „ te dier Stede hadden plaats gegreepen." Zy waren aan het Stadsgerecht overgegeeven om dezelve te regt te stellen, en hunne Naamen uit het Regimentsboek van den Generaal Graave D'ENVIE uitgeschrapt; verwagtende zyne Hoogheid, „ dat de „ overige Manschappen dier Compagnien „ zich in 't vervolg, als ordentlyke Lieden zouden gedraagen, zonder zich ooit „ of immer te laaten verleiden om eenige „ desorders te ploegen, of overlast aan „ de goede Ingezetenen te doen."

volk medepligtig is.

De Generaal Major VAN WILCKE, die oordeelde, naa deeze aanschryving des Capitein Generaals, het Gebied over de dus gezuiverde Krygsbezetting te kunnen nederleggen, gaf des der Regeeringe kennis: die eene Bezending aan hem afvaardigde, met dankzegging voor de moeite, welke hy wel op zich genomen hadt, met het Bevel over de Stadsbezetting te aanvaarden, in de moeilykste omstandigheden, en zich daar van met de uiterste wakkerheid en voorzigtigheid te kwyten. Tevens ver-

Dankzegging aan den Generaal Major WILCKE.

LX. BOEK. 1787. 1788.

verklaarende, dat zy, benevens alle welmeenende Burgers en Ingezetenen, hem aanmerkten als een voornaam middel tot herſtelling van de rust, en dus van het behoud en de voorkoming des ondergangs van de Stad *Thiel* (*). —— Schoon wy de byzonderheden van dit Plunderbedryf nergens gemeld vinden; valt uit het ſchryven des Capitein Generaals, en de dankbetuiging der Regeeringe, genoeg op te maaken, dat het in deeze Stad ſchuw moet toegegaan hebben; alleen vinden wy opgetekend, dat, ten dien tyde, aan het Huis en den kostbraaren inboedel van den Burgemeester PAQUES DE CHAVONNES eene zeer groote ſchade werd toegebragt. — Uitwyzens bovengemelde Dankzegging der Regeeringe, heeft de Bevelhebber des Krygsvolks, in dit jongſte Oproer, zich beter gekweeten, dan in het Oproer en de Plundering niet lange vóór den Ommekeer der zaaken (†).

Arnhem en andere Plaatzen tot het Oranjedraagen opgewekt.

Onder de *Gelderſche* Steden ſtaken *Harderwyk* en *Arnhem* uit in het voorſtaan der Burgervryheid. Te laatstgemelde Stede betoonden zich een groot gedeelte der Ingezetenen zeer traag om de Oranjeverciersels te draagen, weshalven de Stadsregeering zich genoodzaakt vondt, om, by herhaaling, door openbaare afkondigingen, de Burgers daar toe ten ſterkſten aan te maanen, 't geen ook op veele andere

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 5875—5879.
(†) Zie onze *Vadert. Hist.* XVIII. D. bl. 179—183.

dere plaatzen, in dit Gewest, met de Omwenteling te onvrede, geſchiedde (*). LX. BOEK.

De Regeering der Steden *Arnhem*, *Nymegen* en *Zutphen* eene ſterke neiging onder de Inwoonderen beſpeurende, om, gelyk zy zich uitdrukten, „ ten betoon „ van Vaderlandsliefde, als mede van hun „ genoegen en deelneeming in het herſtel „ en de bevestiging van 's Lands wettige „ Conſtitutie, des blyk te geeven, door „ openbaare Vreugdebedryven," vonden het egter geraaden, dit op den Verjaardag des Stadhouders in 't Jaar MDCCLXXXVIII uit te ſtellen, „ op dat niet," 't zyn de eigene woorden der Afkondiginge, die duidelyk te verſtaan geeven hoe zeer zy ſchroomden, dat deeze Vreugdebetooningen aanleiding zouden geeven tot het vernieuwen der in een en ander dier Steden zo dikwyls ondervondene hoogstgaande oproerige beweegenisſen, „ uit diergelyke „ openbaare demonſtratien van Vreugde, „ tegen de waare intentie, by deeze en „ geene losbandigen, aanleidinge zou kunnen genomen worden tot onbetaamelyke „ Conduiten, en het pleegen van buitenſpoorigheden, waar door de Burgers en „ Ingezetenen als dan veelligt zouden „ worden geinquietteerd, derzelver tranquiliteit verminderd, en eene ſtooring in „ de publieke rust veroorzaakt, daar zy „ thans eene behoorelyke gerustheid voor „ hun Perſoonen en Goederen, door de „ ge-

1787. 1788. Vreugdebedryven op 's Prinſen Jaardag te *Arnhem*, *Nymegen* en *Zutphen* verboden.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5879.

LB. BOEK. 1787. 1788.

„ genomene maatregelen en toezigt der „ Justitie mogten genieten; gelijkerwys „ ook hun Wel Ed. Groot Agtb. in de „ onvermijdelyke noodzaakelykheid gebragt „ zouden kunnen worden, tot nieuwe „ Strafoefening, tot handhaving van de„zelve (*)."

Hoe te *Nymegen* gevierd.

In *Nymegen* bepaalde zich de Feestviering tot een pragtig Middagmaal, aangerigt door de Leden eener te dier Stede nieuwlings aangelegde Societeit, uit Krygslieden en Burgers bestaande, onder de Zinspreuk, DAT BUIGT BREEKT ZEDEN, op welken maaltyd vele Regeeringsleden genoodigd en aanwezig waren. De Muzyk vermeerderde de vreugd, en de Rector der *Latynsche* Schoole E. J. B. SCHONNE roerde op dien maaltyd de *Romeinsche* Lier, de Gasten onthaalende op een *Latynsch* Dichtstuk (†).

Hoe het Vorstlyk Gezin te *Zutphen* ontvangen werd.

Vergoeding voor dit uitstel van Vreugdebetoon ontvingen die Steden, wanneer, in Herfstmaand, de Stadhouder met zyn Gezin die Gewesten een bezoek gaf. Nat dat *Dieren* zich in het ontvangen deezes hoogen Gezelschaps verlustigt, en allen betoon van vreugde gegeeven hadt; nat dat de Erfprins van daar, met den Collonel STAMFORT, den jongen Graaf VAN BYLANDT, en den Hoogleeraar TEERINK, de reis na *Berlyn* aangenomen hadt, kwam het Vorstlyk Gezin, door veertig Boeren te

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 176.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 298.

te paard, met ontbloote Sabels voorzien, begeleid, onder het geschooner van drie en zestig kanonschooten, te *Zutphen*, en werd door de Regeering buiten de poort ontvangen. Door eene Eerepoort van de oude Societeit opgerigt, waar onder twee reyen Muzykanten geplaatst stonden, en langs het eerebetoonende Krygsvolk gereeden, steeg het Reisgezelschap af ten huize van den Heer VAN HEEKEREN TOT RODEBALO, waar een ontbyt vervaardigd stondt. Na voor dit Huis de te dier Stede gelegerde Krygsbezetting beschouwd te hebben, ontving zyne Hoogheid en Gemalinne de Begroetingen van de Magistraat dier Stad, van de Regenten der Kleine Steden, van het Collegie der Gemeenlieden, van de *Nederduitsche*, *Fransche* en *Lutherſche* Kerkenraaden. Op het Stadhuis was een kostbaar middagmaal vervaardigd, vervrolykt door beurtwisselend Veld- en Kamer-muzyk.

LR. BOEK. 1787. 1788.

's Avonds hadt 'er eene Verlichting plaats, in welke de een den ander in fraayheid zogt te overtreffen. Die van 's Stadswegen aan de openbaare Gebouwen, staken boven allen uit. Dan niets trof meer dan het gezigt der Plantadie binnen de Stad, of zogenaamde *Boompjes-wal*, waar de Wandelaanen, welke door het planten van eene menigte verlichte kraamen, een Kermis verbeeldden, fraay verlicht waren, terwyl in het midden van de Wandelplaats een kunstig verlichte cirkel-gemaakt was, dienende tot een Vauxhal, waar

LX. BOEK. 1787. 1788.

waar heen zich het Vorstlyk Gezelschap naa door de voornaamste straaten in een open rydtuig gezeten de verlichtingen bezigtigd te hebben, begaf. — Op de verschyning van 't zelve werd een Veldmuzyk, in 't midden van dien cirkel geplaatst, gehoord; terwyl van verscheide hoeken, in eene geregelde orde, ruim honderd in 't wit gemaskerde Persoonen verscheenen, in de regterhand een Palmtak en in de linkerhand een Ring draagende, tot zinnebeelden van Vrede en Eendragt, by drie herhaalingen een boerschen dans dansten. Een vreugd beslooten met een geroep van *Hoezee! Vivat Oranje!* Ten huize van de Heer VAN HEECKEREN TOT ZUIDERAS, zo van binnen als van buiten, met zinryke cieraaden opgepronkt, werd daar op het Vorstlyk Gezin, onder een Kamer-muzyk onthaald.

Middernagt was het geworden eer het na *Dieren* vertrok; doch deeze als in een dag herschaapen, daar de weg, tot de *Kanonsdyk* toe, met Eereboogen, Flambouwen en Pekkransen verlicht was: honderd en vyftig Fakkels op de laan van den *Gelderschen tooren* leeverden een fraay vertoon op.

Alles liep zonder stoorenis af, of men moest daar toe betrekken, dat een Boer goedvondt om, op eene plaats, waar de andere aanweezenden, de gezondheid der Vorstlyke Persoonen dronken, een glas in de hand te neemen, en CAPELLEN *boven!* te drinken. Door de duisterheid des

des nagts begunſtigd, onttrok hy zich de handen der gebelgde menigte, ſchoon hy, zo vermeld wordt; doch zonder byvoeging wat hem wedervoer, niet geheel vrykwam. LX. BOEK. —— 1787.

Te midden van die zelfde maand vonden eene menigte der Inwoonderen van *Arnhem* gelegenheid om aan de zo lang bedwongene vreugde den toom te geeven, daar het Stadhouderlyk Gezelſchap, die Stad bezogt, ten Huize van Jonkheer VAN HAERSOLTE TOT OYEN, Landdrost van de *Veluwe*, aftradt, het ontbyt nam, en welkomstgroeten van de Provinciaale, Stads-collegien en Kerkenraad ontving. De Buitenplaats de *Hartjes-berg* genaamd, aan den Heer BELAART VAN WIELDRECHT toebehoorende, werd ter uitſpanning bezogt vóór den prachtigen maaltyd in een der vertrekken van het Stadhuis gereed gemaakt. 's Avonds was de Stad verlicht, en ſchonken de Stads gebouwen inzonderheid een prachtig gezigt. Op evengemelde Buitenplaats werd een fraay Vuurwerk afgeſtooken, 't welk van die hoogte eene fraaye vertooning maakte, onder andere zag men een brandenden Berg verbeeld. 1788. Hoe te *Arnhem* onthaald.

Nymegen genoot het zelfde bezoek, en gaf een onthaal van Stads wege. Men zogt de twee gemelde Steden hier in, als mede in pragt van Verlichtinge te evenaaren, zo niet te overtreffen (*). Alsmede te *Nymegen*.

Eer

(*) Breeder beſchryving van dit alles is voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 1282—1284.

IX. BOEK. —— 1787. 1788.

Eer wy dit Boek beſluiten moeten wy nog verſlag geeven van een Koninglyk Bezoek aan deeze Gewesten, waar van de Lustplaats het *Loo*, door Staaten van *Gelderland* voorheen met eene Krygsbezetting beveiligd tegen de bedreigingen, die de Patriotten gedaan hadden, of althans op hunne rekening geſteld werden (*), ten tooneele ſtrekte. Reeds vroeg in het Voorjaar maakte men ten dien Lusthuize groote toebereidzelen om den Koning van *Pruiſſen* met den Kroonprins, wiens komst men in den Zomer wagtte, te ontvangen. Begeerte om zo naby mogelyk ooggetuigen te weezen van alles wat te dier zonderlinge gelegenheid voorviel, deedt groote ſommen gelds aan huur betaalen voor eenig verblyf daar omſtreeks.

Komst des Konings van *Pruiſſen* hier te Lande.

Te *Weezel* door eené Bezending uit hun H. Mog. verwelkomd.

Aan hoogſtſtaatlyke verwelkoming van een Vorst, die, door 't geen hy gedaan hadt tot het daarſtellen der Omwentelinge, en het geſlooten Verbond met dit Gemeenebest, tot bevestiging van dezelve, mogt het niet ontbreeken. Men wagtte diens komst op 't Grondgebied van den Staat niet af; maar benoemde by de Algemeene Staaten een Gezantſchap, om dien Vorst in de nabuurſchap van *Weezel* te begroeten. 't Zelve beſtondt uit de Baron TORCK, Heer van *Roozendaal*, wegens *Gelderland*, de Raadpenſionaris VAN DE SPIEGEL, wegens *Holland*, de Heer PESTERS, wegens *Utrecht*, en de Baron VAN

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 141.

VAN AYLVA, wegens *Friesland* ter Vergaderinge van hun Hoog Mogenden zitting hebbende. LX. BOEK.

Weezel, vol eerepoorten en vreugdebedryven op de komst van den Koning, ontving dit Gezantschap, en werd het den negenden van Zomermaand by den daar ontvangen Vorst ten gehoor toegelaaten. Eerstgemelde Lid dier Bezendinge, de Baron VAN TORCK, voerde het woord en sprak den Koning met deeze woorden aan. 1787. 1788. Aanspraak des Barons VAN TORCK.

„ Sire! De Hoog Mogende Heeren Staaten der *Vereenigde Nederlanden*, die, ten „ allen tyde, zich beyverd hebben aan de „ roemrugtige Voorzaten van Uwe Koninglyke Majesteit hunne hoogagting te „ betuigen, hebben ons gelast, uwe Majesteit, by derzelver aankomst aan de „ grenzen der Republiek, van hun eerbiedig Attachement te komen verzekeren. „ De Credentiaalen, met welke hun Hoog „ Mog. ons hebben gelieven te voorzien, „ en die wy de eer hebben aan uwe Majesteit te presenteeren, doen ons ten „ leevendigsten gevoelen, het luisterryke „ voor ons van de keuze van hun Hoog „ Mogenden op onze Persoonen gevallen, om uwe Majesteit van de gevoelens onzer Meesters te mogen komen „ verzekeren.

„ Nimmer, Sire! hebben hun Hoog „ Mog. billyker en sterker redenen gehad om zich van deezen pligt te kwyten, dan in de tegenwoordige tydsomstandigheden.

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ De Eer van in onze Republiek te
„ bezitten eene Prinſes, welker talenten,
„ deugden, ſtandvastigheid en grootheid
„ van ziel, de kenmerken draagen van het
„ Bloed van uwe Koninglyke Majeſteit. —
„ De *Hulp*, die het uwe Koninglyke Ma-
„ jeſteit behaagd heeft, zo glorieryk toe
„ te brengen aan de verdrukte zaak van
„ het Huis van *Oranje*, die teffens die
„ van de Republiek was, en van derzel-
„ ver byna geheel omver geworpen Con-
„ ſtitutie. — Het *Voordeel* van eene Al-
„ liantie die hun Hoog Mog. met uwe
„ Koninglyke Majeſteit het geluk gehad
„ hebben aan te gaan, en door welk het
„ dezelve behaagd heeft te hernieuwen
„ de oude Verbintenisſen, welke uwe Ko-
„ ninglyke Majeſteits Doorlugtige Prede-
„ ceſſeuren met deezen Staat gemaakt
„ hebben.

„ Dit alles, Sire! leevert zo veel be-
„ weegredenen op, welke de gevoelens
„ van hun Hoog Mogenden, en derzel-
„ ver opregte wenſchen verleevendigen
„ voor den bloei van uw Ryk, en der-
„ zelver wenſchen voor eene Regeering,
„ onder zodanige glorieryke beginzelen
„ eenen aanvang genomen hebbende, en
„ bekroond door de gelukkigſte gevol-
„ gen — gevolgen waardig aan den Naa-
„ volger en Mededinger van een groot
„ Monarch, die *Europa* beeven deedt, en
„ wiens verheeven geest, roemrugtige hel-
„ dendaaden, wysheid en weldaadigheid
„ het voorbeeld gegeeven hebben aan de

„ vol-

„ volgende Eeuwen, gelyk dezelve uit- LX.
„ ſteekende hoedanigheden de verwonde- BOEK.
„ ring en eerbiediging van de Onze me- ——
„ dedraagen. 1787.
„ Mogt het de Godlyke Voorzienigheid 1788.
„ behaagen hoe langer hoe meerder die
„ banden vast te knoopen, die beide Na-
„ tien verbinden; dat dezelve waakzaam
„ zy voor de behoudenis van uwe Ko-
„ ninglyke Majeſteits dierbaar Leeven, en
„ de langduurigheid van haare Regeering
„ bekroone met het welvaaren van een
„ gelukkig en dankbaar Volk.

„ Deeze zyn de wenſchen Sire! die
„ hun Hoog Mog. voor uwe Majeſteit
„ uitſtorten, en waar by wy de eer heb-
„ ben de onze te voegen; deeze zyn de
„ opregte verzekeringen van Hoogagting
„ en Eerbied, welke wy, in hunnen naam,
„ uwe Majeſteit ſmeeken wel te willen
„ ontvangen.

„ Het zy ons geoorloofd, Sire! naa
„ ons van deezen aangenaamen pligt, uit
„ naam van onze hooge Committenten
„ gekweeten te hebben, in ons particu-
„ lier de verzekering van onzen diepen
„ eerbied aan derzelver voeten neder te
„ leggen."

Kort was 's Konings Antwoord op eene zo vleijende aanſpraak, het liep op deezen zin. „ Ik bedank de Staaten Generaal „ voor hunne oplettenheid Mywaards. Ik „ ben verheugd, dat het geval, waar in „ ik my gevonden heb om de Eer van „ myn Bloed te handhaaven, teffens iets

's Konings Antwoord.

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ toegedraagen heeft om de Rust van de „ Republiek te herſtellen. —— Ik zal alle „ gelegenheden waarneemen om de Heeren Staaten Generaal het deel en intrest, dat ik in het geluk der Republiek en het maintien van derzelver „ Conſtitutie ſtelle, te betoonen. —— Ik „ wensch, dat dezelve, van tyd tot tyd, „ meerder mag bevestigd worden. —— „ En in het byzonder is het my aangenaam kennis met u, myne Heeren! gemaakt te hebben, die ten allen tyde zo „ veel yvers voor de goede zaak betoond, „ en te dier gelegenheid veel onbillyke „ wederwaardigheden geleden hebt.

Te *Kleef* door het Stadhouderlyk Gezin opgewagt.

De Stadhouder met diens Gezin, reisden den Vorst, ter verwelkoming, te gemoete, en namen tot opwagtinge den intrek op het Landgoed der Baronnesſe VAN SPAAN, buiten *Kleef*, waar alles toebereid en wonder wel geſchikt was tot de ontmoeting dier hooge Perſoonadien, en derzelver onthaal, als mede om het oog der aanſchouweren dier gebeurtenisſe voldoening te geeven (*).

Komst en ontmoeting aldaar.

Op den bepaalden dag der komſte was alles vroeg in de weere om niet voorgekomen of verrast te worden door de komst des Konings, gewoon den weg met allen mo-

(*) Deeze gelegenheid, als mede wat 'er by die ontmoeting voorviel, wordt ſchoon en geeſtig beſchreeven door T. COGAN in een Werk, getyteld *De Rhyn of Reis van Utrecht na Frankfort*. Uit het *Engelsch* vertaald en uitgegeeven by A. LOOSJES Pz. 1795. Eerſte Stuk bl. 84—90.

mogelyken ſpoed af te leggen. Met ongeduld werd 's Vorſten komst verbeid. Op de aannadering der koetze tradt haare Koninglyke Hoogheid uit, en dezelve, met verhaaste ſchreeden, te gemoete. De Koning ſtapte, zo ras hy zyne Zuster zag, ter koetze uit. De ontmoeting was teder. De Prinſesſe, eenigzins bukkende om de hand zyner Majeſteit te kusſen, werd daar in wederhouden, doordien de Koning haare hand vatte, haar omhelsde en kuschte, onder wederzydsch betoon van aandoening en vreugde. Zyne Hoogheid en de Prinſesſe LOUISA werden mede omhelsd; de beide Prinſen met eene handgeeving begroet. De Koning ging voorts tusſchen de Prinſesſe en de Baronnesſe VAN SPAAN na een cierlyk Paveljoen, met natuurlyke en kunſtige bloemen vercierd, voor deeze gelegenheid opgerigt, waar in een openbaar ontbyt gegeeven werd aan de twee Hoven en derzelver gevolg. Onder dit ontbyt kwam de Erfprins van *Pruiſſen* aan, die door de beide jonge Prinſen van *Oranje* ontvangen, en by het overige gezelſchap ingeleid werd.

LV. BOEK. 1787. 1788.

Eene wandeling in de laanen dier Lustplaatze gaf nog nadere gelegenheid om den Koning te zien. „ Zyn Perſoon was," naar de beſchryving van den ooggetuigen COGAN, in de boven aangehaalde Reize, „ van eene voordeelige grootte voor de „ aanſchouweren. Hy is lang en edel „ van geſtalte. Het tydſtip was zeer gun-

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ ſtig voor zyn gelaad. De glimlach op
„ zyn aangezigt ſproot baarblyklyk uit
„ inwendig genoegen en blydſchap, en
„ was geene van die gemaakte glimlachen,
„ met welke groote Perſoonaadien ge-
„ meenlyk het *Hoezee* van het Gemeen
„ beantwoorden."

In de Stad *Kleef* woelde en weemelde alles ondereen, van den Hoveling tot den geringſten Burger op het beste uitgedoscht. Alle Krygslieden en Burgers waren onder de wapenen. De Koning, diens Zoon, en het Prinslyk Gezin, vervoegden zich Stadwaards, en hielden 'er het Middagmaal op 't Prinſen-hof: naa de begroetingen en aanſpraaken ontvangen en gehoord te hebben. „ De dag werd," op dat wy hier de woorden des meergemelden Reizigers bezigen, „ beſlooten
„ met Bals en Concerten onder de Groo-
„ ten, Eereboogen en Illuminatien onder
„ den Middelſtand, en Hoezeeën onder
„ de Geringen, die menigvuldige bekers
„ op de Koninglyke Gezondheden dron-
„ ken tot zy zich zelven zo gelukkig als
„ Koningen maakten."

'Er liep een gerugt dat de Koning, met zynen Hofſtoet, tegen den avond, de *Diergaarde* zou bezoeken. Dit deedt eene groote menigte van allerlei rang in dien oord by een komen. Dan gedeeltlyk werden zy te leur geſteld; naardien de Kroonprins met zyn gevolg alleen te voorſchyn tradt. De Koning gaf, wanneer de Stadhouderlyke Perſoonadien, terſtond naa den

den maaltyd, na 't *Loo* vertrokken waren, gehoor aan de Landſtenden, en hieldt zich vervolgens op in het gezelſchap by Mevrouw van Spaan.

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ Verbeeld u," dus beſchryft Cogan het tooneel in de *Diergaarde*, „ een groot getal „ van de fatſoenlykſte lieden van beiden de „ Sexen, uit de Stad *Kleef* en de omliggende Steden, die aldaar toegelaaten en „ ter wederzyden op de ſchuinte van den „ berg vergaderd waren, van den kruin „ tot den voet, terwyl het gemeene Volk „ op eenen afſtand geplaatst was, en, „ als het ware, eenen achtergrond vormde, in zulk eene ſchikking dat duizenden elkander niet in den weg waren. — „ De Prins en zyne Edellieden, langs „ het pad treedende, dat na het Amphitheater loopt, bleeven ſtaan aan de „ middeldeur van den achthoekigen Koepel, om de uitgeſtrekte ſtreek lands en „ de romaneske tooneelen, die zich voor „ hun oog vertoonden, te beſchouwen. „ Alle de watervallen en waterſprongen „ ſpooten hunne zuiverſte ſtraalen. De „ Muzyk ſpeelde de beste Marſchen, en „ het Volk deedt de bergen wedergalmen van *Vive le Roi! Vive le Prince de Pruſſe!* — Hy is een lang welgemaakt „ Jongeling. Hy ſtondt in eene cierlyke „ ongedwongen houding eenige minuuten „ leunende tegen de posten van den Koepel. Zyn gevolg ſtondt te wederzyde „ met eene ſoort van ongedwonge kunst „ geſchaard. De menigten hingen aan de

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ omliggende bergen, in groepen van ver-
„ ſchillende grootte. — Het tooneel was
„ waarlyk ſchilderagtig, een wel overdagt
„ plan van tooneelvertooning waardig."

Aankomst op 't *Loo*.

Staatlyk werd de Koning en Kroonprins, den elfden van Zomermaand, op het *Loo* ontvangen. Met het Stadhouderlyk Hof het middagmaal genomen hebbende, vertoonde de Koning zich aan de menigte van Aanſchouwers, die de lugt deeden weergalmen van *Oranje boven! Lang leeve de Koning!* Staaten van *Gelderland* verwelkomden den Koning op hun Grondgebied, by monde des Graaven VAN RANDWYK die zich, op den toon van dien tyd, in deezer voege liet hooren.

Begroeting door Staaten van *Gelderland*.

„ Sire! De Staaten van *Gelderland*, on-
„ ze Souverain, hebben ons benoemd,
„ om de Eer te hebben aan uwe Maje-
„ ſteit te komen betuigen hoe gevoelig
„ zy zyn aan het geluk van dezelve op
„ hun Grondgebied te mogen zien; niets
„ zal hun aangenaamer zyn dan iets te
„ mogen toebrengen tot het genoegen van
„ uwe Majeſteit, geduurende derzelver
„ verblyf alhier.

„ Het zy ons vergund, Sire! van dee-
„ ze heuchlyke omſtandigheid gebruik te
„ maaken om uwe Majeſteit te verzeke-
„ ren, hoe zeer wy ons geluk wenſchen
„ met de Alliantie, onlangs tuſſchen U
„ en de Republiek geſlooten; eene Al-
„ liantie die zekerlyk alles toebrengen
„ moet voor het welzyn en geluk der
„ beide verëenigde Mogenheden. De

„ naau-

„ naauwe Verbintenisſen tusſchen deeze LX.
„ twee Mogenheden geſlooten, en de ge- BOEK.
„ lukkige Harmonie, die altoos tusſchen ——
„ dezelve plaats gehad heeft, ſtrekken 1787.
„ ons tot zekere onderpanden van derzel- 1788.
„ ver onſchendbaare duurzaamheid.

„ Onze Republiek, Sire! heeft dikwyls,
„ in de critiekſte omſtandigheden, onder-
„ vonden, hoe zeer de hulp en appui
„ van het Vorstlyk Huis van BRANDEN-
„ BURG voor haar nuttig en noodzaaklyk
„ is geweest, en het is vooral in die
„ laatſte tyden, dat wy daar van de heil-
„ zaamſte ondervinding hebben mogen er-
„ langen.

„ Eene verfoeilyke Kabaale, voor wel-
„ ke niets geheiligd was, hadt het doem-
„ waardig oogmerk de vastgeſtelde Con-
„ ſtitutie omver te werpen, en het Huis
„ van *Oranje*, waar aan de Republiek haar
„ aanweezen en grootheid verſchuldigd
„ is, van haare wettige Regten en Privi-
„ legien te verſteeken. —— De Staaten
„ deezer Provincie, altoos getrouw aan
„ hunne Eeden, hebben, by aanhouden-
„ heid, hunnen yver voor de bewaaring
„ van de Regten en Prerogativen van
„ dit Doorlugtig Huis gemanifesteerd;
„ maar, ondanks, alle hunne poogingen,
„ zouden zy waarſchynlyk hebben moe-
„ ten bezwyken, zo uwe Majeſteit, met
„ reden gebelgd over den hoon aan hoogſt-
„ derzelver Vrouwe Zuster, eene Prin-
„ ſes, niet minder door haare uitmunten-
„ de Deugden, die boven allen lof ver-

„ hee-

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ heeven zyn, dan door haare hooge Geboorte verheeven, zo, zegge ik, uwe „ Majesteit niet eene zo billyke als eclatante Satisfactie gevorderd hadde, van „ de onderneeming tegen haare geheiligde „ Persoon gedaan.

„ De hardnekkige weigering om deezen „ hoon te herstellen, deedt U besluiten, „ Sire! om herwaards te zenden Oorlogsbenden, gewoon te overwinnen, gecommandeerd door eenen Held, wiens „ Naam alleen de plaats van de roemrykste Lofspraak vervangt; ten einde op „ die wyze eene Voldoeninge te erlangen, die men weigerde te geeven. —— „ Dit was, Sire! het tydstip onzer Verlossinge. Ja, groote Koning! het zal ons „ altoos een groot genoegen zyn te erkennen, dat het aan uwe Majesteit alleen „ is, dat wy het behoud van de Constitutie verschuldigd zyn en eene Regeeringsvorm, die thans op de alleronwrikbaarste grondzuilen gevestigd, en „ door de vermogendste Bondgenooten „ geallieerd is.

„ Wy durven uwe Majesteit verzoeken, dat dezelve, uit hoofde van de „ nabuurlyke Vriendschap en Verbintenissen, tusschen beide Staaten plaats „ hebbende, altoos diezelfde gevoelens van „ Vriendschap en Welmeenenheid voor „ de Republiek in 't algemeen, en voor „ onze Provincie in 't byzonder, gelieve „ te continueeren. Wy zullen ons beyvlytigen om die te verdienen, en nim-

„ mer

„ mer ophouden, om de vuurigſte wen- LX.
„ ſchen uit te ſtorten, voor het welzyn BOEK.
„ van uwe Majeſteit, en den bloei van ——
„ een Ryk, welker eerſte beginzelen voor 1787.
„ uwe Majeſteit zo glorieryk, en voor 1788.
„ de Republiek zo heuchlyk zyn ge-
„ weest (*)."

's Konings Antwoord op deeze Aanſpraake, vinden wy niet vermeld. Geen twyfel of het was, in de hoofdzaak eenſtemmig met het geen die Vorst te *Wezel* den Afgevaardigden van hun Hoog Mogenden toevoegde (†).

'Er valt geen twyfel aan, of het Vorstlyk *Loo* verſchafte den welkomen Koning allen mogelyk aan te brengen genoegen, gepaard met eer- en vreugdbetooningen, die nooit by zulke gelegenheden ontbreeken, en welker byzonder vermelden, buiten ons vak ligt, in zo verre 'er niets by uitſtek merkwaardigs of zeldzaams in voorkomt. Als iets van laatstgemelden aart ſtippen wy met een enkel woord aan, dat eenigen der *Amſterdamſche* Scheepstimmerlieden, van welker vreugdebetoon over de Omwentelinge, wy zo menigmaal gewaagd hebben, zich na het *Loo* vervoegd had- Hoe daar getoefd.

(*) Wy zullen op deeze Aanſpraak geene Aanmerkingen maaken. De geheele Geſchiedenis van het inrukken des *Pruiſiſchen* Krygsvolks hier te Lande, breedſpraakig in voorige Deelen onzer *Vaderlandſche Historie* ontvouwd, zo in 't algemeen, als in byzondere Gewesten, Steden en Plaatzen, verzoeken wy alleen daar mede te vergelyken.

(†) Zie hier boven bl. 229.

LX. BOEK. 1787. 1788.

hadden, om aldaar hun bekende Deun voor de Vorstlyke Perſoonadien op te zingen.

Het *Loo* was, ten deezen dage, de verzamelplaats van allen, die in de koesteringe der Hofzonne wellust ſmaakten, en, met den tegenwoordigen ſtand der zaaken in hun ſchik, den Hoofdbewerker daar van hunne hulde wilden bewyzen. Dit deeden de Afgevaardigden uit de nabuurige Steden, dit inzonderheid een aantal Generaals en andere Officieren van rang, die eene heuſche gehoorverleening by zyne Majeſteit genooten.

Staatsverrigtingen aldaar.

Onder al dit Eerbetoon en Vreugdebedryf liet de Staatkunde haar taak niet ſtille ſtaan. De Perſoonaadien, hier in de hoofdrollen ſpeelende, vonden zich thans by een. Veelvuldig en druk waren de Geſprekken tuſſchen den Koning, den Prins en Prinſeſſe van *Oranje*; de onderhandelingen van den Gezant des *Engelſchen* Hofs, Ridder HARRIS, den *Pruiſſiſchen* Envoyé VAN ALBENSLEBEN en den Raadpenſionaris VAN DE SPIEGEL. —— Het by voorraad gemaakte Verdeedigingsverbond tuſſchen de Koningen van *Groos-Brittanje* en *Pruiſſen* werd, ten deezen tyde, door de daar toe Gevolmagtigden, HARRIS en VAN ALBENSLEBEN getekend.

't Konings vertrek.

De avond van den derden dag des verblyfs van den Koning op het *Loo* was tot zyn vertrek bepaald. By den avondmaaltyd nam hy affcheid van den Stadhouder, en het Vorstlyk Gezin. Een halfuurig verblyf in 't vertrek van haare Koninglyke

lyke Hoogheid, ſcheen hy beſtemd te hebben om het laatſte te weezen, 't welk hy in haar byzyn doorbragt, om zich voorts te verwyderen, en aan de gemoedsbeweegingen eens naderen afſcheids te onttrekken: dan hier in werd hy door den Stadhouder voorgekomen, en nam onder veel betoons van wederzydſche aandoening, in de groote Zaal, voor de tweedemaal, afſcheid van zyne Zuster, haare Zoonen en Dogter. Omtrent middernagt ontrukte hy zich aan de afſcheidsomhelzingen, en ſtapte in het rydtuig, alleen vergezeld door den Heer GEUSAN zynen Adjudant. De koets werd door eenige *Gardes du Corps* begeleid. —— De Kroonprins van *Pruiſſen* bleef op 't *Loo*, voorneemens om, te deezer gelegenheid, *Amſterdam* te gaan bezigtigen, waar wy hem reeds aantroffen (*).

LX. BOEK. 1787. 1788.

De Begroeting te *Weezel* van wegen hun Hoog Mogenden, werd, naa de wederkomst van zyne Majeſteit te *Berlyn*, met deezen Brief beantwoord, die ten ſlot ſtrekt van dit Koninglyk bezoek en tevens van dit Boek; „ Hoog Mogende Heeren! byzondere lieve Vrienden en Nabuuren! De Heeren Gedeputeerden, „ welke Uw Hoog Mog. aan my na *Weezel* hebben afgevaardigd, om my van „ derzelver vriendſchaplyke gevoelens te „ verzekeren, hebben zich van dien last, „ tot myne grootſte tevredenheid, gekweeten.

Brief des Konings aan hun H. Mog.

„ Ik

(*) Zie hier boven bl. 46.

LX BOEK. 1787. 1788.

„ Ik erken de attentie my daar door
„ beweezen met de verpligtendſte dank-
„ baarheid, en even gelyk ik aan de Hee-
„ ren Gedeputeerden, by hun vertrek,
„ myne vriendſchaplyke gevoelens voor
„ uw Hoog Mog. en derzelver Republiek
„ reeds heb te kennen gegeeven, zo ſtrekt
„ het my thans nog tot een vergenoe-
„ gen, Uw Hoog Mog. zelven te verze-
„ keren, dat ik, als een getrouw Bond-
„ genoot, aan U Hoog Mog. en de ge-
„ heele Republiek, by ieder gelegenheid,
„ kragtdaadige blyken zal geeven, en al-
„ les zal toebrengen om de naauwe Ver-
„ ſtandhouding, en goede Nabuurſchap,
„ tuſſchen de beide Staaten ſtandgrypen-
„ de, niet alleen te onderhouden; maar
„ ook altoos meer en meer te bevestigen,
„ en in 't algemeen te betuigen, dat ik
„ met waare Vriendſchap en toegenegen-
„ heid ben uwer Hoog Mog. Goedwillige
„ Vriend en Nabuur FR. WILHELM! (*)."

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 926—939.

*

VA-

VADERLANDSCHE HISTORIE.

EEN EN ZESTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Stoffe van dit Boek, Overysſel en Drenthe. LXI. *Algemeen voorſtel der Overysſelſche Ridderſchap* BOEK. *omtrent het jongſt voorheen gebeurde. Herroeping van eenige voorige beſluiten en ſchikkingen. Amptsverwiſſelingen daar uit ontſtaande. Het Krygsvolk weder betaald. Wat men omtrent de Tekenaars der Acte van Verbintenis beraamt. Eenige Ridders aangeſchreeven om den ouden Eed des Jaars* MDCCL *af te leggen. Drie deezer Ridderen gehoorzaamen. Anderen daar toe opgeroepen. Hun wederſchryven. Verdere weigering ook van anderen.* PALLAND *aangeſchreeven. Diens antwoord. Verſlag op de Verklaaring dier Ridderen uitgebragt. Vonnis over hun uitgeſprooken. Bedenking hier over. Voorſlag om die Ridders een voorſtel, door hun, in vroegeren tyde gedaan, te doen intrekken. De Stad Kampen huiverig om den nieuwen Eed in te voeren. Die Stad treedt toe. Welke verande-*

LXI. BOEK.

ringen 'er in het Provinciaal Reglement worden ingevoerd. Aanmerking daar over. Afgevorderde Eed. 's Prinſen Wapens op de Buſſen der Boodens herſteld. Uitdruklyk bevel tot het draagen van Oranjetekenen. Voorzorgen tegen rustverſtoorenisſen. Opheffing der Gewapende Genootſchappen. Beſluit tot de regterlyke vervolging der Ondertekenaaren van een Adres. Vergeefſche opſpooring der voorſpronglyke ſtukken. Eenigen regterlyk vervolgd door den Fiscaal KLOPMAN. *Verzoek diens Fiscaals, en het Antwoord daar op. Onderſcheiden gevolg deezer zaake. De gewapend uitgetoogene na Hattem vergeefsch vervolgd. Aanzoek by zyne Hoogheid om in Deventer eenigen te vereeren en te begunſtigen. Antwoord van zyne Hoogheid. Aanmerking hier over. Heeren door den Stadhouder benoemd om de zaaken in Deventer af te doen. Hunne handelwyze. Wydſtrekkende magt. Hoe men zich omtrent* A. PERSOON *gedroeg.* JAN ROSYN *bevoorregt. Belooningen aan den Capitein Commandant* SCHUTTER *toegedagt. Men wil den Kerkleeraar* SCHRIEVER *bovenal begunſtigd hebben. Veelal overeenkomſtige handel met de verzoeken. Afzetting van Hoogleeraars en Kerkleeraaren. Wat der Doopsgezinde Leeraar* J. KUIPER *wedervoer. De Kerkenraad veranderd. Pooging om de Roomsch- en Doopsgezinden van het Burgerregt te verſteeken, in hoe verre gelukt. Poogingen der Gilden niet altoos geſlaagd. Woede, waar mede men de Patriotten aldaar vervolgt. Afkondiging eener Amneſtie. Eene Schildery* WILLEM DEN III. *verbeeldende,*

ver-

vernield, en een andere in ſtede vereerd. Het gebeurde te Zwolle. De Zwolſche Burgers beſchuldigd van ſchennis aan de Oranjetekens, en mishandeling der Krygslieden. Schryven der Officieren deswegen aan den Commandant. Nadere bepaaling in het draagen van Oranje en voorzorg tegen Zamenrottingen. Zilveren Keeshondjes verboden. De Inwooning voor Pattriotten van elders bezwaarlyk in Zwolle gemaakt. Het gevoelen van den Leeraar CHEVALLIER over dien Eed. Verſlag daar op uitgebragt. CHEVALLIER afgezet. Vergeefſche pooging des Kerkenraads om hem te behouden. Blyk van verregaande haat tegen de Patriotten te dier Stede. Een ſtuk, de Magiſtraatsbeſtelling te Kampen betreffende, door den Prins tot de Omwenteling onbeantwoord gebleeven. Hoe door hem beantwoord. Zwaarigheden door de Gezwoorene Gemeente gemaakt. Kampen een Wykplaats der Patriotten. Drenthe treedt gereed toe tot de Guarantie van het Stadhouderſchap; doch dringt tevens aan op het herſtel der Bondgenootſchaplyke Regten. Vrugtloosheid hier van. De Commisſie tot onderzoek daar aangeſteld. Derzelver gedrag. Uitgemonſterde Perſoonen. C. DE VOS VAN STEENWYKS lot in 't byzonder. Als mede dat van J. C. VAN ROSSEN, en D. VAN DER WYK op de Klenke. Algemeene maatregelen. Vonnis over D. VAN DER WYK op de Klenke. Vrugtlooze tegenkantingen der Veroordeelden. Wat DE VOS VAN STEENWYK te vergeefsch beſtaat. Lot van verſcheide Kerkleeraars in Drenthe. Amneſtie en Eed-

LXI. BOEK.

vordering. Geſchil tuſſchen de Staatsleden van Drenthe. Daar aanhoudende woelingen. Middelen 'er tegen aangewend. Veelvuldigheid der zich niet ſchikkenden. Verbeteringen in het Landſchap.

1787. 1788. Stoffe van dit Boek. *Overyſſel* en *Drenthe.*

Wegens *Overyſſel*, zo lange het tegenbeeld van *Gelderland*, hebben wy, de Inrukking der *Pruiſſen* vermeldende, reeds veel, in 't algemeen, gezegd, en de hoofdtrekken der daar onmiddelyk voorgevallene veranderingen, zo ten aanziene van dat Landſchap, in 't algemeen, als van de byzondere Steden en Plaatzen, opgegeeven (*). Jongſt ſtelden wy te boek den zoen getroffen tuſſchen dit Gewest, en het nabuurig *Gelderland* (†). — Wat wy vermeld hebben van de Veranderingen in *Overyſſel*, ten voorſchreeven tyde, moet egter ſlegts voor een gedoodverfd Tafereel gehouden worden, waar aan hoogzels en diepzels ontbreeken: terwyl 'er boven dien, in dat Gewest, vervolgens veel voorviel, 't welk in een onmiddelyk verband ſtaat met de reeds beſchreevene Omwenteling: of 'er althans het gevolg van was. Dat wy, derhalven, om die Staats- en Landſchildery verder op te maaken, en 'er aan toe te voegen, wat, het Jaar dat der Omwentelinge volgen-

(*) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XVIII. D. bl. 47 *enz.*
(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* hierboven bl. 182 *enz.*

gende, voor de aandagt der Geſchiedkunde opleevert; en verder het oog ſlaan op het nabuurig Landſchap *Drenthe*. LXI. BOEK.

Geduurende den tyd dat de Vryheidszaak in *Overyſſel* zegepraalde, waren 'er veele Staatsbeſluiten genomen en doorgezet, welker afſchaffing thans plaats greep, en die men voor de oude, daar geheerscht hebbende, verwiſſelde. Het Beſluit tot Herſtelling van zyne Hoogheid, daar weleer door de Staaten ingedaagd en als Capitein Generaal geſchorst (*), was de bron van veele daar op volgende veranderingen, door ons reeds te gemelder plaatze, in onze *Vaderlandſche Hiſtorie* aangeſtipt, hier breedſpraakiger, volgens onze belofte, te vermelden (†). 1787. 1788.

Niet vreemd, in de daad, dat eene nu zegepraalende Meerderheid der Ridderſchappe het van de uiterſte noodzaaklykheid keurde, om, by een algemeen Staatsbeſluit, vast te ſtellen, dat uit al het voorgevallene en verhandelde ter Staatsvergaderinge, geduurende de laatst gereezene en gewoeld hebbende Onlusten, geen gevolg zou kunnen getrokken worden tot nadeel van een der Staatsleden als anderzins; en wel inzonderheid met betrekking tot

Algemeen Voorſtel der Ridderſchap omtrent het jongst voorheen gebeurde.

(*) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XVIII. D. bl. 12. 28. en 53.

(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XVIII. D. bl. 54. 55. Te welker plaatze men onze algemeene hier ook geldende Aanmerkingen vindt over de Omwenteling in dit Gewest.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

tot de ten dien tyde opgemaakte Besluiten met de *Meerderheid*, waar toe eene volstrekte *Eenpaarigheid* vereischt werd; als mede dat behoorde ingetrokken te worden, de Besluiten, naar welke, geduurende dien tyd, de Buitengewoone Landsdagen, op zulk eene onwettige en ongeregelde wyze, (gelyk zy spraken,) waren uitgeschreeven geworden (*).

Herroeping eeniger voorige besluiten en schikkingen.

Een zo veel bevattende Voorslag, die den byl lag aan den wortel der ingevoerde Veranderingen, deedt de oude niet ontwortelde stammen van overheerschi*n*g, weder uitspruiten. Men hoorde eene volstrekte herroeping van den last den Afgevaardigden tot hun Hoog Mogenden, in Bloeimaand deezes Jaars gegeeven (†). — Ook werd een Staatsbesluit, in Lentemaand des Jaars MDCCLXXXV genomen, by welke de Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge was aangeschreeven, om, indien eenige Ampten van aangelegenheid ter beschikking van hun Hoog Mogenden staande, mogten voorkomen, daar over niet te helpen beschikken, zonder zulks alvoorens ter kennisse van Ridderschap en Steden gebragt te hebben, ingetrokken, en de Afgevaardigden toegelaaten, om, als voorheen, naar de gelegenheid voorkwam, te handelen (§).

De

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT II. D. bl. 164.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 8. *Verzam. by* DE CHALMOT I. D. bl. 266.

(§) *Verzam. by* DE CHALMOT II. D. bl. 134.

De Commisſien by Ridderſchap en Steden, in den Jaare MDCCLXXXVI, overeenkomſtig met het Regeerings Reglement, op Actens van zyne Hoogheid gegeeven, werden voor wettig erkend, die intusſchen verleend waren, en naar de nieuwe inrigting dit zegel ontbraaken, voor van geener waarde verklaard: of, om de eigene woorden deezes Staatsbeſluits te bezigen, „ men vondt goed, dat alle die „ Leden van Regeering, zo uit de Ridderſchap als Steden, welke met behoorelyke en wettige Commisſien op Actens van zyne Hoogheid reeds waren voorzien, derzelver Commisſien zouden hervatten, even als of zy daar in „ niet waren geinterumpeerd geworden, „ zonder daar toe noodig te hebben eenig „ nieuw Creditif of Commisſie, vernietigende Ridderſchap en Steden alle zodanige andere Commisſien, welke tegen „ den inhoud van het Reglement, en „ buiten Voorkennis, Electie en Aggreatie van zyne Hoogheid begeeven waren of waargenomen (*)."

LXI. BOEK. 1787. 1788. Ampts-verwisſelingen daar uit ontſtaande.

De verwisſeling van Perſoonen daar uit ontſtaande, gaf gelegenheid tot zeer onaangenaame geſchillen, wegens de Tractementen en Daggelden dier voor een tyd gezeten hebbende, en nu weder in hun oude plaats geſtelde Heeren. Men kwam 'er

(*) *Verz. by* DE CHALMOT II. D. bl. 149. waar men met naamen de daar by voorgevallene veranderingen vermeld vindt.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

'er eindelyk toe, „ om," gelyk het wordt uitgedrukt, „ eene afkomst te maaken van „ deeze tedieuſe zaak, uit eene byzondere „ conſideratie, zonder eenige de minſte „ verpligting, hoe ook genaamd, aan de „ Heeren, welke Commisſien tot den acht „ en twintigſten September MDCCLXXXVII „ hadden waargenomen en werklyk be„ kleed, zou worden toegelegd zo veel „ als de Tractementen, en Wagenvrag„ ten, naa aftrek van het Officie-geld, „ zouden bedraagen, tot zo lang zy ge„ fungeerd hadden. —— Terwyl tevens „ de *origineele* en *wederherſtelde Leden*, zo „ verre de Tractementen aanging, niet „ anders konden worden aangemerkt, dan „ hunne Commisſien te hebben gecon„ tinueerd, en dat aan dezelve behoor„ de te worden toegelegd, de ordinaris „ Tractamenten hunner Commisſien (*)."

De Ridder DE VOS VAN STEENWYK *tot Nyerwal*, in de Commisſie tot reviſie der Quotas en het Onderzoek der Generaliteits Kas aangeſteld, verzogt, naa de Omwenteling by eenen Brieve, des ontſlag. Gereed werd dit dien Voorſtander van de Volkszaak door de Ridderſchap verleend, en die post opgedraagen aan MARIUS ANTHONY CAREL VAN VOORST *tot den*

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT IX. D. bl. 32. Dit deedt een onaangenaam geſchil ontſtaan tuſſchen VAN MARLE, Burgemeester te *Zwolle*, en de Burgemeester dier Stad ROUSE, zie de *Verzam. by* DE CHALMOT XII. D. bl. 190—292.

den Borgel (*). Ten zelfden tyde werd door de Afgevaardigden der Steden *Deventer*, *Kampen* en *Zwolle*, in plaats van den Heer G. D. JORDENS, tot de Commisſie van het Defenſieweezen benoemd, en vervolgens door de Staaten aangeſteld, de Burgemeester ABRAHAM HENDRIK VAN SUCHTELEN (†). LXI. BOEK. —— 1787. 1788.

Het Krygsvolk weder betaald.

Onverwyld naa de Omwenteling viel het Staatsbeſluit om het Krygsvolk, ter betaaling van *Overyſſel* ſtaande, voor zo verre die betaaling was geſtaakt geweest, door het voorige Beſtuur, voortaan weder te betaalen, deeze ophouding in te trekken, de noodige Ordonnantien ten dien einde te doen ſlaan, en de bevelvoerende Officieren van dat Krygsvolk des kennis te geeven (§).

Wat men omtrent de Opſtellers en Tekenaars der *Acte van Verbintenisſe* beraamt.

Op aanſpooring van *Holland* was men hier yverig in de weere tegen allen, die deel hadden aan de *Acte van Verbintenis*, in den Jaare MDCCLXXVI te *Amſterdam* door eenige Regenten aangegaan, onder welker eerſte Vastſtellers zich eenigen uit *Overyſſel* bevonden (**), op welken onderzoek zou

(*) *Verz. by* DE CHALMOT III. D. bl. 48. 108. 't Was deeze Ridder, die zich naa de Omwenteling genoodzaakt vondt om, wegens Militair geweld aan zyne Havezaate gepleegd, *Overyſſel* te ruimen, en zich met de zynen na *Drenthe* te begeeven. Wy hebben dit reeds vermeld in onze *Vaderl. Hiſt.* XVIII. D. bl. 52.

(†) *Verzam. by* DE CHALMOT als boven.

(§) *Verzam. by* DE CHALMOT I. D. bl. 249.

(**) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XI. D. bl. 303.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

zou gedaan worden om 'er regtens tegen te handelen, als mede tegen veele Tekenaars. Ieder Lid van de Provinciaale of Stedelyke Regeering, zo wel als derzelver Ministers, moesten thans verklaaren, daar aan geen deel gehad te hebben, of, zo dit hun geval ware, betuigen daar van af te zien, en zich ontſlaagen te houden van alle uit dien hoofde ontſtaane verpligting (*).

Eenige Ridders aangeſchreeven, om den ouden Eed des Jaars 1750 af te leggen.

Een voorſlag van de *Overyſelſche* Ridderſchap tot vernietiging van het Staatsbeſluit, waar by zommige Leden van de Ridderſchap en Steden zich ontſlaagen hielden van den Eed ter toelaatinge tot de Staatsvergadering, in den Jaare MDCCL vastgeſteld (†), en dat zodanige Leden, welken tot dit ontſlag hadden medegewerkt, zich weder op nieuw tot het in agt neemen van dien Eed zouden verbinden, hadt ten gevolge, dat de *tien* Ridders, die met de *drie* Hoofdſteden, daar in de hand gehad hadden, in Wynmaand naa de Omwenteling, werden aangeſchreeven, om op dat Reglement den Eed weder te moeten doen, alvoorens zy ter Staatsvergadering zouden kunnen toegelaaten worden (§).

Drie deezer Ridderen geho orzaamen.

Drie Ridders A. B. VAN ECHTEN *tot Arendshorst*, R. W. SLOET *tot Merxveld* en J. C. W. U. VAN MUNCKSHAUSEN *tot*

(*) *Verz. by* DE CHALMOT III. D. bl. 50. en 106.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XIII. D. bl. 22.
(§) *Verz. by* DE CHALMOT II. D. bl. 74.

tot Oldemole, vleiden zich, de eerſte aanvanglyk meer ingewikkeld, doch naderhand, nevens de anderen, volkomen naar het thans bovendryvend Staatsſtelzel; de laatstgemelde met uitdruklyke vermelding van verzoek om de Commisſie in de *West-Indiſche Compagnie*, als vooren, te mogen waarneemen, en de gelden te ontvangen in die betrekking hem reeds voor eenigen tyd toekomende (*). LXI. BOEK. 1787. 1788.

Andere daar toe opgeroepen.

De andere Ridders, in dit geval betrokken, met naamen J. E. MULERT *tot de Leemkuil*, R. H. DE VOS VAN STEENWYK *tot den Hoogenhof*, A. C. W. VAN HAERSOLTE *tot den Doorn*, J. A. DE VOS VAN STEENWYK *tot Nyerwal*, R. H. VAN YSSELMUIDEN VAN ZWOLLINGERKAMP en J. A. Z. VAN YSSELMUIDEN *tot Paaslo*, ontvingen in Lentemaand des Jaars MDCCLXXXVIII, aanſchryvens, „ dat die „ Leden van de Ridderſchap, welke zich „ zo wederregtlyk van den Eed van Admisſie ontſlaagen en zich niet weder aan „ gezeiden Eed verbonden hadden, tot „ de Vergaderingen van de Ridderſchap „ niet zouden kunnen worden toegelaaten, zo min als inmiddels van de voor„ deelen daar aan verknogt eenig genot „ trekken."

Hun weerſchryven.

Gemelde dus van hunne Waardigheid en Inkomſten ontzette Ridders ſchreeven een zeer nadruklyken Brief aan hunne Me-

de-

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT III. D. bl. 76. en 78. XIV. D. bl. 246—248.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

deleden, betuigende dat zy, was dit Besluit niet vergezeld geweest van eenen Brieve des Griffiers PUTMAN, zich niet zouden herkend hebben aan de beschryving van de Persoonen, de Voorwerpen van dit Staatsbesluit uitmaakende. Ongezind om voor de tweede keer een onwettig Reglement te bezweeren, weigerden zy dien Eed af te leggen, en hielden zy de onbevoegdheid der overigen, om hun uit te sluiten, in deezer voege voor oogen, „ dat het onderling Ontslag van een „ gedeelte van het Reglement, geenzins „ kon geagt worden een Ontslag van den „ Admisie-Eed te weezen; maar slegts „ van een minder gedeelte daar van; al„ zo zy zich nimmer ontslaagen hadden „ van de Verpligting om de Souverainiteit der Provincie niet op te draagen, „ of te gedoogen dat ze opgedraagen „ wierd, en van de verdere belofte des „ Admisie-Eeds. —— Dat zy dan nog „ dat Ontslag niet gedaan hadden *wederregtlyk;* maar met eene wettige, en, „ naar hun inzien, daar toe bevoegde „ Meerderheid van Staatsleden. —— Dat „ zy hun onder 't oog moesten brengen, „ dat daar het eene zekere waarheid „ was, *quod par in parem non habeat imperium* (*), zy hun, die met het Lichhaam der Ridderschappe allen gezamenlyk deelden in alle de voordeelen en „ op-

(*) 't Wil zeggen, *Dat gelyken over gelyken geen gezag hebben.*

„ opkomſten der goederen en effecten van de Ridderſchap, onbevoegd agten, om hun daar van te ontzetten, by wege van eene Politieke Reſolutie: daar zy 'er een verkreegen Regt op hebbende van dezelve niet, dan by gewoone Juſtitie, konden ontzet worden. —— Dat zy hun, eindelyk, verzogten, dit ſtuk in nadere overweeging te neemen, en in te denken het gevaarlyke, 't welk 'er opgeſlooten lag in de opdragt der magt aan de Meerderheid, om de Minderheid *via facti* van de voordeelen van het Corps te berooven en uit het zelve te zetten, daar zulke handelingen zelden misten van voorbeelden voor het vervolg op te leeveren (*)."

LXI. BOEK. 1787. 1788.

Die zelfde Ridders, nevens den Graave VAN RECHTEREN *tot Westerveld*, Schoonzoon van den Ridder CAPELLEN TOT DE POL, lieten zich over dit ſtuk nog breedſpraakiger hooren, by eene nadere aanſchryving tot het afleggen van dien Eed; en luidde daar mede, wat de groote zaak betrof, eenpaarig een Geſchrift, door de Heeren DE VOS VAN STEENWYK *tot den Oldenhof* en SLOET *tot Merxveld* (†), ingediend.

Verdere weigering ook van anderen.

Onbezweeken by zyne gevoelens bleef de Heer A. W. VAN PALLAND *tot Zuithem*, die zich buiten 's Lands bevindende, de

PALLAND aangeſchreeven.

(*) *Verz. by* DE CHALMOT V. D. bl. 279—282.
(†) Men vindt de ſtukken in de *Verzam. by* DE CHALMOT VII. D. bl. 1—14.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

de eerſte aanſchryving onbeantwoord gelaaten hebbende, opgeroepen werd om zich, binnen den tyd van zes weeken, te verklaaren. Hy deed zulks op eene wyze zyns waardig.

Diens antwoord.

Immers by zynen Brieve tot antwoord, uit *Parys* van twaalfden van Bloeimaand des Jaars MDDCLXXXVIII gedagtekend, betoogde deeze uitlandige Edelman, „ dat hy, met zyne Mederidders, „ de Stadhouderlyke Conſtitutie niet vernietigd hadt, gelyk hun was aangewreeven; vermids aan elk onpartydig en „ der Conſtitutie kundig Mensch in het „ oog moest loopen, dat by het Reglement van veertien Mey MDCCLXXXVII „ op de begeeving der Ampten en Commisſien, aan WILLEM DEN V. meer „ Magts was opgedraagen, dan aan MAURITS, FREDRIK HENDRIK en WILLEM „ DEN II." — Wyders verklaarde PALLAND, „ dat, zo hy opgeroepen was, „ om, onder Eede, te belooven, de Stadhouderlyke Conſtitutie, geſchoeid op „ den voet, dat de al te groote afhangelykheid der Regeeringsleden van den „ Stadhouder ophieldt, te zullen helpen „ handhaaven, en tegen alle zamenſpanningen en ondermyningen daar van te „ waaken, hy daar toe gezind zou „ zyn." — Maar hy toonde tevens aan, waar in zyne gemoedlyke zwaarigheden beſtonden, om den Eed niet te kunnen doen op dien voet als dezelve tegenwoordig gevorderd werd. Een der voornaamſte

ſte was, „ dat hy zou moeten belooven, LXI.
„ de Stadhouderlyke Conſtitutie, zo als OEK.
„ ze by het Reglement van MDCLXXV en ——
„ MDCCXLVIII bepaald was, niet alleen 1787.
„ te *handhaaven* maar ook te *bewaaren*. 1788.
„ Hy begreep, dat deeze belofte van *Be-*
„ *waaring* veel verder ging dan die van
„ *Handhaaving*, zo als dezelve, in den
„ Eed van MDCCL uitgedrukt was: de-
„ wyl de laatſte geen verder gevolg hadt
„ dan zo lang het Reglement ſtand greep,
„ zo dat de Eedzweerders onder geene
„ andere verpligting gebragt wierden, dan
„ onder die van het Reglement in agt te
„ neemen, *zo lang* het in *weezen* bleef;
„ doch dat dit geenzins uitſloot, dat zulk
„ een Reglement, ſchadelyk bevonden
„ wordende, naar tyds gelegenheid, ver-
„ anderd kon worden, door die 'er magt
„ toe hadden, gelyk omtrent alle andere
„ Wetten en Reglementen plaats hadt;
„ maar dat de belofte van *Bewaaring* eene
„ voortduuring inſloot, daar de echte be-
„ tekenis van dit woord was, *iets te be-*
„ *houden, te bewaaren en onveranderlyk te*
„ *doen blyven.* — Daar hy nu de zaak, uit
„ dit eigenaartig oogpunt dus beſchouw-
„ de, en eenen afkeer hadt van alle ver-
„ draaijingen, en mentaale reſervatien,
„ die thans, by het vermeenigvuldigen
„ der Eeden, veel in zwang gingen, kon
„ hy deezen Eed, voorbehoudens zyn
„ goed Geweeten, en de Pligten, die hy
„ zich als Regent voorſtelde, niet afleg-
„ gen: dewyl hy als nog in het begrip
„ ſtondt,

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ ſtondt, dat het algemeen Welzyn, de „ hoogheid der Staaten, en het onzydig „ Beſtuur der Juſtitie, en dat het geluk „ der Ingezetenen, volſtrekt vorderden, „ dat de groove Abuizen in het voor„ ſchreeve Reglement wierden weggeno„ men (*)."

Verſlag op de Verklaaring der Ridders uitgebragt.

Deeze Brief, gevoegd by de Verklaaring der andere gemelde *Overyſſelſche* Ridderen, klonk zo vreemd en haatlyk in de ooren hunner Mederidderen, dat zy eerlang, wegens hun, een Verſlag uitbragten van deezen inhoud; „ dat, aangezien de „ redenen en gronden by de door hun „ ingediende Stukken vervat, niet alleen „ niet afweeken van 't zelfde Systhema, „ Principes en Demarches, welke de bron „ der onrust en verwarringen, de geluk„ kige herſtelde Conſtitutie voorgegaan, „ veroorzaakt hadden; maar dat, integen„ deel, die daar by ten kragtigſten wer„ den geinhereerd en aangedrongen, met „ compleete Verwygering van den gere„ quireerden Eed, op de herſtelde en be„ vestigde Conſtitutie af te leggen, en „ zich dus daar van daadlyk te ſepareer„ ren, en alle overeenkomst en zamen„ ſtemming met het ganſche Lichaam van „ den Staat af te ſcheiden en onmogelyk „ te maaken, derhalven, alle verdere be„ weegredenen, om die Heeren van hun„ ne

(*) De manlyke Brief, waar uit wy dit ontleenden, is geheel voorhanden in de *Verzamel. by* DE CHALMOT X. D. bl. 97—107.

„ ne opvattingen en erroneuſe begrippen, „ welke men anders in 't breede zou kun- „ nen detailleeren, te rugge te brengen, „ daarom ook te meer inconvenabel en „ vrugtloos moeſten zyn, om dat dezel- „ ven hunne weigering verbinden aan „ hunne Overtuiging en Gewiſe. —— „ Daar het, aan den anderen kant, van „ Ridderſchap en Steden niet mogt ver- „ wagt worden, om de Conſtitutie of het „ Reglement, op eenige andere wyze, van „ Abuizen te zuiveren, of daar in veran- „ dering te admitteeren, dan die met de „ gronden der Conſtitutie overeenkomen, „ met eene eenpaarige goedkeuring van „ alle Leden van Staat, en die het regt „ hebben daar in en over te erkennen, „ naa voorgaande rype deliberatie en con- „ currentie van den Heere Erfſtadhou- „ der; vooral ook nog naa dat over de „ Conſervatie van dien de Bondgenoot- „ ſchaplyke Guarantie was ingeroepen, „ en by de jongſt geſlooten Tractaaten „ dezelve door de Kroonen van *Engeland* „ en *Pruiſſen* was verzekerd geworden."

Vonnis daar in over hun uitgeſprooken.

Dit alles hadt de Heeren Gelastigden, vaaren zy voort, moeten brengen tot het Advys, „ dat Ridderſchap en Steden, „ met leedweezen, uit de gedecideerde „ Verklaaring dier Heeren ondervinden „ en derzelver difficulteit en perſeveran- „ tie, om zich aan de opgevatte Princi- „ pes en Systema onveranderlyk vast te „ houden, en alle toetreeding tot de hand- „ haaving der Conſtitutie, zo als die by

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ Ridderſchap en Steden, op nieuw aan-
„ genomen en verzekerd is, zo wel als
„ den gerequireerden Eed van de hand
„ te wyzen, en zich dus met de daad
„ van het Lichaam van den Staat hebben
„ geſepareerd, geene andere keuze over-
„ blyft, dan in die Separatie te berusten,
„ hun, dus ook van 't zelve, met den
„ aankleeve van dien, afgeſcheiden hou-
„ dende, of tyd en nadere overweeging
„ de vooroordeelen mogten kunnen op-
„ klaaren en doen verdwynen, en dus ge-
„ legenheid gegeeven worden, om te
„ rugge te keeren, en zich op nieuw aan
„ den Staat der Landſchap, op eene wet-
„ tige wyze te verbinden."

Beden-king hier over.

Met dit Verſlag ſtemden Ridderſchap en Steden onverwyld in, en was dus het Vonnis der Uitzettinge van dit aantal Ridderen geveld (*). Zo offerden zy, ondanks de aanzoeken ten tegendeele, die men wil dat in 't werk geſteld zyn, hunne Ridderlyke Voordeelen op. Zo vernam de gryze PALLAND, in zyne uitlandigheid, dat hy, die voorheen, eenen tyd lang, met den Heer VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, alleen uit het toenmaalige geheele Lichaam der Ridderſchappe, tegen den Stadhouderlyken Invloed zich verzet en pal geſtaan, en met de *drie* Hoofdſteden de overſtemming ter Staatsvergadering bewerkt hadt, nu, naa het overlyden diens Boezemvriends en Mede-ſtan-

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT VII. D. bl. 15.

voorſtanders der Burger Vryheid, on- LXI.
danks het wisſelen des Staatsgetys, meer- BOEK.
der Medegenooten hadt in het betoon ——
van eene Standvastigheid, welke hem 1787.
grootſcher vereerde dan het aanzienlyk 1788.
Geſlacht, waar uit hy geſprooten was. Het bedryf dier Ridderen mogt regt ridderlyk heeten. —— Niet zonder grond mag men beweeren, dat, ſchoon de Stadhouder tot ontzetting dier Heeren uit hunne Waardigheid niet rechtſtreeks medewerkte, gelyk in vroegere jaaren, tot die des Heeren VAN DER CAPELLEN TOT DE POL, hy egter, zo hy 'er niet zydelings de hand in hadt, dit bedryf zyner Voorſtanderen, ten opzigte van hun, die hy als zyne Tegenſtreevers aanmerkte, met zyne goedkeuring vereerde, als ingerigt om zyn gezag en invloed te vestigen.

Voorſlag om die Ridders een Voorſtel, door hun in vroegeren tyde gedaan, te doen intrekken.

Met deeze uitzetting dier Ridderen was de wrok tegen hun opgevat niet verzadigd, en zogt men het Meerderdeel dier Heeren, een Voorſtel te doen intrekken, wegens het gedrag van zyne Hoogheid, en om nadere bepaalingen te maaken over het gebruik des Krygsvolks (*). Een Voorſtel, 't welk ten dien tyde groot opzien baarde, en onder de rondborſtigſte van die dagen mag gerangſchikt worden; doch daarom te haatlyker in het ooge van de Party dier Ridderen. Immers de tegenwoordige Meerderheid diens Lichaams, die den vyf en twintigſten van Wynmaand naa

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XIII. D. bl. 50—56.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

naa de Omwenteling, hadt voorgedragen, „ dat by een algemeen Beſluit wierd verklaart, dat uit al het voorgevallene en „ verhandelde ter Staatsvergadering, geduurende de laatſte Troubles, geen gevolg zou kunnen getrokken worden, „ ten nadeele van eenen der Staatsleden, „ als anderzins (*)," deedt twee dagen laater een rechtſtreeks daar tegen inloopend Voorſtel, begeerende, „ dat, in eene „ Commiſſie, zou onderzogt worden, op „ wat wyze de Belediging aan den Stadhouder gedaan, in het Voorſtel van „ *zeven* Ridderen van acht September „ MDCCLXXXVI, op de best geſchikſte wyze, zou kunnen worden herſteld (†)."

Dit blyft ſteeken.

Ingevolge van een uitgebragt Voorſtel, 't geen niet voor Lentemaand des Jaars MDCCLXXXIX opdaagde, zouden die Heeren 't zelve moeten intrekken: dan, het Beſluit der Steden draalde, zo dat de Ridderſchap in Slachtmaand des gemelden Jaars hun misnoegen deswegen te kennen, en te verſtaan gaven, „ dat zy, in „ gevalle van tergiverſatie, zich verpligt „ zouden rekenen om, te haarer ontlasting, gee-

„ gee-

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT II. D. bl. 164.

(†) Ter laatst aangehaalde plaatze in onze *Vaderl. Hist.* komt dit Voorſtel in als van *vyf Ridders*, daar genoemd; wy ſchreeven waarheid, *vyf* waren de de oorſprongiyke Voorſtellers; dan twee dagen laater, voegden 'er zich aan toe de Heeren MULLERT *tot de Leemkuile*, en Graave VAN RECHTEREN *tot Westerveld*. *Vera. by* DE CHALMOT II. D. bl. 170. 171.

„ geeven (*)." Dan de ſtandvastigheid dier Heeren, om volſtrekte waarheden niet in te trekken, maakte deeze pooging der Meerderheid een geheel vrugtloos werk, en ſtaat het alleen geboekt ten gedenke hunner in dit geval te leur geſtelde Vervolgzugt. —— Zo veel naaſleeps hadt voor een gedeelte der *Overyſſelſche* Ridderſchappe, de Eed der Toelaatinge, ten deezen dage ingevoerd. LXI. BOEK. 1787. 1788.

In den beginne ſcheen het als of ook de Stad *Kampen*, die zich in Vaderlandschgezindheid zo uitſteekend hadt doen kennen, huiverde toe te treeden tot den Eed dien men in *Overyſſel*, op den raad en het voetſpoor van *Holland*, wilde invoeren, betreffende het Erfſtadhouder- Capitein- en Admiraalſchap Generaalſchap, op den ouden voet, dezelve met de Bondgenooten te bewilligen, hetzelve, als een Grondwet van den Staat, onderling aan elkander te guarandeeren, en niet te gedoogen dat daar van als zynde een onontbeerelyke Grondwet van Staat ooit werd afgeweeken (†). Althans in Lentemaand van MDCCLXXXVIII, luidde haare betuiging; „ Dat zy, in het „ bewilligen van dien Eed, en de daar „ by voorgeſlaagene Guarantie, zwaarig„ heid hadden moeten maaken, tot *zo lang* „ als niet, op eene conſtitutioneele wyze, „ de Gebreken, welke volgens kennelyke „ Toe- De Stad *Kampen* blyft huiverig om den Eed in te voeren.

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT XVI. D. bl. 248.
(†) *Verzam. by* DE CHALMOT III. D. bl. 50, 104; X. D. bl. 76. XIV. D. bl. 241—244.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ Toeſtemming van *alle* de Staatsleden in „ het Provinciaal Reglement op de Regeeringe van den Jaare MDCLXXV en herdrukt in MDCCXLVIII, ten genoege van „ alle de Staatsleden, zouden veranderd en „ verbeterd zyn." Met byvoeginge, dat zo dra die Verbeteringen gemaakt waren, zy bereidvaardig zouden bevonden worden, om tot de bevestiging van dien Eed, en voorgeſtelde Guarantie, mede te ſtemmen (*).

Die Stad treedt toe.

Deeze Stad, door de overige Staatsleden, by eenen breeden Brieve, aangemaand tot het afzien van haare gemaakte zwaarigheden (†), liet zich met het gety der Staatsverwisſelinge, medeſleepen, en ſtemde zo in den Eed als in de Guarantie toe, „ voor zo verre betrof de Leden der Pro„ vinciaale Regeering en de Provinciaale „ Amptenaaren; zonder egter daar door „ het Onderzoek over de punten van Be„ zwaar te doen ophouden, of hetzelve „ afgeloopen zynde, met concurrentie van „ alle de Staatsleden, en den Heer Erf„ ſtadhouder, tot de noodige verbeteringen van hetzelve Reglement, op eene „ conſtitutioneele wyze, te beſluiten." — *Kampens* bewilliging voldeedt aan het voornaam oogmerk der overige Staatsleden, en wel bezeffende, dat van dit laatſte niets van aanbelang komen zou, namen zy daar in genoegen (§).

Aan

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT X. D. bl. 78.

(†) Deeze Brief is voorhanden in de *Verzam. by* DE CHALMOT XIV. D. bl. 250—257.

(§) *Verzam. by* DE CHALMOT X. D. bl. 87, en 88.

Aan dit vooruitzigt eener looze Staatkunde beantwoordde de uitflag eerlang op de volkomenſte wyze. Immers, by een breedſpraakig Verſlag, in Bloeimaand des Jaars MDCCLXXXVIII, ter *Overyſſelſche* Staatsvergaderinge uitgebragt over de Gebreken van het Regeerings Reglement, werden ſlegts *drie punten* van bykans geen belang voorgeſteld. Welks eerſte door de Ridderſchap werd afgeſlaagen; de twee andere erlangden toeſtemming en de goedkeuring des Stadhouders. —— Het afgeweezen punt betrof de uitſluiting der Subalterne Ontvangeren van allen aandeel aan de Regeering. —— De eerſte der twee goedgekeurde Veranderingen hadt haare betrekking op het heffen der Gemeenelands Middelen. Een ſtuk geheel onafhangelyk van de Regeeringsbeſtelling; doch van dien aart, dat de ongelyke heffing dier middelen, ten voordeele ſtrekte van de Leden der Ridderſchappe, als meestten Plattenlande zich onthoudende. —— Het tweede betrof de *Langduurigheid der Staatscommiſſien*, en bepaalde, „dat de „ Commiſſie van *Staaten Generaal*. *Raad* „ *van Staaten*, en *Oost- en West-Indi-* „ *ſche Compagnie*, niet minder dan voor „ *twee* en niet meer dan voor *zes* Jaa„ ren, die in de *Generaliteits Rekenka-* „ *mer* niet minder dan voor *één*, en niet „ meerder dan voor *vier* Jaaren, en die „ van de *Admiraliteiten* niet minder dan „ voor *één* en niet meer dan voor *drie* Jaa„ ren zouden mogen gegeeven worden."

LXI. BOEK. 1787. 1788.

Welke veranderingen 'er in het Provinciale Reglement worden ingevoerd.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

Inrigtingen by welke men de voorige afwykingen, door den Stadhouder van het Reglement plooide, als volgens den wensch der meeste Regenten geschied, om aan het verlangen van een ieder te voldoen, „ ten einde de Harmonie onder de Re„ genten te bewaaren, alle jalousie voor „ te komen, en ten grondslage te dienen „ van eene zo na mogelyke evenredig„ heid en billykheid in het genot der wei„ nige Agrementen van Regeering, die an„ derzins meestal vermengd was met moei„ lykheden en onaangenaamheden." —— Gebreken werden door deeze Schikking niet verholpen; de magt des Stadhouders om de Commissien te verlangen of te verkorten, bleef stand houden, en het algemeen Nut te bevorderen, hadt 'er zo weinig deels in, dat men het vermelden hier van zelfs onaangeroerd liet (*).

Aanmerking daar over.

Afgevorderde Eed.

Ingevolge van dit alles werd een Eed van den voorgeslaagen aart, even als in *Holland*, afgelegd, door de Ridderschap, de Stadsregeeringen, de Gemeenten der Steden, en derzelver Ministers, door alle Provinciaale Amptenaaren, door alle Predikanten en Kerklyke Persoonen van alle Ge-

(*) Dit weinig beduidend werk werd, met grooten omslag, met schryven en wederschryven, aan en door den Stadhouder, volvrokken, en daar mede was alle Hervorming afgeloopen, zonder dat de Stadhouder iets van zyn Magtbetoon verloor. Alle de Stukken hier toe behoorende, zyn byeen te vinden in de *Verzam. by* DE CHALMOT XII. D. bl. 265—282.

Gezindheden, tot Kosters, Voorzangers en Schoolmeesters toe. Hieldt het daar by in *Overysſel* op, gelyk wy grond hebben om vast te ſtellen, dan ging men hier zo verre niet met de Eedvorderingen als wy in *Holland*, tot beſchaaming van onzen tyd, gezien hebben (*). LXI. BOEK. 1787. 1788.

's Prinſen Wapens op de Busſen der Bodens herſteld.

Hadt men voorheen op het voetſpoor van *Holland*, in *Overysſel*, het onvoegelyk gevonden, dat de Busſen der Bodens langer pronkten met de Wapenen van zyne Hoogheid (†); naa de Omwenteling oordeelden de Staaten van dit Gewest, even als in *Holland* (§), dat de onheuſche wyze, op welke die wegneeming was geſchied, de herſtelling daar van noodzaaklyk maakte; ten einde aan de Ingezetenen en de Naakomelingſchap mogt blyken, dat de tegenwoordige Staatsleden zodanig eene laage handelwyze te eenemaal afkeurden (**).

Uitdruklyk bevel tot het draagen van Oranjetekenen.

In een Gewest, waar de Patriotten zo veelvuldig en ſterk geweest waren, vondt men, van tyd tot tyd, wederſtreevers van de anders algemeene dragt der Oranjeverzierzelen, of de zodanigen, die deeze tooy, in de eerſte hette der Omwentelinge, gedraagen hebbende, ophielden 'er langer mede te voorſchyn te treeden: meer dan aanraa-

(*) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XX. D. bl. 263. waar wy onze Aanmerkingen, die algemeene Eedvordering betreffende, mededeelden.

(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XVIII. D. bl. 12.

(§) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XX. D. bl. 357.

(**) *Verzamel. by* DE CHALMOT II. D. bl. 100.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

raaden, gelyk voorheen geſchied was, oordeelden de Staaten noodig en *ordonneerden* zy, in 't Voorjaar des Jaars MDCCLXXXVIII, „ het draagen van zigtbaare Oranjetekenen tot den tyd, dat die in 't algemeen „ in de Republiek zouden worden afgelegd (*)."

Voorzorgen tegen rustverſtooreniſſen.

Het ontbrak in *Overyſſel*, naa de Omwenteling, in geenen deele, aan de zodanigen, die aangedaan en vermeend leed van vroegere dagen op de Patriotten wenschten te wreeken, noch ook aan die zulks met wedervergelding beantwoordden, 't welk rustſtooreniſſen en geweldenaaryen van veelerlei aart, ten gevolge hadt. Bedryven, waar tegen men zogt te voorzien door herhaalde ſtrafdreigende Aankondigingen (†). *Zoms* waren Krygslieden in die rustverſtooreniſſen en geweldenaaryen betrokken (§). — Hadt men zich kort vóór en op het tydſtip der Omwentelinge gevleid met het opdaagen van *Franſche* Hulpe, het ontbrak niet aan Lieden, die de hoope daar op leevendig hielden, en eene Tegenomwenteling daar door te wege te brengen, zich vast voorſtelden. Des ſpraa-

(*) *Verz. by* DE CHALMOT V. D. bl. 284. 285.

(†) *Verzam. by* DE CHALMOT III. D. bl. 79. en VIII. D. bl. 25.

(§) Dit hadt byzonder plaats in het reeds aangeroerde geval des Ridders DE VOS VAN STEENWYK *tot Nyenaal*. Zie hier boven bl. 248. Men vindt zyn voordragt deswegen, en hoe men 't-zogt te vergoelyken in de *Verzameling by* DE CHALMOT IX. D. bl. 297—301.

ſpraaken zy niet alleen in hunne byzondere gezelſchapskringen; maar in 't openbaar. Geſprekken, natuurlyk ſtrekkende om den ouden geestdrift der *Overyſſelſche* Patriotten voor uitdooven te bewaaren; doch teffens om de andere Party of te beangſtigen, of tot ſterke maatregels aan te zetten. Genoeg zaaks oordeelden Staaten van *Overyſſel* zulks, om, by openbaare Afkondiging, zodanige Uitſtrooizels van een aanmarsch der *Franſche* Krygsbenden te verbieden (*). LXI. BOEK. 1787. 1788.

Overyſſel hadt gewis uitgeſtooken in het neemen en daadlyk volvoeren van Patriottiſche Maatregelen (†). De opgang die in dit Gewest, de Wapenhandel maakte, was verbaazend geweest, en onder hooge Beſcherming voortgezet. Eene beſcherming daar aan nu niet alleen, volgens Staatsbeſluit, onttrokken; maar, even als in andere Gewesten, moest derzelver vernietiging volgen; welke ook zeer ohmiddelyk naa de Omwenteling ſtand greep (§). Opheffing der Gewapende Genootſchappen.

Om het by die vernietiging te laaten berusten, en hun, die zich in deeze zaak gemengd, en 'er bovenal Aanvoerders in geweest hadden, geene verdere moeite aan te doen, ſtak der bovendryvende Partye te zeer in den krop, behalven veele andere, inzonderheid een der laatſte bedry- Beſluit tot de Regterlyke Vervolging der Ondertekenaaren van een Adres.

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT V. D. bl. 302.
(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XVIII. D. bl. 13 *enz.*
(§) *Verz. by* DE CHALMOT I. D. bl. 253. en II. D. bl. 158.

LX. BOEK. 1787. 1788.

dryven van deeze gewapende Burgeren, de ſterke Verklaaring by de Staaten ingediend, op het tydſtip, dat de *Pruiſen* den voet op *Overyſſelſchen* bodem dreigden te zetten; onderſchraagd door een vertoog der Burgergecommitteerden te *Zwolle*, met het overgeleeverd ſtuk ten vollen inſtemmende (*). — Allerſterkst was de taal geweest daar in gebezigd. In de hitte huns Patriottiſchen yvers, voeren zy heftig uit tegen die zy betytelden, *Belaagers van 's Volks Vryheid*, en *Voorſtanders van den Erfdwingeland*. Deeze Benaamingen, zo wel als de Voorſtellen, ten dien tyde gedaan, gaven aanleiding, dat het gedeelte der Ridderſchappe, nevens den Stadhouder, byzonder in dit Vertoog betrokken, reeds op den negentienden van Wynmaand, een voorſlag deedt, tot het aanſtellen van een Fiscaal, om tegen de Tekenaars en Medepligtigen van dit Adres, als mede die uit de Burgery te *Zwolle*, dit met hunne goedkeuring beſtempeld hadden, regterlyke vervolgingen aan te vangen. De Regeering dier Stad voegde 'er, op den vier en twintigſten der gemelde Maand, een nader Voorſtel by, „ om Onderzoek te doen „ hoedanig die Adresſen gepreſenteerd wa„ ren, wat daar in en daar by verhandeld „ was."

Vergeefſche op-

Dit alles hadt de ernſtigſte gevolgen. Groot was der Vervolgzieken verlegenheid,

(*) Zie onze *Vaderl. Hist* XVIII. D. bl. 40—44.

heid, wanneer daags daar op een Verſlag werd uitgebragt, 't geen inhieldt, dat, vermids die Adreſſen, naa ter Vergaderinge voorgeleezen te zyn, niet weder ter Griffie ingekomen waren, men de Gecommitteerden tot het Defenſieweezen, in welker handen men dezelve geſteld hadt, moest aanſchryven, om op te geeven, onder wie de Stukken als nog berustend, of anders waar dezelve gebleeven waren. — Volgens het daar op uitgebragt Verſlag was niemand der Leden van het Defenſieweezen gereed geweest om die Papieren, tot zulk een laakbaar oogmerk, over te leeveren, en het ſcheen dat de Heer VAN PALLAND *tot Zuithem*, daar in byzonder als de Man voorkwam onder wien zy moesten berusten.

LXI. BOEK. 1787. 1788. Spenring der oorſprongelyke Stukken.

Weinig hoops voedde de Commisſie, in deeze zaak aangeſteld, om, naa veelvuldig aangewende moeite, de oorſprongelyke Stukken, als de volſtrekte bewyzen van het gezogte misdryf, in handen te krygen. Zy ſloeg derhalven voor, om, ter opſpooringe van derzelver inhoud, gebruik te maaken van de Papieren der Genootſchappen, hier en daar gevonden, of door den Procureur S. VAN DEVENTER, te zyner verſchooninge van de gedreigde regterlyke Vervolgingen, overgegeeven; en op derzelver aanleiding, de voornaamſte Bewerkers in deeze zaak in regten te betrekken. — Zulk een Voorſtel vondt onmiddelyken ingang by de Staaten en ſtelden deezen tot Fiscaal aan W. KLOPMAN

Eenigen in regten vervolgd door den Fiscaal KLOPMAN.

LKI. BOEK 1787. 1788.

MAN, die welhaast dit werk begon, tegen de Ridders J. E. MULLERT *tot de Leemkuil*; G. J. PYMAN, VOSDING VAN BEVERFORDE, W. DE LILLE, J. BANNIER en H. J. COLMSCHATE.

Verzoek dienS Fiscaals en het antwoord daar op.

De Fiscaal KLOPMAN verzogt, vóór den aanvang deezer Regtsvorderingen, te mogen weeten, „ of hy crimineel, dan „ wel civiel, zou moeten handelen tegen „ hun, die eenige Actie tegen de Hoogheid geincurreerd hadden?" —— Hier op ontving hy geen ander beſcheid, dan „ om zodanig te procedeeren, als hy, „ naar orde, bevinden zou te behooren." —— In den loop deezer Regtsvorderingen beklaagde zich de Fiscaal over eenige tusſchenbeiden vallende verzoeken, door zommigen der Gedaagden gedaan; en ſtelde ze voor in zulk eenen dag als ingerigt om de zaak op de lange baan te ſchuiven, met verzoek, dat hun Ed. Mog. hun gelieſden te gelasten, „ om, met agterlaating van alle Exceptien en Incidenten, op de tegen hun ingediende „ crimineele aanſpraaken, ten principaale „ voort te procedeeren." Het onverwyld beſluit der Staaten luidde, „ dat zy aan „ de Beklaagden wel bekwaame gelegenheid hadden willen geeven, om hunne „ onſchuld te doen blyken; maar tevens „ uitdruklyk gewild, dat de Procedures „ daar over niet op de lange baan gebragt, of eenige uitſtellen 'er in zouden toegeſtaan worden; dat, derhalven „ het verzoek toegeſtaan en aan Partyen

„ ern-

G. J. PEIJMAN.
N. J. Pothoven ad viv. delin.
Reint Vinkeles fculp. 1798.

„ ernſtig aanbevolen werd, om, met ag- LXI.
„ terlaating van alle Exceptien en Inci- BOEK.
„ denten, de Procedures, tegen hun be- ——
„ gonnen, ten principaale te vervolgen, 1787.
„ en daar by, naar hunnen raade, en zo 1788.
„ veel mogelyk, hunne onſchuld voor te
„ draagen, en daar van te doen bly-
„ ken."

De meesten der gemelde Beklaagden, (over welken M. TYDEMAN en GOBIUS een allerongunſtigst Advys uitbragten (*), terwyl de zaak dier Heeren door ENGELHARD, Raad en Syndicus der *Ommelanden*, SCHROEDER en CANNEGIETER, Hoogleeraars in het Regt te *Groningen*, uit een billyker oogpunt beſchouwd werd (†),) in deezer voege in hunne verdeediging bepaald, vonden raadzaam, om zich, ter verzagting der uitdrukkingen, in dat hooggenomene Geſchrift gebruikt, by de Staaten te vervoegen, en, in meerdere of mindere maate, des berouw te toonen. Alleen de Heer PYMAN liet zich nergens op in, 't geen hem in zeer hooge ongenade dompelde, en de vernederendſte eiſchen aan hem deedt voorſlaan, van welke niets kwam. De Heer COLMSCHATE werd, op 't Advys der *Frieſche* Raadsheeren F. J. J. VAN SCHELTINGA en H. U. HUBER van den eisch des Fiscaals vryge- Onderſcheiden gevolg deezer zaake.

ſproo-

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT IX. D. bl. 68—92.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 45. en *Verzam. by* DE CHALMOT XXVI. D. bl. 243.

LIII. 1787. 1788. De uitgetogene na Hattem vervolgd.

sprooken; maar in de betaaling der kosten veroordeeld (*).

Het geregtlyk vervolgen der Ingezetenen, die gewapend na *Hattem* en *Elburg* getoogen waren, en op het *Gelderſche* Krygsvolk geſchooten hadden, toen het *Hattem* wilde bemagtigen, gelukte niet; ſchoon *Gelderland* geene poogingen onaangewend liet, om deezen onder den naam van Satisfactie in onheil te dompelen (†).

Aanzoek by zyne Hoogheid om in *Deventer* eenigen te vereeren en te begunſtigen.

Met welk een onbezuisdheid en plunderdwang men in *Deventer* te werk ging, onmiddelyk naa dat de Omwenteling ſtand greep, boekte ons Geſchiedblad in 't breede. Wy moeten, daar toe overwyzende (§), hier aantekenen, dat de Stadhouder, wel verre van mishaagen te vinden in alle deeze zo verregaande en burgeronderdrukkende ſtappen, dezelve als 't ware met zyne goedkeuring beſtempelde. Immers wanneer de thans aangeſtelde Gecommmitteerden uit de Burgery en Gildens der Stad *Deventer* een zeer zonderlin-

(*) De aanleiding en het beloop deezer Procedures, door ons kortlyk vermeld, is volledig met de daar toe behoorende, zoms zeer breede ſtukken, te vinden in de *Verzam. by* DE CHALMOT II. D. bl. 116. 153. 160—162. III. D. bl. 95—104. IX. D. bl. 95—102. 237—253. X. D. bl. 72—76. 91—93. 108—110. 115. en volg. XII. D. bl. 161—264. XIV. D. bl. 275—282. XVI. D. bl. 265—267. XXII. D. bl. 294—304.

(†) Vergelyk hier mede wat wy wegens *Gelderland* optekenden hier hoven bl. 215.

(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 89—95.

linge Memorie aan de Magiſtraat overleeverden, behelzende eene Lyst van Bedieningen, Beneficien, Eer- en Gedenktekens, en Kostgeevingen in het groote Gasthuis der Stad, van Jaarlykſche Uitkeeringen of die voor ééns geſchonken zouden worden; en eindelyk van Perſoonen, die men Eertekens toekende, om dat zy zich in en voor de zaak der Oude Conſtitutie zonderling beyverd hadden, gaven zy teffens over deeze zonderlinge Verklaaring des Stadhouders.

Antwoord van zyne Hoogheid.

„ Zyne Hoogheid heeft niet kunnen „ beſluiten, om, zonder eene rype over„ weeging, en behoorelyk onderzoek ter „ Plaatze, zich te verklaaren en te beſlui„ ten op zulk eene menigte van Objec„ten en Voorſtellingen van dien aart, „ van dat gewigt, en van zo veel om„ ſlags. —— Hy houdt zich gaarne ver„ zekerd, van de welmeenendheid der poo„ gingen en van de zuiverheid der oog„ merken van de Burgery, en derzelver „ Gecommitteerden; en wil niet worden „ verſtaan, dat hy, door de opſchorting „ van zyne Verklaaring en Beſluit, eene „ afkeuring zou doen, of ateinte toe„ brengen aan het geen door Gecommit„ teerden, uit naam van Gilden en Burgery, „ is verrigt en voorgedraagen. Maar zy„ ne intentie bepaalt zich, om door het „ afzenden van Gecommitteerden na *De„ venter*, de noodige informatien te doen „ neemen, zich van al het gebeurde be„ hoorelyk te doen onderregten, en voorts

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ de gevoeglykſte middelen te doen be-
„ raamen, om, op de beste en wettigſte
„ wyze, de gedespicieerde Amptenaars
„ in Eed en Functie te ſtellen, of, in
„ geval van zwaarigheid, onbevoegdheid,
„ of eenigerlei opkomende ongelegenhe-
„ den, zodanige ſchikkingen te maaken,
„ en onder zyne goedkeuring na te gaan,
„ als tot handhaaving der herſtelde Re-
„ geeringsvorm binnen *Deventer*, mitsga-
„ ders tot herſtelling van de Rust, Har-
„ monie en het Vertrouwen tusſchen Re-
„ geering en Burgery, en tusſchen Bur-
„ gers en Ingezetenen onderling, het nut-
„ tigst zal geoordeeld worden (*)."

Aanmerking hier over.

Wanneer wy in bedenking neemen, welk *ſlag* van Gecommitteerden deezen voordragt deeden, en dit antwoord wegdroegen (†), zal het een blyk opleeveren hoe zeer eenigen der ſlegtſten uit de Burgery te *Deventer*, in hun doldriftig voortſlaan wel verre van geſtuit en afgeweezen te worden, een gunſtig onthaal bejegende, en zy van deeze zending na *'s Grayenhaage* welgemoed en getroost te rug keerden, den tyd afwagtende, dat aan hunne begeerte, als mede aan die *hunner* eensdenkende Regenten, zo niet geheel, althans grootendeels, zou voldaan worden.

Re-

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT VIII. D. bl. 216—226. waar men de Naamlyst in 't breede vindt met eene en andere aanduidingen van byzondere verdienſten.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 91.

Regenten en Gecommitteerden hadden, in de tegenwoordige drifts en partyſchaps verblinding, geen vermogen om te zien, dat de Stadhouder door zich zelven tot Scheidsman op te werpen in eene Stad, en in een Gewest, waar men de Stedelyke Regten altoos zo hooggeſchat en zo zorgvuldig bewaakt hadt, onder voorwendzel van het Volk genoegen te geeven, zyne banden dubbel vastmaakte, en hy, 't geen hem *elders* door 's Lands Staaten verleend was, *hier* zich zelfs aanſchafte, door eene enkele Verklaaring, op een Voordragt, die de Partyſchap ten ooge uitſtak. LXI. BOEK. 1787. 1788.

Tot nader onderzoek en afdoening deezer zaake benoemde de Stadhouder eerlang J. E. VAN LYNDEN, A. R. VAN HEECKEREN TOT ZUIDERAS, en A. O. F. BOMBLE VATEBENDER, die in het nabuurig *Gelderland*, ten deezen dage zich, als Voorſtanders van *Oranje*; op meer dan eene wyze, onderſcheiden hadden. Behalven de afwyzing van één punt, de Eere- en Gedenkpenningen en Tekens betreffende, waar omtrent zy verklaarden, „dat deezen, zo uit hoofde der kosten, „als de gevolgen, niet zouden vervaardigd en uitgedeeld worden (*)," gaven zy, naa gedaan onderzoek, gelyk zy het noem- Heeren door zyne Hoogheid benoemd om die zaak in *Decemb.* af te doen. Hunne handelwyze.

(*) Een Lyst der Perſoonen, aan welken men die Eertekens, wegens betoonde dienſten in de Omwenteling toekende, is voorhanden in de opgave der Gecommitteerdens. *Verzam. by* DE GHALMOT

LXI. BOEK. 1787. 1788.

noemden, genoegen in de meeste ſtukken aan de Gecommitteerden; ſtelden bykans alle de Perſoonen, door hun tot het bekleeden van Burgerampten gedoodverfd, daar toe aan; bezwaarden zommige Amptenaars, die zy niet ontzetten wilden, met Uitkeeringen ten behoeve van zodanigen, die de hand aan het oproerig Omkeeringswerk geleend hadden, en die zy van geene Bedieningen voorzien konden. Eenige dier uitkeeringen evenaarden bykans het Inkomen dier Bedieningen, of gingen ze te boven; zy rigtten een opzettelyk Fonds op van Uitkeeringen, ten laste van de aangeſtelde Perſoonen, en deeden eene Geldleening op dat Fonds vaſtſtellen, met benoeming der Perſoonen, die des de uitvoering zou in handen gegeeven worden (*).

Wyd-ſtrekkende magt.

Alle byzonderheden daar in voorkomende, die eenige aanmerking zouden verdienen aan te ſtippen, zou een, door gelykaartigheid, verveelend werk weezen, als mede het naagaan van volgende verſchikkingen, door deeze Heeren gemaakt, uit kragt van een voorbehouding en beſchikking over alle zodanige Ampten, als door deezen en geenen op den voet, op welken zy door hun begeeven waren, niet mog-

MOT VIII. D. bl. 224. 225. Op dezelve bekleedt de Baron VAN HEECKEREN TOT ZUIDERAS de eerſte plaats, en waren, behalven het aantal van twee en veertig hier met naamen genoemden, de vier en twintig Gecommitteerdens niet vergeeten.

(*) *Vervolm.* by DE CHALMOT VI. D. bl. 37—51.

mogten worden aangenomen; gelyk zy ook aan zich behielden de nadere schikking, uitlegging en verklaaring omtrent alle donkerheden, bedenkingen en zwaarigheden, welke uit hoofde van die Acte mogten voorkomen of geoordeeld worden daar in te leggen opgeslooten; dan kunnen wy niet voorby eene en andere zeer in 't oog loopende te vermelden. LXI. BOEK. —— 1787. 1788.

Hoe men zich omtrent A. PERSOON gedroeg.

De Heer A. PERSOON, als Rentmeester van zeker Capittel hem voor zyn leeven opgedraagen, ontzet, gaf te verstaan, dat hy, om zonderlinge en hem daar toe overhaalende beweegredenen, zich daar tegen niet zou verzetten; maar zich naar de tydsomstandigheden schikkende; in de anderzins nietswaardige en wederregtlyke afzetting berusten, onder verklaaring van zich hier door, in geenen deele, te hebben verstooken en van zyn goed regt te hebben bewaard, om dan, *daar* en *wanneer* hy zulks zou goedvinden, van 't zelve gebruik te maaken. —— Het Schouten Ontvangers Ampt van *Colmschate*, 't geen hy, zints den Jaare MDCCLIV, vry en onbezwaard bekleedde, liet men hem behouden; doch bezwaard met twee onderscheidene uitkeeringen te zamen duizend Guldens bedraagende; schoon hy zich tegen deeze Uitkeeringen niet verzette, en die Ampten, onder zekere bedingen, zou blyven waarneemen, toonde hy, met de opgave van eene berekening, dat de opbrengsten dier Ampten, geen duizend Guldens konden haalen. Dit in-

LXI. BOEK. 1787. 17·8.

gediende ſtuk werd de Regeering verzogt weder te doen uitgeeven, met betuiging van der Commisſarisſen *Bevreemding* daar over (*).

JAN ROSYN bevoordeeld.

De *Zutphenſche* Koopman JAN ROSYN, dien wy reeds kennen als den Aanbrenger van *Deventers* geſteldheid aan den *Pruiſiſchen* Luitenant KROFFT, en den Bewerker van diers ſpoedig vertrek derwaards, om de *Prinsgezinden* van den dwang der *Patriotten* te ontheffen (†), werd door Gecommitteerden voorgedraagen, als een Man, die, „ wegens zonderlinge en groo„ te dienſten, vóór, by, en naa de ge„ lukkige Omwenteling van *Deventer*, tot „ het Vendumeesterſchap alleraanpryzens„ waardigst was, mits zulks met goede „ correspondentie van de Heeren Secre„ tarisſen geſchieden konde, die zich ten „ deezen aanziene zeer gunſtig verklaard „ hadden voor den Heer ROSYN, zo uit „ hoofde van gemelde dienſten, als uit „ aanmerking van de aanbeveling van den „ Heer VAN ZUIDERAS." —— Hy kreeg dit Ampt niet, doch L. BRUNE daar toe aangeſteld, moest 's jaarlyks aan deezen ROSYN twee honderd en vyftig Guldens betaalen, tot zo lang deeze een Ampt, meer dan die ſomme opbrengende, zou hebben bekomen. Zo werd met vyftig Guldens verhoogd de Uitkeering welke men den eerst

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT IX. D. bl. 208. 211 213. vergeleeken met het X. D. bl. 309.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 90.

eerst in zyn Post aangebleeven van Doorninck, hadt opgelegd (*). Deezen Rosyn vinden wy op de boven aangetogen Lyst dergeenen dien Gecommitteerden een Eerpenning hadden toegekeurd. 1787. 1788.

Hoogstverdienstlyk in 't oog der *Deventerſche* Gecommitteerden moet zich by de Omwenteling gedraagen hebben, de Capitein Commandant C. A. Schutter onder het Regiment van den Generaal d'Envie: dewyl zy hem aan Staaten des Lands voordroegen, als een Man, die door zyn beleid en vrywilligen yver veel tot dezelve hadt toegebragt. Zy oordeelden, tot diens bevordering, door eenen Brieve aanzoek te moeten doen by zyne Hoogheid; en hadden beſlooten uit de Stads kas, zó verre dezelve zou toelaaten, deezen hun behulpzaamen Krygsman met geld te beloonen; doch daar de ſtaat van die Kas niet zou gedoogen eene Belooning naar verdienſten uit te reiken, twyfelden Schepenen en Raad, naar hun voordragt, niet, of ook de Ridderſchap en Steden zouden wel geneegen zyn om te beſluiten, aan denzelven, op de eene of de andere wyze, daadlyke blyken van derzelver goedkeuring wegens diens gedrag en betoonden yver te geeven (†).

Beloo-ningen aan den Capiteln Com-mandant Schut-ter toe-gedagt.

Op meergemelde Lyst van by die Party verdienstlyken en Eergedenktekenswaardige Mannen ontmoeten wy, benevens den Lu-

Men wil den Kerklee-

(*) *Verzam. by* de Chalmot VIII. D. bl. 224.
(†) *Verzam. by* de Chalmot II. D. bl. 114.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

Lutherſchen Predikant ZWENKE, den oudſten Kerkleeraar P. S. SCHRIEVER. Een genoegzaam blyk, in de daad, van zyne Oranjegezindheid, waar aan ook niet te twyfelen valt: dewyl de *Deventerſche* Gecommitteerden uit de Burgery hem den Tytel van Profeſſor en het Emeritusſchap, met behoudenis van zyn volle Tractement en alle Emolumenten, waar in hy deelde, ter hand ſtelden, om daar van, by afneemende kragten, naar zyn welgevallen, gebruik te maaken, „ met oprechtſte en hartlykſte betuiging," gelyk zy 'er byvoegden, „ van de algemeene genoegens, om zyn getrouwe „ Euangeliedienſt, waar van men zich „ ongaarne zou verſtooken vinden;" als mede het bewerken by de Magiſtraat van een Weduwe Tractement, naa 's Mans afſyvigheid, voor zyne Egtgenoot ten minſten van zes honderd Guldens (*). —— Niets byzonders of bepaalds vinden wy hier op, in de beſchikkingen der Gecommitteerden van zyne Hoogheid; wel verklaaren zy den Hoogleeraar VAN DER MARCK als volkomen vervallen van die waardigheid; doch laaten voorts de beſchikking op de Profeſſoraaten over aan de Stads Magiſtraat (†).

naar SCHRIEVER bovenal begunſtigd hebben.

Veelal overeenkomſtige

Veel lieten die Heeren, ſchoon zy de Opſtellers der Voordragt in eene menigte byzonderheden ten wille waren, ja zelfs tot

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT VIII. D. bl. 218.
(†) *Verzam. by* DE CHALMOT VI. D. bl. 50.

tot de aanſtelling van Schoenlappers in het Wees- en Kinderenhuis toe (*), de Regeering van *Deventer* beſchikken, wel verzekerd, dat deezer verkiezing zou vallen, op in dit vak, even verdienſtlyke Perſoonen, als zy door hunne bepaaling bevorderd hadden; en de verwerping der zodanige treffen, als zy tot Slachtoffers in deezen zouden gedoemd hebben (†). LXI. BOEK. 1787. 1788. handel met het Verzoekſchrift.

De Hoogleeraar VAN DER MARCK, wiens naam wy hier boven op de lyst der geweraakten door de Gelastigden van zyne Hoogheid vermeld vonden, was de éénige niet die door de Magiſtraat uit zyn post geweerd werd (§); dit kwam ook den Afzetting van Hoogleeraars en Kerkleeraaren.

Hoog-

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT VI. D. bl. 45.

(†) Dit ging nogthans altoos niet in dier voege toe als volkomen ſtrookte met het inzigt dier Heeren: waar om zy, wegens uitzonderingen door de Regeering gemaakt, het hunne inbragten, en de verdeediging van eenen Bankbreukigen Oproermaaker, dien zy met een Ampt van vertrouwen beſchonken hadden, op zich namen. *Verzamel. by* DE CHALMOT X. D. bl. 300, en de Regeering doorſtreeken, wegens het traagly innemen van de Perſoonen in het groote Gasthuis, *Ald.* bl. 308. vergeleeken met het IX. D. bl. 209. Te aangehaalder plaatze in die *Verzameling*, ontmoeten wy veele trekken van misnoegen, beſlooten met eene heroeping op het Magtsbetoon ter veranderinge door de Stadhouder hun verleend.

(§) Van diens Hoogleeraars Afzetting op de Hoogeſchool van *Stad en Lande* hebben wy gewaagd in onze *Vaderl. Hist. ten onmiddelyken Vervolge op* WAGENAAR XXIV. D. bl. 337—351. Als mede hoe hy het Hoogleeraarſchap te *Lingen* voor dat van *Deventer* verwiſſelde. *Vaderl. Hist.* VI. D. bl. 366. *enz.* De Hoogleeraar VAN DER MARCK, hadt

LXI. BOEK. 1787. 1788.

leeraar RUCKERSFELDER over. Vier der *Nederduitſche* Kerkleeraaren, JOHANNES HOGEWAL, ANTONIUS VAN EYKEN, WYNAND SUERMOND en JACOBUS VAN BOSVELD, en dus alle, behalven den evengemelde by het Oranjevolk zo beminden SCHRIEVER, werden nevens den *Walſchen* Predikant FRANCOIS NOËL DE VILLEPOIX, naa eene korte opſchorting van hunne Ampten, op herhaalden aandrang en begeerte van de Gecommitteerden, uit de Gildens en Burgery, „ behoudens hun „ Eer en Goeden Naam," van hunnen dienst vervallen verklaard, en geboden zich van de Bediening des Doops in de Stad te onthouden (*). Zy allen hadden zich Vryheids Voorſtanders betoond, en de

naa het geweldig inſlaan zyner glazen en het plunderen van zyn Huis door het Gepeupel te *Deventer* op den 20. Sept. 1787 gepleegd, Huis en Stad verlaaten, zich, om de woede te ontwyken, na *Burgſteinfurt* begeeven; waar hy door den Koning van *Groot-Brittanje* van wegens het Graafſchap *Bentheim*, met overeenſtemming der Hooggraafiyke Huizen, *Bentheim Teklenburg* en *Bentheim Steinfurt*, tot gewoon Hoogleeraar in het *Illuſtre Atheneum* te *Burg-ſteinfurt* werd aangeſteld, waar hy den 30. Juny 1788 zyn Hoogleeraarſchap aanvaardde met eene Redenvoering *De portentoſa Hobbeſiani civis imagine*, dat is, *Over de yſelyke Stelling, dat de grootſte Magt het beſte Regt zou geeven. Verz. by* DE CHALMOT VI. D. bl. 270—273.

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT VIII. D. bl. 204—210. De *Franſche* Predikant verwierf een hem zeer vereerend getuigenis van de *Deventerſche* Kerkenraad dier Gemeente. *Verzam. by* DE CHALMOT IX. D. bl. 102.

de zyde der voorige Regeeringe gehouden (*). Vergeefsch vervoegden zich deeze afgezette Kerkleeraars by des Stadhouders Commisfarisfen met een voordragt en beklag over de handelwyze ten hunnen opzigte, en fchilderden zy, zo veel zy durfden, het gedrag des Voorzitters PUTMAN af (†). LXI. BOEK. —— 1787. 1788.

Der *Doopsgezinde* Leeraar J. KUIPER, die met de gemelde Patriottifche Leeraaren, in zaaken van Staat, eenftemmig dagt, hadt veel reden van angst; te meer daar hy het Leeraarampt bekleedde by eene Gezindheid zo zeer by de *Oranjegezinden* in haat. Deeze dreef hem om de Stad te verlaaten; doch keerde hy, zo ons verzekerd is, door VAN ZUIDERAS gerustgefteld, weder na *Deventer*, en voer met de waarneeming zyns Ampts voort. Wat de *Doopsgezinde* Leeraar wedervoer.

De Gecommitteerden uit de Burgery, thans de hoofdrol op het *Deventersch* Tooneel der Omwenteling fpeelende, gaven kennis aan de Regeering, dat 'er veele Perfoonen in den Kerkenraad zaten, die, huns oordeels, omtrent de Conftitutie van Regeering en de Omwenteling van zaaken, anders dagten dan behoorde, en zommigen hunner die denkwyze met daaden aan den dag gelegd hadden, zy verzogten de aanftelling van eenen nieuwen Kerkenraad, met afzetting van verfcheide Ouderlingen en Diakenen. Ten vollen werd hier in De Kerkenraad veranderd.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 69.
(†) *Verz. by* DE CHALMOT VIII. D. bl. 211—215.

LX BOEK. 1787 1788.

in bewilligd. —— Ten zelfden dage beſloot de Regeering, dat naa deezen het verkiezen van Ouderlingen en Diakenen, het beroepen van Predikanten, en het geheele Kerklyke Beſtuur van de Gereformeerde *Nederduitſche* en *Walſche* Gemeente op den ouden voet zou worden behandeld en ingerigt, met vernietiging van alle zodanige Beſluiten als daar tegen ſtrydig mogten bevonden worden (*).

Pooging om de *Doops-* en *Roomschgezinden* van het Burgerregt te verſteeken, in hoe verre gelukt.

Meermaalen gewaagde ons Geſchiedblad van den haat des Gereformeerden Kerkgenootſchaps tegen de *Roomschgezinden* en *Mennoniten* of *Doopsgezinden* binnen *Deventer* (†). Fel tegen deezen gebeeten betoonden zich de Hoofden der Oranje Party vóór de Omwenteling (§); 't geen hun toen ontſtaan was, dagten zy nu, met verdubbeld betoon van haat, betaald te zetten. Van hier een wydſtrekkend Verzoek tegen Lieden van gemelde Gezindheden ingerigt, waar op de Regeering betuigde, „ wel te „ mogen lyden, dat geen *Roomschgezinden*, „ noch ook geen *Mennoniten*, buiten die „ geenen, welke zulks reeds bezaten, „ noch tot het Burgerregt, noch tot de „ Gilden, zouden mogen toegelaaten worden; dat zy egter niet konden verſtaan „ den Kinderen der *Mennoniten* uit te fluiten, of te berooven van het Regt by „ hun-

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT VIII. D. bl. 202.
(†) Zie onder andere onze *Vaderl. Hist.* XIII. D. bl. 71.
(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 64.

„ hunne Ouderen tot de Gildens en het „ Burgerſchap bereids verkreegen. Dat „ ook Schepenen en Raad mogten lyden, „ dat de *Lutheraanen*, daar toe, als mede „ tot de Burgervoorregten zouden worden „ toegelaaten; met uitzondering nogthans „ tot het Regt van Regeering, en het „ bekleeden van Ampten, waar toe het „ Lidmaatſchap van de Gereformeerde Ge„ meente vereischt wordt (*)."

LXI. BOEK. 1787. 1788.

De Gildens, aan welken het gemist was, vóór de Omwenteling, hunne oogmerken ter verdrukkinge van byzondere Perſoonen, meest van andere Gezindheden dan de heerſchende Kerke, te bereiken, meenden thans dit plan met meer ſpoeds voort te zetten. Byzonder ſtak hier in het Zydekraamers Gilde uit. Zy riepen de by hun gehaatten voor hunne opgeworpen Regtbanken, veroordeelden anderen om maar met éénen of twee Knegts te mogen werken, ja ſlooten nog anderen geheel van hunne verkreegene Gilderegten uit (†). Dit gaf aanleiding tot veele Verzoekſchriften en Tegenverklaaringen. Deeze bragten de Regeering in verlegenheid: zodanig dat zy, in dit byzondere geval, zonder gevolg of nadeel voor de Hoogheid der Stad, en ten gevalle van het Concordaat van Raad en Gemeente van den zeven en twintigſten van Lentemaand des Jaars

Pogingen der Gilden niet altoos geſlaagd.

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT VIII. D. bl. 207.
(†) *Verzam. by* DE CHALMOT VI. D. bl. 269. 275. 279. 285. 310. IX. D. bl. 196. X. D. 293.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

Jaars MDCCLXXXVIII, den raad en het beſluit innamen van twee Provinciaale en onpartydige Regtsgeleerden, door Commisſarisſen van zyne Hoogheid daar toe benoemd, en overeenkomſtig met dier uitſpraake, eindelyk ten beſlisſenden antwoord gaven, dat zy de Klaagers en Verzoekers, in hunne gedaane eiſchen en genomene beſluiten, niet ontvangelyk verklaarden, en de Beklaagden vryſpraaken (*).

Woede waar mede men de Patriotten aldaar vervolgt

In *Deventer*, waar men meestal met losgelaaten teugel tegen de Patriotten woedde, was niemand veilig, zelfs de zodanigen niet, die op last der Provinciaale Commisſie ter Verdeediging, of der voorige Stadsregeering, iets verrigt hadden. Veelen deezer waren ook ter onveilige Stede uitgeweeken (†). Met hoe veel reden kan blyken uit een Verzoekſchrift, vol van de onverduldigheid der wraake, door de Leden der *Oranje Societeit* te *Deventer*, en eenige anderen, in Lentemaand des Jaars MDCCLXXXVIII, aan de Leden der Gezwoorene Gemeente overgeleeverd, ten aanziene der in *Deventer* gebleevenen, „ Zy hadden," dus luidde de aanhef, „ tot hunne zielgrievende ſmerte als nog moeten „ zien en ondervinden, dat door eene al „ te groote en ongehoorde toegeevenheid „ van

(*) De onderſcheiden gevallen worden, met de ſtukken, opgegeeven in de *Verzam. by* DE CHALMOT IX. D. bl. 167–200.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 91.

„ van het eerſte Lid van Regeering, tot LXI.
„ nog toe, niets rechterlyks tegen de BOEK.
„ Hoofdaanvoerders, Beleiders, Dryvers ——
„ en Uitwerkers, van de zedert eenige 1787,
„ Jaaren te dier Stede eerst allengskens 1788.
„ naderhand openbaar ondernomen ver-
„ derflyke ondermyning van de nu her-
„ ſtelde Conſtitutie was ondernomen."
Eene optelling in de haatlykſte bewoordingen van de voornaamſte bedryven der Patriotten, ſluit met de woorden der onverduldigheid; „ dat men deeze Lieden, met
„ opgeſteeken hoofde langs de Straaten
„ en overal in veiligheid zag wandelen, tot
„ groote ergernis, ſmerte en verdriet der
„ goede en getrouwe Burgery, tegen wel-
„ ken zy, in een moorddaadig Eed- en
„ Vloekgeſpan, zich hebben verbonden
„ en werklyk getoond in ſtaat te zyn,
„ om dit hun ſnood opzet met daaden te
„ toonen."

Zy verzogten deswegen, „ dat hun Wel
„ Ed. Agtb. door hunnen invloed by het eer-
„ ſte Lichaam der Regeeringe het daarheen
„ mogten ſtuuren, dat tegen allen deezen,
„ op de kragtdaadigſte wyze, mogt wor-
„ den geinquireerd en geprocedeerd, en al-
„ toos aan geenen deezer Hoofdberoerders
„ Vergiffenis of Amnestie verleend." —
Wyders, „ dat van ſtonde aan, aan alle
„ deezen, voor zo verre zy Advocaaten
„ waren, de Bank van Juſtitie der Stad
„ *Deventer* mogt worden ontzegd, en hun
„ Wel Ed. Hoog Agtb. verzogt, dit ten
„ aanzien van het Platteland en de Kleine

„ Ste-

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ Steden van *Overyssel*, op den Landdag „ mede tegen dezelven uit te werken. — „ En eindelyk, dat 'er een onverbreekly„ ke Stadswet en Concordaat mogt ge„ maakt worden, dat die geenen, welke, „ in den voorleden Jaare, en nu, uit eene „ of uit beide de Lichaamen van Regee„ ringe of uit groote en kleine Ampten „ verlaaten zyn of verlaaten worden, nooit „ voor hunne Perſoonen in eenig Lid van „ Regeeringe, of in eenig Ampt binnen „ *Deventer*, zouden kunnen verkoozen of „ aangeſteld worden, als zich zulks door „ hun onverſchoonlyk gedrag, ten vollen „ onwaardig gemaakt hebbende."

Een welverwagt gunſtig Antwoord beſegende dit wraakademend Verzoekſchrift. Immers de Gezwoore Gemeente ſtemde in allen deele in met het verzoek deezer Lieden, door hun met den naam van *goede Burgery* vereerd, met betuiging „ van „ te hoopen en te verwagten, dat hun „ Wel Ed. Hoog Agtb. geen oogenblik „ zouden aarzelen om de braave, getrouwe, verdrukte en nogthans ſtandvastig „ gebleeven Burgery, in allen deele, te „ gelieven en genoegen te geeven (*).

Afkondiging eener Amneſtie.

Slegts drie dagen, naa het indienen van dit ſchreeuwend ſtuk, op den dertigſten van Lentemaand, kondigde de Regeering van *Deventer*, als daar toe aangeſpoord door meergemelde Commisſarisſen des Stadhouders, eene Amnestie af, die zeker in al-

(†) *Verzam. by* DE CHALMOT VI. D, bl. 25–27.

allen deele niet beantwoordde, aan de LXI.
ſchreeuwende wraakſtem der Leden van BOEK.
de *Oranje Societeit*, dan egter naa eenige ——
veel vrede en vriendſchaps in 't algemeen 1787.
ademende uitdrukkingen, goeddeels aan 1788.
deezer wensch beantwoordde. Immers dezelve was gerigt aan de zodanigen, „ die, „ binnen den tyd van drie maanden „ tot hunne Huizen, Handteeringen en „ Beroep wederkeerden, en betoonden „ het welberaaden voorneemen gevormd „ te hebben, om zich voortaan als getrouwe Burgers en gehoorzaame Ingezetenen „ te gedraagen." — Dan deeze gunst- en genaäanbiedende Kwytſchelding ging gepaard met zo veele bepaalingen en uitzonderingen als wy in andere Gewesten aantroffen. Bovenal werden van deeze Vergiffenis uitgeſlooten; „ alle Raaders of „ Daaders, die ſchuldig of medepligtig „ mogten zyn aan het voorgevallene in „ of voor het Huis van de Burger Societeit der Prinsgezinden (*)." — Van den anderen kant waren in deeze Amnestie alle Plunderaars begreepen, „ onverkort „ en in zyn geheel laatende de Remotien, „ Verlaatingen of andere Schikkingen van „ Ampten en Bedieningen, invoege als „ geoordeeld is, of nog zal geoordeeld „ worden plaats te moeten hebben (†)."

Van

(*) Het aldaar, ter ſtuiting van een geweldig Oproer voorgevallene, hebben wy te boek geſlaagen in het XVIII. Deel onzer *Vaderl. Hist.* bl. 75.

(†) Deeze geheele Amnestie is voor handen in de *Verzam. by* DE CHALMOT VI. D. bl. 53—57.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

Een Beeldtenis van WILLEM DEN III. vernield en eene andere in ſtede vereerd.

Van *Deventer* kunnen wy niet ſcheiden, zonder nog eene byzonderheid te vermelden, die de zugt der Regeeringe voor het Stadhouderlyk Huis, op eene zonderlinge wyze, aan den dag lag. In de hitte van een onbeteugelde Patriottiſchen yver, hadden, op den avond der Keur-approbatie, in den Jaare MDCCLXXXV, eenige Leden van het toenmaalig tweede lid der Stadsregeering, de Beeldtenis van WILLEM DEN III. voor de Schoorſteen in de Raadzaal geplaatst, door den Kunſtſchilder TER BURG vervaardigd, „ op eene vuilaartige „ en verwaaten wyze," gelyk de Regeering vermeldt, „ met verzaaking van den „ verſchuldigden eerbied voor gekroonde „ Vorſten, dit Stuk uit den Schoorſteen „ gerukt, ginds en herwaards in de ver„ trekken van het Raadhuis rondgeſleurd, „ en eindelyk, naa affnyding van het „ hoofd, dit meesterſtuk van alle Kunst„ minnaaren geagt, verbryzeld." — In Sprokkelmaand des Jaars MDCCLXXXVIII, werd dit leed geboet, en die ſchennis herſteld. De Raad BOSC DE LA CALMETTE hadt, uit handen van een ongenoemd *Geldersch* Heer, een ander Afbeeldzel van dien zelfden Vorst ontvangen, 't welk onder de hartlykſte dankzeggingen aan den Geever „ van die zeer gewaardeerde gifte „ aan de Stad gedaan," en aan den gemelde Raadsvriend voor zyne aangewende moeite, te dier plaatze geſteld wierd (*).

Buk-

(*) *Verz. by* DE CHALMOT IV. D. bl. 301. 302.

Bukte dus *Deventer* onder het geen hier gebeurde, haare moedige Zusterstad *Zwolle*, moest, naar maate van de hoogte, waar toe zy zich in het handhaaven van de zaak der Patriotten verheeven hadt, te dieper nedergedrukt worden. Eene vernedering, welke zy voelde by de Inrukking der *Pruisische* Krygsbenden, en de daar mede onmiddelyk zich paarende grievende bezwaaren door ons reeds breedspraakig vermeld (*). LXI. BOEK. 1787. 1788. 't Gebeurde te *Zwolle*.

Met veel behoedzaamheids hadt de Regeering, den afkeer van een groot aantal Burgeren van het Oranje draagen kennende, het zich uitdosschen met die leuze aanbevolen (†), en werd zulks, in den aanvange, door de vrees voor het *Pruisisch* Krygsvolk vry algemeen gehoorzaamd. Doch, wanneer dit voor Staaten Krygsvolk verwisseld was, nam het vertoon dier kleure niet alleen van dag tot dag af; maar droeg men zelfs *witte lissen* aan de hoeden, en veroorloofde zich, volgens de klagten, door de Officieren der Bezettinge aan den Commandant gedaan, de Patrouilles, met Steenen, Sabels en Brandhouten aan te vallen; met bloote Sabeltjes onder den rok en met messen van over de anderhalf voet lang in den zak te loopen, en scholdt de Soldaaten, die

De *Zwolsche* Burgers beschuldigd van schennis aan Oranjeteekens en mishandeling der Krygslieden.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 107—109.

(†) *Verzam. by* DE CHALMOT I. D. bl. 169.

LXI. BOEK. 1787 1788.

die zy wisten dat uit *Holland* hunne Officieren na *Utrecht* gevolgd waren, voor Schelmen. De benaamingen van *Oranje Vee* en dergelyke lieten eenige Burgers, te zamen een Krygsman ontmoetende, ten ſchimp hooren, 't welk aanleiding gaf tot rustſtoorende voorvallen tusſchen Burgers en Krygsvolk. In 't byzonder beriepen zy zich op het verſcheuren en onder den voet trappen van een Oranje Cocarde in het Huis van een Soldaat door twee Burgers; en dat zy, op ſtraat een Officier ontmoetende de onbeſchoftheid hadden om op hun agterſte ſlaande, te zeggen, *Al evenwel vivat de Francoiſen!*

Schryven der Officieren deswegen aan de Commandant.

Schoon wy wel willen gelooven, dat deeze ſtukken niet verkleind zyn opgegeeven, kennen wy de *Zwollenaars* genoeg in ſtaat, tot het ſpeelen van eene zo tergende rolle, die de Krygsofficieren aan den Commandant deedt ſchryven, „ dit al„ les geeft zulk een misnoegen onder dit „ Garniſoen, welks reſpective Corpſen zo „ veel van eene landverdervende Cabaale „ geleeden hebben, en allen eenpaarig „ gereſolveerd zyn de oude thans herſtel„ de Conſtitutie met goed en bloed te „ helpen ſoutineeren, en zyne Doorlug„ tige Hoogheid in alle zyne wettige „ Voorregten te maintineeren, dat zy zich „ verpligt rekenen, tot voorkoming van „ alle onheilen, en om de rust en goede „ orde in *Zwolle* te bewaaren, hem te „ verzoeken, by de Magiſtraat te willen „ bewerken, dat, door Hoogstdezelve „ eene

„ eene Publicatie worde gedaan, waar by LXI.
„ aan alle Ingezetenen, zonder onder- BOEK.
„ ſcheid, geordonneerd wordt het draagen ——
„ van een Oranjeteken, ten bewyze dat 1787.
„ zy de verfoeilyke Cabaale, (waar door 1788.
„ wy al zo veel geleeden hebben,) niet
„ meer zyn toegedaan, of 'er ten min-
„ ſten niet openlyk voor durven uitko-
„ men, op dat hier door de Harmonie
„ tuſſchen Burgers en Militairen herſteld,
„ en alle reden van billyk misnoegen uit
„ den weg geruimd worde, en de Stad
„ voor alle onheilen bewaard blyve."

Zulk een ſchryven bewoog den Commandant, hetzelve te zenden aan de Stads Magiſtraat, het daar in geſtelde met zyn getuigenis te bekragtigen, en op het verzogte aan te dringen. Dit hadt ten gevolge eene Aankondiging, by welke de Magiſtraat, in 't algemeen de rustſtoorende gedraagingen erkent, „ van weinige „ losbandige lieden." Eene uitdrukking, welke genoegzaam aanduidt, dat de opgemelde gevallen zeer zeldzaam waren, en voorts de evengemelde algemeene Aankondiging, wegens het draagen van *Oranje*, met deeze byzonderheden vermeerderden, „ Dat 's avonds naa zonne ondergang gee-
„ ne lieden zouden mogen zamenſchoo-
„ len, of in een meerder getal dan vier
„ op ſtraat blyven ſtaan, of langs de ſtraa-
„ ten loopen. —— Dat naa zonne onder-
„ gang niemand met een ronden Hoed op
„ ſtraat zal mogen verſchynen. —— Dat
„ niemand zich zou hebben te verſtou-

Nadere bepaaling van het draagen van Oranje, en voorzorg tegen Zamenrottingen.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ ten, anderen, 't zy Burgers of Militai-
„ ren, Officieren of Gemeenen uit te
„ ſchelden, te beſchimpen, te beſpotten,
„ naa te ſpuwen, naa te wyzen of op
„ eenige andere wyze te tergen, 't zy
„ door daaden, of woorden. —— Einde-
„ lyk gelasten zy, dat naa verloop van
„ vier en twintig uuren, naa het doen
„ deezer Afkondiginge niemand op ſtraat
„ zou mogen verſchynen, dan voorzien
„ met een zigtbaar Vercierzel van Oran-
„ kleur, 't zy op de Borst, of op den
„ Hoed (*)."

Zilvere Kees-hondjes verbo-den.

Uit *Holland* kwamen eerlang na *Overys-ſel* over de vervaardigde zilveren of tinnen *Keeshondjes*. In *Zwolle* beſtondt een en ander dezelve onder de man te brengen of naa te maaken. Een bedryf met Geldboeten geſtraft (†).

De in-wooning voor Patriotten van elders bezwaarlyk gemaakt

Verhuizingen van het eene Gewest na het andere waren veelvuldig, in den eerſten tyd naa de Omwenteling. *Overyſſel* kreeg een ruim aandeel van deeze woonplaats verwisſelende Burgers, ook de Stad *Zwolle*. Dit baarde duchten voor een te grooten toevloed Patriotten in eene Stad, waar reeds zo veele Patriotten woonden; en die door derzelver aangenaamheid en meeste overeenkomst aller *Overyſſelſche* Steden met de *Hollandſche*, uit dit Gewest veel toeloops ſcheen te zullen krygen. Men maakte dit bezwaarlyk, door het vorde-

(*) *Verz. by* DE CHALMOT III. D. bl. 142—147.
(†) *Verzam. by* DE CHALMOT VII. D. bl. 139.

deren van bewys eens goeden en onbesprooken gedrags, en dat zy als ſtille Burgers aldaar verkeerd hadden. Wie dit niet konden doen, en in *Zwolle* wilden komen of blyven woonen, moesten met Eede belooven, dat zy zich, geduurende hun verblyf te dier Stede, als ſtille, rustlievende en aan de bevelen van Schepenen en Raaden gehoorzaame Ingezetenen zouden houden en gedraagen niet alleen, maar ook den Eed op de tegenwoordige Conſtitutie afleggen (*). LXL. BOEK. —— 1787. 1788.

Wegens dien Eed, in *Overyſſel* gevorderd, waar van wy reeds ſpraaken (†), viel te *Zwolle* met den Leeraar der *Walſche* Gemeente, PIERRE CHEVALLIER, eene byzonderheid voor, gewigtig genoeg om hier plaats te vinden, als behelzende 's Leeraars gedagten over dien Eed, en het oogpunt waar uit de Regeering denzelven wilde beſchouwd hebben. „ Ik zou," dus ſchreef die Leeraar, „ uit het oog verlie„ zen 't geen ik aan my zelven, en aan „ myne Gemeente verſchuldigd ben, in„ dien ik in gebreke bleef de redenen, „ welke my bewoogen hebben, om in „ den door U Wel Ed. Hoog Agtb. ge„ vorderden Eed tot bevestiging der Con„ ſtitutie, te difficulteeren, voor U Wel „ Ed. Agtb. open te leggen. Gevoelen van den Leeraar CHEVALLIER over den Eed.

„ Ik gevoel my ten ſterkſten hier toe „ aangemoedigd door het gunſtig uitſtel, „ 't welk

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT VII. D. bl. 93
(†) Zie hier boven bl. 264.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ 't welk U Wel Ed. Hoog Agtb. my tot myne Justificatie gelieven te verleenen; voor welk blyk van toegenegenheid ik U Wel Ed. Hoog Agtb. myne gevoeligſte erkentenis betuig. —— Ik heb hier door gelegenheid ontvangen om op nieuws myne demarches na te gaan, en niets onbeproefd gelaaten, 't geen my in deeze zaak eenig licht, eenigen raad, konde verſchaffen. —— Naa al het onderzoek heb ik bevonden, niet anders, volgens myn Geweeten te hebben kunnen handelen.

„ Ik neem dus de vryheid, Wel Ed. Hoog Agtb. Heeren! het volgende, tot myne Decharge en Justificatie van myn gehouden gedrag aan U Wel Ed. Hoog Agtb. voor te draagen, niet twyfelende of U Wel Ed. Hoog Agtb. zult in deeze myne redenen, volgens uwe billykheid, genoegen neemen, en overtuigd zyn van de billykheid myner oogmerken.

„ Ik heb altyd gelooft, Wel Ed. Hoog Agtb. Heeren! dat de gevorderde Eed geen gezag ter Wereld hadt, indien deszelfs Interpretatie aan de loutere willekeur van een ieder werd overgelaaten. —— Ik vertrouwde dat dezelve een bepaalden zin hadt, overeenkomſtig het oogmerk van de Souverain, en dat dezelve geen bloot Formulier was zonder vaste betekenis.

„ Ik beſchouwde de woorden van den Eed als klaar, als duidelyk, als ondubbel-

„ belzinnig, en nam ze dus in den na- LXI.
„ tuurlykſten zin, welken de kragt der BOEK.
„ woorden ſcheen op te leeveren. ——
„ Ik heb dus aan de plegtige belofte *van* 1787.
„ *eene gehouwe en getrouwe Aankleeving der* 1788.
„ *Conſtitutie*, geene andere betekenis kun-
„ nen hegten, dan dat ik, door den Eed
„ my onder verpligting bragt, om alles
„ in mynen kring, naar myn beste ver-
„ mogen, toe te brengen tot bevestiging
„ dier Conſtitutie. Deeze Eed ſchreef
„ my, naar myn inzien, niet alleen voor
„ negative Pligten van enkel ſtilzwygen,
„ Pligten, die zich niet verder uitſtrekten
„ dan de belofte om geene poogingen te
„ doen tot omkeering der Couſtitie, maar
„ vorderde van my, dat ik belang zou
„ ſtellen in de bevestiging van dezelve.
„ Het geen ik beloofde wilde ik met
„ oplettenheid en nadenken vervullen,
„ en hier toe gevoelde ik te veel opregt-
„ heid, te weinig vrymoedigheid. ——
„ Ik zou dus te kwaader trouw den Eed
„ hebben afgelegd. Ik was overtuigd,
„ Wel Ed. Hoog Agtb. Heeren! dat ik
„ my als een eerlyk Burger konde ge-
„ draagen en met een *Nederlandsch* hart
„ myn Vaderland liefhebben, en hetzelve
„ tragten van nut te zyn, zonder die vol-
„ ſtrekte aankleeving aan de Conſtitutie —
„ maar ik gevoelde my alle agting on-
„ waardig, ik zou my ſchuldig gemaakt
„ hebben aan ontrouw, en een Heiligen
„ pligt overtreeden, indien ik met dee-
„ ze Interpretatie den Eed gedaan hadt,

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ dien ik niet zorgvuldig konde naako-
„ men.

„ Hier kwam by, dat ik my zelven
„ niet wel kon overtuigen, noch het met
„ de Wysheid van den Souverain over-
„ eenbrengen, dat dezelve door den Eed,
„ my niets anders zou willen voorschry-
„ ven dan de onthouding in zulke daa-
„ den, die onmiddelyk ingericht zouden
„ zyn tot omkeering der Constitutie, wel-
„ ke eerder door de Wetten zouden kun-
„ nen verhinderd worden, dan door het
„ afleggen van eenen Eed.

„ Daarenboven Wel Ed. Hoog Agtb.
„ Heeren! verloor ik geenzins uit het oog
„ den tyd, waar in deeze Eed gevorderd
„ wordt; en ik begreep dat de voorschree-
„ vene Eed in de omstandigheden, waar
„ in wy leeven, en in de tegenwoordige
„ gesteldheid van ons Vaderland, iets meer
„ was dan een gewoone Burgereed, of
„ een Eed gedaan aan eene vreemde Mo-
„ genheid.

„ Deeze Eed, afgelegd in eenen tyd,
„ waar in de Partyschappen woelen; in
„ een tyd van onrust en onzekerheid; in
„ een tyd waar in de denkbeelden der
„ wysste, der verstandigste, der braafste
„ Ingezetenen over 't geen men *Constitutie*
„ *van ons Land* noemt, zo zeer uit el-
„ kanderen loopen; in een tyd, waar in
„ men een zeer uitmuntend Burger kan
„ zyn, en egter zeer verschillend denken
„ over den byzonderen Regeeringsvorm,
„ en deszelfs invloed op het heil des Va-
„ der-

„ derlands; in een tyd, waar in zelfs de beste Mensch ieder oogenblik ongetrouw zou kunnen worden aan deezen Eed, opgevat in dien positiven zin, welke my de waare en natuurlykste voorkomt te zyn. — Deeze Eed, zeg ik, afgelegd in zodanig een tyd, schryft meer verpligting voor, dan in een tyd van rust en eensgezindheid. LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ Volgens deezen Eed zou men in een geduurig gevaar zyn om tegen zyne Principes te zondigen, of ongetrouw te zyn aan zyne beloften. — Deeze Eed wel doordagt, wel ingezien, zou die natuurlyke vryheid belemmeren, die ieder Burger in eene Republiek toekomt, welke, zyne betrekkingen vervullende, in geene zyner gesprekken, zyner handelingen en gevoelens, welke niet inloopen tegen zynen Pligt, mag gehinderd worden.

„ Het zy my vergund Wel Ed. Hoog Agtb. Heeren! hier nog by te voegen, dat ik, als Amptenaar, den Eed doende, ook in dien kring als Amptenaar den Eed met ernst en opregtheid vervullen moet.

„ Het was dus, volgens myn inzien, niet meer genoeg algemeen Heil voor den Lande af te smeeken, beginzels van Vaderlandsliefde te prediken, die onafhangelyk zyn van eenigen Regeeringsvorm; het was niet genoeg, aan Gods Barmhartigheid een arm, een ongelukkig en verward Vaderland op te draagen;

„ maar

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ maar ik geloofde, dat ik door den Eed
„ my onder een meer byzondere verplig-
„ ting bragt, om, in deeze dagen, voor die
„ Conſtitutie te bidden, en dezelve aan
„ te pryzen. —— Ik gevoel dat ik my
„ nimmer onttrekken mag aan de gehoor-
„ zaamheid, die men aan de Overheid
„ verſchuldigd is; maar 'er is, myns be-
„ dunkens, een groot onderſcheid tus-
„ ſchen het aanpryzen van eene redelyke
„ Gehoorzaamheid aan den Souverain,
„ welke het Christendom ten ſterkſten
„ gebiedt, en de aankleeving van zekere
„ Conſtitutie, die zo wankelend is, waar
„ over men zo verſchillend denkt, welke
„ de Souverain zelve voor zeer gebrek-
„ kig houdt, en die zo veele veranderin-
„ gen ondergaan heeft.

„ Eindelyk, Wel Ed. Hoog Agtbaare
„ Heeren! ben ik ten vollen overtuigd,
„ dat de beste geſteldheid van geest, waar
„ na een Burger, en een Christen, in
„ deeze dagen, moet ſtreeven, de Onzy-
„ digheid is —— niet die Onzydigheid,
„ welke op Onverſchilligheid uitloopt;
„ maar die geene, welke zich voor geen
„ Party verklaart. Ik heb voorgenomen
„ my voor niets in de breſſe te ſtellen
„ dan voor Godsdienst, voor Deugd en
„ Regtvaardigheid. —— Ik wensch, in 't
„ midden der woelingen der hartstogten,
„ in het midden van zo veele tegenſtry-
„ dige werkingen, myne gerustheid te
„ bewaaren, een hart om te draagen, dat
„ het heil van het Vaderland zoekt in de

„ ver-

„ verbetering der Zeden, en alleen die beginzels aan te kleeven, die eerwaardig moeten zyn in ieder Land, waar in eene redelyke Vryheid, openbaare Veiligheid, huishoudelyke, burgerlyke en Christlyke Deugden, den grondflag van het welzyn der Maatschappye moeten uitmaaken. LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ Dit zyn myne waaragtige Gevoelens, „ Wel Ed. Hoog Agtb. Heeren! welke „ my belet hebben den Eed met vrymoedigheid te hebben kunnen afleggen.

„ Met deeze Interpretatie, met deeze „ myne Gevoelens, met deeze myne voorneemens, zou ik tegen my zelven gezondigd hebben, en veragtlyk in myne „ eigene oogen geworden zyn, indien ik „ den Eed, zonder omzien, gedaan had.

„ Ik zou in myn hart gelochend hebben het geen ik met myne lippen beloofde, en ik zou reden gehad hebben „ om te vreezen, dat ik door deezen Eed „ iets zou toevoegen tot die Zonden, „ waar om God zyn flaande hand over „ ons Vaderland uitgeflrekt houdt, en „ medewerken tot die rampen, welke zo „ veel ligtvaardige Eeden over 't zelve „ brengen zullen — en hoe veel nadeels „ zou ik daar door niet doen aan de betrekking, waar in ik flaa, aan het Ampt „ dat ik bekleed, en aan den Godsdienst „ dien ik predik.

„ Misschien, Wel Ed. Hoog Agtb. „ Heeren, doe ik een flap, die beflisfende voor myn ganfche leeven zal zyn. —

„ Myn

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ Myn Huisgezin, en myne Gemeente, „ zyn my, zonder ophouden, voor het „ oog — eene Gemeente, in welker be„ ſtuuring ik zo veel aanmoedigings, zo „ veel zegens vondt —— eene Gemeente „ welke ik zo lief hadt, en aan welks bloei „ ik alle myne kragten wenschte te be„ ſteeden. —— Niet tegenſtaande dit al„ les ben ik gerust, dat ik, noch als Va„ der, noch als Egtgenoot, noch als Lee„ raar, tegen myne verpligting heb aan„ gegaan door het weigeren van den ge„ vorderden Eed, en ik ben bereid liever „ bitterheid te ſmaaken, dan iets te doen „ tegen myn hart; dan beginzelen te laa„ ten vaaren, waar in ik myne eer ſtel, „ en welke ik geloof verbonden te zyn „ met Godsdienst en met Liefde voor het „ Vaderland.

„ Ik heb niets te vraagen, niets te ver„ zoeken, Wel Ed. Hoog Agtb. Heeren! „ alleen wensch ik, dat U Wel Ed. Hoog „ Agtb. deeze myne Justificatie in gun„ ſtige overweeging gelieft te neemen, „ en dat dezelve aan iemand, die niet ge„ heel onnuttig voor deeze Stad geweest „ is, het genoegen niet weigeren zal van „ zyn gedrag goed te keuren, en te geloo„ ven, dat hy gehandeld heeft volgens „ zyn Pligt."

Verſlag daar op uitgebragt.

Op dit ſtuk werd een Verſlag uitgebragt, 't geen de denkbeelden der andere Partye, deezen Eed betreffende, in klaarderen dag haalt, dan het ons voorſtaat zulks elders ontmoet te hebben, en waarom wy

„ het

het meest met de woorden der Berigte- LXI.
ren zullen opgeeven. „ 't Was hun voor- BOEK.
„ gekomen, dat de Heer CHEVALLIER, te
„ zeer gehegt aan dwaalende grondbegin- 1787.
„ zels, welke door het ongluk van den 1788.
„ tyd, maar al te diep wortelen geschoo-
„ ten hadden; zich verkeerde denkbeel-
„ den vormde van de Pligten, welke een
„ goed Burger, en vooral een Predikant,
„ te betragten heeft, en zich verbeeldde
„ als of hy de door onze Voorvaderen
„ vastgestelde, en, zo GOD het niet ver-
„ hoed hadde, tot ongeluk van het Land
„ en de Ingezetenen omvergeworpen,
„ doch thans weder herstelde Constitutie,
„ niet gehouw en getrouw zou kunnen
„ aankleeven, zonder dezelve, in byzon-
„ dere gesprekken, en op den Predikstoel,
„ aan te pryzen, en dus het tegenovergе-
„ stelde te verrigten van het geen te voo-
„ ren tot het omkeeren van 's Lands al-
„ oude Regeeringsvorm geschied is; daar
„ het, in tegendeel, een ieder Burger be-
„ taamt, de zaaken van de Regeering en
„ de handhaaving der vastgestelde Regee-
„ ringsvorm, over te laaten aan de zorge
„ van de wettige Regenten, en het voor-
„ al niet tot den kring, waar in een Pre-
„ dikant gesteld is, behoort, zich met
„ zodanige zaaken, in de gesprekken met
„ de Leden van zyne Gemeente, veel
„ min op den Predikstoel in zyne Leer-
„ redenen bezig te houden, als dewelke
„ behooren ingerigt te zyn om de Ge-
„ meente te onderwyzen in den Gods-

„ dienst

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ dienst, en aan dezelve in te ſcherpen die
„ Pligten, welke, naar het voorſchrift van
„ het Heilig Euangelie en de Leer in de
„ *Heidelbergſche Catechismus* begreepen, elk
„ Christen ter bevordering van zyn tyd-
„ lyk en eeuwig geluk, te kennen en te
„ betragten noodig heeft: onder welke
„ wel uitdruklyk mede behooren de Plig-
„ ten van behoorelyke gehoorzaamheid en
„ het bewyzen van alle liefde en trouwe
„ aan die geenen door welker hand het
„ GOD belieft te regeeren; maar geenzins
„ begreepen is in het beoordeelen, aan-
„ pryzen of afraaden van die Wetten en
„ Regeeringsvorm, onder welke men
„ leeft. — Waarom ook een openbaar
„ Leeraar, ſchoon ook geen Eed op Stads
„ en Lands Conſtitutie hebbende afge-
„ legd, van zelfs verpligt is den Zegen
„ van GOD voor het Land en de vastge-
„ ſtelde Regeering af te ſmeeken, en
„ zich nimmer daar van mag onttrekken,
„ of zich veroorlooven, om, in zyn pu-
„ bliek Character en Bediening, daar hy
„ de mond der Gemeente tot GOD moet
„ zyn in het openbaar Gebed, naar zyne
„ particuliere begrippen den Zegen van
„ het Opperweezen over de vastgeſtelde
„ Regeering al of niet af te bidden."

CHEVALLIER afgezet.

Op deeze gronden waren zy van oordeel, dat de Leeraar CHEVALLIER, door het weigeren van den voorgeſtelden Eed, zich zelven buiten ſtaat ſtelde om in de bediening als Predikant te volharden, en hy dus voor ontſlaagen moest worden gehou-

houden. Dit verslag werd goedgekeurd en in een Besluit van Schepenen en Raaden veranderd (*). LXI. BOEK.

De Kerkenraad der *Waalsche* Gemeente, volmaakt over het dienstwerk des Heeren CHEVALLIER te vrede, het bezwaarlyk oordeelende, het gemis van zulk een Leeraar te zullen kunnen boeten, en daaren boven zich overtuigd houdende van 's Mans gevoelens en oogmerken; te meer daar hy nimmer nagelaaten hadt, noch ooit zou nalaaten, in zyne Gebeden den Zegen van den Almagtigen GOD af te smeeken, over de geenen, die in Hoogheid en Regeeringe gesteld waren; en het weigeren van den van hem gevorderden Eed niet was voortgevloeid uit slinksche bedoelingen, maar uit een naauwgezet Geweeten, 't geen zich de gevolgen en verpligtingen van den Eed te uitgestrekt voorstelde om aan dezelve stipt, en in gemoede, te kunnen voldoen, was de Stadsregeering aan, met een ootmoedig verzoek om dien Leeraar in zyn Ampt te herstellen, „ op zodanig eene „ Verklaaring," gelyk zy er byvoegen, „ van Onderwerpinge aan de tegenwoor„ dige Constitutie, als de Regeering tot „ haare gerustheid, en tot verzekering van „ die Constitutie, noodig zou oordeelen, „ en die overeenkomstig zou weezen met „ zyne gevoelens, om zich als een stil „ Burger te gedraagen, zich aan de stand- „ gry- 1787. 1788.

Vergeefsche pooging des Kerkenraads om hem te behouden.

(*) *Verz. by* DE CHALLOT VI. D. bl. 287—295.

LXI. BOEK. „ grypende Conſtitutie te onderwerpen, „ en geene poogingen te doen om dezelve omver te werpen."

1787. 1788. Om van CHEVALLIERS oogmerken in dier voege te ſpreeken, hadt de Kerkenraad grond; dewyl hy, in eenen *Brieve* aan denzelven gerigt, nevens dit Verzoekſchrift der Regeeringe overgegeeven, zich derwyze hadt uitgedrukt. Dan, noch de ernſtige betuigingen des Kerkenraads, gegrond op de aan den dag gelegde oogmerken des Leeraars, noch die daar by ſchriftlyk overgeleeverde Stukken, konden iets te zyner Herſtellinge uitwerken. De Regeering bleef by de gedaane Afzetting volharden (*).

Blyk van verregaande Haat tegen de Patriotten.

Veelvuldig zeker waren de werkzaamheden der Burgerſocieteit te *Zwolle* geweest, en niet minder die der Burgercommisſie daar ter Stede. De eerstgemelde werd onmiddelyk naa de Omwenteling ontboden. Schoon dit waarheid was, en 'er geen openbaare blyken voorhanden waren, dat de Burgercommisſie zich de voorgaande hoedanigheid zou willen aanmaatigen, of hunne voorige raadpleegingen, op den ouden of eenen anderen voet, voortzetten, of ſtille Byeenkomſten hieldt, waren nogthans der Regeeringe, gelyk zy één jaar naa de Omwenteling in eene Afkondiging ſpraaken, geene onduistere blyken voorgekomen, dat 'er mogelyk nog in deezen, door een

(*) *Verz. by* DE CHALMOT VII. D. bl. 283—286.

een of ander, misbruik gemaakt wierd, en beweegingen in 't werk gesteld, die niet alleen van de *geadopteerde*, doch ook *gecondemneerde* grondbeginzelen waren. Dit ontrustend denkbeeld deedt eene sterke Afkondiging, tot weeringe daar van, geboo-ren worden (*). Eene Afkondiging van welke wy te meer melding maaken: dewyl dezelve het gebeurde te *Zwolle*, staande den tyd der Staatkundige en Burgerlyke Beweegenisſen, in een licht zet voor de Patriotten zo afzigtig als wy het ergens in eenig Staats- of Regeeringsstuk aantroffen; alleszins met verzwyging van veele, en verdraaijing van andere gevallen, zodanig ingerigt, dat de Burger, die zich eenigzins met Regeeringszaaken bemoeit, voorkomt als een schadelyk gedrocht. LXI. BOEK. 1787. 1788.

Zo verre ging de haat der oude hersteldе en op nieuw benoemde Regeeringsleden te *Zwolle*, zo zeer waren zy gesteld op den uitsluitenden naam van *Regenten*, dat zy omtrent de Heeren, die by de keuze op *Pauli* MDLCLXXXVII waren aangesteld en nu geweerd, de Advocaaten en Procureurs aanschreeven, om ten hunnen opzigte den tytel van *Oudburgemeesteren* in hunne Stukken niet te gebruiken: dit te doen hielden zy genoeg om zodanige Stukken niet aan te neemen (†).

Moe-

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT VIII. D. bl. 16—25.
(†) *Verzam. by* DE CHALMOT IX. D. bl. 329.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

Moedig hadt zich de Stad *Kampen* in de zaak der Patriotten gedraagen, niet dan ſchoorvoetende, en vol van de kommerlykſte vooruitzigten, was de Gezwoorene Gemeente te dier Stede toegetreeden tot het aanneemen der verbaazende veranderingen by de Omwenteling, door de Magiſtraat voorgeſteld (*). En, in de daad, deeze mogt zich niet veel goeds ſpellen uit de vernieuwde Magtsopdraaging aan den Stadhouder. Nog onafgedaan tuſſchen dit gedeelte der Regeeringe van *Kampen* en den Prins hing een ſtuk de Regeeringsverkiezing betreffende. In het Voorjaar des Jaars MDCCLXXXVII hadt men nog ter goed- of afkeuring de Verkiezing aan den Stadhouder gezonden op den ouden voet; maar, by eenen zeer ernſtigen doch zeer beleefden Brieve, hadt de Gezwoorene Gemeente den Prins onder 't ooge gebragt, de ongepastheid der door hem gemaakte veranderingen, in de wettig gedaane keuze, geſtaafd door 't geen WILLEM DE III. ten deezen opzigte, bepaald hadt.

Een ſtuk de Magiſtraatsbeſtelling te *Kampen* betreffende, door den Prins tot de Omwenteling onbeantwoord gelaaten.

Onbeantwoord bleef dit der Stadsregten verdeedigend ſtuk tot het Voorjaar na de Omwenteling, wanneer niet de Gezwoorene Gemeente, maar de Magiſtraat der Stad, aanſchryvens van den Stadhouder kreeg: waar by de twee door de Gezwoorene Gemeente aangeſtelde Gemeenslie-

Hoe door hem beantwoordt.

(*) Zie onze *Vadert. Hiſt.* XVIII. D. bl. 119—124.

lieden afgekeurd, en twee anderen, van wegen zyne Hoogheid, in plaats gesteld wierden. Te deezer gelegenheid onderhieldt de Prins de Regeering der Stad *Kampen* over dien hem mishaagenden Brieve, op een toon vol misnoegen; thans kwam hy, door de Omwenteling in gezag hersteld, 'er volmondig voor uit; „ Het heeft ons vreemd moeten voorko„ men dat de Gezwoorene Gemeente de „ aan ons *onbepaald* opgedraagene Appro„ batie en het maaken van Verandering „ in de aan ons toegezondene Raad- en „ Meentekeuren, thans wil *bepaalen* tot „ de weinige by haar aangehaalde gevallen, en zulks alleen op het verhaal van „ de woorden door WILLEM DEN III. in „ een bepaald geval, de Stad *Deventer* „ betreffende gebruikt, zonder dat hy daar „ mede heeft kunnen of willen te ken„ nen geeven, dat 'er buiten de daar op„ genoemde gevallen, geene andere recht„ maatige redenen voor de tydlyken Stad„ houder zouden kunnen plaats hebben, „ waarom de Keuren niet zouden kun„ nen en behooren te worden geappro„ beerd."

LXL BOEK. 1787. 1788.

By dit algemeene liet de Stadhouder het niet berusten. De tydsomstandigheden dreeven hem om die Patriottische en zich noode schikkende Stad toe te voegen; „ Dan nog zou de Gezwoorene Gemeen„ te van uwe Stad minder redenen kun„ nen voorwenden, van zich over deeze „ door ons gemaakte Veranderingen in

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ derzelver Keuren te mogen beklaagen;
„ daar de zedert eenigen tyd in deeze
„ Gewesten ontſtaane Troubles en Desor-
„ ders, zich mede in uwe Stad hebben
„ vertoond, en gelegenheid gegeeven tot
„ heftige Partyſchappen en driften onder
„ allerlei ſoort van Lieden, die den naam
„ van *Vaderlandlievende* hebben willen aan-
„ neemen, en onder dien dekmantel mid-
„ delen by de hand neemen, die de Con-
„ ſtitutie en vastgeſtelde Regeeringsvorm
„ ſtonden om te keeren.

„ En daar, naa de gelukkige Omwen-
„ teling, in het voorleden Jaar, het Re-
„ glement van Regeering van den Jaare
„ MDCCXLVIII, in de Provincie van *Overys-*
„ *ſel*, weder is geconfirmeerd, hebben wy
„ het niet anders dan aan het aanhouden
„ en koesteren van deeze zo verderflyke
„ Partyſchappen en Driften in uwe Stad
„ mogen toeſchryven, dat men in de
„ keuze, aan ons ter Approbatie gezon-
„ den, heeft kunnen benoemen een Per-
„ ſoon, die zich openlyk in een Dienst en
„ onder een Eed heeft begeeven, om
„ tegen den Staat zelve, en derzelver
„ Troepes, waar van het Capiteinſchap
„ Generaal aan ons is toevertrouwd, de
„ wapenen te draagen, en te worden ge-
„ bruikt, en dus al het openbaar Gezag
„ en de wettige Regeering omverre te
„ helpen werpen."

Nog meer bezwaars vondt de Stadhou-
der tegen deeze Gezwoorene Gemeente in
te brengen; wanneer hy vervolgt, hoe waar-
ſchyn-

ſchynlyk aan die zelfde oorzaak zou moeten worden toegeſchreeven, „ dat, niet „ tegenſtaande de gelukkige Herſtelling „ der Conſtitutie en Regeeringsvorm, en „ het eenpaarig Advys van alle de Leden „ van Staat, *Kampen* tot nog werd te rug „ gehouden, om ook binnen de haaren „ te concurreeren tot het arresteeren en „ afleggen van den Eed op de Conſtitutie, naar het Formulier ten dien einde „ vastgeſteld." —— Dan wy vertrouwen, „ dat de Gezwoorene Gemeente van uwe „ Stad, in overweeging hebbende genomen, dat deeze Eed bereids niet alleen „ door alle de Staatsleden, maar ook door „ de Gemeenten en andere Amptenaaren, „ in de beide andere Hoofdſteden, is afgelegd, geen minder blyken zal willen „ geeven van derzelver onveranderlyke „ aankleeving aan de tegenwoordige Conſtitutie en Regeeringsvorm, dan de overige Leden van Staat, en wy willen „ daarom niet twyfelen of dezelve Gezwoorene Gemeente zal, op uwe nadere „ Voorſtelling, zich als nu daar toe mede genegen en gereed verklaaren, en „ alzo dien Eed mede afleggen."

Ten ſlot voegde de Stadhouder 'er nevens: „ daar wy uit het voorgedagte „ Adres der Gezwoorene Gemeente, betrekkelyk het publiceeren der Keur en „ in den Eed neemen van den genoemden Gemeensman, met bevreemding „ meenen te hebben gepenetreerd, gevoelens, welke gerealiſeerd wordende, niet

LXI. BOEK. 1787. 1788.

„ anders zouden kunnen ſtrekken dan tot
„ krenking van onze Authoriteit, en ſtry-
„ dig met het voorſchrift van het Regle-
„ ment, hebben wy, tot voorkoming van
„ alle Inconvenientien, daar uit zullende
„ kunnen ontſtaan, noodig geagt, U Ed.
„ zulks voor te houden; ten einde U Ed.
„ by het weder inkomen van de Raads-
„ en Meentekeuren, wanneer by de Keur-
„ nooten onverhoopt zwaarigheid mogt
„ worden gemoveerd om de Raadskeur
„ te publiceeren, of ook de oudſte der
„ Espelen tegenwoordig te doen zyn,
„ zonder bybrenging van wettige rede-
„ nen, als dan zorg zullen draagen, dat
„ dezelve Raadskeur daadlyk, naar ouder
„ gewoonte, worde gepubliceerd, en de
„ benoemde Gemeenslieden in den Eed
„ genomen (*).

Zwaarigheden door de Gezworene Gemeente te dier Stede gemaakt.

De Gezwoorene Gemeente deezen Stadhouderlyken Brief uit handen der Magiſtraat ontvangen hebbende, beſloot zich over den inhoud niet uit te laaten; doch, om in het tegenwoordig tydsgewrichte, in de gemaakte Verandering, ter vervullinge van het Lichaam der Gezwoorene Gemeente, te berusten. Dan lieten zy vervolgens, in de veelvuldige onderhandelingen met de Magiſtraat, over den nieuw in te voeren Eed en hunne zwaarigheden des aangaande, niet onopgemerkt, dat hunne zwaarigheden, wel verre van verminderd, veel eer vermeerderd waren:

(*) *Vergelyk* DE CHALMOT IV. D. bl. 153—164.

ren: dewyl de Stadhouder in dien Brieve LXI.
fchreef, *dat aan de tydlyke Heeren Erfſtad-* BOEK.
houderen was opgedraagen eene onbepaalde ——
Approbatie, *en het maaken van verandering* 1787.
in de aan Hoogstdezelve toegezondene Raads- 1788.
en Gemeentekeuren: ook dan, wanneer voor-
noemde Keuren, zonder partialiteit, drift,
en kuiperyen, geſchied waren. —— Wat de nadruklyke aandrang des Stadhouders betrof, verklaarde de Gezwoorene Gemeente, „ dat, behoudens de belangens van „ haare goede Burgery, haar niets aangenaamer zou zyn, dan, om in haaren „ kring mede te werken om de verlangens en genoegens van zyne Doorlugtige Hoogheid, op alle mogelyke wyzen, te bevorderen; dat het haar derhalven gevoelig ſmartte, dat de Heer „ Erfſtadhouder de handelingen der Gezwoorene Gemeente aan zulke verderflyke Grondbeginzels toeëigende. Zy kon „ dit aan niets anders dan aan verkeerde „ Informatien toeſchryven; ja hieldt zich „ verzekerd, dat wanneer hunne gedaane „ jongstleden Verklaaringen aan den Stadhouder bekend waren; deeze omtrent „ hun gunſtiger denkbeelden zou voeden.“

De Verklaaringen waar op die Gemeente zich beriep, behelsden hoofdzaaklyk, dat by haar nooit een oogmerk of plan geweest was ter omkeeringe of verzwakking van de Regeering met de daar aan verbondene Waardigheden des Stadhouders. „ Ja, zy betuigden in deezen,“ op dat wy de eigenſte woorden affchryven, „ op

LXI BOEK. 1787. 1788.

„ de ernſtigſte en meest krágtigſte wyze,
„ dat zy het Erfſtadhouder- Capitein Admiraalſchap Generaal, in het Doorluchtig Huis van *Oranje en Naſſau*, thans
„ hieldt voor noodzaaklyk en onontbeerelyk in het Bondgenootſchap in 't gemeen; en dat zy met welmeenenheid
„ alles wilde aanwenden, dat ter inſtandhouding van 't zelve kon ſtrekken."

Naa deeze algemeene betuiging gaf de Gezwoorene Gemeente de redenen op waar om zy in gemoede zich bezwaard vondt, om den Eed en Guarantie vast te ſtellen. —— Zy hielden den Eed voor eene nieuwigheid, en in 't weezen der zaake niets verſchillende van den Eed des Jaars MDCCL. Noodloos hadt men de Eeden niet te vermenigvuldigen. —— Door de voorgeſtelde Guarantie, werd, huns oordeels, te kort gedaan aan de Hoogheid van de Stad en het Gewest; en dat daar door de handen gebonden wierden der Staatsleden, om, zelfs met toeſtemming van den Erfſtadhouder, vast te ſtellen, te verbeteren en te veranderen zodanige Punten, welke de gezamenlyke Staatsleden, ten nutte en dienſte der Provincie noodzaaklyk keurden: terwyl zulks aan de andere Gewesten gelegenheid verſchafte om zich met *Overyſſels* inwendige en huislyke zaaken te kunnen bemoeijen, zonder daar toe aangezogt te zyn, ſtrydig met den Eed van Admiſſie. — Eindelyk hielden zy het daar voor, dat dit den weg ſloot om de erkende noodige Veranderingen van het

het Reglement, op eene Conſtitutioneele wyze, te maaken. Dit alles hadden zy met veele redenen omkleed, voorgedraagen. LXI. BOEK. 1787.

Vervolgens vondt de Gezwoorene Gemeente reden om zich te beklaagen, dat de Gecommitteerden ten Landsdage, ter Vergadering van Ridderſchap en Steden, dit alles niet woordlyk medegedeeld, en teffens alle gronden van zwaarigheid, door haar vermeld, niet opgegeeven hadden. Dit wenschte zy dat mogt geſchieden; ten einde aan deeze Stad geene gevoelens of oogmerken mogten worden aangetygd, nimmer door haar gevoed of gekoesterd, en die van onaangenaame gevolgen zouden kunnen weezen voor de Stad en goede Burgery. 1788.

Dit alles mogt by de Magiſtraat niets baaten: deeze beſchouwde het verder opontbouden in deezen, „als een bron van wantrouwen, en andere nadeelige gevolgen voor „het welzyn van *Kampen*." Zich by herhaalinge beroepen hebbende op haare heilzaame oogmerken, en beste bedoelingen, verklaarde, in 't einde, de Gezwoorene Gemeente; „Dat, hoe zeer zy van het „pligtmaatige haarer handelingen in deezen overreed was, haar egter niets meer „zou ſmarten dan dat haare Stad en goede Burgery onaangenaame en nadeelige „gevolgen, om haaren wil, zou overkomen: en dewyl, volgens de ſtellige „Verklaaring van de Magiſtraat, zulks „niet anders kon worden geweerd, dan „door Hoe zy bukte.

LX. BOEK. 1787. 1788.

„ door haare medestemming te verleenen
„ tot den voorgeslaagen Eed, zy, die niets
„ anders dan Stads welzyn bedoelde, en
„ voor de welvaard en veiligheid haarer
„ goede Burgery alles over hadt, wan-
„ neer zulks van hun geëischt werd, daar
„ toe kwamen, onder expres beding, dat
„ de Gebreken, welke, volgens erkente-
„ nis van alle de Staatsleden, in het Re-
„ glement van Regeering plaats hadden,
„ eerlang, en binnen eenen bepaalden tyd,
„ zouden weggeruimd en verbeterd wor-
„ den (*)."

Kampen een wykplaats der Patriotten.

In zulk een Staatsgety is verzetten, tegen een wegrukkenden stroom te willen oproeijen. Daar bevonden zich te *Kampen* nog genoeg in leeven, wier geheugen kennis droeg, zo zy des door de Geschiedenisse niet onderrigt waren, van de middelen ter Afkondiging door des Stadhouders Moeder ééns daar ter Stede te werk gesteld (†); en die ten deezen dage althans haaren Zoon niet zouden ontbrooken hebben. Dan, ondanks den dwang, waar aan de Stad *Kampen* nevens de andere Hoofdsteden van *Overyssel*, zich moest onderwerpen, en waar toe dezelve zo noode kwam, ging de Stadsregeering van die dagen

(*) In 't breede zyn deeze leezenswaardige Stukken te vinden in de *Verzam. by* DE CHALMOT VII. D. bl. 65—90. Wat hier van het gevolg was, hebben wy boven bl. 262. opgegeeven.

(†) Dit geval hebben wy in 't breede geboekt in onze *Vaderl. Hist. ten onmiddelyken vervolge op* WAGENAAR XXIII. D. bl. 27. 122—135.

gen de eere nat van eene meerdere zagt- en toegeeflykheid dan men elders in *Overyssel*, of ook in eenige Stad van naam in de Bondgenootschaplyke Gewesten, aantrof. Hier door werd *Kampen*, de strenge maatregelen van *Zwolle* (*) niet volgende, een wyk- en schuilplaats veeler Patriotten uit andere Gewesten, byzonder uit *Holland*. 't Welk die Stad een haar ongewoone volkrykheid en bloei byzette, tot spyt der nabuurstaten, waar de heftig blaakende Oranjegezindheid, of strenge bepaalingswetten, dien toevloed van Landgenooten uit andere Gewesten, in die dagen, weerde. Nog lang zal *Kampen* by den Patriot van die dagen in gezegende naagedagtenisse en in de Geschiedenis een voorbeeld blyven, dat Staatkundige, zo wel als Godsdienstige Verdraagzaamheid, onder de middelen ten bloei eener Stad behoore. LXI. BOEK. 1787. 1788.

By de Veranderingen, die in de Kleine Steden deezes Gewests plaats greepen onmiddelyk naa de Omwenteling, door ons reeds verhaald, hebben wy niets te voegen (†), en alleen aan te stippen, dat men 'er voortging op den ouden voet.

Gaf het naauw verband tusschen de Patriotten in *Overyssel* en het Landschap *Drenthe* ons aanleiding om ten slotte van het gebeurde by de Omwenteling in dit Ge- Overgang tot *Drenthe*.

(*) Zie hier boven bl. 294.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 124—126.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

Gewest desgelyks iets in 't algemeen van *Drenthe* op te tekenen; en flooten wy dit verflag met de woorden, „dit alles dien„de ten Voorfpel van Verdrukkingen, „die voorts in dit Landfchap plaats gree„pen; doch tot een volgend Tydvak „behooren (*)," zo zal het eigenaartig weezen het wedervaaren deezes Landfchaps ook in dit Boek, breeder te fchetzen.

Drenthe treadt gereed toe tot de Guarantie van het Stadhouderfchap; doch dringt tevens aan op herftel van de Bondgenootfchaplyke Regten.

Wilvaardig was *Drenthe* om de ftem te geeven tot de onderlinge Guarantie van het Stadhouderfchap by de Bondgenootfchaplyke Gewesten voorgefteld, en 't zelve voor een Grondwet van den Staat te verklaaren, en dit wel op de fterkfte wyze. Staaten diens Gewests zogten 'er zich eene Staatkundige verdienfte van te maaken. Immers zy gaven den Bondgenooten te verftaan; „Wy vertrouwen, „dat deeze rondborftige uitboszeming „van onze opregte gevoelens U Hoog „Mogenden, en alle onze Bondgenooten, „omtrent dit zo gewigtig en belangryk „als hoogstnoodzaaklyk punt, volkomen „zal kunnen gerustftellen, en houden „ons verzekerd, dat Hoogstdezelve hier „in eene vernieuwde Preuve zullen ontdekken, beide van onze beftendige aangeklevedheid aan de tegenwoordige heilzaame Regeringsconftitutie, en van onze volvaardige bereidwilligheid ter volbrenging van alle die pligten, welke door

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVIII. D. bl. 127. 128.

„ door onze toetreeding tot het Verbond LXI.
„ der Unie op ons zyn gebragt. BOEK.
„ En dit verschaft ons, by deeze ge- ——
„ paste gelegenheid, te gelyk de vry- 1787.
„ moedigheid, om wederom, by vernieu- 1788.
„ wing, onder het verlicht oog van U
„ Hoog Mog. te brengen, onze weder-
„ keerige bevoegdheid, om, met de ove-
„ rige Bondgenooten *æquo jure* te deelen
„ in de Prerogativen en Voorregten aan
„ het Bondgenootschap verknogt, waar-
„ omtrent wy geene de minste bewust-
„ heid hebben, dat wy, noch onze Pre-
„ decessseuren, immer verdiend hebben
„ daar van uitgeslooten te worden (*).
„ U Hoog Mogenden zullen, derhal-
„ ven, gelyk wy vermeenen te mogen
„ vertrouwen, in ons niet gelieven te
„ wraaken, maar veel meer billyken, dat
„ naa een lydzaam en langduurig wag-
„ tend stilzwygen, 't geen wy, geduuren-
„ de de gepasseerde Troubles, niet heb-
„ ben willen afbreeken; deels om de al-
„ lergewigtigste en dringendste Delibera-
„ tien van U Hoog Mog: in de allerbach-
„ lykste tydstippen, niet te interrumpee-
„ ren, en ook daar van zelfs den schyn
„ te ontwyken, even als of wy zogten
„ om de ongelukkig heerschende inwen-
„ dige verdeeldheden voedzel te geeven,
„ of

(*) De herhaalde vroegere vergeefsche poogingen van dit Landschap, om als een Staatslid erkend te worden, vindt men vermeld in WAGENAAR *Vaderl. Hist.* XII. D. bl. 191. 192.

LXI. „ of eenigzins in troubel water te vis-
BOEK. „ schen, wy thans, na eene zo algemee-
——— „ ne als gelukkige Herſtellinge van onze
1787. „ Bondgenootſchapiyke Regten, op eene
1788. „ alleszins beſcheiden en vrymoedige wy-
„ ze ernſtig aandringen, en, zo wel op
„ gronden in onze wydloopige en wel uit-
„ gewerkte en gedrukte Deductien van de
„ jaaren MDCXVIII en MDCXLIII vervat,
„ tot welkers gedetailleerden inhoud, met
„ inhaſie van de aldaar aangevoerde argu-
„ menten, wy ons refereeren, als uit
„ hoofde van de toenmaalige Reſolutie
„ en Betuigingen van onderſcheidene Hee-
„ ren Staaten der reſpective Provincien,
„ hier mede volkomen bevoegd agten,
„ het alhoewel onbetwiste, nogthans niet
„ finaal toegekende Regt deezer Souve-
„ reine Landſchap tot de Readmiſie ter
„ Algemeene Staatsvergaderinge, op het
„ allerkragtigſte, reclameeren. Met zeer
„ vriendlyk en inſtantlyk verzoek, dat U
„ Hoog Mogenden, dien aangaande, by de
„ Hooge Bondgenooten, Hoogstderzelver
„ veel vermogenden invloed en goede
„ officien gelieven te verleenen; ten ein-
„ de, op vooren geallegeerde gronden, te
„ effectueeren, dat door eene ſpoedige,
„ favorabele en vrugtbaare Reſolutie, aan
„ deeze Landſchap, naar billykheid genoe-
„ gen worde gegeeven, en dezelve *æquo*
„ *jure*, wederom als Stemhebbend Lid
„ onder het Bondgenootſchap, op den
„ voet als van ouds, werde geadmitteerd,
„ en alle de daar toe betreklyke Voor-

„ reg-

„ regten en Digniteiten wederom toege- LXI.
„ voegd. Waar toe wy, op heden, by BOEK.
„ Misfive, het veel vermogend Appui ——
„ van zyne Doorlugtige Hoogheid, onzen 1787.
„ Heer Erfſtadhouder mede hebben ver- 1788.
„ zogt (*)."

Tydigheid zo min als gepastheid en bil- Vrugt-
lykheid kan aan dit Verzoek der *Drenthe-* loosheid
naaren ontzegd worden; dan de Staatkun- hier van.
de opent niet altoos het oor aan voor-
ſlagen van dien aart. Het ſchynt, dat de
Heeren diens Landſchaps niet doorzagen,
dat de Eed op de toenmaalige Conſtitutie
juist daar heenen ſtrekte om alle misbrui-
ken, die het Stadhouderſchap ten ſteun-
zel ſtrekten, te doen voortduuren. Het
belang des Stadhouderſchaps vorderde juist
het tegendeel huns voorſlags: om naamlyk
de raaderen des Beſtuurs veel eer te ver-
minderen dan te vermeerderen. In den
geheelen voordragt doet zich geen zweem
op van der Verzoekeren oogmerk om,
door dit te bewerken, het Heil der Ingeze-
tenen te bevorderen, of derzelver Regten
voor te ſtaan: het lydt ook bykans geen
twyfel of de hoofdbedoeling des Verzoeks
was, om voor zich zelven genot te trek-
ken van de voordeelen verbonden aan de
Pos-

(*) Dit geheele ſtuk, gedagtekend 20. Maart 1788, is voorhanden in de *Verzam. by* DE CHALMOT V. D. bl. 315. Vrugtloos is dit geweest, blykens de klagte over dit gemis, in den *Tegenw. Staat van het Landſchap Drenthe* in 1792 in 't licht gekomen I. St. bl. 16.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

Posten en Commissien ter Algemeene Staatsvergaderinge. Niets vrugtbaars kwam 'er van deeze pooging.

Eene Commissie tot Onderzoek daar aangesteld. Derzelver gedrag.

Beter waren de Bestuurders deezes Landschaps geslaagd in hun oogmerk, met de aanstelling van eene Commissie tot de zaaken der vernietigde Exercitie Genootschappen, der Societeiten, en in 't algemeen omtrent alles wat ten dage der jongste beweegenissen in den Landschappe van de zyde der Patriotten, was voorgevallen. Dezelve bestondt uit S. P. A. Graave van HEIDEN, R. VAN ECHTEN, T. O. VAN DORNBERG HEIDEN, Z. C. VAN SCHWARTZ, J. VAN DONGEN, G. W. VAN DER BELTZ, P. HOFSTEDE, DT. WILLINGE, L. A. STEENBERGEN; W. H. ERKENSWYK, H. BAVING, W. H. HOFSTEDE, J. H. P. VAN LIER, J. H. BAVINGE (*). De voorheen mislukte poogingen van veelen dezer Heeren tegen den Burger Wapenhandel met derzelver

(*) Eenigen dezer Heeren hadden reeds, in den Jaare 1785, hunne poogingen aangewend om de Gewapende Genootschappen te vernietigen; doch te vergeefsch. Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 321. Men hadt 'er, in 't volgend Jaar, eene beraaming op gemaakt, die dezelve, als 't ware, ontbondt, en was daar door der bedoelde, doch mislukte, vernietiging, zo naby gekomen, als, zonder eene volslagene Afschaffing, kon geschieden. Zie onze *Vaderl. Hist.* XIV. D. bl. 8—10. Dan hoe weinig dit doel trof leerde onze *Historie*, den aanwasch dier Genootschappen en derzelver inschermingneeming door Staaten van *Gelderland* vermeldende, XVIII. D. bl. 34. *enz.*

ver gevolgen; en wat 'er zich ten dien tyde by paarde, als Burgerſocieteiten en andere Gezelſchappen, die Patriottiſche bedoelingen hadden, zyn bekend. Het Verſlag droeg de zo zigtbaare als verbaazende kenmerken van het allerhaatlykſt onderzoek na alles wat immer voor een *Spaanſchen Inquiſitie Raad* ten voorwerpe van naavorſchinge ſtrekken kon. Noch Staatsleden, noch Predikanten, noch Staatsbeſluiten van andere Gewesten, of Collegien, noch Papieren van Gewapende of Burger Genootſchappen, noch vertrouwlyke Brieven, noch Geſprekken in eenen Vriendenkring gehouden, bleeven buiten het bereik van het onderzoek deezer Schuldbejaageren (*). Het Beſluit op dit Verſlag genomen, beantwoordde ten vollen aan de vervolgzugtige woede der Staatsleden, die deeze Commiſſie hadden uitgemaakt, en bykans de geheele Vergadering van het Landſchap eenpaarig beziel de (†).

LXI. BOEK. 1787. 1788.

Hoofdzaaklyk kwamen de toen genomene Beſluiten hier op neder. De Wapens van de vernietigde, voorheen gewettigde Exercitie Genootſchappen, na *Aſſen* overgebragt, als mede de verdere Genoot-

Verſlagingen.

(*) Dit wydloopig en in haatlykheid alle verbeelding te boven ſtygend Verſlag is voorhanden in de *Verzam. by* DE CHALMOT III. D. bl. 167—242.

(†) *Verz. by* DE CHALMOT III. D. bl. 244—250. De Bylagen daar toe ſtrekkende loopen van bl. 251 tot 314.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

nootschaplyke Eigendommen, werden, ten voordeele van den Lande, verbeurd verklaard; ten einde daar uit, zo veel mogelyk, de kosten te vinden, tot herstel der goede Orde als anderzins, door het opgemelde wangedrag, gelyk zy spraaken, veroorzaakt; ten zelfden einde zou men bekeeren 't geen van de Wapenen der niet gewettigde Genootschappen kwam; en de Penningen van het Vaderlandsch Fonds: wie eenige Wapens van gemelden aart, Papieren of Eigendommen, die vernietigde Lichaamen toekomende, bezat, moest, binnen een kort bepaalden tyd, des opgave doen, op verbeurte van vyftig Goud Guldens. Burgersocieteiten werden op 't sterkst en strengst verboden. Voorts, zo wat door de Wapengenootschappen, als door de andere Societeiten beraamd, beslooten, en ter volvoeringe bewerkstelligd was, door binnen- en buitenlandsche Briefwisseling, voor vernietigd verklaard.

Uitgemonsterde Persoonen.

Meer bepaalde Persoonen werden uitgemonsterd, met de haatlykste kleuren getekend, en ter byzondere straffe verweezen. In de eerste plaats betuigden zy, met verontwaardiging beschouwd te hebben het gedrag van Mr. W. TONCKENS, W. DE JONGE, W. MANTING, N. TEN WOLDE, O. BLOM en A. MEURSING, in de *Wyk*, het *Hoogeveen* en *Meppel* woonagtig: alle Leden der *Drenthsche* Souveraine Vergadering; en de twee eerstgemelden van den löflyken *Etstoel*. Deeze allen beschree-

LXI. BOEK. 1787. 1788.

ſchreeven als Perſoonen, die zich op eene byzondere wyze, gemengd hadden in de verre uitziende onderneemingen en gevaarlyke beweegingen, waar door dit Landſchap en veele der beste Ingezetenen, aan eene volkomene ruine zeker zouden zyn blootgeſteld geweest, indien door de zo volkomene als gelukkige Omwending van zaaken, de geheime aanſlagen nog niet by tyds verydeld waren, verklaarden zy voor altoos vervallen van hun Regt om ten Landsdage te verſchynen, en in den Etſtoel, of eenig ander Collegie van Policie of Juſtitie, voor het toekomende, zitting te neemen.

C. DE VOS VAN STEENWYK's lot in 't byzonder.

Geen werd in haatlyker dag gezet dan Jonker C. DE VOS VAN STEENWYK *tot de Havixhorst*. Die Edelman, en aanblyvend Lid der *Drentſche* Staatsvergadering, komt hier voor, als de voornaamſte Hoofdbeleider van zo veele inconſtitutioneele handelingen; van het gewapend uittrekken na *Gelderland*, om aldaar de oproerige Ingezetenen tegen hunnen wettigen Souverain te ſtyven, als Opſteller van het Verzoekſchrift by Staaten van *Overyſel* ingediend. Deeze Ridder hadt zich, naar luid dier beſchuldiginge, op eene verregaande wyze tegen de Hoogheid van den Lande vergreepen, zich het vertrouwen van de Regeeringe geheel onwaardig en voor altoos onbekwaam gemaakt, om ter Staatsvergaderinge te verſchynen, of eenige Ampten, hoe genaamd, binnen het Landſchap te bekleeden.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

den. Eerst vervoegde hy zich tot den Stadhouder, en vervolgens tot de Staaten, met verzoek dat zyn Ampt nog niet aan een ander mogt gegeeven worden. Onbeantwoord liet zyne Hoogheid 's Edelmans Verzoekschrift. Dan der Staaten Antwoord luidde op deezen schorren en afwyzenden toon; „ dat zyn Request, „ wel verre van te kunnen strekken tot „ zyne Regtvaardiging, veel eer geschikt „ was om de billyke verontwaardiging „ over den voorigen hoon te vernieuwen: „ om dat hy de Vergadering, waar in „ dat Besluit genomen was, voor incompetent hadt verklaard; waarom zy het „ zelve, onder betuiging of blyk van gepast ongenoegen, afweezen, en den „ Landschryver gelasteden, om voortaan „ alle Requesten om verandering te maaken in dit Besluit, terstond van de hand „ te wyzen, als niet geschikt om ter raadpleeginge te worden gebragt." —— Vrugtloos was desgelyks een nader omstandig en beredeneerd Verzoekschrift door dien Edelman den Stadhouder aangeboden, waar in hy zich beklaagde, „ dat „ hy, by wege van feiten, niet alleen van „ die Regten, welke hem, uit hoofde „ zyner toelaatinge ter Staatsvergadering „ en als Amptenaar des Landschaps toekwamen, ontzet was; maar ook te „ deerlyk gekwetst in zynen goeden „ Naam en Eer." —— Te vergeefsch verklaarde hy, in 't zelfde Stuk, te vertrouwen, „ dat zyne Hoogheid zich niet zou „ ont-

„ onttrekken om een gunſtig oog te ſlaan op dit Adres en Verzoek, daar het tot eene zyner luisterryke Waardigheden behoorde om voor te komen, dat geene Ingezetenen, en dus ook geene Leden van Staat, van hunnen gewoonen Regter afgetrokken; maar integendeel bewaard wierden in hunne Vryheid, Geregtigheden, Privilegien, wel herbragte Costumen en Uſantien (*)." LXI. BOEK. 1787. 1788.

Een en ander Kerkleeraar in *Drenthe* hadt zich, in deeze dagen, als Patriot laaten zien. Beſchuldigingen by beſchuldigingen ontbraken geenzins. Allen deelden zy niet in een het zelfde lot. HEMMES, Leeraar te *Emmen*, werd van zyn Standplaats afgezet, en het prediken in *Drenthe* verboden (†). — Dit was ook het lot van den Leeraar HEIN, Predikant op het *Hoogeveen*, onder andere werd die Grysaart afgezet, om dat hy eene bende Oproermaakers beſchuldigd hadt, dat zy eenen Geneesheer op den weg opgehouden, en genoodzaakt hadden te rug te keeren, waar door een ongelukkig Lyder zonder hulp geſtorven was (§). — Twee anderen die zich onderwerplyk aanſtelden, met Lot van verſcheide Kerkleeraars in *Drenthe*.

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT IV. D. bl. 70—76. en 82—91.

(†) *Verzam. by* DE CHALMOT III. D. bl. 289—351. IV. D. bl. 80.

(§) HEIN *Egte Opgaaf en Verhaal der redenen om welke hy van zyn Dienst ontzet en de Inwooning ontzegd is*, bl. 6—36. en 107—139.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

met name G. ALBRINCK te *Odoren* (*), en SCHACHT te *Borger*, kreegen vergiffenis en opheffing van de ſchorſing in hun Ampt; doch op harde voorwaarden. De eerſtgemelde moest, in zyne Gemeente, ten overſtaan van den Scholtus en twee Viſitatoren van het Synode, eene Boetpredicatie doen, en voorts tegenwoordig zyn by eene dergelyke, die zyn Amptgenoot SCHACHT, op den eerſtkomenden Landdag, te *Aſſen* moest houden. HEMMO WILHELMUS HEMMES, in zyn dienst te *Anlo* geſchort, verzogt mede, en bekwam genade op harde bedingen, en het doen eener Boetpreeke voor zyne Gemeente, ten overſtaan van Commisſarisſen (†). — Men ſtelde voorts vast, om, door de meestgepaste middelen voorzieninge te doen, en nauwkeurig te letten, dat geen Leeraars of Proponenten, die elders in in het Gemeenebest, zich weezenlyk in de

(*) Een Brief diens Leeraars aan den Heer J. A. DE CHALMOT geſchreeven, en in diens *Verzameling* XXV. D. bl. 281—302. voorkomende, verdient op dit ſtuk nageleezen te worden.

(†) Uitgezogt en blyk van verbittering draagende waren de Texten deezen Leeraaren by die gelegenheden vorgeſchreeven. Den eerſten werd opgelegd te handelen over SPREUKEN XXIV. 21. 22; den tweede over ESRA IX, 13. 14; en den derden over I THIMOTH. II. 1. 2. Kleinigheden zyn die Textvermeldingen; doch draagen ze zeer het merkteken van de bitterheid dier dagen, om ze onopgetekend te laaten. Waar toe word het Openbaar Onderwys by de Godsdienstvertigtingen niet al misbruikt! Zie *Verzam. by* DE CHALMOT III. D. bl. 315. *enz.* *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 364.

de nu gedempte Onlusten gemengd mogten hebben, binnen het Landschap tot den Predikdienst, of eenige andere deelen van het Leeraarampt, zouden worden toegelaaten (*). LXL. BOEK. 1787. 1788.

Ook in deezen Landschappe kwam eene Amnestie te voorschyn. Behalven de uitsluitingen der reeds gemelde Beschuldigden, en eenige anderen, is die Amnestie met zeer veele uitzonderingen, naar den heerschenden geest der Amnestien van die dagen, omheind (†). Men voerde 'er eene Landschaps Eed in. By denzelven werd byzonder bepaald, dat men den nu herstelden Regeeringsvorm „ zou helpen „ conserveeren en maintineeren, zonder „ zich bevoegd te houden immer elkanderen, by meerderheid van deezen Eed „ te kunnen ontslaan, en dat zy, wanneer hun iets mogt voorkomen, dat „ daar tegen opzettelyk zou worden ondernomen, daar van aan de Staaten, „ den Heer Erfstadhouder, of Vrouwe „ Gouvernante in den tyd, of aan den „ tydigen Drossaart, ten eersten kennis „ zullen geeven (§)." Amnestie en Eedvordering.

's Landschaps Regeering betoonde zich waakzaam tegen het zaad van nieuwe Staatsonlusten, haars oordeels, ryklyk gestrooid in Geschriften. Alles van dien Behoedzaamheden.

aart

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1788. bl. 365.
(†) Dezelve is voorhanden in de *Verzam. by* DE CHALMOT IV. D. bl. 76—80.
(§) *Verzam. by* DE CHALMOT IV. D. bl. 81.

LXI. BOEK. 1787. 1788.

aart werd verboden, en met naame de *Post van den Neder-Rhyn*, met den naam van *Schandschrift* getyteld; en eene belooning van Honderd Dukaaten uitgeloofd aan den ontdekker van den Schryver of Drukker van een Stukje, uitgekomen onder den Naam *De Tegenwoordige Staat van Drenthe ontmaskerd* (*).

Geschil tusschen de Staatsleden.

In *Drenthe* zag men tusschen de Ridderschap en eenige andere Staatsleden een soortgelyk verschil als in de andere Gewesten. De Dingspillen van *Beilen*, *Diever*, *Noordenveld* en *Oostermoer* hadden, op den Landdag in Lentemaand des Jaars MDCCLXXXVI, de dus verre gevolgde wyze van Qverstemming bedenkelyk gemaakt; en in 't volgend Jaar ten Landsdage een breedspraakig Vertoog ingediend, tegen het gevoelen van de Meerderheid der Ridderschappe, en de Dingspillen van *Zuidenveld* en *Rolde* (†). Geenzins bleef men in gebreke om op den eersten Landdag des Jaars MDCCLXXXVIII, dit onafgedaane stuk onder handen te neemen. De Ridderschap, neyens de twee laatstgemelde Dingspillen, eene lyn trekkende, verklaarde thans gereed en bereid te weezen, tot het beraamen der noodige schikkingen omtrent dat hangend Geschil, ingevolge van het Landschaps Besluit des Jaars MDCCXLIV en het Diploma van den Jaare MDCCLXVI aan

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT IV. D. bl. 22.

(†) Deeze Deductie is voorhanden in de *Verz. by* DE CHALMOT VIII. D. bl. 97—102.

aan den Erfſtadhouder ter Beſlisſinge over te geeven. Egter niet zonder uitdruklyke Verklaaring van de zyde der Ridderſchappe, om onverlet te blyven in het geen zy vermeenden tegen de Ondertekenaaren (*) regtens te zeggen te hebben, wegens de beledigende uitdrukkingen en haatlyke aantygingen in dit Stuk voorkomende. —— Voorts verſtondt men, dat de Ridderſchap, nevens de twee met dezelve inſtemmende Dingſpillen, een Antwoord op het ingediende, en in eenige opzigten zo haatlyk beſchouwde, Stuk zou inleeveren, 't geen zo ras mogelyk gedrukt en waar van aan ieder der vier tegenſtreevende Dingſpillen een Afdruk zou gezonden worden; ten einde om naa de leezing van 't zelve te kunnen bepaalen, of de Eigenerfdens verkoozen het ſtuk in geſchil verder ſtaande te houden, dan daar van afſtand doende, in de verdeediging en aangetoogene bewyzen van Party, voor altoos, te barusten. Dit Stuk zag eerlang het licht (†), en behoeven wy naauwlyks te

LXI. BOEK. —— 1787. 1788.

(*) De Ondertekenaars waren A. H. NYSINGH, wegens het Dingſpil van *Beilen*; WILLEM COOP's van *de Hugbt*, wegens het Dingſpil van *Diever*; J. H. BAVING, wegens het Dingſpil *Noordenveld*, en A. MEURSING wegens het *Dingſpil Oostermoer*.

(†) Het voerde ten tytel, *Tegenbetoog over de Staatsſtemming in Drentbe, naamens het Lichaam van de Ridderſchap met de Deductie door de Dingſpillen Zuidenveld en Rolde, tegen de zogenaamde Dingſpillen Beilen, Diever, Noordenveld en Oostermoer, nopens het Regt van Overſtemminge ter Staatsvergadering van het Landſchap Drentbe, opgeſteld door*

LXI. BOEK.

te melden, dat de zaak overeenkomstig daar mede beslist werd.

1787. 1788.

De Bestuurders deezes Landschaps, zich beroemende „ op eene zagte en gemaatigde wyze, door het verleenen van „ Gratie en Amnestie," (hoedanig eene hebben wy gezien en kunnen over de hier geroemde wyze uit het voorgaande oordeelen,) „ de Ingezetenen tot hunnen pligt als gehoorzaame en getrouwe „ Onderdaanen, weder te rug te brengen," zagen hier mede geen einde aan de woelingen althans zy vermelden, „ dat „ zy nog by aanhoudenheid, door halfstarrige en wreevelmoedige Twiststookers en onvergenoegde Volksberoerders, „ van tyd tot tyd, werden gedwarsboomd. „ Menschen, die, onder andere, door „ het verspreiden van schrikverwekkende, „ doch van allen grond van waarheid ontbloote Gerugten, inzonderheid van het „ aanmaderen van een *Fransch* Leger, niet „ alleen de goede doch onkundige en ligtgeloovige Ingezetenen geduurige vreeze „ zogten aan te jaagen; maar ook anderen, gelyk uit de omstandigheden hoogst „ waarschynlyk mogt worden opgemaakt, „ door Inductien, onderlinge afspraaken „ en verbintenissen van de door hun vastgestelde Verklaaring zogten af te trekken

Daar aan aanhoudende woelingen.

„ ken

door J. W. Knoop R. G. *op last hunner Ed. Mog. de Heeren deezes Landschaps gedrukt, naar inhoud van de Resolutie van* 11. *Maart* 1788. *N. Nederl. Jaark.* 1788. bl. 722. *en* 1444.

„ ken, en te rugge te houden; waar door LXI.
„ het vuur van tweedragt en verdeeldheid BOEK.
„ weder werd aangeblazen, tot verydе- ——
„ ling van hunne welmeenende poogin- 1787.
„ gen en het berokkenen van voor den 1788.
„ Lande verderflyke gevolgen."

Middelen daar tegen aangewend.

Om hier in te voorzien namen zy die Ondertekenaars in hunne byzondere Beſcherming; en verboden, op het allernadruklykst, het roekloos verſpreiden van ongegronde ſchrikverwekkende Gerugten, onder zwaare bedreiging dier Rustverſtoorderen en Oproermaakeren. Zy gelastten en volmagtigden den Drosfaart tot naauwkeurige naſpeuringe, om die oproerige Twistzoekers en Verleiders te ontdekken, en in regten te vervolgen. Als mede om een byzonder en waakzaam oog te doen houden op de zodanigen, die zich, als Aanvoerders en Hoofdbeleiders der jongſte Onlusten, ſtraffchuldig hadden gemaakt; doch tegen welken de Drost, met hun goedvinden, voor als nog de Juſtitie niet hadt doen werkzaam zyn; ten einde inmiddels te beproeven, of hunne voorige Politieke Dispoſitien zo veel invloeds op hun gedrag zouden hebben gemaakt, dat dezelven zich voorts als gehoorzaame en ſtille Ingezetenen zouden gedraagen; met verzoek, om, by de geringſte daad van wederſtreevigheid of onbetaamelykheid dier Perſoonen, de voor eerst ter zyde gelegde Regtsvorderinge te doen voortgang hebben (*).

Eene

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT V. D. bl. 319. *enz.*

LXI. BOEK. 1787. 1788.

Eene Naamlyst van zes honderd acht en zestig Perſoonen, die in verſcheidene Patriottiſche Betrekkingen geſtaan hadden, en nalaatig waren gebleeven om de bovengemelde Verklaaring, in tyds, te tekenen, en die ingevolge van een Staatsbeſluit, onbekwaam verklaard werden tot het waarneemen van Politieke of Kerklyke Bedieningen, binnen het Landſchap, wyst uit hoe veelen nog openlyk weigerden zich naar het thans veranderd beloop van zaaken te ſchikken (*).

Veelvuldigheid der zich niet ſchikkenden.

Verbeteringen in het Landſchap.

Zints eenige Jaaren hadt men zich op de bevordering van den meerderen bloei deezes Landſchaps toegelegd, en ten dien einde Vaarten gegraaven. Met dit werk hieldt men zich ſteeds onledig. Van den gunſtigen uitſlag dier poogingen ſtrekte een nieuw aangelegd en ſteeds toeneemend Dorp, op den geweezen eigendom der Kloosteren aangelegd, en van daar *Kloosterveen* geheeten, ten overtuigenden blyke. Van den oorſprong deezes Dorps hebben wy gewaagd, en van de aanſtalte tot het ſtichten eens fraayen Kerkgebouws geſprooken (†). Dit was, in den Jaare MDCCLXXXVIII voltrokken, wanneer de Inwying geſchiedde en de eerſte Leeraar aan dit Dorp werd toegevoegd (§).

(*) *Verzam. by* DE CHALMOT IX. D. bl. 154 *enz.*
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* II. D. bl. 482.
(§) *Tegenwoordige Staat van het Landſchap Drenthe* I. Stuk bl. 106.

BLAD-

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

ABBEMA (B. E.) waar mede beschuldigd, 29. Gebannen, 32.

——— te *Utrecht* niet weder in de Regeering hersteld, 152.

ALBRINCK, Leeraar te *Odoren*, doet eene Boetpreeke, 330.

Alkmaar het tegenbeeld van *Hoorn*, 91. Raadslag daar genomen omtrent de Inlegering van Krygsvolk, 92. Verzoek der Oranjegezinden om het zelve te mogen hebben, tegengewerkt, *Ald.* By de komst der Regeeringsveranderaaren ontstaat 'er onrust, 93. Regeeringsverandering, 94. Vreemden daar ingevoerd, en onder deezen J. VAN HOMRIGH en W. A. VELINGIUS, 95. De Schuttery hervormd *Ald.*

Amersfoort, de minderheid der Regeeringe leevert een Verzoekschrift in, 167. Gunstig aangenomen, 172. Mondelinge verzekering en wederaanneeming dier Regenten, 173. Hoe onderscheiden dit gedrag beoordeeld, 174. Hoe 't zich by de verdere aanstellingen met die wedergekeerden toedroeg, 175. De Schuttery hersteld, *Ald.*

AMOUR (J. D') in regten vervolgd, 27. Gebannen, 32.

ANDEL, (VAN) Beweegingen tegen hem in den Lande van *Voorne*, 75.

Amsterdam, 'er geschiedt geene Oproeping der Burgeren om hunne bezwaaren in te brengen, 5. Hoe het zich by de Regeeringsverstelling toedroeg, *Ald.* Afgezette Regeeringsleden, 7. Bezending aan den Prins en Prinsesse, wegens den herstelden Krygsraad, 8. Aanspraak des Collonels NYMAN te dier gelegenheid, 9. Hoe door zyne Hoogheid beantwoord, 12. De Stad niet in rust, 14. Onlusten, door de Soldaaten aangerigt, gestraft, *Ald.* Blyken van misnoegen onder de Burgery, 15. L. HOVY's niet draagen van Oranje wekt op de Beurs groote beweegenissen, 16. Beklag van veele Koopliden

den deswegen by Burgemeesteren, 17. Afkondiging tot het draagen van Oranje daar uit gebooren, 18. De Heer Hovt verlaat de Stad en 't Land, 19. Eenige Heeren gedagvaard, 20. Eene Dienstmaagd over het belachen van Oranje-opschik gestraft, 2 . Moeite en geweld over het draagen van Oranje zommigen aangedaan, 21. Strafoefening deswegen, 22. Een *Italiaan* om het niet willen draagen de Stad ontzegden gestraft, *Ald.* Derwaards geweeken Patriotten de Inwooning verboden, 25. Noble gelast de Stad te ruimen, 26. Indaagingen en geregtlyke vervolgingen, *Ald.* Tegen D. J. van Hoogendorp en anderen, *Ald.* De Regeering wil den Kerkenraad gezuiverd hebben, 52. Vermaant de Patriottisch denkende Predikanten, 33. De Ondertekenaars der Acte van Qualificatie, als onwaardigen afgezet, *Ald.* Een weg, om in hun post te blyven, aangeweezen, 34. Verklaaring ten dien einde gevorderd, 35. Der *Vroeden* aflegging van den Eed op de Constitutie, 36. Beteugeling der Drukpers, 37. Optochten der *Bylfes*, 38. Begraafnis van Ranninck, 40. Staatlyke Ommegang der *Bylfes* door de Stad, 41. Voorzorg tegen beledigingen op 's Lands Werf, 42. Hoe de Jaardag des Stadhouders gevierd, *Ald.* Het ongeluk veele *Kattenburgers* op den Zeildag overgekomen, 44. De Kroonprins van *Pruissen* met vreugde ontvangen, 46. De Prins met zyn Gezin te *Amsterdam*, 47. Hoe daar onthaald, *Ald.* Schaarsheid in de Stadskasse, 49. De Burgersocieteitshuizen geflooten, *Ald.* Beklag deswegen, 50. Ingekogt door Directeuren van *Doctrina & Amicitia*, *Ald.* Schepenen weigeren de Overboeking en vervoegen zich deswegen by de Staaten, 51. Antwoord der Staaten, 52. Op welk eene wyze de zaak gevonden, 53. Wet des Genootschaps hier mede overeenkomstig, 54. Herkomst en opgang van het Genootschap *Felix Meritis*, 55. Het nieuw Gebouw ingewyd, 56. Aanmerking over dusdanige inrigtingen, 57. Iets wegens eene oude Voorspelling ten deezen tyde gevonden, 58. *Arnhem* tot het Oranjedraagen opgewekt, 220. Vreugdebedryven op 's Prinsen Jaardag daar verboden, 221. Hoe het Vorstlyk Gezin daar onthaald, 225.

B.

Beels (M. A.) verzoekt schaavergooding wegens de geledene Plundering, 8.

Ben-

BENTINCK (G. VAN) in eene zwaare Geldboete verweezen, 131.
BERTELING, Leeraar te *Hoorn* in zyn dienst herſteld, 89.
BLANK (J. A.) Leeraar te *Utrecht* den Predikdienst verboden, 132. De Stad ontzegd, 133.
BLOMBERG (H.) in regten vervolgd, 27. Gebannen, 32.
BOETSELAAR (Het gebeurde met de Landspenningen door den Graave VAN) na *Amſterdam* medegenomen, 119.
BOSCH (B.) de Inwooning in *Amſterdam* ontzegd, 25. Over den toeleg der *Katzenburgeren* op zyn Perſoon, 44.
BOUWENS (R. L.) gebannen, 30. Zyne aanmerking op dit Vonnis, *Ald.*
BOSVELD (J. VAN) Leeraar te *Deventer*, van zyn dienst afgezet, 282.
BREDENHOF (J. VAN) te *Hoorn* verwiſſelt van party, 81.
BREEBAART (C.) de Stad *Hoorn* ontzegd, 88.
Brielle, uitbundige vreugd aldaar by de komst der Regeeringsverſtellers, 72. Plakaat tegen rustverſtoozingen aldaar ſtreng uitgevoerd, 73.
Broek in Waterland beſtendig Prinsgezind, 47.
BROWN (L. W.) tot Hoogleeraar te *Utrecht* aangeſteld, 166.
BUISERE (G.) op *Texel* vervolgd, 101. Gedwongen dat Eiland te verlaaten, 102. Bedankt en aan zyn lot overgelaaten, 104.
BYLEVELD, Penſionaris van *Gornichem*, verdedigt zyn gedrag, doch wordt afgezet, 71.
Byltjes (Optochten der) door *Amſterdam*, 38. Staatlyke Ommegang door die Stad, 41. De Prins met zyn Gezin geeft hun een bezoek, 48.

C.

CAABLLEN TOT DE MARSCH (Byzonder bezwaar tegen) uit eenige Brieven ontleend, 198. Wat die Ridder des aanmerkt, *Ald.* Beſchuldigd van ongeoorloofde Briefwiſſeling, door hem wederſprooken, 201. Vonnis, 203. Zyne Betuigingen, *Ald.*
CARBASIUS (H.) verlaat *Hoorn* en ſchryft de Magiſtraat, 82. De Prins en Prinſeſſe verwonderd dat hy nog niet afgezet was, *Ald.* Schryven van dien Secretaris aan zynen Schoonvader, 83. Afzetting van dien Heer, 85. Memorie door hem ingeleverd, 86. Deeze ter zyde gelegd, 87.
CHEVALLIER (P.) Leeraar der *Fransche* Gemeente te *Zwolle*, diens gevoelen over den daar afgevorderden Eed, 295. Verſlag daar op uitgebragt, 302. Zyne Afzetting, 304. Vergeeſſche

poging des Kerkenraads om hem te behouden, 305.
COLMSCHATE vrygesprooken, doch in de kosten veroordeeld, 272.
Concordia & Libertate, vermelding van dit Genootschap, 58.

D.

DAANDELS (H. W.) gevonnisd, 216.
DAUNIS aanvaardt op nieuw eene Regeeringspost te *Utrecht*, 152.
Deventer (Aanzoek by zyne Hoogheid om in) eenigen te vereeren en te begunstigen, 272. Aanmerking hier op, 274. Heeren door zyne Hoogheid benoemd om de zaak in *Deventer* af te doen, en hunne handelwyze, 275. Wydstrekkende magt, 276. Hoe men zich omtrent A. PERSOON gedroeg, 277. JAN ROSYN bevoorregt, 278. Beloonningen aan den Capitein Commandant toegedagt, 279. Men wil den Kerkleeraar SCHRIEVER bovenal begunstigd hebben, *Ald.* Veel al overeenkomstige handel met het Verzoekschrift, 280. Afzetting van Hoogleeraars en Kerkleeraars, 281. De Kerkenraad veranderd, 283. Pooging om de *Roomsch*- en *Doopsgezinden* van het Burgerregt te verstooten, in hoe verre gelukt, 284. Poogingen der Gilden niet altoos geslaagd, 285. Woede, waar mede men de Patriotten aldaar vervolgt, 216. Afkondiging eener Amnestie, 288. Eene beeldtenis van WILLEM DE III. vernield en eene andere in stede vereerd, 290.
Dichtregels (Voorspellende oude *Latynsche*) zo men zegt te *Amsterdam* gevonden, 58. Iets wegens den Maaker, 59.
DIEPENBRUGGE te *Gornichem* diens slegt Character, 70.
DIEMEN (J. H. VAN) Leeraar te *Elburg*, leevert een Verzoekschrift in, 215. Zyn Vonnis, *Ald.*
Doctrina & Amicitia, een Genootschap te *Amsterdam* opgerigt, en wat by die oprigting voorviel, 50.
DOOM, diens gedrag geschetst, 65.
Drenthe treedt gereed toe tot de Guarantie van het Stadhouderschap; doch dringt tevens aan op 't herstel in Bondgenootschaplyke Regten, 318. Vrugtlooze afloop hier van, 321. Eene Commissie tot onderzoek daar aangesteld, 322. Verrigtingen, 323. Uitgemonsterde Persoonen, 324. Algemeene Maatregelen, 326. Vrugtlooze tegenkantingen der Verobrdeelden, 327. Lot van verscheide Kerkleeraars in den Landschappe, 329. Amnestie en Eedvordering, 331. Behoedzaamheden, *Ald.* Geschil

fchil tuſſchen de Staatsleden, 332. Daar aanhoudende woelingen, 334. Middelen daar tegen aangewend, 335. Veelvuldigheid der zich niet ſchikkenden, 336. Verbeteringen in het Landſchap, *Ald.*

Drukpers, hoe te *Amſterdam* beteugeld, 37.

Dyke (L.) ſpeelt in *Texel* eene oproerige rol, 101 en 102.

Dyk (J. H.) Lid van de Gezwooren Gemeente te *Hattem* gevonnisd, 216.

E.

Ebeling (E.) in regten verwolgd, 27.

Echten (A. B. van) tot *Arendshorst* gehoorzaamt aan de aanſchryving tot het aflegen van den oude Eed in *Overyſſel*, 250.

Eck (J. C. van) leevert een Verzoekſchrift in, 209. Laat zich op eene vernederende toon hooren, 210. Uitſlag zyner zaake, 214.

Edam Regeeringsverandering aldaar, 97.

Engelberts te *Hoorn* in zyn dienst als Leeraar herſteld, 98.

Enkhuizen, optocht der Scheepstimmerlieden aldaar, 95. De Leeraar Muilman bedreigd, 96. Geringheid der Regeeringsveranderinge, 97.

Erpel (De Colonel Commandant F. W.) met een Gedenkpenning door de Staaten van *Utrecht* vereerd, 141.

Es (Van der) te *Tiſſelmonde* deerlyk geplunderd, 79.

Eyken (A. van) Leeraar te *Deventer* afgezet, 282.

F.

Felix Meritis, herkomst en opgang van dit Genootſchap te *Amſterdam*, 55. Het nieuw Gebouw ingewyd, 56.

G.

Gelderland (Wyd verſchil tuſſchen) en *Overyſſel*, 182. Voorſtel van *Overyſſel* om de Geſchillen met *Gelderland* te vereffenen, 183. Voorſlag eener wederzydſche Commiſſie, *Ald.* Wie daar toe benoemd, 184. Inſchikkyke last der *Overyſſelſchen*, 185. Antwoord van *Gelderland*, 186. Hoe de zaak gevonden, 188. Voorſtel van *Gelderland*, tot herkryging van eene plaats in den Raad van Staaten, 188. Die door zyne Hoogheid ondersteund, 191. Wat men in dit Gewest wegens de Eedvordering bepaalt, 192. *Gelderlands* verklaaring aan *Holland*, wegens de gronden der Conſtitutie, 194. Op welk eene wyze zy die als een Grondwet van Staat aanneemen, 195. Van de Vervolgingen in *Gelderland* wegens den Brief aan *Holland*, 197. Het daar voorgevallene met Capellen tot de Marsch, 198. Zie

verder CAPELLEN TOT DE MARSCH. Vonnis over G. W. ZUYLEN VAN NIEVELD, 207. Een en ander der *Geldersche* Edelen leevert een Geschrift in, 209. Uitslag dier zaake, 231. Eenige *Elburgers* verzoeken vergeefsch genabetoon, 214. Vonnis over hun uitgesprooken, 215. Vonnis over eenige *Hattemers*, 216. H. v. WESTERVELDS aanmerking op dat Vonnis, 216. Staaten van *Gelderland* verwelkomen den Koning van *Pruissen* op het *Loo*, 234.

GENIETS (D.) te *Amsterdam* in regten vervolgd, 28. Vervoegt zich met een Smeekschrift by Staaten van *Holland*, 28. Gebannen, 32.

Gerrichem (Geschapenheid der zaaken in) naa de Omwenteling, 69. Regeeringsverandering, *Ald.* VAN LOM en DISPENBRUGGE geschetst, 70. Afzetting van den Pensionaris VAN BYLEVELD, 71.

H.

HAMEL (De Luitenant VAN) redt eenige ongelukkigen, 45. Met de zynen daar voor beloond, 46.

HAMELSVELD de Inwooning in *Amsterdam* ontzegd, 25. Over den toeleg der *Kattenburgeren* op zyn Persoon, 41. Te *Utrecht* den Predikdienst verboden, 132.

Hatten (De na) uitgetoogene *Overysselschen* vergeefsch vervolgd, 272.

HEIN (G. H.) Leeraar te *Elburg*, leevert een Verzoekschrift in, 214. Vonnis, 215.

HEIN Predikant op 't *Hoogeveen* in *Drenthe* afgezet, 329.

HEMMES, Leeraar te *Emmen*, afgezet en het prediken in *Drenthe* verboden, 329.

——— (H. W.) Leeraar te *Anle*, in zyn dienst geschort, doet vervolgens eene Boetpreeke, 330.

HENNERT te *Utrecht* als Hoogleeraar weder beroepen, 166.

HESPE (J. C.) in regten vervolgd, 29.

HOGEWAL (J.) Leeraar te *Deventer* afgezet, 282.

Holland (Staaten van) Schepenen van *Amsterdam* vervoegen zich by dezelven, wegens de koop van huizen door het Genootschap *Doctrina & Amicitia*, 51. Der Staaten antwoord, 52. Brief der Staaten van *Utrecht* aan *Holland* wegens het Geschut en Krygsbehoeften, 134. Hoe beantwoord, 138.

HOOGENDORP (D. J. VAN) in regten vervolgd, 26.

Hoorn, de Regeeringsverstellers te dier Stede ingehaald, 80. Regeeringsverandering aldaar, 81. Het voorgevallene met CARRASIUS. Zie CARRASIUS. De Schut-

Schuttery, en Kerkenraad van Patriotten gezuiverd, 87. J. VAN DE POLL en BREEBAART de Stad ontzegd, 88. Oproermaakers ontslaagen en hersteld, 89.
HOVY (L.) diens niet draagen van *Oranje* verwekt op de Beurs groote Beweegenissen, 15. Puntdicht op diens gedrag, 16. Verlaat *Amsterdam*, 19. Ingedaagd, 20. Aanmerking te zyner verschooning, 30.

J.

JONGE (W. DE) in *Drenthe* vervolgd, 324. Kant 'er zich vrugtloos tegen aan, 327.
JONGKHEERE weigert langer in de Vroedschap van *Utrecht* te zitten, 152.
Joden te *Amsterdam* leggen de Eed op de Constitutie af, 36.
JORDENS (G. D.) wordt door VAN SUCHTELEN in het *Overysselsch* Defensieweezen opgevolgd, 249.

K.

Kampen blyft eenigen tyd huiverig om den Eed op de Constitutie in te voeren, 261. Op welk eene wyze, waar in men genoegen neemt, die Stad toetreedt, 262. Een stuk de Magistraatsbestelling aldaar betreffende, tot naa de Omwenteling onbeantwoord gelaaten, 308. Hoe door den Prins beantwoord, *Ald.* Zwaarigheden door de Gezwoorene Gemeente te dier Stede gemaakt, 312. Hoe zy bukt, 315. De Stad strekt ter wykplaats der Patriotten en bloeit, 317.
Kattenburgers (Wegens het ongeluk veele) op den Zeildag overgekomen, 44.
Kleef, het Stadhouderlyk Gezin wagt 'er den Koning van *Pruissen* op, 230. Zyne komst en vertoeven aldaar, 231. Tooneel in de *Diergaarde* by de verschyning van den Kroonprins, 233.
KLINKENBERG (J. v. NUYS) ontvangt een Boodschap van Burgemeesteren van *Amsterdam* aan den Kerkenraad, 33. Wat hy den Kerkenraad berigt, 34.
Kloosterveen (De Kerk op het nieuwe Dorp) ingewyd 336.
KLOPMAN (W.) tot Fiscaal in *Overyssel* aangesteld, 269. Verzoek diens Fiscaals ten opzigte der Regterlyke Vervolgingen, en het antwoord daar op, 270.
KUIPER (J.) Doopsgezind Leeraar te *Deventer*, wat hem wedervoer, 283.

L.

LAMPSINS als Oudschepen en Raad van *Amsterdam* ontslaagen, 7.
LEEUW (D. DE) te *Monnikendam* met aanzienlyke Ampten beschonken, 98.
——— (DE) te *Utrecht* wyst de hem op nieuw aange-

boodene Vroedſchapsplaats van de hand, 152.
LORNEN (VAN) Leeraar te *Twist* afgezet, 89. Loflyke getuigenisſen hem gegeeven, *Ald.*
LOM te *Gornichem*, ſlegte trekken diens Mans, 70.
Loo (De Lustplaats het) gereed gemaakt om 'er den Koning van *Pruitſen* te ontvangen, 226. Hoe daar getoefd, 237. Staatsverrigtingen aldaar, 208.
LYNDEN (J. E.) door den Stadhouder in eene Commiſſie na *Deventer* benoemd 275.

M.

Maasſluis zeer oproerig en fel gebeeten op de Patriotten, 78.
MARCK (VAN DER) van zyn Hoogleeraarſchap te *Deventer* geweerd, 281. Verlaat die Stad, en begeeft zich na *Burgſteinfurt*, waar hy Hoogleeraar wordt, 282.
Medemblik, Veranderingen daar voorgevallen kort vóór en onmiddelyk naa de Omwenteling, 99.
MEERENS (M.) verwisſelt te *Hoorn* van party, 81.
Meerkerk, woelingen aldaar, 74.
Monnikendam welk eene Regeeringsveranderinge 'er voorviel, 98.
Montfoort (Hoe de Staaten van *Utrecht* zich omtrent) gedraagen, 180.
MUILMAN Leeraar te *Enkhuizen* bedreigd, 96.
MUNCHHAUSEN (J. C. W. U. VAN) tot *Oldemole* gehoorzaamt aan de uitſchryving om den ouden Eed in *Overyſſel* af te leggen, 250.

N.

NIEVELDT (G. W. ZUYLEN VAN) Vonnis over hem, 207.
NIEVELDT (J. H. ZUYLEN VAN) leevert een Geſchrift in, 209. Laat zich op een vernederenden toon hooren, 210. Afloop deezer zaake, 214.
NIEUWKAND (P.) tot Hoogleeraar te *Utrecht* beroepen en gewraakt, 165. Aanmerking wegens diens Patriottiſche denkwyze, *Ald.*
NOBEL gelast *Amſterdam* te ruimen, 26.
Noordwaddinxveen, hoe men daar woelt, 74.
NYMAN (J. D.) diens Aanſpraak by den Prins en Prinſeſſe als Collonel van den Krygsraad te *Amſterdam*, 9.
Nymegen, Vreugdebedryven op 's Prinſen Jaardag daar verboden, 221. Hoe gevierd, 222. Ontvangt en onthaalt het Vorſtlyk Gezin, 225.

O.

Overyſſel (Geſchil tuſſchen) en *Gelderland*, 128. Voorſtel van wegen *Overyſſel* om dit te vereffenen, 183. Zie de verdere afloop deezer zaake op *Gelderland*.

Al-

Algemeen voorſtel der Ridderſchappe omtrent het jongst voorheen gebeurde, 245. Herroeping eeniger voorige Beſluiten en ſchikkingen, 246. Amptsverwisſelingen daar uit ontſtaande, 247. Het Krygsvolk weder betaald, 249. Wat men omtrent de Opſtellers en Tekenaars der Acte van Verbintenisſe beraamt, *Ald.* Eenige Ridders aangeſchreeven om den ouden Eed des Jaars 1750 af te leggen, 250. Drie deezer Ridderen gehoorzaamen, *Ald.* Andere daar toe opgeroepen, 251. Hun wederſchryven, *Ald.* Verdere weigering ook van anderen. 253. Pallant aangeſchreeven, *Ald.* Diens antwoord, 254. Verſlag op die Verklaaring der Ridderen uitgebragt, 256. Vonnis daar in over hun uitgeſprooken, 257. Bedenking daar over, 258. Voorſlag om die Ridderen een Voorſtel, in vroegeren tyde door hun gedaan, te doen intrekken, 259. Dit blyft ſteeken, 260. *Kampen* eerst hulverig om den Eed in te voeren, treedt toe, 261. Welke veranderingen 'er in het Provinciaale Reglement worden ingevoerd, 263. Aanmerking daar over, 264. Afgevorderde Eed, *Ald.* Voorzorgen tegen rustverſtoorenisſen, 266. Opheffing der Gewapende Genootſchappen, 267. Beſluit tot de Regterlyke Vervolgingen der Onderteekenaaren van een Adres, 267. Vergeefſche opſpooring der oorſpronglyke Stukken, 268. Eenigen in regten vervolgd door den Fiscaal Klopman, 269. Verzoek diens Fiscaals en antwoord daar op, 270. Onderſcheiden gevolg deezer zaake, 271. De gewapend uitgetoogenen na *Rotterdam* vergeefsch vervolgd, 272.

P.

Pallant (A. W. van) tot *Zuilichem* aangeſchreeven, wegens den Eed, 253. Diens weigerend antwoord, 254. Hoe hy onder de *Overysſelſche* Ridderſchap, ondanks den Staatswisſel, zyne Party zag aangegroeid, 258.

Perponcher Seldnitsket (W. E.) diens veranderlyk gedrag geſchetst, 148.

Persoon (A.) hoe men zich te *Deventer* ten opzigte van diens Ampten gedroeg, en zyne handelwyze, 277.

Pilat van Bulderen hoe te *Schiedam* naa de Omwenteling bejegend, 65.

Pol (J. van de) de Stad *Hoorn* ontzegd, 88. Men kan 'er zyn naam aan een deur niet dulden, *Ald.*

Pruisſen (De Kroonprins van) te *Amſterdam* ontvangen.

46. Diens komst te *Kleef*, 231. Tooneel in de Diergaarde by zyne verschyning, 233.
Pruissen (Komst des Konings van) hier te Lande. Te *Weezel* door eene Bezending uit hun Hoog Mogenden verwelkomd, 226. Aanspraak des Barons VAN TORCK, 227. 's Konings antwoord, 229. Te *Kleef* door het Stadhouderlyk Gezin opgewagt, 230. Komst en ontmoeting aldaar, *Ald.* Aankomst op 't *Loo*, 234. Begroet door Staaten van *Gelderland*, *Ald.* Hoe daar getoefd, 237. Verrigtingen aldaar, 238. 's Konings Vertrek, *Ald.* Brief aan hun Hoog Mogenden, 239.
PULLMAN (CH.) een Huzaar met een Grafteken vereerd, 143.
Purmerende, Regeeringsverandering te dier Stede, 100.
PYMSTY (G. W.) laat zich tot geene vernederingen in, 271.

R.

RAKENT (H. VAN BEKENSTYN) in regten vervolgd, 28.
RANDWYK (De Graaf VAN) verwelkomt den Koning van *Pruissen* op 't *Loo*, 234.
RAUWENHOFF (J. H.) Burgemeester te *Elburg* leevert een Verzoekschrift in, 214. Vonnis over hem, 215.
REMDORP (J.) verzoekt vergoeding van schade door de Plundering geleden, 8.
Rheenen vol vreugdebedryven naa de Omwenteling, 181.
RIDDER (J. DE) van *Almkerk*, in een zwaare Geleboete verweezen, 131.
ROSKAM, hoe het zich, met diens Hoogleeraars beroep te te *Utrecht* toedroeg, 164.
ROSSEN (J. C. VAN) in *Drenthe* afgezet, 326.
ROSYN (JAN) hoe en waarom te *Deventer* bevoorregt, 278.
RUCKERSFELLER (De Hoogleeraar) te *Deventer* afgezet, 281.

S.

SCHACHT, Predikant te *Borger* in *Drenthe*, doet een Boetpreeke, 330.
SCHAD, Leeraar te *Hoorn* in zyn dienst hersteld, 89.
SCHILGE (H.) wat te *Wyk by Duurstede* bepaald werd wegens het verkoopen zyner goederen, 179.
SEYFARDT (J. L.) met een Gedenkpenning door Staaten van *Utrecht* vereerd, 142.
Schiedam voorlyk in veranderingen te bewerken, 63. Gedrag van den Heer DOOM aldaar, 65. Hoe 'er PIELAT VAN BULDEREN bejegend werd, 65. Hoe weinig de *Schiedammers* in de bedoelde bevoorregtingen deelden, 67.
Schoonhoven, Regeeringsverandering aldaar, 60. Of men 'er den Prins tot *Graaf* te

heeft willen verheffen, 61. Verregaande Partydigheid, *Ald.* Wegens de Schutterij aldaar, 62.

SCHRIEVER (P. S.) Leeraar te *Deventer* hoe men deezen wil begunstigd hebben. 280.

SCHUTTER (C. A.) Beloooningen aan den Capitein Commandant te *Deventer*, toegedagt, 279.

Sleewyk, hoe men daar woelde, 74.

SLOET (K. W.) *tot Merxveld* gehoorzaamt aan de aanschryving tot het afleggen van den ouden Eed, 250.

STAPHORST (J. v.) in regten vervolgd, 27. Gebannen, 32.

SUCHTELEN (A. H. VAN) volgt G. D. JORDENS in het Defensieweezen van *Overyssel* op, 249.

SURMOND (W.) als Leeraar te *Deventer* afgezet, 282.

T.

Texel (Vreugdebedryven op) op 's Prinsen Jaardag, 101. Wat 'er G. BUYSKES wedervoer; *Ald.* Zie verder BUYSKES. Bezending van Gecommitteerde Raaden derwaards, 104.

Thiel (Oproer in) waar in het Krygsvolk medepligtig was, 218.

TONCKENS (W.) wat hem in *Drenthe*, wegens zyn gehouden gedrag in de Staatszaaken overkwam, 324 en 327.

TONCK. (Baron) Heer van *Roozendaal* verwelkomt den Koning van *Pruissen* aan 't hoofd eener Bezending uit hun Hoog Mogenden, 226.

U.

Utrecht, de Volksstem dringt aan op de bevestiging der oude Constitutie, 112. Hoe de Edelen op dit stuk dagten, *Ald.* Eene Afkondiging ten dien einde strekkende, 115. Geene Verandering in den Provinciaalen Eed, 116 Eed voor de Schutters, *Ald.* Door de Regeering der Stad *Utrecht* niet aangenomen, 117. Plakaat tegen de Beroovingen ten Plattenlande, *Ald.* Vergunning aan de Bewoonders van het Platteland om hunne Goederen in veiligheid te brengen, 118. Voorkoming van het tweemaal betaalen der Lasten, 119. Het gebeurde met de Landspenningen door den Graave VAN BOETSELAAR na *Amsterdam* medegenomen, *Ald.* Handelwyze omtrent de Obligatien ten naame van R. W. VISSCHER gehouden, 121. Hoe zich die Heer verantwoordt, 122. VISSCHER zeer in haat, 123. Aankondiging van de schaverhaaling op de Patriotten, 124. De Ingezetenen opgeroepen ter bekendmaakinge van de geledene schade, 126. Wat grond gaf tot deeze strenge Maat-

Maatregelen, 126. Schoon deeze onuitgevoerd bleeven, deedt men de Verheurtverklaaring werken, 127. De Staaten verleenen eene Amnestie, 128. Veelvuldige Bepaalingen in dezelve, *Ald.* Tydverlenging om in de Amnestie begreepen te worden, 130. Verzoekschriften ten dien einde, en Geldboeten een zantal afgevorderd, 131. Zwaare J. H. DEN HENEST opgelegd, 132. HAMELSVELD en BLANK den Predikdienst verboden, *Ald.* BLANK de Stad ontzegd, 133. Vernietiging der Genootschappen van Wapenhandel, *Ald.* Geschil met *Holland* over het Geschut en de Krygsbehoeftens, 133. Brief aan die van *Holland*, 134. Hoe door die van *Holland* beantwoordt, 138. Vreugdebedryven in 't *Stichi*, 141. Eerpenning aan de *Soestdykſche* Verdeedigers geschonken, *Ald.* Gedenkteken voor een daar by geſneuvelde Huſaar, 143. Hoe de Staaten zich omtrent *Montfoort* gedroegen, 180.

Utrecht (Het te) nieuw ingevoerd Stads Regeerings Reglement vernietigd, 144. Het gedrag veeler *Utrechtſche* Regeeringsleden geſchetst, 147. Dat van den Heer DE PERPONCHER in't byzonder, 148. Wie van de Regeering waren uitgeſlooten, 151. Aanbevelingen weder in zwang, 152. Intrekking der Stadsbeſluiten door de afgezette Regeering genomen, 153. Afkondiging tegen het vervreemden van Goederen, 154. Het Wapenhandelend Genootſchap vernietigd, *Ald.* Leden der *Gelderſche* Brigade de Stad ontzegd, 154. Afkondiging tegen heimlyke Zamenkomſten, 155. Verbod van eenige Geſchriften, 156. Moeite om 'er het Oranjedraagen door te krygen, en twee Vrouwen, die andere Verciersels maakten, gevat, *Ald.* De Kerkenraad van Patriotten gezuiverd, 157. Veele Amptenaaren uit hunne Posten gezet, 158. Oproerig geweld des Krygsvolks *Ald.* Waarom die Plundering geen voortgang hadt 159. De Jaardag der Omwenteling gevierd, 160. Het Vorstlyk Gezin daar by tegenwoordig, 161. Bekendmaaking de *Hoogeſchool* betreffende, 163. Hoe het zich met eenige daar beroepene Hoogleeraaren toedroeg, 164.

V.

VALKENAAR, hoe 't zich met diens Hoogleeraars betoep te *Utrecht* toedroeg, 165.

VATEBENDER (A. O. F. BOMBLE)

BLE) in eene Commissie door den Stadhouder na *Deventer* benoemd, 275.

Veenendaal, men bedryft 'er naa de Omwenteling groote vreugde, 181.

VILLEPOIX (F. Noël DE) Fransch Predikant te *Deventer* afgezet, gunstig getuigenis zyns Kerkenraads, 282.

VISSCHER (B. W.) handelwyze te *Utrecht* omtrent de Obligatien ten diens naame gehouden, 121. Verliest zyn geding, 124. Zeer met zyne Familie in haat, *Ald.* 't Verschilt weinig of zyn gesneuvelde Zoon werd opgegraaven, *Ald.*

VITRINGA (H. H.) leevert een Smeekschrift in, 214. Vonnis, 215.

Vlaardingen, welke Persoonen daar als Slachtoffers van Burgerhaat vielen, 77.

Voorne (Beweegingen in den Lande van) tegen VAN ANDEL, 75.

VOORST (M. A. VAN) *tot den Borgel* bekleedt de plaats van DE VOS VAN STEENWYK *tot Nyerwal*, 248.

VOS (DE) VAN STEENWYK *tot Nyerwal* verzoekt en verkrygt ontslag van hen, opgedraagene Commissiem 248.

VOS (DE) VAN STEENWYK *tot Havixhorst*, wat hem in *Drenthe* wedervaart, 325. Wat hy vrugtloos by de Staaten en den Stadhouder beslaat, 327.

W.

WESTERVELD (H. VAN) gevonnisd, 216. Diens aanmerking op dat vonnis, 117.

Wezel, de Koning van *Pruissen* aldaar door eene Bezending uit hun Hoog Mog. verwelkomt, 227.

WILLEM DE V. bewilligt dat 'er in *Amsterdam* geene Opteeping des Volks tot het opgeeven der Bezwaaren geschiedde, 5. Hoe hy de aanspraak der Bezending uit *Amstels* Krygsraad beantwoordt, 12. Zyn Jaardag te *Amsterdam* gevierd, 42. Met zyn Gezin te dier Stede onthaald, 42. Stemt voor de Verbeurtverklaaring van de Goederen der verweezenen in het *Sticht*, 128. Met zyn Gezin te *Zutphen* ontvangen, 222. Hoe te *Arnhem* en *Nymegen* onthaald, 225. Ontmoet, nevens zyn Gezin, den Koning van *Pruissen* te *Kleef*, 231. Diens verklaaring op een hem ingediend stuk uit *Deventer*, 273. Aanmerking daar op, 274. Benoemt eene Commissie om de zaaken te dier Stede af te doen, 275. Beantwoordt een stuk de Magistraatsbestelling te *Kampen* betreffende, door hem tot de Omwenteling onbeantwoordt gelaaten, 308.

Laat

Laat het Verzoekschrift van DE VOS VAN STEENWYK tot *Haviksborst* onbeantwoord, 328.
WITMOND (P.) in regten vervolgd, 27. Gebannen, 32.
Wyk by Duurstede zonderlinge Eed den Burgeren afgevorderd, 176. Byzonderheid wegens H. SCHILGE, 179.
WYK (D. VAN DER) *op de Klenke*, afgezet in *Drenthe*, 326.

Y.

Yselmonde bysterheid daar gepleegd, 79.

Z.

ZUIDERAS (A. R. VAN HERCKEREN TOT) door den Stadhouder in eene Commissie na *Deventer* benoemd, 275.
Zutphen. Vreugdebedryven op 's Prinsen Jaardag daar verboden, 221. Hoe het Vorstlyk Gezin daar ontvangen en getoefd werd, 222.
Zwolle, het gebeurde aldaar, 291. De *Zwolsche* Burgers beschuldigd van schennis aan de Oranjetekens en mishandeling der Krygslieden, 291. Schryven deswegen door de Officieren aan den Commandant, 292. Nadere bepaaling wegens het draagen van Oranjetekenen, en voorzorg tegen Zamenrottingen, 293. Zilvere *Kleshondjes* verboden, 294. De inwooning der Patriotten van elders daar bezwaarlyk gemaakt, *Ald.* Eed daar afgevorderd, en het gevoelen van den Leeraar CHEVALLIER over dien Eed, 295. Zie verder CHEVALLIER. Blyken van verregaande haat tegen de Patriotten, 306.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

L. HOVY, wegens het niet draagen van Oranje op de Beurs aangevallen, tegen over bl. 16.
't Portrait van Y. VAN HAMELSVELD over bl. 132.
't Portrait van G. J. PYMAN over bl. 270.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building
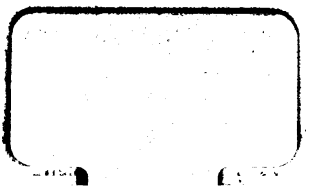
form 418